BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
1 B
6
IV. A. 1.
I 13.
4
3
11

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

SYDEREI
LEONIS
PHILOSOPHICA
LVX

Duplici compendiario libro pro doctoratus laurea ad publicam concertationem expoſita.

AVSPICIIS

EMINENTISSIMI, ET REVERENDISS. PRINCIPIS

ALOYSII HOMODEI

S.R.E. Card. Ampliſs.

A CAROLO FEDERICO Trezzio Mediolanenſi S R.C.

Romæ, Typis Ignatij de Lazaris. 1653.

Superiorum Permiſſu.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EMINENTISSIMO
AC REVERENDISS. PRINCIPI
ALOYSIO
HOMODEO
S.R.E. CARD.

CAROLVS FEDERICVS Trezzius S.R.C. Fel.

EXpoſiturus triennij labores Philoſophico in puluere à me impenſos mihi ambiui patrocinium tuum PRINCEPS EMINENTISSIME nam vt ſint mei labores minimè illuſtres, tua ſplendeſcunt tamen purpura conueſtiti. Nec metuo reprçhẽdi quaſi alie-

aliena iactans, quando im-
menſa quadam facilitate
animi, quidquid tuum eſt
facis commune; Ita qui-
cunq. Deo proximiores fi-
unt magnanimitate maio-
iori, cæteris honores tri-
buunt citra Maieſtatis ia-
cturam; atque in hoc Prin-
ceps vulgus excellit, quod
ille non minuatur largien-
do, hoc accipiendo diteſcat:
Hinc Opuſculis hiſce meis
Herculeum Leonem, hoc
eſt tuum præfigi adamaui
omen pariter, & præſidium
ſecuritatis; Tua enim qui-
cunque ſub tutela pugnare
amat, vel ſplendidis aduer-
ſario

ſariorum telis oppugnatus, vt olim Leo ille, videt ſibi PATERE PER VVLNERA CAELVM. Vel tui Eluuione luminis circumfuſus miratur repente tenebras ſuas pulchrè degenerare in ſplendorem. Quare Berenicem comam ſuam admirantem vel, ſi patieris, meam expoſui ſyderi beneficio Leonis, vt quidquid niteſcere hoc in opere, pugnaque videbitur, id totum intelligatur eſſe de TVO. Vale diù PRINCEPS EMINENTISSIME meq; in literis foue.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. P. Sac. Pal. Apoſt. Mag.

A. Argulus Viceſg.

Imprimatur,

Fr. Vincentius Fanus Sac. Palatij Apoſt. Mag. Soc. Ord. Præd.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

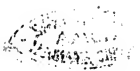
LIBER
PRIMVS
Logicam complectens, & Metaphyſicam

ſetaphyſicā Logicæ ſparſim inſeremus
euioris, ac facilioris methodi gratia,
recepto recentiorum Scholarū more,
etaphyſicas quæſtiones magna ex par-
cum Logicis permiſcentium.

ISTINCTIO PRIMA
Logicæ Proëmialia.
CAPVT PRIMVM.
rigo, Exiſtentia, Neceſſitas, ac diuiſio Logicæ.

LOGICAM præmittimus, vtpote Organum, & medium, quod ad ſcientiarum aſſecutionem parari debet. Hanc ab Experientia geni- m perfecit Philoſophia. Artem enim, ıalem probabimus eſſe Logicam, ex-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBER PRIMVS

Logicam complectens, & Metaphyſicam

Metaphyſicā Logicæ ſparſim inſeremus breuioris, ac facilioris methodi gratia, & recepto recentiorum Scholarū more, Metaphyſicas quæſtiones magna ex parte cum Logicis permiſcentium.

DISTINCTIO PRIMA

Logicæ Proëmialia.

CAPVT PRIMVM.

Origo, Exiſtentia, Neceſſitas, ac diuiſio Logicæ.

LOGICAM præmittimus, vtpote Organum, & medium, quod ad ſcientiarum aſſecutionem parari debet. Hanc ab Experientia genitam perfecit Philoſophia. Artem enim, qualem probabimus eſſe Logicam, ex-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

[illegible]

Digitized by Google

LIBER PRIMVS

Logicam complectens, & Metaphyſicam

Metaphyſicã Logicæ ſparſim inſeremus reuioris, ac facilioris methodi gratia, c recepto recentiorum Scholarũ more, letaphyſicas quæſtiones magna ex parte cum Logicis permiſcentium.

DISTINCTIO PRIMA

Logicæ Proëmialia.

CAPVT PRIMVM.

Origo, Exiſtentia, Neceſſitas, ac diuiſio Logicæ.

LOGICAM præmittimus, vtpote Organum, & medium, quod ad ſcientiarum aſſecutionem parari debet. Hanc ab Experientia genitam perfecit Philoſophia. Artem enim, qualem probabimus eſſe Logicam, ex-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

LIBER PRIMVS

Logicam complectens, & Metaphyſicam

Metaphyſicā Logicæ ſparſim inſeremus reuioris, ac facilioris methodi gratia, e recepto recentiorum Scholarū more, Metaphyſicas quæſtiones magna ex parte cum Logicis permiſcentium.

DISTINCTIO PRIMA

Logicæ Proëmialia.

CAPVT PRIMVM.

Origo, Exiſtentia, Neceſſitas, ac diuiſio Logicæ.

LOGICAM præmittimus, vtpote Organum, & medium, quod ad ſcientiarum aſſecutionem parari debet. Hanc ab Experientia genitam perfecit Philoſophia. Artem enim, qualem probabimus eſſe Logicam, ex-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

[illegible]

[illegible] by Google

LIBER PRIMVS

Logicam complectens, & Metaphyſicam

Metaphyſicã Logicæ ſparſim inſeremus breuioris, ac facilioris methodi gratia, & recepto recentiorum Scholarũ more, Metaphyſicas quæſtiones magna ex parte cum Logicis permiſcentium.

DISTINCTIO PRIMA

Logicæ Proëmialia.

CAPVT PRIMVM.

Origo, Exiſtentia, Neceſſitas, ac diuiſio Logicæ.

LOGICAM præmittimus, vtpote Organum, & medium, quod ad ſcientiarum aſſecutionem parari debet. Hanc ab Experientia genitam perfecit Philoſophia. Artem enim, qualem probabimus eſſe Logicam, ex-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

perientia genuit, vt docet Ariſtot. prim. Met. cap. 1. Sic autem ab experientia oriri potuit Logica; vt primò aduerterint homines ſe in ſuis intellectus operationibus modo bene, modo malè operari, deinde modũ adnotauerint, quem in cognoſcendo adhibebant; & quia obſeruarunt modũ bonum ſemper eſſe eundem, ſtatuerint tandem vniuerſalia præcepta de adhibendo tali modo ad bonas cognitiones eliciendas. Hæc autem præcepta ſunt Logica actualis. Sic de quacunque arte docet Ariſtotel. initio Met. quod tunc formetur, quando ex multis experimentalibus conceptibus vna de ſimilibus vniuerſalis opinio fit;

2 Sic verò exorta Logica debuit perfici à Philoſophia ad hoc, vt ſicuti ab Experientia certitudinem habebat merè experimentalem, ita à Philoſophia omnimodæ præterea ſortiretur certitudinis complementum. Quod ſi ſumma hæc certitudo in alijs artibus non eſt vniuerſaliter neceſſaria, Logicæ omnino debebatur, vtpote inſtrumento earum etiam Scientiarum, quę infallibilem certitudinem requirunt; hanc enim ſi Logica non præhaberet, dare huiuſmodi ſcientijs non poſſet. Quamuis autem Logica ſit inſtrumentum Philoſophiæ, ab ali-

aliqua tamen illius parte faciliori, nec multum indigente directione artis, habere potuit omnimodam certitudinem, per quam deindè ad alias operationes ſcientificas difficiliores deſeruiret. Imò illa eadem pars Philoſophiæ facilior, quę Logicæ præceptis dederat certitudinem, ab iiſdem deinde præceptis Logicæ iam ſtabilitis recipere potuit perfectionis incrementum. Experientiæ ergo addentes Philoſophi inquiſitionem circa naturã, & proprietates noſtri intellectus, inuenire tandem potuerunt cauſam neceſſariam, cur talis modus operandi, qui prius per ſolam experientiam apparuerat bonus, agnoſceretur præterea eſſe infallibiliter bonus.

3 Hoc modo exortam, & perfectam Logicam exiſtere, ac de facto dari dicimus, ſi enim ex *Ariſtotel. initio Rhetoricorum de accuſatione, & defenſione*, datur ars Rhetoricæ, quia hæ operationes poſſunt per præcepta regulari; dabitur etiã ars Logicæ de operationibus intellectus, cum hæ ſint per rationem reflectentem ſupra ſuos actus, & per imperium voluntatis dirigibiles. Non tamen propterea ex hoc ſequitur de omnibus etiam leuiſſimis operationibus regulabilibus per rationem dari de facto

peculiarem artem; quia perfectio operis habita dependenter ab arte eſſet aliquãdo ita modica, vt per illam non compenſaretur labor inſumptus in addiſcenda tali arte. Sæpe etiam animaduerſio ad præcepta potius retardaret, quam perficeret operationem; atqui neutrum ex his, vt patet, militat in Logica.

4 Sed videri fortaſſe poſſet, operationes intellectus non eſſe per artem dirigibiles, quia tales ſunt noſtræ cognitiones, quales ſunt ſpecies, de quibus non apparet quomodo ſint in noſtra poteſtate. Sed dicendum eſt, poſſe à voluntate dependenter ab illuminatione præceptorum, imperari excitationẽ huius vel illius ſpeciei, quæ deſeruiat ad eliciendam hanc operationem rectam loco alterius prauæ. Hinc prima operatio, non modo ſimplex, ſed etiam complexa, eſt per artẽ dirigibilis. Si enim ex. gr. velimus bene definire, imperamus excitationem ſpeciei alicuius prædicati, quod poſſit eſſe genus, & alicuius, quod poſſit eſſe differentia, & ex vtroque per directionẽ Logicę formamus bonã definitione: deindè verò, quãdo dependenter ab illuminatione prę̃ceptorum, applicamus per iudicium definito hanc potius definitionem bonã, quàm aliam malam, diri-

dirigimus per Logicam ſecundam operationem. Tertia demum operatio dirigitur à Logica, tum in præmiſſis, tum etiam quia ſæpe poſitis præmiſſis non ſequitur Concluſio ita euidenter, vt neceſſe non ſit aduertere bonitatem conſequentiæ per reflexionem ad præcepta Logicæ. Ex quo patet, quod licet operatio, quæ eſt recta, vel praua, non potuerit, non eſſe recta, vel praua; tamen, quod eliciatur hæc operatio recta, haberi poteſt per artem, quatenus ſine illa, loco rectæ, potuit elici praua. Neque enim à natura determinati ſumus ad modum operationum, ſicuti ſumus determinati ad illarum ſubſtantiam. Quia licet non poſſimus efficere quo minus operationes noſtri intellectus ſint actus vitales, accidentia, &c. (quæ prædicata voco ſubſtantiam operationum) poſſumus tamen efficere quod loco operationis prauæ, quæ ſæpe ſine præceptis eliceretur, recta operatio dependenter à præceptis eliciatur.

5 Logicæ exiſtentia ex eius etiam neceſſitate confirmatur. Nam ab benè eſſe vtique illa eſt neceſſaria, vt patet, tum communi auctoritate, tum experientia veterum Philoſophorum, qui, vt eſt apud *Ariſtotel. primo Phyſ. text.* 10.

tias facilius cum logica acquirendas; quas ſine illa non niſi cum magna difficultate aſſequeremur. Quod ſi dicas non bene procedi à qualibet cognitione ſcientifica diſtributiuè, ad magnam aliquam cognitionum ſcientificarum collectionem; ſicuti non bene probaretur ex eo, quod poſſim ferre diſtributiuè centum mille libras, quod illas etiã poſſim ferre coniunctim. Reſpondeo, quod ſicuti ſi poſſum ferre vnã libram, poſſum ſucceſſiuè ferre alias, dummodò ferendo primã non fuerint meæ vires debilitatæ; ita multò magis ſi poſſum ſine logica habere vnam cognitionem ſcientificam, potero & reliquas: cũ non modo priores cognitiones non imminuant, ſed augeant lumen intellectui, ratione ſimilitudinis, vel diſſimilitudinis, quam obiectum vnius cognitionis habet cum obiecto alterius.

8 Bene diuiditur logica in actualẽ, & habitualem; in vniuerſalem, quæ tradit præcepta, vel pro quacumque materia, vel pro omnibus operationibus intellectus; & particularem, quæ tradit præcepta pro aliqua, vel operatione, vel materia peculiari. Item in artem veterem, quæ erat in vſu ante Ariſt. & nouam, quæ vel inuenta, vel maximè per-

fecta

ſecta eſt ab Ariſt. Pariter in Analiticam, quæ tradit præcepta pro materia ſcientifica, Topicam, quæ pro materia probabili, & Sophiſticam, quæ docet texere, & diſſoluere fallacias. Hæ enim diuiſiones ad diuerſos diuidētium fines ſunt idoneæ. Bene etiam diuiditur in docentem, & vtentem, intelligendo per docentem præcepta logicæ, prout potentia dirigere ſcientias; nomine verò vtentis ipſa præcepta, quatenus actu illas dirigunt, ita vt dicatur logica vtens, quaſi vtens, ſeu efficiens actualem directionem ſcientiarum. E contra, malè diuiditur in docentem & vtentem, ſi nomine vtentis intelligantur ſcientiæ, quatenus vtuntur præceptis logicis. In omni enim bona diuiſione debet diuiſum poſſe abſolutè prędicari de membris diuidentibus. Animal enim abſolutè prædicatur de rationali, rugibili, &c non poteſt autem abſolutè dici, ſcientiæ vtentes Logica, ſunt Logica. Quod ſi reſpondeas poſſe ſaltem dici, ſcientiæ vtentes Logica, ſunt Logica vtens. Contra eſt quia diuiſum non eſt Logica vtens, ſed Logica abſolutè dicta, quę deberet poſſe abſolutè prædicari de ſcientijs. Propter eandem rationem malè diuiditur logica in naturalem, & artificialem, intel-

ligendo per logicam naturalem, intellectum naturaliter aliquando benè operantem, neque enim dici abſolutè poteſt intellectus naturaliter bene operans eſt logica. Adde malè transferri nomen logicæ, per quod venit aliquid artificiale acquiſitum,& ſuperadditum naturæ, ad ſignificandum intellectum præciſè ſecundum id, quod habet à natura.

CAPVT SECVNDVM.

Vtrum Logica ſit Practica, vel Speculatiua.

Pro hac re prius examinanda eſt ratio,& eſſentia cognitionis practicæ& ſpeculatiuæ. Quare ſit

SECTIO PRIMA.

Reijciuntur variæ Sententiæ circa eſſentiam cognitionis practicæ.

1 COgnitio practica dicitur in ordine ad praxim, eo quod habeat pro fine praxim, hoc eſt latinè actionem.

Quam-

Quamuis autem actio diſtinguatur à factione, poterit tamen in materia præſenti cum factione confundi, eo quod hìc inquiramus eſſentiã cognitionis practicæ prout contradiſtinctæ à ſpeculatiua non habente pro fine neque actionem, neque factionem, ſed meram veritatem. Similiter non eſt cur nomine Praxis,non benè poſſimus comprehendere quamcumque operationem naturæ intellectualis, & ipſius etiam intellectus,dirigibilem per regulas prudẽtiæ, vel artis. Si enim etiam operationes intellectus ſubeſſe poſſunt directioni cognitionis præceptiuæ, & practicæ, prudentiæ, & artis, erunt praxis, cum ſint finis cognitionum præceptiuarum, & practicarum, quæ tales cognitiones dirigunt, & præcipiunt. Non ergo repugnat, quod ipſa etiam cognitio ſpeculatiua ſit praxis.Licet enim habeat ſiſtere in contemplatione ſui obiecti, eſt tamen etiam praxis, quatenus eſt opus, regulatum per cognitionem practicam, ideòque cognitio ſpeculatiua, licet opponatur cognitioni practicæ, nõ tamen opponitur praxi, ſed practicæ praxis.

2. Difficultas in hac materia in eo conſiſtit, quod cum ex Ariſtot. ſecundo Met. tex. tertio, *Speculatiuæ finis ſit veri-*

tas, practica autem opus: ſimiliter ex eódem tertio de Anim. *Intellectus actiuus differat à ſpeculatiuo, fine*, non apparet quomodo cognitio poſſit intendere finem, cum cognitio non intendat, nec appetat. Quod ſi dicas illam eſſe cognitionem practicam, quæ ſupponit in cognoſcente voluntatem faciendi obiectū talis cognitionis. Contra eſt, quia fruſtra cum Ariſt. aſſignarentur intellectui practico habitus prudentiæ, & artis; intellectui verò ſpeculatiuo habitus intellectus ſcientiæ, & ſapientiæ. Si enim non habetur ex intrinſeca natura taliū habituum, & cognitionum, quòd ſint practicæ, vel ſpeculatiuæ, ſed poſſunt ex libera, & extrinſeca voluntate cognoſcentis nunc intendentis, nunc non intendentis opus, eſſe nunc practicæ, nunc ſpeculatiuæ, non eſt cur potius hæ cognitiones, quam illæ numerentur inter practicas. Aliquid ergo firmum, nec ad libitum variabile in ipſa entitate cognitionum inueniendum eſt, ratione cuius poſſint hæ potius, quam aliæ cognitiones dici practicæ, & habere pro fine opus. Simili modo reijciendi ſunt, qui ad cognitionem practicam requirunt inſinuationem voluntatis, actum ſcilicet voluntatis, quo intellectui intimetur,

metur, & præcipiatur conſideratio de aliqua cognitione, quæ ſicuti ſine hac intimatione fuiſſet ſpeculatiua, ita per illam conſtituatur in ratione cognitionis practicę. Nam omiſſis alijs huius ſententiæ impugnationibus,in ipſa entitate cognitionis,præſcindendo ab omni extrinſeco; inueniendæ eſt, ſi poſſumus, ratio practici.

3 Præterea quod aliqua cognitio habeat pro fine opus, & ſit practica, non habetur ſolùm per hoc, quod ſit de obiecto operabili; hoc enim, quamuis requiratur, non tamen eſt ſatis, quia innumeræ demonſtrationes Mathematicæ, & Speculatiuæ ſunt de obiecto factibili: multò minus ſatis eſt, quod ſit talis cognitio, ex vi cuius ſequi poſſit aliqua operatio.Cum enim nulla ſit cognitio ex vi cuius ſequi non poſſit amor,vel odium rei, quæ cognoſcitur, nulla daretur cognitio Speculatiua. Neque pariter ratio practici habetur per hoc, quod ſpectato labore in aſſecutione alicuius cognitionis, non ſit hæc prudenter expetibilis, niſi propter opus. Quia hæc cognitio, *vitium eſt fugiendum*, eſt practica, cum ſit dictamen practicum prudentiæ, & tamē hæc cognitio ratione veritatis, quam

con-

continet,eſt prudenter expetibilis etiam præſcindendo ab opere , & ſpectatoi etiam labore in aſſecutione talis cognitionis , ratione meræ veritatis . Nullus enim in talis veritatis aſſecutione requiritur labor, cum naturaliter in nobis talis cognitio oriatur , & potius laborandum ſit, ne in nobis inſurgat.

4 Demum non bene explicatur cognitio practica, quod ſit cognitio de re operabili , vt operabilis eſt , quæ videlicet explicet modum,& vltimas circumſtantias faciendi opus,nec non debitum , & conuenientiam , quam habet natura rationalis adhibendi talem modum ſi velit operari, atque hoc totum explicetur dicendo exemp. grat. *Sillogiſmus in Barbara eſt ita tibi faciendus* . Hæc enim ſententia reijcitur primo,quia Ariſt.1.Topic.cap.9.affert pro exemplo problematis practici: *vtrum voluptas ſit fugienda.* ; ergo aliqua cognitio per Ariſt. eſt practica, cũ tamen per illam non dicatur,quoad vltimas circũſtãtias,& modum,voluptas eſſe ità mihi, & tal i tẽpore&c. fugienda . Secundo hæc ſententia procedit ex falſo fundamento, ſupponit enim, cognitionem practicam eſſe illam, quæ eſt vltima ex parte intellectus , ad hoc vt homo dicatur

catur

catur completè potens operari, hoc autem eſt falſum, tum ex Ariſt. ſuprà citato diſtinguente cognitionem, & intellectum practicum à ſpeculatiuo, non per hoc, quod gratis hæc ſententia aſſumit, ſed per finem operis, qui poteſt intẽdi ab aliqua operatione, etiam non vltimò dirigente ad opus. Tùm etiam, quia dantur tàm in prudentia, quàm in arte præcepta vniuerſalia, quæ neque modum, neque vltimas circumſtantiàs explicant, neque poſſunt immediatè dirigere ad opus, niſi illis aliæ cognitiones practicæ de obiecto in ſingulari ſubnectantur.

Et vt vno verbo omnes alias ſententias reijciamus. Omne ens, vtpote verum, eſt ſpeculabile, ideòque modus, vltimæ circumſtantiæ, debitum, conuenientia, & quidquid volueris, ſunt obiecta ſpeculabilia, cognoſcibilia ſcilicet per cognitionem habentem pro fine non opus, ſed illorum veritatem, ergo ſupereſt aſſignandum quid peculiare habeat cognitio practica, quæ attingat, hæc obiecta non gratia veritatis, ſed operis.

SE-

SECTIO SECVNDA.

Propon itur noſtra ſententia de Cognitione practica.

1 CVM, quælibet cognitio cõſtituatur in ſuo eſſe, & diſtinguatur ab alia cognitione, vel per obiectũ, quod attingit, vel per modum tendendi, quo illud attingit, cognitio practica, vel per vtrumque, vel per alterutrum ex his differre poteſt à ſpeculatiua; atqui non per obiectum, vt probauimus, cum nullum ſit obiectum, cuius entitas, ideòque cuius veritas, non ſit gratia ſui cognoſcibilis, & ſpeculabilis, ergo dicendum erit cognitionem practicam differre à ſpeculatiua ex modo tendendi.

2 Modum ergo tendendi conſtitutiuum cognitionis practicæ dicimus eſſe modum tendendi præceptiuũ, quod probatur primo ex Ariſt. 6. ethic. cap. 10. vbi ait: *Prudentia præceptiua eſt, quid enim agendum, aut non agendum ſit, finis eſt ipſius.* Hæc autem Ariſt. illatio, non eſſet bona, niſi vniuerſaliter ſupponeret,

quod

quod omnis habitus habens pro fine, opus ſit præceptiuus. Secundò, quia modus tendendi præceptiuus, qui explicari ſolet per voces *fac hoc*, vel *faciendum eſt hoc*, non eſt nobis datus à natura, niſi propter opus. Cum enim tota veritas, quam in ſe continet cognitio præceptiua, haberi poſſit per iudicium aliquo alio modo tendens, talis modus præceptiuus, quo illum exprimimus datus eſt nobis merè ad hoc, vt vel nos, vel alios moueremus ad opus. Hinc quoties mouere efficaciter volumus ad opus, vtimur præcepto. Cum ergo modus tendendi præceptiuus non ſit nobis datus à natura, niſi propter opus, cognitio præceptiua præſcindendo ab omni actu voluntatis, & ab alio quocumque, habebit de ſe peculiari modo pro fine opus, quod non competit cognitioni ſeculatiuæ. Tertiò, nemo eſt qui neget præceptum eſſe de ſe propter opus, etiamſi qui hic, & nunc opus præcipit, illud nolit. Hinc cognitiones ſynderesis, etiam ſi nolimus opus, quod dictant, ſunt practicæ, quia inſtitutum eſt à natura, vt illæ in nobis inſurgant propter opus. Demum de vtroque habitu intellectus practici Prudentia ſcilicet, & Arte dicimus quod ſint practici

ctici, quia ſunt præceptiui. Accedit auctoritas S. Thomæ, qui 1.2. quæſt. 57. art.6. ſic ait: *circa agibilia autem humana tres actus rationis inueniuntur, quorum primus eſt conſiliari, ſecundus iudicare tertius eſt præcipere. Primi autem duo reſpondent actibus intellectus ſpeculatiui, qui ſunt inquirere, & iudicare, ſed tertius actus eſt propriè intellectus practici.* Ergo ex S.Thoma idem eſt eſſe practicum, ac eſſe præceptiuum.

3 Quod ſi quæras quid ſit modus tendendi præceptiuus. Reſpondeo primò hoc ſatis per experientiam innoteſcere, ſicuti ſatis innoteſcit modus tendendi diſiunctiuus, compoſitiuus, quos ſi volueris explicare, potius implicabis. Adhuc tamẽ dici ſecũdò poteſt cognitionẽ præcẽptiuã eſſe cognitionẽ intimatiuã, per quã ſ.cognoſcẽs, vel alteri, vel ſibi intimet id, quod per iudiciũ ſpeculatiuũ indicauit de rebus, vel pertinentibus, vel præſcindentibus ab honeſtate. Per hanc enim intimationem redditur diſpoſitus ad opus. Quamuis autem admittatur ſine cognitione formaliter præceptiua, poſſe cognoſcentem diſponi ad opus, non aliter ac ſeruus ſine formali præcepto Domini ex mera cognitione, vel voluntatis Domini, vel ali-

alicuius vtilitatis, quæ Domino ex tali opere reſultat, moueri poteſt ad illud exequendum:huiuſmodi tamen cognitiones non præceptiuæ non habent de ſe quidquam peculiare, ratione cuius præſcindendo ab omni extrinſeco, poſſint habere pro fine opus.

4 Ex his inferimus primò: meritò dici, quod intellectus extenſione fiat practicus, quia quandiù conſultat, quandiù de conſultatis iudicat eſt ſpeculatiuus; eatenus autem ſit practicus, quatenus ſe extendit ad præcipiendum id de quo ſpeculatiuè conſultauit, & iudicauit. Secundò rationem præceptiui, & practici non conſiſtere in indiuiſibili, ſed fieri poſſe vel per modũ tendendi magis diſpoſitiuum ad opus, & cum quadam motione, quæ explicatur per illas voces *fac hoc*, vel ſine tali motione, & explicari ſolet per illas alias *faciendum eſt hoc*; vtraque tamen ex his cognitionibus eſt practica, vtpote elicita per modum tendendi non datum nobis á natura, niſi propter opus. Tertiò, Neutra ex his cognitionibus de practica tranſire poteſt in ſpeculatiuam, cum vtraque de ſua eſſentia habeat talem modum peculiaré tendendi. Quarto, benè ab Ariſt. 6. moral. cap. 2. dicitur

tur *Actiua, & cogitatiua opus eſt veritas*, tam enim ab habitu practico, quam à ſpeculatiuo dicitur cognitio vera; ſed cū hoc bene ſtat, quod reſpectu vnius habitus, finis ſit ſola veritas cognitionis, reſpectu autem alterius, opus quod præcipit, vt alibi Philoſophus docuerat. Rectè etiam dicitur ſpeculatiua eſſe de rebus neceſſarijs, practica de contingentibus, illa enim habet pro fine veritatem neceſſariam, hæc verò opus contingens. Demum iuxtà noſtrā explicationem dantur in Deo cognitiones practicæ præſcindendo à volitione de ponendo opere, quia dantur in illo cognitiones habentes omnem perfectionem diſponendi ad opus, quam habent noſtræ cognitiones practicæ ſecluſis imperfectionibus.

SECTIO TERTIA.

Statuitur, cognitiones omnes proprias Logicæ eſſe practicas.

1 QVod hæ, vel illę cognitiones ſint propriæ huius vel illius ſciētiæ, licet partialiter habeatur ratione

ne

ne alicuius intrinſeci fundaméti in ipſis cognitionibus, habetur tamen tanquã ab vltimo determinat ex placito primorum Sapientum, qui tali potius fundamento, quam alio ad talem ſcientiarum diuiſionem inſtituendã vti voluerunt, vt meliùs conſtabit, vbi de diuiſione ſcientiarum. Sic quod diuiſio Orbis terrarum facta fuerit in Europã, Aſiam &c. habetur quidem cum aliquo intrinſeco fundamento talium montium, fluminum, Principum &c. Tamen, quod hoc potius fundamento, quam alio vti voluerint primi diuidẽtes, fuit ex eorum placito. Sicut ergo ſi quis ſcire vellet, vtrum hæc Ciuitas ſit propria Aſiæ, vel Africæ, deberet ſpectare diuiſionem factam à primis diuidentibus, ita dum quærimus vtrum aliqua cognitia ſpeculatiua ſit propria Logicæ ſpectare debemus diuiſionem primorum Sapientum, & ex illa colligere, vtrum omnes cognitiones ſpeculatiuæ aſſignatæ fuerint tanquam propriæ alijs ſcientijs, & Logica relicta cum ſolis cognitionibus inſtrumentalibus præceptiuis, & practicis.

2 Porrò diuiſio cognitionum ſpeculatiuarum quomodo fuerit facta à Sapientibus, non melius poteſt nobis inno-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

innoteſcere, quã ab Ariſt. Philoſophorũ Principe. Hic ergo 6.met.tex.3. ait. *Tres vtique erunt Speculatiuæ Philoſophicæ, Mathematica, Naturalis, Theologia,* ergo cognitiones ſcientificę ſpeculatiuæ fuerunt diuiſæ in tria aggregata, ſeu ſcientias totales, ita vt nulla ſit cognitio ſpeculatiua, quæ non ſit propria, vel Mathematicæ, vel Naturalis, ſeu Phyſicæ, vel Theologiæ, hoc eſt Metaphyſicæ; aliter diuiſio non eſſet bona. Sicut enim diuiſio orbis terrarum in quatuor partes, ideò eſt bona, quia nihil eſt Terræ, quod propriè ad vnam ex illis partibus non pertineat; ita ad hoc, vt ſit bona diuiſio Speculatiuæ Philoſophiæ nulla debet eſſe cognitio Speculatiua, quę non ſit propria vnius ex his tribus Scientijs. Nõ quod de facto, ita exerceãtur hę tres ſcientiæ Speculatiuæ, vt qui illas poſſidẽt, habere debeant omnes cognitiones Speculatiuas, quæ poſſunt haberi, hoc enim naturæ imbecillitati eſt difficile, ſed quod quæcumque cognitio Speculatiua obtineatur, referri ſtatim tanquã propria debet ad vnam ex his ſcientijs. Sic Princeps, qui eſſet Dominus totius Europæ, licet aliquam regionem ſpectantem ad ſui dominatum non noſſet, vbi tamen illam detegeret, ſtatim illam

tan-

tanquam ſibi debitam iure aſſumeret. Nulla ergo ſupereſt cognitio Speculatiua, quæ ſit propria Logicæ. Sed quotquot huiuſmodi habet, aſſumit vel ab aliqua ſcientia Speculatiua, vel ab habitu primorum principiorum.

3 Dices Ariſtotelẽ noluiſſe cõprehẽdere quidquid eſt ſpeculatiuum. Sed contra, quia quoties diuidens aliud nõ exprimit, tunc vt eius diuiſio ſit bona debet comprehendere quidquid participat rationem diuiſi; aliàs dicam diuiſionem animalis in marinum, & pẽnatum eſſe bonam, quia diuidens voluit comprehendere quidquid eſt animal. Eodẽ modo reſpondebo ſi dixeris Ariſtotelẽ diuidiſſe ſciẽtias totaliter ſpeculatiuas, vel ſcientias ſolum reales, nõ rationales, qualis eſt Logica, debuiſſet enim hoc exprimere, & non aſſumere diuidendam Philoſophiam Speculatiuam vt ſic. Præterea quia præter Mathematicam practicam, datur etiam Speculatiua, Ariſt. inter Speculatiuas numerauit Mathematicam, ita ſi præter Logicam practicam daretur Speculatiua fuiſſet ab Ariſt. recenſita.

4 Præterea Logica Ariſtotelica, de qua loquimur, eſt inſtrumentum, ergo eſt propter opus, quod ſi dicas non eſ-

ſe

ſe totaliter inſtrumentum, tuum erit hoc probare; quod nunquam efficies. Semper enim dicam intentionem Ariſt. in inſtituenda Logica fuiſſe ſolum formare Organum, & præcepta, ad quod vbi opus fuit, aſſumpſit mutuas à ſciētijs, vel ab habitu principiorum aliquas veritates ſpeculatiuas. Demum, nulla eſt cognitio Speculatiua, quæ ratione obiecti, quod habet non comprehendatur ſub obiecto alicuius ex tribus illis ſcientijs Speculatiuis.

15 Quamuis autem Logica ſit totaliter practica, poterit tamen, aliqualiter probare ſua præcepta, quantum ad rationem artis requirit Ariſt. hoc enim poteſt à Logica fieri modo practico, & præceptiuo, ac per terminos proprios artis, ſicuti à Philoſophia exactior probatio fit modo Speculatiuo. Aſſumere etiam poterit Logica, vel ſupponere ex habitu primorum principiorum, & ex Philoſophico quidquid ſpeculatiuè ad ſuorum præceptorum probationem opus erit. Quare dum in qualibet arte communiter dicitur dari pars practica, & pars ſpeculatiua, nomine partis ſpeculatiuæ poſſunt intelligi vel pręcepta vniuerſalia, quę tamen vere ſunt practica, vel probationes præceptorum,

quæ

quæ pariter factę modo practico exactè loquendo ſunt etiam ipſæ practicæ. Vel denum ſi qua erit pars verè ſpeculatiua, hæc deſumpta erit à Philoſophia. Hinc neque cognitiones,per quas artes reflectunt ſupra opus à ſe factum,erunt ſpeculatiuæ; cũ non eliciantur ab artibus, niſi propter opus vel retinendum, vel immutandum.

6 Dices Logica habet pro fine veritatem, cùm intendat rectas, & veras operationes intellectus, ergo eſt Scientia ſpeculatiua. Reſpondeo habitus ſpeculatiuos habere pro fine veritatem, cognitionum immediatè à ſe elicitarum; cùm è contra habitus Logicæ, ideò ſit practicus, quia non habet pro fine veritatem ſuorum præceptorum,quæ immediatè elicit, ſed veritatem actuum, directorum per præcepta.

7 Infertur ex dictis primò, logicam eſſe ſcientiam, quia eius præcepta ſunt certa,& euidentia probata per ſuas cauſas practico modo ab ipſa logica;à Philoſophia autem modo ſpeculatiuo, & magis exacto. Sicut enim non omnes ſcientię æqualem exigunt certitudinem, ita ad rationem ſcientiæ practicæ, qualis eſt logica, non erit neceſſe, quod ab ipſa etiam logica exactiſſimè probentur

ſua præcepta. Porrò de obiectis artium dari poteſt vera ſcientia, cum de entibus, etiam per accidens complexis certò ſcire poſſimus, quod ſi taliter coaleſcant, hoc, vel illud ex illis oriatur. Infertur ſecundò; logicam non eſſe partem Philoſophiæ, ſi nomine Philoſophię veniant ſolùm ſcientiæ ſpeculatiuæ, in latiori verò acceptione poterit eſſe pars, & inſtrumentum corporis.

CAPVT TERTIVM.

De Obiecto Logicæ.

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex ſit Obiectum.

OBiecti nomine ſignificatur id, quod obijcitur, & proponitur, vel facultati ſpeculatiuę, vt merè conſiderandum; vel practicę, vt efficiendum, & immutandum. Aliud eſt *communitatis*, quod obijcitur tanquam quomodocúque conſiderandum, aut efficiendum: Aliud eſt *attributionis*, quod obijcitur tanquam per ſe conſiderandum, aut effi-

efficiendum. Hinc in practicis habentibus pro fine opus, obiectum attributionis erit finis artis. Obiectum enim, quod per ſe ars efficit, vel immutat, erit opus, quod tanquam finem per ſe ars intẽdit, & in ordine ad quod alia omnia ordinat tanquam media. Illud autem opus dicendũ eſt per ſe intendi ab arte, quod intenditur ab artifice, non vt homo liber eſt, ſed vt artifex eſt. In ſpeculatiuis non eſt idem obiectum attributionis, & finis; cum enim habeant pro fine veritatem, finis illarum erit vera cognitio; obiectum verò erit id, circa quod verſantur illę verę cognitiones, quæ per ſe à tali ſcientia ſpeculatiua intenduntur.

2 Obiectum attributionis aliud eſt totale, totum videlicet, quod à facultate aliqua per ſe intenditur; aliud partiale, quod nimirum eſt pars illius, quod per ſe intenditur, ſed talis pars, quę etiam de ſe accepta per ſe intendatur. Nam lapides v.g. ſunt quidem pars domus, quæ eſt obiectum attributionis ædificatoriæ, ſed non propterea ſunt obiectum partiale ædificatoriæ, ſicuti eſt v. g. cubiculum domus reſpectu ædificatoriæ; & ſanitas capitis reſpectu medicinæ, cum etiam prout tales partes ſunt

intendantur per ſe. Licet autem obiectũ partiale ordinetur ad totum tanquam pars, quia tamen non ordinatur tanquam medium ad finem, ſed tanquam pars ad totum, ideò participat rationem obiecti attributionis.

3 Rurſus Obiectum attributionis aliud eſt materiale, aliud formale. Ratio autem obiecti formalis non conſiſtit in hoc, quod obiectum materiale ſit commune pluribus artibus, formale verò proprium vnius, à quo propterea ars ſpeciem deſumat. Nam ſicuti dantur artes diuerſæ, quæ non differunt ratione obiecti materialis, ſed formalis, ita dantur artes diuerſæ, quæ non differunt ratione obiecti formalis, ſed materialis; ideoque non poſſunt multæ artes ab alijs differre, niſi ratione obiecti materialis ſimul, & formalis ſimul accepti. Melius ergo dicetur obiectum materiale artiũ eſſe illud, in quod Phyſicè, vel Metaphyſicè præſuppoſitum inducitur forma artis. Dixi *Phyſicè, vel Metaphyſicè præſuppoſitum*; quia aliquando in artibus aſſignatur obiectum materiale phyſicè diſtinctum, & phyſicè recipiens formam artis: aliquando non diſtinctum, niſi formaliter, & metaphyſicè.

4 Sed

4 Sed difficultas ex hoc oritur, quandonam in artibus aſſignandũ ſit obiectũ materiale diſtinctũ phyſicè; quãdo verò diſtinctum ſolùm Metaphyſicè. Dicunt aliqui in artibus requirentibus peculiaria præcepta pro ſubiectò, in quod inducenda eſt forma artis, aſſignandum eſſe ſubiectum phyſicum, ſecus in alijs. Sed contrà primò, quia hoc, quod eſt dari, vel non dari præcepta de aliquo, impertinenter ſe habet ad hoc, vt illud aſſignetur, vel non aſſignetur pro obiecto attributionis in aliqua arte. Cum enim illud ſit aſſignandum pro obiecto attributionis, quod eſt finis artis, poſſunt dari pręcepta de aliquo, quod non habeat rationem finis, vt de facto accidit in Medicina dante præcepta de purgando aëre, componendo pharmaco, quæ ſunt pura media. E contrà de eo, quod eſt finis nulla ſæpe dantur præcepta, eò quod poſitis medijs, quæ immediatè per præcepta diriguntur, neceſſariò finis, & opus artis ſequatur. Contra ſecundò, quia in pictura dantur præcepta de modo, quo bene imprimi debeant colores in tabula, vel pariete, & diuerſa hæc ſubiecta peculiarem afferunt difficultatem non ſuperabilem, niſi ab eo, qui nouit talia pręcepta,

cepta, & tamen in pictura, neque paries, neque tabula habent rationem obiecti attributionis, quia habent merè rationem medij; eò quod ſi haberentur colores bene diſpoſiti ſine tabula, & pariete, nihil de his pictura curaret. Similiter Muſica indiget peculiaribus præceptis, vt in hoc, vel illo loco latiori, vel anguſtiori bene temperetur vox; & tamen locus, in quo canitur non eſt obiectum Muſicæ.

5 Meliorem ergo, & vniuerſalem pro hac re regulam aſſignabimus deductam ab intrinſeca ratione obiecti attributionis & finis, ſi dicamus ab aliquibus artibus non intendi per ſe, niſi talem formam præſcindédo à ſubiecto; ab alijs verò intendi formam prout in tali ſubiecto, ideòque in artibus, quæ intendunt per ſe formam prout receptam in tali ſubiecto phyſico melius aſſignari tale ſubiectū phyſicum pro obiecto materiali, & formam phyſicè aduenientem pro formali. In artibus verò, quæ intendunt formam præcisè prout talem, ſiue tandem ſit in hoc, ſiue in illo ſubiecto, aſſignari congruentius pro obiecto materiali rationem cōmunem talis formæ, & rectitudinem pro formali. Ratio huius eſt, quia ſicuti in arti-

artibus ſecundi generis, ſi aſſignemus ſubiectum phyſicum, aſſignamus in obiecto attributionis, & fine aliquid, quod non habet rationem finis; ita in artibus primi generis non aſſignantes ſubiectum phyſicum, quod habet rationem finis, non aſſignamus integrum finem, ſed ſolùm partem, quod fieri non debet, præſertim in artibus; in quibus vtpote non procedentibus per multas abſtractiones, non eſt cur non aſſignemus ſubiectum phyſicum, quando hoc, cæteroqui habet rationem finis.

SECTIO SECVNDA.

Infertur Obiectum Materiale Logicæ.

1 EX dictis inferimus primò obiectũ materiale attributionis in Logica non eſſé res omnes, circa quas verſantur operationes intellectus, quia Logica non intendit per ſe perfectionem rerum, ſed intellectus; neque enim curat, quod res ſint, & denominẽtur bene cognitæ, ſed quod intellectus ſit bene cognoſcens. Hinc quando in prædicamentis Logica ruditer agit de rebus omnibus, hoc non facit intendens perfectioné rerum, ſed intellectus. Quamuis

uis autem res ſint obiectum ſcientiarũ, non tamen ſunt obiectum Logicæ, quæ eſt inſtrumentum ſcientiarum; idem enim eſt finis Logicæ, & ſcientiarum, cum idem ſit finis inſtrumenti, & principalis. Non verò idem eſt obiectum Logicæ, & ſcientiarum, quia in ſcientijs, vt ſupra diximus, non eſt idem finis, & obiectum: ſed obiectum eſt id, circa quod per ſe verſantur cognitiones illæ, quas ſcientiæ habent pro fine. Neque obſtat, quod veritas, quæ eſt finis Logicæ conſtituatur partialiter per res, cum quibus cognitio vera conformatur. Quia finis Logicæ eſt veritas, ſolùm ſecundũ, quod veritas importat in recto, & ex parte intellectus. Sic ſtatuaria vult ſimilitudinem ſuæ ſtatuæ cum Cæſare v. g. non ſecundum quod hæc ſimilitudo dicit in obliquo, ſed ſuppoſita exiſtentia Cæſaris, de qua ſtatuaria non curat, vult deinde in ſua ſtatua ſimilitudinem, ſecundum quod ſimilitudo dicit in recto, & ex parte ipſius ſtatuæ. Diſpar tamen eſt ratio in fine hominis ſupernaturali, hic enim non eſt ſola viſio Dei, ſed etiam Deus viſus, quia ipſa viſio intenditur à Beatis propter Deum amatum, in ordine ad quem ſua bona omnia Beatus dirigit.

2 In-

2 Inferimus voces externas non eſſe obiectum attributionis in Logica, quia hoc non intendit illas perficere, & ſeclusis vocibus, habitàque ſola perfectione intellectus per conceptus internos, Logica eſt contenta, cum non vtatur Logica vocibus externis, niſi per accidens, & in ordine ad voces, ſeu conceptus internos, quibus tantùm conſtant, per ſe loquendo, opera Logicæ.

3 Inferimus præterea neque Ens rationis Metaphyſicum, neque Logicum eſſe obiectum attributionis in Logica; non Metaphyſicum, quia pertinet ad Metaphyſicam. Non Logicum, quia ens rationis Logicum acceptum materialiter ſunt res, quas ab obiecto Logicæ, iam reiecimus: acceptum verò formaliter eſt ipſa cognitio, nō prout perficit intellectum, ſed prout denominat res cognitas. Cognitio autem accepta ſub hac conſideratione non intenditur per ſe à Logica, quæ vt inſtrumentum ſcientiarum vult cognitiones rectas, nō quatenus hæ denominant obiectum rectè cognitum, ſed quatenus perficiunt intellectum. Quod ſi Ens rationis Logicum conſtitui dixeris per relationem rationis, præterquam quod hoc eſt falſum, adhuc tamen, ſicuti ad Logicam

non per ſe pertinet Ens rationis metaphyſicum,ita nec huiuſmodi relationes rationis ad illam per ſe ſpectabunt.

4 Supereſt ergo, vt aſſignetur, vel intellectus humanus, ſeu Anima prout potens intelligere, ſi intellectus ſupponatur ab Anima indiſtinctus; vel ratio cōmunis operationum intellectus. Sed ex dictis inferimus meliùs aſſignari intellectum humanum, prout perfectibilē per rectas operationes. Tunc enim, vt diximus, melius aſſignatur pro obiecto materiali alicuius artis ſubiectum phyſicum, quando à tali arte intenditur forma, prout in tali ſubiecto; ſed ita ſe res habet in Logica, ergo &c. Minor probatur, illud per ſe intenditur ab inſtrumento, vt inſtrumentum eſt, quod per ſe intenditur à principali; ſed Logica eſt inſtrumētum habituum ſcientificorum, ergo illud per ſe intenditur à Logica, quod per ſe intenditur ab habitibus ſcientificis. Sed habitus ſcientifici per ſe intendunt cognitiones veras, non quomodocumque exiſtentes in mundo, ſed prout perficientes intellectum; ergo etiam Logica hoc modo illas intendit. Minor ſubſumpta eodem principio probatur. Illud enim per ſe intendunt habitus ſcientifici, quod per

ſe intendit ſciens, reſpectu cuius habitus ſunt inſtrumentum; ſciens autem intendit cognitiones veras, prout per illas ipſe ſciens perficitur, & fit poſſeſſor veritatis. Hinc ex Ariſtotele initio Met. Homines ſcire deſiderant. Scire autem non eſt dari quomodocumque ſcientiã, ſed habere, & poſſidere ſcientiam, & per illam perfici. Confirmatur quia Philoſophia moralis intendit operationes honeſtas prout perficientes, & felicitantes hominem, homo bene aſſignatur pro illius obiecto ex S.Thoma initio Ethicorum, ergo &c.

5 Non tamen eodem modo aſſignamus totum hominem pro obiecto materiali Logicæ, ſicuti aſſignatur in Philoſophia morali, quia hæc intendit formaliter perficere totum hominem, per omnes eius operationes honeſtas, tàm internas, quàm externas: At in Logica ſicuti, aſſignantes intellectum, aſſignamus totum id, quod Logica per ſe intendit formaliter perficere: ità non bene aſſignaremus totum hominem, quia aſſignaremus pluſquàm id, quod per ſe Logica intendit formaliter perficere. Neque dicas à Logica intendi perfectionem intellectus; prout in homine, ſeu prout intellectus inexiſtit in homi-

ne tanquam illius pars. Diſparitas enim eſt quia inexiſtentia intellectus in homine non eſt opus Logicæ, ſicut operatio recta prout exiſtẽs in intellectu eſt opus factum per Logicam, cum dependenter à præceptis inducatur in intellectum, hęc operatio recta loco operationis prauæ. Quare cum obiectum, & finis proximus arti debeat eſſe opus ipſius artis, non debet aſſignari pro obiecto Logicæ totus homo, ſed ſolus intellectus perfectus, qui eſt opus proximum factum, & intentum per ſe à Logica. In hoc autem opere facto per Logicam diſtinguimus deinde operationem rectam, quæ eſt forma artis, & intellectum, in quem tanquam in ſubiectum per ſe proximè intentũ, inducitur à Logica talis forma.

6 Dices ſequi ex dictis quod obiectum omnium artium ſit intellectus, cum hic per omnes artes perficiatur. Sed contra eſt, quia aliæ artes non perficiunt intellectum, niſi formaliter per ſe ipſas, hoc eſt per ſua præcepta, & per ſuos habitus; at Logica non ſolùm hoc modo perficit intellectum: ſed illum præterea perficit per opus factum depẽdenter à talibus præceptis, ideòque intellectus à talibus præceptis Logicæ per ſe perfectus, eſt eorum obiectum.

7 Di-

7 Dices iterum in omnibus artibus aſſignãdum eſſe pro obiecto hominem, cum omnes artes ſint per ſe inſtitutæ propter vtilitatem hominis, tanquam propter finem. Sed contra, quia obiectum in artibus non eſt finis *cuius gratia*, qualis eſt homo reſpectu omnium artium, ſed finis *qui*, hoc eſt opus illud, quod per ſe intendit ars efficere; finis autem *qui* in Logica eſt Intellectus per rectas operationes perfectus, qui deinde ad hominem, tanquam ad finem *cuius gratia* ordinatur. In Philoſophia verò morali homo per honeſtas operationes perfectus, eſt finis *qui*, & idem homo eſt finis *cuius gratia*, quia à Philoſophia morali perficitur in vtilitatẽ ipſius hominis.

SECTIO TERTIA.

Quodnam ſit obiectum formale attributionis in Logica.

1 CVM intellectus ſit obiectum materiale, recta intellectus operatio, vtpote forma, quæ in intellectum per Logicam inducitur, erit obiectum formale Logicæ, ſed difficultas eſt, vtrum tam prima, quàm ſecunda, & tertia ope-

operatio recta, & in quacumque materia participent rationem obiecti attributionis,& finis, an verò aliqua ex illis intendatur à Logica merè tãquam medium in ordine ad rectitudinem aliarũ. Verùm eodem vtentes principio, dicimus illam operationem rectam intendi per ſe à Logica, quæ per ſe intenditur à ſcientijs, cuius Logica eſt inſtrumentum. Pro qua re decernendum prius eſt, quarum ſcientiarum per ſe loquendo Logica ſit inſtrumentum.

2. Primò ergo non videtur poſſe dici, Logicam eſſe inſtrumentum ſcientiarum in ſtrictiſſima ſolùm acceptione; quia cognitiones demonſtratiuæ, ſtrictèque ſcientificæ, ſunt pauciſſimæ, nec indigentes multa Logica: Cognitiones autem,vel nõ adeò euidentèr certæ, vel ſolùm probabiles,& non ſolùm ſpeculatiuæ, ſed etiam practicæ ſunt plurimæ, & multæ ex illis valde expetibiles, adeò vt ex Ariſtotele veritates probabiles de rebus diuinis ſint expetibiliores multis veritatibus euidentibus de rebus humanis; & ad iſtas, vtpote maiori periculo errandi expoſitas, opus maximè eſt Logica; ergo non debemus dicere Logicam fuiſſe per ſe inſtitutam, ſolùm propter modicã vtilitatem pauciſſi-

ciſſimarum cognitionum ſtrictè ſcientificarum,ſed etiam propter vtilitatem, & neceſſitatem longè maiorem ſcientiarum in latiori acceptione.

3 Ex hoc autem fit,quod,cum non ſit maior ratio,cur dicatur Logica fuiſſe per ſe inſtituta, vt eſſet inſtrumentum huius potius ſcientiæ,quàm illius; meritò dici poſſit, eam eſſe inſtrumentum per ſe omnium ſcientiarum, & omniũ habituum,quibus competit ratio ſcientiæ. Accedit communis locutio,& ſenſus omnium Philoſophorum abſolutè appellantium Logicam inſtrumentum ſcientiarum,& exiſtimantium,Logicam per ſe deſeruire non modò ſcientijs ſpeculatiuis, ſed etiam practicis.

5 Porrò nomen, & ratio ſcientiæ competit, non modò habitibus diſcurſiuis ſpeculatiuis, ſed etiam practicis Ariſtotel. enim primo Met. tex. primo. Omnes artes vocat ſcientias. Imò ratio ſcientiæ competit etiam habitui intellectus, ſeù primorum principiorum. Ariſtoteles enim primo Poſt.cap.3.illum appellat *ſcientiam immediatorum indemonſtrabilem*, ergo tam ſecunda, quàm tertia operatio recta, tam practica, quàm ſpeculatiua intenditur per ſe à ſcientijs,& per conſequens etiam à Logica,

gica, à qua pariter intendentur non ſolùm in materia ſtrictè ſcientifica, ſed etiam probabili; cum vt vidimus, propter veritates probabiles debuerit peculiari iure inſtitui Logica. Quod ſi veritates probabiles re ipſa aliquando ſunt falſitates, adhuc tamen hæ per ſe experi poſſunt à Logica, ſicuti expetuntur per ſe á ſcientijs. Quia cum in hac vita non niſi pauciſſima poſſimus euidenter ſcire, melius fuit per ſe expetere aliquid, quod aliquando poteſt afferre aliquam falſitatem, quàm manere in perpetua ignorantia. Præterea in ſcientijs prout nunc exercentur, & traduntur ab Ariſtotele, ſunt plurimæ veritates ſolùm probabiles, ergo hæ aliquo modo intendentur ab ipſis ſcientijs, ſed non vt medium, & in ordine ad veritates demonſtratiuas, quia ex probabili, ne partialiter quidem poteſt ſequi euidens, ergo intenduntur per ſe, ergo ſi earum bonitas, licet expoſita falſitati intenditur per ſe à ſcientijs, etiam per ſe à Logica.

5 Dices ſi Logica eſſet inſtrumentū Prudentiæ, & Artium haberet pro fine finem prudentiæ, & artium, cum idem ſit finis inſtrumenti, & principalis; hoc autem eſt falſum, cum finis Logicæ ſit

ſola

ſola veritas, non opus artis. Sed contra eſt, quia Logica eſt inſtrumentum prudentiæ, & artium in ordine ſolum ad actus elicitos intentionales prudentiæ, & artium; non verò in ordine etiam ad actus externos, & directos. Sicut autem finis habituum intẽtionalium, vt intentionales ſunt, eſt veritas, ita eadem veritas eſt finis Logicæ, quæ eſt illorum inſtrumentum, in ordine ad eliciendam veritatem practicam; non verò in ordine ad opus directum per præcepta.

6 Adde à Logica expeti per ſe ſecundam, & tertiam operationem rectã etiam in materia ſophiſtica. Materia enim ſophiſtica eſt materia apta ad decipiendum intellectum, vel ergo circa talem materiam intellectus decipitur, & errat, vel non; ſi errat, talis error vtpote operatio praua nullo modo, neque per accidens, intendetur à Logica. Quod ſi intellectus circa materiam ſophiſticam bene operatur, talis operatio recta, erit per ſe intenta à Logica intendente per ſe omnem rectitudinem, & veritatem ſecundæ, & tertiæ operationis, vel euidentem, vel probabilem. Quod verò materia, circa quam verſatur talis operatio recta ſit materia diſpoſi-

ſpoſita ad decipiendum, non facit, quod Logica dum detegit fallacias, & bene operatur non aſſequatur, & quidem maiori cum laude finem ſuum; ſicuti, quod Medicina verſetur circa morbum malignum, & occultum, non facit quominus per illius ſanitatem non aſſequatur, & maiori cum laude ſuum finem. Tam ergo ſecunda, quàm tertia operatio recta, tam practica, quàm ſpeculatiua, tam in materia ſcientifica, quàm probabili, & ſophiſtica, cum per ſe intendatur à ſcientijs, per ſe etiam intendetur à Logica.

7 Non tamen propterea aſſerimus omnem ſecũdam operationem rectam participare rationem obiecti formalis attributionis, quia non omnis ſecunda operatio eſt dirigibilis per Logicam, cum aliquæ de obiecto per ſe noto ita ſint rectæ, vt non potuerint eſſe prauæ. Solùm ergo illæ ſunt pars obiecti formalis Logicæ, quæ per Logicam poſſunt dirigi. Neque verò bonum, quod habetur ex bona definitione, vel diuiſione per iudicium applicata definito, vel diuiſo eſt bonum ita modicum, vt non debeat à Logica per ſe intendi. Nãm primò non eſt modicum bonum intellectus ſcire per definitiones naturas rerum,

rum, & per diuiſionem quot, ac qui-bus aliquid conueniat. Secundò etiamſi hoc eſſet modicum bonum, adhuc poſſet ſecunda operatio recta eſſe obiectum partiale, ſicuti reſpectu Medicinæ eſt obiectum partiale ſanitas alicuius minimæ partis corporis.

8 Dices veritatem non poſſideri perfectè, niſi per tertiā operationem; ideòque hanc ſolùm debere eſſe obiectum formale Logicæ. Sed contrà primò, quia Deus cognoſcens perfectiſſimè omnem veritatem, non cognoſcit illam per diſcurſum. Contrà ſecundò, quia etiam id quod minorem continet bonitatem, poteſt per ſe intendi: ſic ſanitas partium non vitalium continens minorem expetibilitatem, quàm ſanitas partium vitalium, adhuc per ſe intenditur à medicina, & ſicuti finis partialis Medicinæ eſt ſanitas alicuius partis ignobilioris corporis, licet vltimò non ſiſtat, niſi habita ſanitate totius corporis, ita quamuis Logica non ſiſteret vltimo, niſi habita perfectione tertiæ operationis, adhuc tamen poſſet partialiter ſiſtere in ſecunda. tanquam in parte ſui finis totalis.

Prima operatio intellectus nullo modo participat rationem obiecti forma-

lis

lis attributionis in Logica, quia eius rectitudo non participat rationem finis reſpectu Logicæ, cum neque partialiter intendatur per ſe ab vlla ſcientia, etiam latè dicta; & ſanè ſicuti oſtendentes finem acquiſitum per ſcientias, oſtendimus ad minimum propoſitiones, ita ridiculus cenſeretur, qui loco finis etiā partialis ſcientiarum, diceret ſe aquiſiuiſſe bene ordinatas apprehenſiones. Prima ergo operatio recta habet rationem puri medij, cum è contra ſecunda, licet ordinetur ad tertiam, adhuc tamen præſcindendo ab hoc ordine ſit per ſe expetibilis.

9 Dices in prima operatione recta eſſe veritatem radicalem. Sed contra eſt, quia etiam in pharmaco eſt ſanitas radicalis, & tamen pharmacum non participat rationem finis reſpectu Medicinæ, ergo neque iſta veritas radicalis, neque aliud, quomodocumque explicetur, habet rationem finis reſpectu Logicæ, cum rationem finis non habeat reſpectu ſcientiarum. Quod ſi Ariſtoteles de prima etiam operatione tradidit præcepta, hoc non probat, quod propterea debeat habere rationem obiecti attributionis, quia etiam de purè medijs tradi poſſunt præcepta, & datur

finis

finis alicuius artis, de quo immediatè nulla tradantur præcepta.

10 Pariter nullo modo ſunt obiectū formale attributionis in Logica operationes rectæ prout directiuæ aliarum per modum ideæ. Hæc enim prout ideæ non intenduntur, niſi tanquam mediū. Neque dicas Logicam eſſe artem conficientem inſtrumenta, ſicuti eſt frænifactoria reſpectu equeſtris, hoc enim eſt falsū. Nam Logica non eſt ars conficiens inſtrumenta, ſed ipſa eſt inſtrumentum ſcientiarū, de ratione autem inſtrumenti eſt cōcurrere ſimul cum principali ad opus, & habere pro fine idē opus, quod per ſe intenditur à principali. Quod ſi Logica conficit aliqua inſtrumenta, & ideas ſyllogiſmorū; has, prout ideæ ſunt, non intendit per ſe. Dixi *prout ideæ ſunt*, quia quatenus etiam hi ſyllogiſmi ideales continent aliquam veritatem, intenduntur per ſe à Logica, ſicuti intenduntur per ſe à ſcientia illa, ad quam pertinet obiectum illud, quod eſt materia talium ſyllogiſmorum.

11 Hinc Logica non eſt habitus progymnaſticus, ſeu præexercitatorius, ſicuti eſt laniſtica reſpectu militaris, quia Logica non ſiſtit in operationibus factis in materia ficta, ſicuti ſiſtit laniſtica,

ſed

ſed habet per ſua præcepta concurrere cum ſcientijs illuminando intellectum ad operationes rectas in materia vera.

12 Ex hucuſque dictis infertur adæquatum, & integrum obiectum attributionis in Logica conſtans ex materiali, & formali, eſſe intellectum humanum, vt dirigibilem, ſeu perfectibilem per ſecundam, & tertiam operationem rectam tam practicam, quàm ſpeculatiuam, tam in materia neceſſaria, quàm probabili, & ſophiſtica. Dixi, *vt dirigibilem, ſeu perfectibilem*, vt oſtendatur capacitas in obiecto materiali ad recipiendum formale dependenter à Logica.

CAPVT QVARTVM.

Vtrum Logica ſit Virtus Intellectualis.

SECTIO PRIMA.

Quid requiratur ad rationem virtutis intellectualis.

1 Virtus definitur ab Ariſtotel. ſecundo Ethic. cap. 5. *Habitus ex quo, &*

& bonus homo ipſe efficietur. & bene opus ſuum reddet. Ex quo formata eſt communis definitio virtutis, qua dicitur, virtus eſſe quæ bonum facit habentem, & opus eius reddit bonum. Ideòque quando præterea dicitur opus virtutis debere eſſe optimum, intelligendum eſt de optimo non ſimpliciter, ſed ſecundum quid; cum verò in habitibus practicis duplex ſit inuenire opus, aliud immediatè elicitum ab habitu; aliud verò directum ab actu, quem habitus immediatè elicuit. Dubitatur vtrum ad rationem virtutis ſit ſatis, quod ſolum opus immediatè elicitum ſit bonum. Sed reſpondendum eſt affirmatiuè, primò quia opus directum non eſt opus habitus, ſed eſt opus operis. Secundò, quia allata virtutis definitio eſt communis cuicumque habitui, etiam ſpeculatiuo, cui cõuenit ratio virtutis per hoc præcisè, quod opus ad quod immediatè diſponit ſit bonum intellectus. Tertiò quia habitus ſcientiæ ſpeculatiuæ eſt virtus, & tamen ex ſpeculatione ſequi poteſt malum aliquod ſpeculanti, ex eò quod eius valetudini noceat. Similiter ars pingendi eò eſt perfectior virtus intellectualis, quò dependenter ab eius veris præceptis ſit pictura magis deci-
piens

piens oculos, & intellectum.

2 Ratio autem à priori cur ad rationem virtutis intellectualis nō requiratur bonitas actuum directorum eſt, quia ſi habitus immediatè diſponit ad vera præcepta, diſponit abſolutè, & ſimpliciter ad tale bonum intellectus, quod non habet neceſſariam connexionem cum vllo malo, quod dependenter à talibus præceptis fieri poteſt; ergo ſi deinde aliquod malum dependenter ab illis fit, tota malitia refundenda eſt in voluntatem liberè vtentem talibus præceptis ad malum. Hinc meritò à Sancto Auguſtino definitur Virtus *bona qualitas mentis, qua nemo malè vtitur*, nemo enim vti poteſt virtute ad opus immediatè elicitum ab ipſa virtute, quod ſit malum.

3 Dices præceptum de aliquo opere malo, prout præceptum eſt habere de ſe tendentiam ad malum, ideòque, & tale præceptum, & habitum, qui ad illum diſponit eſſe malum. Sed reſpondeo præceptum non habere in malum tendentiam efficacem, hoc eſt neceſſario tractiuam operis mali, ſicuti de ſe habet neceſſariò afferre veritatem. Ideòque cum abſolutè, & ſimpliciter afferat bonum, & nullum malum, non eſt

cur

cur habitus ad tale bonum diſponens non ſit virtus. Quod ſi à legibus prohibemur addiſcere aliquas artes, quamuis veras, hoc non fit, ex eo quod non ſint virtutes intellectuales, ſed ne ratione humanæ malitiæ à ſcientia fiat tranſitus ad opus noxium, quod ex veris præceptis fieri poteſt.

4 Dices iterum, ſequeretur, quod ſi eſſet poſſibilis habitus docens ipſum intellectum errare, & quamlibet rem malè facere, talis habitus eſſet virtus intellectualis. Reſpondeo, ſi talis habitus daret de hoc vera præcepta, immediatè, & abſolutè diſponeret ad bonum, & totum malum refundendum eſſet in liberam voluntatem vtentis tali habitu, ideoque non eſt cur non eſſet virtus intellectualis. Neque inſtes non poſſe habitum oppoſitum prudentiæ, & arti eſſe virtutem. Nam vitium oppoſitum prudentiæ & arti, non eſſet huiuſmodi habitus ex conſultatione, rectòque iudicio eliciens vera præcepta, ſed habitus, qui ex inconſideratione; & ignorantia inclinaret ad operationes malas.

SECTIO SECVNDA.

Infertur quinam habitus ſint virtus, & ſecundum quas ſui partes Logica ſit Virtus.

1 QVinque habitus enumerati ab Ariſtotele, quibus ſemper verum dicit, habitus ſcilicet intellectus, Scientiæ. Sapientiæ, Prudentiæ, & Artis ſunt virtutes intellectuales, cum ſemper diſponant ad opus immediatè elicitum verum, ideòque bonum intellectui. Dubitari ſolùm poteſt de prudentia, & arte, quæ nõ ſemper videntur diſponere ad vera præcepta, ſi enim Petrus, v.g. verè diues appareat inuincibiliter pauper, Prudentia dictabit Petro eſſe ſubueniendum, hoc autem dictamen eſt falſum, ſimiliter ſi hæc materia appareat inuincibiliter bona ad ædificandũ, ars dictabit hanc eſſe adhibendam, nec niſi per præceptum re ipſa falſum. Adhuc tamen dicendum eſt Prudentiã, & artem ſemper diſponere ad verũ ſaltem practicè, nam hoc quod eſt, Petro eſſe

eſſe ſubueniendum, duo dicit, & quod Petrus mereatur ſubuentionem,& quod ego debeã hic,& nunc Petro ſubuenire. Primum eſt falſum, ſecundum verum, teneor enim ſubuenire Petro inuincibiliter apparenti vt pauper, ad hoc,vt honeſtè operer, ſicuti pariter teneor adhibere pro ædificio materiam apparentem inuincibiliter bonã, vt obtineam finem artis,qui non eſt niſi finis humano modo acquiſibilis.

2 Quamuis ergo dictamen de ſubuentione Petri, non conformetur ſpeculatiuè cum meritis Petri,quia tamen conformatur cum debito, quod ego habeo in ordine ad taliter operandum, ideò dictamẽ de ſubueniendo falſo pauperi, ſed qui inuincibiliter apparet vt pauper; eſt dictamen ſimpliciter verũ, & bonum, & tota malitia, & falſitas ſpeculatiua refundenda eſt in iudicium ſpeculatiuum falſum de paupertate Petri, ſicuti tota malitia motus diſtorti refunditur, non in potentiam motiuam, ſed in defectum tibiæ.

3 Neque verò in omnibus ſcientijs eadem requirenda eſt certitudo, ſicut enim inter ipſas ſcientias ſpeculatiuas Mathematica, & Metaphyſica maiorem requirunt certitudinem,& euidentiam,

quam Phyſica, ita comparando virtutes intellectuales ſpeculatiuas cum practicis, ſicuti ad virtutes ſpeculatiuas requiritur veritas ſpeculatiua, ita ad practicas ſatis eſt veritas practica modo explicato. Quando verò Ariſt. 6. Ethic. cap. 5. ait *Artis eſſe virtutem; prudentiæ autem nequaquam*, intelligendus eſt, quod ars non ſit in ſe virtus moralis, ſed per imperium alicuius virtutis moralis eius exercitium eſſe poſſit bonum etiam moraliter. E contra prudentia non eſt virtus; quia virtus moralis non verſatur circa prudentiam, ſicuti verſatur circa artem, ſed ipſa prudentia eſt virtus per quam honeſtè operamur.

4 Habitus Opinionis ex Ariſtotel. 6. Ethicorum cap. 3. meritò reijcitur à ratione virtutis, quia opus immediatè elicitum ab Opinione poteſt eſſe falſum, & malum. Sed dices: ſcientiæ, prout nunc exercentur multas habent veritates non niſi probabiles, ergo non ſunt virtutes intellectuales. Reſpondeo ſcientias prout nunc exercentur eſſe aggregatum ex habitibus, quorum aliqui inclinant ad veritates ſcientificas, alij ad veritates merè probabiles, nullum autem eſt abſurdum, quod ſecundum aliquas ſui partes non ſint virtutes; dicuntur

tur tamen ſimpliciter virtutes, ſumpta denominatione à potiori, & nobiliori.

5 Logica eſt virtus, tam ſecundum partem analyticam, vt patet, quam ſecundum partem Topicam, quia immediatè diſponit ad vera præcepta infallibiliter obtinentia ſuum finem, hoc eſt veritatem probabilem. Idem dicendum de Logica ſecundum partem ſophiſticam, ſiue per ſophiſticam intelligamus artem ſoluendi ſiue contexendi ſyllogiſmos fallaces, ſemper enim eius præcepta obtinent finem ſoluendi, vel contexendi ſyllogiſmos de ſe aptos ad decipiendum. Patet autem diſparitas inter Logicam Topicam, & habitum Opinionis; hic enim cum immediatè diſponat ad actus probabiles, qui ſæpe ſunt falſi, non eſt virtus. Logica verò Topica, cum immediatè diſponat ad præcepta ſemper vera, erit virtus.

6 Dices potentia viſiua, quæ ita eliceret bonam viſionem, vt bona viſio produceret deindè habitum noxium oculo, non eſſet virtus. Sed ita ſe habet Topica reſpectu intellectus ergo, &c. Sed reſpondeo quidquid ſit de maiori, negatur minor, bona enim viſio in caſu poſito haberet neceſſariò relinquere

habitum noxium oculo: At Logica Topica non habet efficaciter elicere, niſi bona præcepta, in cuius bono ſiſtere poſſumus, ſi voluerimus. Idem dicendum de ſophiſtica docente modum, quo intellectus ſe ipſum falleret, ſi enim talis habitus non implicat, & diſponat ad vera præcepta, cum efficaciter non afferat niſi bonum veri præcepti, non eſt cur non ſit virtus.

DISTINCTIO SECVNDA.

De Vniuerſali in communi.

Ad Vniuerſalis notitiam præmittenda eſt explicatio veritatis, & diſtinctionis rerum, præciſionis, &c. Quare ſit.

CAPVT PRIMVM.

Quid, & Quotuplex ſit Vnitas.

1 VNitas definitur, ſeù deſcribitur negatio diuiſionis in ſe, & diuiſio à quolibet alio. Deſumpta eſt hæc definitio ex Ariſtotel. 5. Met. tex. primo, vbi

vbi ait: *Quæcumque non habent diuiſionem, quatenus non habent, eatenus vnum dicuntur*; dubitatur autem quid veniat nomine diuiſionis. Apud aliquos venit ſeparatio, ita vt illud ſit vnum, quod vel nullas habet partes, vel ſi habet partes, hæ non ſint per ſeparationem reſolutæ, ſed vnitæ aliqua vnione, per quam ſint vnum in aliqua ratione.

2 Sed hæc explicatio, vnitatem, & vnum conuertibile cum vnitate, confundit cum vnito, ideòque deſtruit definitionem, & conceptum vnitatis. Nam de vnitate dicitur, quod ſit negatio diuiſionis in ſe, ideòque negatio diuiſionis in ipſa vnitate, non verò negatio diuiſionis in aliquo, quod non eſt vnitas. Iuxta poſitam verò explicationē, vnitas eſſet negatio diuiſionis, ſeù ſeparationis in partibus cōſtituentibus vnitatem, partes autem etiam non ſeparatæ, licet ſint conſtitutiuæ vnitatis; non tamen ſunt de ſe vnitas, niſi quatenus accipiuntur, vt quid ſimplex; ſi enim præſcindimus ab hac Metaphyſica acceptione, partes etiam nō ſeparatæ non ſunt vnitas, ſed pluralitas rerum vnitarum. Cum ergo vnitas ſit negatio diuiſionis in ſe, hoc eſt in ipſa vnitate, non verò in partibus, quæ non ſunt vni-

tas,ſi de vnitate dicatur eſſe negatio diuiſionis in partibus, erit definitio, & conceptus non vnius, neque vnitatis, ſed vniti. Vnitum enim eſt id, quod non eſt in ſuis partibus diuiſum, ſeu quod per diuiſionem non eſt reſolutum in partes conſtitutiuas vniti in ea ratione, in qua eſt vnitum.

3 Quamuis ergo cuilibet vni conueniat non habere partes ſeparatas in ea ratione, in qua eſt vnum; non tamen per hoc vlla vnitas cõſtituitur formaliter in ratione vnitatis, ſicuti non ex eo, quod cuicumque vni conuenit ratio boni, veri, & aliorum prædicatorum conuertibilium cum ente, ideò conceptus vnius prout formaliter talis conſtituitur per prædicata explicantia formalem rationem veri, & boni.

4 Ex allata vnitatis explicatione inferunt illius aſſertores, quod negatio diuiſionis in ſe, quam dicit vnitas, non ſit vniuerſaliter loquendo negatio alicuius impoſſibilis, cum non ſit impoſſibile, quod partes recipiant diuiſionem, & ſeparationem. Sed contra eſt, quia id, de quo prædicatur negatio diuiſionis in ſe, eſt vnitas; impoſſibile autem eſt, quod vnitas recipiat diuiſionem in ea ratione, in qua eſt vnitas. Neque

dicas

dicas vnitatem poſſe recipere diuiſionem in ſenſu diuiſo, ſicuti cæcus poteſt recipere viſionem in ſenſu diuiſo à cæcitate. Eſt enim manifeſta diſparitas inter *cæcum*, quod eſt concretum phyſicum, & *vnum* quod eſt concretũ metaphyſicum; cum enim aliud ſit id, quod eſt cæcum, aliud cæcitas. Id quod à cæcitate dicitur cæcum in ſenſu diuiſo à cæcitate, poteſt recipere viſionem, at cum idem ſit vnum, & vnitas, id quod eſt vnum, non poteſt recipere diuiſionem, niſi in ſenſu diuiſo à ſe ipſo, ita vt non id, quod eſt vnum, & vnitas, ſed alia, quæ non ſunt vnum, nimirum partes, recipiant diuiſionem. Sicut ergo in quocumque ſenſu eſt impoſſibile, quod cæcitas recipiat viſionem, ita in quocumque ſenſu eſt impoſſibile, quod vnitas recipiat diuiſionem. Sed multò magis indiuiſio in ſe negabit vniuerſaliter aliquid impoſſibile iuxtà meliorem explicationem indiuiſionis in ſe, quam mox afferemus.

5 Prætereà nomine diuiſionis non poteſt venire diſtinctio, licet enim quidquid eſt vnum ſit indiſtinctum in ſe, & diſtinctum à quolibet alio, tamen ſi explicaretur vnitas per negationem diſtinctionis, explicaretur per aliquod

obſcurius, indigens pluribus reflexionibus, nam vnum eſſe diſtinctum ab alio eſt, quod vnum non ſit aliud, ergo ſi vnum eſt quod eſt indiſtinctum in ſe ipſo, vnum erit, quod eſt non non ipſum.

6 Supereſt ergo vt nomine diuiſionis veniat pluralitas, quamuis enim nō oñia, quæ ſunt plura, ſint in omni rigore diuiſa. Omnia tamen, quæ ſunt plura, habent peculiare aliquod fundamẽtum ratione ſuæ pluralitatis, vt ab intellectu diuidi poſſint, quod peculiare fundamentum non habent ea, quæ realiter non ſunt plura. Porrò pluralitas, quam negat vnitas, non eſt pluralitas quomodocumque exiſtens in rerum natura, ſed pluralitas identificata cum eo, quod eſt vnum, ideòque in definitione vnitatis adduntur illæ particulæ *in ſe*. Ideò ergo Petrus eſt vnus homo, quia non habet ſecum identificatam pluralitatem hominum, neque poteſt diuidi in plures tales, qualis eſt ipſe Petrus hoc eſt, in plures Petros, licet poſſit diuidi in Animam, & corpus, vel in alias partes. Et vniuerſaliter quidquid in aliqua ratione eſt vnum, non habet ſecum idẽtificatam pluralitatem in ea ratione, in qua eſt vnum, neque

diui-

diuidi poteſt in plura eiuſdem rationis.

7 Ex quo patet negationem, quam importat quælibet vnitas eſſe negationem alicuius impoſſibilis, ideóque etiamſi admitterentur negationes rerũ contingentium, cum tamen ex peculiari capite negationes neceſſariæ reijciantur, ex peculiari capite, negatio, quam dicit vnitas, non eſt negatio formalis, ſed fundamentalis, adeòque erit entitas rei, quæ eſt vna, prout dat fundamentum intellectui ad dicendum, quod non ſit pluralitas. Et ſanè ſicuti ipſa formalis negatio ſuperaddita, ſi daretur, deberet eſſe vna, & non per aliam negationem, ne daretur proceſſus in infinitum, ita non eſt cur entitas poſitiua non ſit vna ſine formali negatione ſuperaddita.

8 Adduntur in definitione vnitatis verba illa *diuiſio à quolibet alio* ad maiorem explicationem vnitatis comparando illam cum alijs, & per hæc verba ſignificatur, quod vnitas à quocumque alio habeat, vt ſimul cum illo faciat pluralitatem.

Hæc vnitatis definitio non eſt rigoroſa, quia non eſt per terminos clariores, pluralitas enim per cuius negationem explicatur vnitas, non eſt quid notius

vnitate, melior tamen definitio afferri non potuit, quia conceptus vnitatis,& pluralitatis ſunt primi. Propter hanc etiã rationem non cõmittitur circulus, dum explicatur vnitas per negationem pluralitatis, & pluralitas per negationem vnitatis, quia licet explicentur per aliquid æquè notum, non tamen ſimpliciter damnari debent huiuſmodi explicationes, quando meliores dari non poſſunt, ex eo quod deuenire tandem debeamus ad aliquos primos conceptus vlterius inexplicabiles,& ſanè hoc idem debet ab omnibus dici, etiamſi nomine diuiſionis intelligatur ſeparatio, neque enim ſeparatio videtur eſſe quid notius vnitate, præſertim, ſi nomine ſeparationis veniat excluſiuum vnionis, vnio enim eſt plurium vnio, ideòque conceptus vnionis, vel minus, vel ſaltem æquè clarus eſt, ac conceptus pluralitatis.

9 Vnitas, ſicuti non importat aliquid formaliter negatiuum ſuperadditum, ita neque importat aliquid poſitiuum ſuperadditum rei, quæ dicitur vna, tum quia vnum eſt prædicatum conuertibile cum ente,tum etiam quia ſi haberetur per aliquid poſitiuum ſuperadditum, hoc vel eſſet vnum, vel mul-

multiplex. Si vnum, vel per aliud ſuperadditum, & ſic procederetur in infinitum, vel per ſe ipſum, & nulla eſt ratio, cur omne aliud, quod eſt vnum, non poſſit per ſe ipſum eſſe tale, quod ſi hoc ſuperadditum eſt multiplex, cõſtabit procul dubio vnitatibus, de quibut redibit eadem quæſtio.

10 Vnitas alia eſt realis, alia rationis, alia per ſe, & ſimpliciter, alia ſecundum quid; vnitas per ſe, & ſimpliciter conuenit vnienti per ſe, habenti nimirum vnam naturam, vt homo, lapis, &c. Vnitas ſecundum quid conuenit vni per accidens, conflato nimirum ex pluribus rebus, quæ non ex primaria naturæ intentione coaluerunt in vnum, vt vnus exercitus, &c. Item alia eſt vnitas numerica, per quam res eſt vnum indiuiduum, alia eſſentialis, ſeù formalis, per quam res eſt habens vnam eſſentiam, hæc tamen non diſtinguitur realiter ab illa, ſicuti ratio eſſentiæ non diſtinguitur realiter à ratione indiuiduali.

11 Inter plura indiuidua alicuius naturæ nulla datur vera vnitas ſimpliciter, quia tam nihil Petri eſt in Paulo, quam nihil Petri eſt in equo, & tam pereunte equo, quàm pereunte Paulo nihil

nihil perit in Petro. Quia tamen datur inter Petrum,& Paulum maior conuenientia,quàm inter Petrum,& Equum; ideò non eſt, cur hæc maior cõuenientia congruenter ad modum loquendi Ariſtotelis, & Philoſophorum non vocetur vnitas ſpecifica. Similiter maior conuenientia, quæ eſt inter hominem, & equum, quam inter hominem, & lapidem, appellari poteſt vnitas generica, ſed fundamentaliter ſicuti & illa alia ſpecifica ſolùm fundamentaliter. Porrò hæ cõuenientiæ appellari poſſunt vnitates, tum quia hæ vnitates recenſentur ab Ariſtotele, vbi tradit definitionem vnitatis, tum quia ex eodem Ariſtotele ſimilia ſunt, quorum qualitas vna, tùm etiam quia apud Philoſophos relationes fundatæ in cõuenientia,dicuntur fundari in vnitate & nulla cæteroqui ratio eſt cur plures milites dici poſſint vnus exercitus, & plures homines, non poſſint dici vnum formaliter; ſeu vnum in eſſentia.

12 Ex dictis infertur ſimpliciter loquendo rationem vnitatis, & vnius cõſiſtere in indiuiſibili; ſicuti enim Deus eſt vnus, quia omnem Deorum pluralitatem excludit, ita vnus exercitus eſt vnus,quia omnem exercituum pluralitatem

tatem excludit, ita vt ſi vel in vnicam exercitus pluralitatem diuidi poſſet, non eſſet vnus exercitus, ſed multiplex. In alio tamen ſenſu minus proprio Deus dici poteſt magis vnus, quia omnes partes excludit, quas non excludit exercitus.

CAPVT SECVNDVM.

Quid, & quotuplex ſit rerum diſtinctio.

1 Illa inter ſe diſtinguuntur, quorum vnum non eſt aliud, ſeu quæ ſunt talia, vt ratione ſuæ entitatis dent fundamentum intellectui ad dicendum, quod vnum non ſit aliud. Quare diſtinctio vnius ab alio non eſt quidquam poſitiuum, vel negatiuum ſuperadditum rei, quæ diſtinguitur, vt facile colligitur ex dictis capite ſuperiori, adeoque veriſimum eſt: quod idem ſit conſtitutiuum rei, ac diſtinctiuum eiuſdem ab omni alio.

2 Diſtinctio alia eſt realis, alia rationis, & hæc alia rationis ratiocinatæ, alia rationis ratiocinantis. Diſtinctio rationis ratiocinatæ eſt diſtinctio per intelle-

tellectum, ſed cum aliquo fundamento in re, eo quod res ipſa quamuis ſimplex ſit æquiualens pluribus diſtinctis. Diſtinctio rationis eſt ſine fundamento in re: hoc modo diſtinguitur, v. g. Petrus à ſe ipſo, dum dicimus Petrus eſt Petrus. Diſtinctio realis, alia eſt realis ſimpliciter intercedens inter rẽ, & rem alia realis modalis intercedẽs inter rem, & modum. Rurſus alia eſt adæquata, quæ etiam dicitur contradiſtinctio, & intercedit inter duo, quorum vnum non includit aliud, alia eſt inadæquata, quæ intercedit inter includens, & incluſum, inter partes, & totum, ſic homo inadæquatè diſtinguitur ab Anima.

3 Inter diſtinctionem realem, & rationis nullam agnoſcimus diſtinctionem intermediam ex natura rei, quia nulla eſt neceſſitas illam admittendi, neque eſt explicabile quid ſit. Illa enim diſtinguuntur, quorum vnum non eſt aliud, ſi ergo animalitas, & rationalitas diſtinguuntur tanquam vnum ab alio, ſeu tanquam ens ab ente diſtinguuntur realiter; ſi verò diſtinguuntur tanquam vna formalitas obiectiua ab alia formalitate obiectiua, explicandum eſt quid ſit formalitas obiectiua talis videlicet, quæ neque ſit entitas, neque

nihil

nihil, ſed quid mediũ inter ens,& nihil. Licet enim PerſonalitatesDiuinæ neque ſint nihil, neque ſint perfectio ſimpliciter ſimplex, melior ſcilicet ipſa, quam non ipſa, ſed ſint perfectio ſimplex, & quid medium inter perfectionem ſimpliciter ſimplicem, & nihil; in creatis tamen, ſicuti non eſt inuehendum Myſterium Trinitatis, ita non eſt inuehendum quid medium inter nihil, & ens importãs perfectionem ſimpliciter ſimplicem, ideòque nulla pariter eſt inuehenda diſtinctio media inter realem, & rationis.

4 Dices illa diſtingui ex natura rei, quæ habent diuerſas definitiones, & conceptibilitates. Sed contra, vel enim loqueris de conceptibilitate, & definitione obiectiua, vel de merè formali,& per intellectum. Si de merè formali, nullam aliam diſtinctionem probas,niſi merè formalem, per intellectum ſcilicet potentem diuerſimodè concipere,& definire eandem rem ſimplicem, ſed æquiualentem pluribus diſtinctis.Quod ſi loqueris de diuerſa conceptibilitate, & definitione obiectiua, hæc vel habebitur ab entibus realiter diſtinctis, vel ab eadem entitate ſimplici, ſed æquiualente pluribus, ideòque dante funda-

men-

mentum intellectui, vt nunc vno, nunc alio conceptu concipiatur, & definiatur. Hinc gradus, qui dicuntur Metaphyſici cum non diſtinguantur realiter, non diſtinguuntur, niſi diſtinctione rationis ratiocinatæ.

5 Præterea, ſtando in creatis, nulla datur diſtinctio virtualis intrinſeca, ratione cuius de aliquo obiecto realiter ſimplici verificari poſſint duo contradictoria realia, vel intentionalia. Eſto enim propter Myſterium Trinitatis admittatur inter eſſentiam Diuinam, & perſonalitates, diſtinctio virtualis intrinſeca, hanc tamen in creatis dicēdum eſt repugnare, ſicuti repugnat Myſterium Trinitatis, aliter nihil per humanū diſcurſum probari poſſet per reductionem ad contradictoria, ſtatim enim pateret effugiū dicendi ratione diſtinctionis virtualis intrinſecæ verificari poſſe de eodem realiter duo contradictoria.

6 Implicat etiam in creatis diſtinctio virtualis intrinſeca in ordine ad contradictoria intentionalia, primò, quia vnum contradictorium intentionale æquè ac reale tollit quidquid ponitur ab alio, ideòque ſi cognitio eſt cognoſcens obiectum aliquod realiter ſimplex, non poterit eſſe non cogno-

ſcens

ſcens illud. Secundò ex diſtinctione virtuali intrinſeca ſequuntur etiam cōtradictoria intrinſeca: Nam ſi animalitas diſtingueretur virtualiter intrinſecè à rationalitate, animalitas eſſet idem realiter cum animalitate per omnimodam identitatem cum illa excludentem omnem diſtinctionē, etiam virtualem; Sed rationalitas non eſſet omninò idem cū animalitate; quia ab illa diſtingueretur virtualiter. Ergo de animalitate, & rationalitate, quæ ſunt idem realiter, verificaretur, quod eſſent, & nō eſſent omninò idem cum animalitate, quæ ſunt prædicata contradictoria intrinſeca. Tertiò ex diſtinctione virtuali ſequuntur alia contradictoria intrinſeca, quod nimirum eadem cognitio ſit imago, & non imago eiuſdem; conformis & non conformis eidem, quod idem intellectus ſit cognoſcens, & non cognoſcens idem obiectum, &c. Quod implicare dicendum eſt non aliter, ac implicat, quod idem ſit producens, & non producens, efficiens, & non efficiens reſpectu eiuſdem. Demum eſt inexplicabile, quid ſit iſta diſtinctio virtualis; ſi enim dicas animalitatem diſtingui à rationalitate virtualiter, quia in ordine ad intellectum perindè ſe habent, ac ſi eſſent duo di-

diſtincta. Contra eſt, quia intellectus non immutat eſſentias rerum. ergo ſi in illis non datur vnum, & aliud, ſed vnum quid ſimplex, implicat quod intellectus poſſit cognoſcere tale obiectũ, & in illo cognoſcere vnum, & non aliud, ſi non datur vnum, & aliud.

7 Dices magis ſunt idem poſſe ferire, & poſſe vulnerare in gladio, quam poſſe ſentire, & poſſe diſcurrere in homine, ergo ſi poſſe ferire, & poſſe vulnerare in gladio ſunt idem realiter, & virtualiter; poſſe ſentire, & poſſe diſcurrere in homine erunt idem realiter, ſed non virtualiter. Reſpondeo poſſe ferire, & poſſe vulnerare eſſe idem realiter, & formaliter, hoc eſt idem, & eodem modo cognitum, cum tota diuerſitas ſit ſolum penes nomina, è contra poſſe ſentire, & poſſe diſcurrere in homine ſunt idem realiter, non tamen formaliter, quia idem diuerſo modo cognoſcitur.

8 Dices iterum ſi datur in Diuinis diſtinctio virtualis, cur non etiam datur in creatis? Sed contra, quia eodem modo dicam, ſi datur Myſterium Trinitatis in Diuinis, cur negatur in creatis? Prætetea hæc paritas nimis probaret, probaret enim, quod ſicuti datur

in

in Diuinis diſtinctio virtualis in ordine ad produci, & non produci, communicari, & non communicari, ita etiam deberet dari in creatis diſtinctio virtualis non ſolum in ordine ad prædicata oppoſita intentionalia, ſed etiam realia.

9 Signum diſtinctionis realis infallibile quidem, ſed non conuertibile eſt ſeparabilitas. Pater enim in Diuinis realiter diſtinguitur à Filio, à quo tamen eſt inſeparabilis. Signum etiam diſtinctionis realis eſt oppoſitio, vel contradictoria, vel contraria, cum nihil aduerſum ſe pugnet; vel relatiua, quia de conceptu relatiuorum eſt eſſe ad aliud.

CAPVT TERTIVM.

Vtrum detur Præciſio Obiectiua.

1 Implicat in creatis præciſio obiectiua, per quam ex duobus prædicatis realiter identificatis vnum ex parte obiecti cognoſcatur, & aliud non cognoſcatur. Implicat enim idem obiectiuè cognoſci, & non cognoſci, vt capite ſuperiori probauimus. Dantur ergo ſolùm in huiuſmodi prædicatis præci-

ſiones formales, per cognitiones magis, vel minus claras de toto obiecto, ita vt quælibet cognitio de obiecto ſimplici non poſſit non cognoſcere realiter, & obiectiuè totum obiectum, licet vna cognitio attingat illud clariùs, alia obſcuriùs.

2. Vt verò explicemus quid ſit realiter, & obiectiuè cognoſcere totum obiectum ſimplex, non verò illud cognoſcere totum formaliter, ſeu non totali claritate: Aduerte cuicumque cognitioni conuenire hoc, quod eſt eſſe determinatiuum formale viuentis cognoſcitiui ad operandum, duplex autem diſtinguendum eſt genus operationum, ad quas cognitio poteſt determinare, quarum aliquas appellamus reales, alias intentionales. Nomine operationũ intentionalium appellamus affirmationes, & negationes, ad quas determinare poſſunt ſimplices operationes, alias verò operationes; v.g. contactum, productionem, &c. appellamus operationes reales ad diſtinctionem priorum intentionalium. Cognoſcere ergo realiter, & obiectiuè totum obiectum ſimplex eſt habere cognitionem de tali obiecto, quæ non ſit determinatiuum ad exercendam vllam operatio-

nem

nem realem, niſi circa totum obiectum. Hinc, quia quacumque cognitione cognoſcatur obiectũ ſimplex; ita ſemper cognoſcitur, vt ex vi talis cognitionis non poſſit cognoſcens determinari ad exercendum vllam operationem realem, niſi circa totum obiectum, ideò quacumque cognitione cognoſcatur obiectum ſimplex, ſemper obiectiuè, & realiter cognoſcitur totum.

3 E contra obiectum ſimplex poteſt diuerſimodè cognoſci formaliter, ita vt ex vi talis cognitionis, cognoſcens determinari poſſit ad has operationes intentionales circa tale obiectum, ex vi autem alterius cognitionis determinari poſſit ad alias operationes intẽtionales. Tunc ergo idem obiectum clarius cognoſcitur, quando ex vi talis cognitionis poteſt intellectus determinari ad nouas, & plures affirmationes de tali obiecto, & ad nouas, & plures negationes, per quas tale obiectum à pluribus diſtinguatur, quare cognoſcere entitatem ſimplicem hominis, prout animal, eſt illam tanta, & non maiore claritate cognoſcere, vt ex vi talis cognitionis determinari poſſit intellectus ad dicendum quod ſit principium ſenſationis, ad diſtinguendum illam à lapidi-

pidibus, plantis, &c. Cognoſcere verò illam tandem entitatem, vt animal rationale, eſt illam cognoſcere cognitione clariore, cognitione ſcilicet potente determinare intellectum ad plures affirmationes de tali obiecto, ad dicendum videlicet, quod ſit principium ſenſationis, & principium diſcurſus, & ad faciendas pariter de tali obiecto plures negationes, per quas à pluribus diſtinguatur, dicendo, quod obiectum cognitum non ſit lapis, non ſit planta, & non ſit equus. Quia verò adhuc claritas huius cognitionis non eſt omnimodè clara, ſed eſt permixta cum aliqua obſcuritate, ideo non poſſum dicere vtrum ſit principiũ talium accidentium indiuidualium, vtrũ ſit Petrus, Paulus, &c. Cum verò poſſimus ſemper habere aliã, & aliam cognitionem, quæ ad plures, & plures operationes intentionales de aliquo obiecto poſſit nos determinare, ideò nulla noſtra cognitio de vllo obiectò ita eſt clara, vt non poſſit dari alia clarior.

4 Ex hoc autem habetur diuerſitas prædicatorum, eadem enim entitas cognita per cognitionem tantæ claritatis, vt ſolum poſſit determinare intellectũ ad dicendũ de illa, quod ſit principium ſen-

ſenſationis conſtituit prædicatum, & formalitatem animalis, eadem entitas cum diuerſa cognitione erit prædicatum, & formalitas rationalis. Quare quod dum cognoſco animal formaliter, non cognoſcam rationale formaliter, nulla eſt contradictio, licet animal, & rationale ſint realiter idem, quia cognoſcere animal formaliter eſt cognoſcere hanc entitatem tali cognitione; cognoſcere rationale eſt cognoſcere eandem entitatem alia cognitione, hæc autem entitas cum hac cognitione non eſt hæc eadem entitas cum alia cognine, ideoque vna formalitas prout talis formalitas, non eſt alia formalitas, licet id, quod eſt vna formalitas, v.g. rationalis, ſit realiter id quod eſt formalitas animalis.

5 Dices primò dum cognoſco animal nullam poſſum reddere rationem de rationali, ergo rationale nullo modo à me cognoſcitur. Reſpondeo cognoſcere rationale, ita vt poſſit de rationali reddi ratio, dicendo, quod ſit principium diſcurſus, eſt cognoſcere rationale formaliter; quare per conceptum animalis, quia non cognoſco rationale niſi obiectiuè, ideò, vt ita dicam; non poſſum reddere rationem de

rationali, niſi obiectiuam, per hoc ſcilicet quod ad nullam operationem realem determinare poſſit cognitio de animali, quæ operatio realis non terminetur tam ad animal, quàm ad rationale; neque enim poteſt tangi, produci, &c. vnum, quin tangatur, & producatur aliud. Hoc idem verificatur etiam circa rationale non exiſtens, ſed merè poſſibile, ſemper enim cognitio de rationali quantum eſt de ſe, non poteſt determinare ad operationē realem circa rationale, & non circa animal, ſi rationale ponatur exiſtens, & ſic capax terminare operationes reales.

6 Dices ſecundò, ſi non daretur præciſio obiectiua, quando cognoſco ens, cognoſcerem omnia entia, omnia ſecreta cordium, &c. quod videtur abſurdum. Reſpondeo nullum eſſe abſurdum, quod ſolum obiectiuè, ac materialiter cognoſcam omnia entia; cognitio enim de ente non eſt potius de ſe determinatiuum ad operandum realiter circa hoc ens, quàm circa aliud, quare cum quantum eſt de ſe ſit determinatiuum ad operandū realiter circa quodlibet ens; quodlibet ens per hanc cognitionem cognoſcitur obiectiuè, & realiter: Solum ergo eſſet abſurdum,

ſi per

ſi per conceptum entis vt ſic, ſecreta cordium cognoſcerentur formaliter,per talem ſcilicet cognitionem, quæ eſſet determinatiuum ad affirmationem de talibus ſecretis cordium.

7 Dices tertiò, non poteſt vna cognitio eſſe clarior altera, niſi à clariori cognitione attingatur aliquid plus, & diuerſum in obiecto. Reſpondeo hoc eſſe falſum, ſufficit enim ſi idem melius cognoſcatur; Nam poſſum cognoſcere, v.g. Petrum nunc vt potentem cognoſcere terram, v. g. nunc præterea, vt potentem cognoſcere plantam; per has autem cognitiones non cognoſco merè Petrum,& terram,Petrum,& plantam, ſed cognoſco in Petro potentiam,& ordinem ad cognoſcendum Terram, potentiam,& ordinem ad cognoſcendum plantam. Quid ergo eſt nunc vnam ſolum,nunc verò aliam etiam potentiam in Petro cognoſcere? Si eſt aliquid plus, & diuerſum ex parte obiecti,in ipſo ſcilicet Petro; tot in Petro dabuntur potentiæ virtualiter intrinſecè diſtinctæ, quot ſunt obiecta diuerſa, quæ ab illo poſſunt cognoſci: Imò tot dabuntur diſtinctæ potentiæ,quot ſunt gradus perfectionis diuerſi deſignabiles in pluribus, & pluribus cognitionibus poſſibi-

libus elici à Petro; quod eſt abſurdum. Quando ergo per cognitionem clariorem aliquid plus cognoſcitur in obliquo, adhuc dicendum eſt, quod cognitio recti ſit clarior per hoc,quod modo meliori tendat in illud obiectũ,in quod alia cognitio tendebat modo deteriori.

8 Dices demum, ſi nullus homo exiſtat in atrio, & ego dicam, *homo exiſtens in atrio*, quid cognoſco per hanc cognitionem? Reſpondeo formaliter à me cognoſci animal rationale habens talem vbicationem in atrio; quia ex vi talis cognitionis determinari poſſum, ad operationem formalem, affirmando homo exiſtens in atrio eſt animal rationale habens vbicationem in atrio. Obiectiuè autem,& realiter,proximè,& completè nihil cognoſco, quia ad hoc, vt habeatur determinatiuum proximũ, & completum ad operandum realiter, requiritur obiectum nõ modo exiſtens, & expreſſum in cognitione, ſed etiam exiſtens in ſe. Hinc quando dico *homo exiſtens in atrio*, ſi nunc adſit, nunc non adſit homo in atrio, non mutatur cognitio ſecundum quod dicit de formali, ſeu ſecundum quod cognitio habet de determinatiuo ad operationes intentionales,quia ex vi illius ſemper poſſum eli-

elicere eaſdem operationes intẽtionales, ſed mutatur ſecundum quod eſt determinatiuum proximum, & completum ad operationes reales, quod habet partialiter ab obiecto exiſtente in ſe.

9 Porrò cognitio de obiecto non habente eſſe in ſe, niſi merè poſſibile, differt à cognitione de impoſſibili per hoc, quod per cognitionem de impoſſibili, neque cognoſcitur, neque poteſt cognoſci quidquam ex parte obiecti, & in ſe; quia talis cognitio, nec eſt, nec eſſe poteſt determinatiuum ad operandum realiter circa obiectum cognitũ; ſed ſolùm eſt determinatiuũ ad operandum circa illud formaliter. Cognitio verò de obiecto poſſibili, licet non ſit completum determinatiuum ad operandum realiter ex defectu exiſtentiæ in obiecto, poteſt tamen euadere determinatiuum completum ad operandum realiter per poſitionem ipſius obiecti.

10 Quæ diximus de præciſione intellectus applicanda proportionaliter ſunt voluntati. Hæc enim dum in cibo, v. g. vult id quod eſt principium dulcedinis, non verè id quod eſt principiũ morbi, ſi vtrumque principium in cibo ſuppoſatur eſſe realiter idem, voluntas non poſſet obiectiuè, & realiter velle,

gularis,ita in ſtatu poſſibilitatis erit ſingularis. Si verò eſt quid diuerſum; Contra eſt,quia poſſibile debet eſſe illud idem, quod deindè reducitur in actū; ergo ſi non reducitur in actum quidquam vniuerſale, ſed hæc,& illa natura in particnlari, non niſi hæc, & illa natura in particulari erit poſſibilis.

3 Demum non datur vniuerſale in ipſis ſingularibus iuxta modum explicandi Scotiſtarum, tum quia hoc vniuerſale ſupponit diſtinctionem ex natura rei inter naturam, & hæcceitatem, quam reiecimus: tum quia etiam ea admiſſa, adhuc natura equina Equi A perit, nihil pereunte de natura equina Equi B; ergo non ſunt vnum, niſi per conuenientiam: Tum denique, quia, hæcceitas Petri v. g. prout diſtincta ex natura rei à natura, non eſt nihil, ergo aliquid ergo ens, ergo in ratione entis conneniet hæcceitas Petri cum hæcceitate Pauli; ergo in ipſa hæcceitate datur prædicatū commune, & prædicatū differentiale, ex hoc autem, vt patet, infertur proceſſus in infinitum.

4 Solum ergo datur vniuerſale per intellectum præſcindentem formaliter naturam cōmunem ab indiuidnationibus, & cognoſcentem plura, vt vnum.

Non

Non ſignatè, hoc enim eſſet errare, ſed vt vnum exercitè, hoc eſt per talem actum confuſum, ex vi cuius non poſſit intellectus determinari ad dicendum quod obiectum à ſe cognitũ ſit à parte rei multiplex, neque ad dicendum, quod à parte rei ſit vnum, ſed ſolùm, quod ex vi talis cognitionis dicere poſſit, quod non ſit multiplex, ideòque ſit vnum præciſiuè, & exercitè.

5 . Quare vniuerſale, neque ſit per actum, quo dico *omnis homo*, neque per actum, quo dico *aliquis homo*, vel *vnus homo*, ſed per actum, quo dico *homo*. Huic enim cognitioni ita correſpondent omnes homines ex parte obiecti, ſicuti diximus vbi de præciſione, vt ex parte cognitionis hi omnes homines fiant vnum prædicabile de pluribus, cũ homo taliter cognitus prædicari poſſit de quodlibet ex illis, qui ex parte obiecti reſpondent cognitioni de homine.

6 . Sicuti autem diſtinctio formalis, & exercita inter realiter identificata non eſt chimerica, ita vnitas formalis, & exercita conſtitutiua vniuerſalis, per quam plura modo dicto cognoſcuntur vt vnum, non eſt chimerica, ſed realis extrinſeca ab actu intellectus, nam neque ipſa cognitio eſt aliquid chimeri-

cum, neque obiectum cognitum. Quia plura indiuidua obiectiuè cognita ſunt quid reale; neque modus,quo hæc plura indiuidua cognoſcuntur vt vnum eſt quid chimericum, quia cognoſcere plura vt vnum, non eſt cognoſcere plura cum negatione pluralitatis, vel cognoſcere illa plura ſignatè cum negatione differentiarũ, ſed eſt talis modus cognoſcendi, per quem cognoſcatur natura plurium, non cognita formaliter pluralitate, eò quod plura ita confusè cognoſcantur,vt ex vi talis cognitionis non poſſit determinari intellectus ad affirmandam de obiecto cognito pluralitatem; in quo nihil chimericum intercedit.

CAPVT QVINTVM.

Vtrum vniuerſale, quando prædicatur de inferioribus retineat ſuam vniuerſalitatem.

1 VNiuerſale in actuali prædicatione de inferioribus retinet ſuam vniuerſalitatem. Vniuerſale enim eſt

vnum

vnum aptum prædicari de pluribus, ergo non id, quod fuit vniuerſale, ſed ipſum vniuerſale remanens vniuerſale poteſt prædicari de pluribus. Sed dices etiam lignum eſſe aptum comburi, ita tamen, vt in actuali cõbuſtione lignum, deſtruatur, & non remaneat lignum. Verum non eſt cur ita intelligatur definitio vniuerſalis, tum quia in prædicatione ſcientifica prædicatum magis latè patere debet ſubiecto, ad quod requiritur quod ſit vniuerſale; tũ quia cum dico *Petrus eſt homo* eodem modo concipio ly *homo*, dum prædico illud de Petro, ac ante illud conceperam per ſimplicem apprehenſionem; ex vi enim prædicati æquè nullam poſſum reddere rationem neque de pluralitate, neque de ſingularitate hominum, cum ergo nihil obſtet, vt patebit, non eſt neganda manifeſta experientia; præſertim, cum non niſi difficillimè poſſit explicari quomodo in illa propoſitione *Petrus eſt homo* ex parte prædicati concipiatur ſingulare; longè enim diuerſa eſt cognitio, qua dico Petrus eſt homo, à cognitione, qua dicerem *Petrus eſt hic homo*, vel *vnus homo*, *&c.*

2 Dixi: ex parte, & ex vi prædicati nullam poſſe ab intellectu reddi ratio-

nem de ſingularitate, licet enim de hac certificetur ex vi ſubiecti; hoc tamen non facit,quod per actum iudicij ſimplicem quidem,ſed æquiualentem duabus diſtinctis apprehenſionibus, non poſſit intellectus, ſolum quantum eſt ex vi prædicati,facere vniuerſale,quatenus ſcilicet ſolum ex vi prædicati habet conceptum confuſum, qualis requiritur ad vniuerſale. Et ſicuti ſi dicam *homo non eſt Deus* hic actus ex parte ſubiecti eſt cognitio de re creata; ex parte prędicati de re increata,ita dũ dico Petrus eſt homo hic actus habebit ex parte prædicati,non verò ex parte ſubiecti modum cognoſcendi confuſum,& ſi nõ repugnat, quod ex parte ſubiecti attingatur vnum obiectũ,ex parte prędicati; aliud obiectũ diuerſum,nec repugnabit quod ex parte prędicati ſit cognitio tẽdens tali modo diuerſo à modo ſubiecti

3 Dices,ſi dum dico *Petrus eſt homo*,ly *homo* eſſet vniuerſale, prædicarentur de Petro omnes homines & talis propoſitio eſſet falſa cum falſum ſit,quod detur identitas inter Petrũ, & oẽs homines. Reſpondeo ad veritatem propoſitionum affirmatiuarum requiri identitatem ſubiecti cum prædicato, non tamen ſemper adæquatam, ſed vel adæquatam,

vel

vel inadæquatam, prout diuerſimodè ab intellectu per diuerſos modos tendendi deſignatur. Sic quando adhibet terminum ſyncathegorematicum *omnis* deſignat intellectus, ſe prædicare vniuerſale vniuerſaliter, ideòque ſe affirmare quod prędicatum adæquatè identificetur cum ſubiecto. Quando ergo intellectus adhibet terminum communem nullo affectum ſigno ſyncathegorematico, tunc deſignat ſe affirmare ſolum, quod prædicatum identificetur cum ſubiecto præſcindẽdo ab hoc, quod identificetur adæquatè, vel inadæquatè; ſicut enim per terminum communem, ſeu vniuerſalem, *homo*, intellectus non certificatur formaliter de pluralitate, neque de ſingularitate hominum; ita, neque affirmat, quod cum Petro, v. g. identificentur plures, neque quod identificetur vnus tantum homo; ſed præcisè affirmat, quod homo identificetur cum Petro, ita vt ad veritatem huius propoſitionis æquè ſit ſatis, ſiue identificetur Petrus cum omnibus, ſiue identificetur cum vno tantum homine. Hinc tam eſt vera hæc propoſitio *Petrus eſt homo*, in qua prædicatum ſolum inadæquatè identificatur cum ſubiecto, quam hæc alia *omnia animalia rationalia*

ſunt

ſunt homo, in qua prædicatum adæquatè identificatur cum ſubiecto.

4 Dices iterum, ergo idem erit dicere *Petrus eſt aliquis homo*, ſeu *Petrus eſt vel hic, vel hic homo*, ac dicere *Petrus eſt homo*, æquè enim ad veritatẽ vtriuſque propoſitionis, ſatis eſt, quod prædicatum inadæquatè identificetur cum ſubiecto. Reſpondeò differre has propoſitiones ex modo tendendi, in illis enim primis intellectus explicitè deſignat ſe affirmare, quod prædicatum identificetur inadæquatè cum ſubiecto, at in illa *Petrus eſt homo* intellectus nullam determinatam identitatẽ explicitè deſignat, ſed ſolum explicitè deſignat prædicatũ identificari cum ſubiecto præſcindendo ab hoc, quod identificetur adæquatè, vel inadæquatè, ſicuti concipit omnes homines præſcindendo ab eorum pluralitate, & ſingularitate.

5 Ex his colligitur primo vniuerſale fieri poſſe per omnes tres operationes intellectus, cum enim de prima non ſit dubium, de ſecunda, ideòque per conſequens etiam de tertia, iam probatum eſt. Poteſt etiam fieri vniuerſale tam per cognitionem directam, quam reflexam, tam per abſolutam, quam per comparatiuam, imò in omni propoſi-

tione,

tione, per quam vniuerſale prædicatur de ſingulari intercedit aliqua comparatio prædicati cum ſubiecto. Colligitur ſecundò, non poſſe vniuerſale fieri, niſi ab intellectu capace cognitionis cõfuſæ.

6 Supereſſet dicendum de aptitudine requiſita ad vniuerſale, ſed cum hæc nihil aliud ſit, niſi poſſibilitas plurium indiuiduorum, quæ cognoſcuntur, vt vnum; quid ſit in hac re dicendum, conſtabit ex dicendis de ente poſſibili.

DISTINCTIO TERTIA,

De Vniuerſalibus in particulari, ſeu de quinque Prædicabilibus.

CAPVT PRIMVM.

De diuiſione Prædicabilium.

1 Qvæcumque de alio, vt vniuerſalia prædicari poſſunt in quinque claſſes, ſeu in quinque prædicabilia fuere diuiſa, quæ ſunt Genus, Species, Differentia, Proprium, & Accidens. Quidquid enim de alio prædicatur, vel prædicatur vt quid illi eſſentiale, vel vt quid accidentale, ſi eſſen-

eſſentiale, vel formaliter vt tota eſſentia, & erit ſpecies; vel formaliter vt pars eſſentiæ perfectibilis, & importata ad modum per ſe ſtantis, & erit genus; vel formaliter, vt pars eſſentiæ perfectiua, & importata ad modum adiacentis, & erit differentia. Si verò prædicatur de alio, vt quid illi accidentale, vel prædicatur, vt quid accidentale, ſeu profluens ab eſſentia, & ab illa exigitum, & erit Proprium; vel vt quid merè accidentale, nullam dicens connexionem cum eſſentia, & erit accidens commune, vt melius conſtabit ex dicendis de ſingulis hiſce prædicabilibus in particulari.

2 Hæc diuiſio eſt bona pro fine, & inſtituto Logicæ ad hoc ſcilicet, vt Logico inſeruiat ad intelligenda prædicamenta Ariſtotelis, ad quod reſpexit Porphyrius, neque enim hæc diuiſio continet tot membra, quæ pariant confuſionem, neque tam pauca, vt non ſatis rem explicet. Quare ſimpliciter dicenda eſt bona diuiſio; tunc enim diuiſio aliqua eſt bona, quandò bene inſeruit fini, ad quem inſtituitur, etiamſi metaphyſicè loquendo melior fieri potuiſſet.

3 Et ſanè in caſu noſtro negari non po-

poteſt,quod in plura,vel pauciora membra fieri potuiſſet diuiſio prædicabilium. Si enim diuiſio in duo tantum prædicabilia, eſſentiale ſcilicet, & accidentale fuiſſet nimis preſſa, certè cum nulla in modo prædicandi appareat differentia inter proprium, & accidens, vt vidimus, quæ neceſſitas erat, quod ab his duo diuerſa prædicabilia conſtituerentur? Præterea ipſum accidens commune, ſicuti diuiditur in diuerſa prædicamenta, ita cur non poterat ſubdiuidi in alia prædicabilia? Dicendum ergo eſt diuiſionem in quinque prædicabilia ad inſtitutum Logicæ eſſe bonam, licet Metaphyſicè loquendo aliter fieri potuiſſet.

CAPVT SECVNDVM.

De Genere.

1 GEnus definitur id,quod prædicatur de pluribus differētibus ſpecie in quid. Ponuntur in hac definitione loco generis particulæ illæ, *id quod prædicatur de pluribus*, in hoc enim, quod eſt eſſe de pluribus prædicabile cōuenit genus cum alijs prædicabilibus. Sed vt præ-

prædicari de pluribus ſit eſſentiale generi, intelligendum eſt non de actuali, ſed de radicali prædicatione; ita vt idem ſit id quod prædicatur de pluribus, ac prædicabile, ſeu potẽs prędicari de pluribus.

2 Loco differentiæ ponuntur illæ particulæ *differẽtibus ſpecie in quid*, quamuis enim genus prædicari etiam poſſit de differentibus ſolo numero, poſſe tamen prædicari de differentibus ſpecie in quid, non conuenit, niſi generi. Porrò bene definitur genus per prædicabilitatem de pluribus differentibus ſpecie, quia ſupponitur eſſe aliunde notum. Adduntur vltimæ particulæ *in quid*, vt explicetur modus, quo genus eſt prædicabile; eſt enim prædicabile per reſponſionem ad interogationem factam per *quid*, ſi enim petatur *quid eſt homo*, reſpondetur *eſt animal*.

3 Eſſentia generis, ex qua oritur, quod poſſit taliter prædicari, conſiſtit in hoc, quod ſit conceptus eſſentialis obiectiuè attingens totam eſſentiam rei, ſed formaliter inadæquatus, & repręſentans ſolùm partem eſſentiæ; importatam tamen ad modum totius, & per ſe ſtantis, & primò quidem debet eſſe conceptus eſſentialis, quia cum per prædicatum genericum reſpondeamus ad interroga-

rogationem factam per *quid*; per interrogationem factam per *quid* quærimus eſſentialia rei, ſicuti per interrogationem per *quale* quærimus accidentalia. Secundò genus obiectiuè debet attingere totam eſſentiam rei, tum quia nulla pars prædicatur in *quid* de ſuo toto; tum quia, cum non detur præciſio obiectiua, prædicatum metaphyſicum eſſentiale attingit obiectiuè totam eſſentiam, verùm formaliter eſt conceptus inadæquatus nec repreſentans, niſi partem eſſentiæ. Tunc enim exiſtimamur ſcire totam rei eſſentiam, quando ſcimus aliquid, per quod res conuenit cũ alijs, & aliquid per quod ab illis differt, hinc definitio dicitur oratio explicans eſſentiam rei, quia per illam ſcimus hæc duo, non quod eſſentia rei non poſſit ſemper clarius, & clarius ſciri, ſed quod ſcientiæ humanæ tunc exiſtimentur attigiſſe eſſentiam rei, quando de illa cognouerint aliquid per quod res conuenit, & aliquid per quod diſconuenit ab alijs. Cum ergo genus formaliter non repræſentet, niſi id per quod res conuenit cum alijs, hinc conceptus genericus eſt formaliter inadæquatus, & per hoc differt à conceptu ſpecifico, qui, vt dicemus, explicat formaliter totã eſſentiam.

4 Sed

4 Sed quia etiam differentia eſt conceptus eſſentialis ſolum obiectiuè, non verò formaliter inadæquatus, ideò vt genus à differentia diſtingueretur; additur, quòd genus ſit *prædicabile in quid*. Porrò ad hoc, vt aliquid ſit prædicabile in quid non eſt ſatis, quod obiectiuè attingat totam eſſentiam; nam differentia attingit obiectiuè totam eſſentiam, & tamen non eſt prædicabilis, niſi in quale quid. Solum ergo illud prædicari poteſt in quid, quod vel eſt etiam formaliter conceptus adæquatus repræſentans formaliter totam eſſentiam, ſicuti eſt ſpecies; vel ſi eſt conceptus formaliter inadæquatus, importatur tamen ad modum totius, & per ſe ſtantis, cuiuſmodi eſt genus.

5 Duo ergo requiruntur ad hoc vt aliquid poſſit prædicari in quid, & quod ſaltem obiectiuè attingat totā rei eſſentiam, & quòd importetur ad modum per ſe ſtantis. Ex defectu primæ conditionis non poteſt dici: Petrus eſt Anima, Petrus eſt humanitas, quia licet hæc prædicata ſint eſſentialia Petro, & importata ad modum per ſe ſtantis, ſeu modo ſubſtantiuo, non tamen attingunt obiectiuè totam eſſentiam. Ex defectu verò ſecundæ conditionis differentia

non

non prædicatur, niſi in *quale quid*: vtraque verò conditio generi conueniens, efficit vt prædicari poſſit in *quid*.

6 Dices primo ſi prædicabile vt ſic eſſet genus ad omnia quinque prædicabilia, eſſet genus reſpectu generis primi prædicabilis,& ſi genus definiretur per genus, genus quod definitur non eſſet genus, ſed ſpecies reſpectu prædicabilis vt ſic. Reſpondeo poſſe genus, quod diſinitur, eſſe genus, & ſpeciem reſpectu diuerſorum: eſt enim genus formaliter reſpectu huius, & illius generis in particulari; reſpectu verò prædicabilis vt ſic eſt formaliter ſpecies, nec niſi denominatiuè, & materialiter eſt genus. Sicut enim animal reſpectu hominis,& equi eſt genus, reſpectu verò viuentis eſt ſpecies; ità genus reſpectu omnium generum eſt genus,reſpectu verò alterius cognitionis reflexæ cognoſcentis confuſè omnia prædicabilia ſub conceptu prædicabilis vt ſic, eſt ſpecies.

7 Dices ſecundò, ſi prædicabile vt ſic eſſet genus reſpectu generis, eſſet ſuperius genere, cum omne genus ſit ſuperius reſpectu ſpeciei ſibi ſubiectæ, ſed etiam eſſet inferius eodem genere, quia cum prædicabile vt ſit vnum ex generibus, erit inferius genere primo præ-

dicabili, quod eſt ſuperius ad omnia genera; ergò prædicabile vt ſic erit ſuperius, & inferius genere primo prædicabili. Sed primò reſpondeo hoc argumentum habere multas inſtantias, cognitio enim, per quam cognoſco omnes cognitiones, cognoſcit reflexè ſe ipſam, vtpote vnam ex omnibus, ergò talis cognitio eſt cognoſcens, & cognita, ſuperior, & inferior reſpectu ſui ipſius. Similiter definitio in communi definitur oratio explicans eſſentiam rei, hæc ergò definitio cuiuſcumque definitionis erit ſuperior reſpectu ſui ipſius, quatenus eſt ſuperior ad omnes definitiones, ſed ſimul erit inferior, quatenus eſt vna ex definitionibus definitis per hanc definitionem definitionis in communi. Demum dum dico *vniuerſale, vt ſic* facio vniuerſale, cui correſpondent omnia vniuerſalia, ſed ipſum vniuerſale, quod per hanc cognitionem facio, eſt vnum ex vniuerſalibus, ergo &c.

8 Ad hæc igitur omnia dicendum eſt cognitionem habenté, & ſe ipſam, & alia plura pro obiecto, ita eſſe multiplicem, ſeu vniuerſalem in repræſentando, vt etiam de ſe ſit tale ens ſingulare, hinc autem fit vt poſſit æquiuale-

ualere duabus,& ſimul eſſe cognoſcẽs, & cognita, ſuperior, & inferior etiam, reſpectu ſui ipſius; quatenus nunc cõſideratur ſecundum eſſe vniuerſale in repræſentando, nunc ſecundum ſuum eſſe entitatiuum ſingulare. Quare cognitio de omni cognitione, quatenus habet pro obiecto omnem cognitionẽ, & per conſequens etiam ſe ipſam eſt cognoſcens, & ſuperior reſpectu omnium cognitionum, & reſpectu ſui ipſius: quatenus verò cognitio de omni cognitione, ipſa etiam eſt talis cognitio in particulari, eſt cognita, & inferior reſpectu ſui ipſius conſideratæ vt eſt vniuerſalis in repræſentando; quod idẽ applicandum eſt cæteris. In caſu autem noſtro prædicabile vt ſic quatenus eſt quid vniuerſale habens pro obiecto omnia prædicabilia, & per conſequens etiam ſe ipſum, eſt quid ſuperius etiam ad ſe ipſum, ſed quia etiam eſt tale, prædicabile in particulari, ideò quatenus tale, eſt quid inferius reſpectu ſui ipſius, & reſpectu generis, vt ſic.

9 Allata generis defenitione definitur, *vt quod* natura, *vt quo* verò genereitas. In omnibus enim definitionibus concretorum ſemper dicitur definiri *vt quod*, & materialiter ipſum ſubiectũ,

vt quo verò, id cuius eſſentia per talem definitionem explicatur. Cum ergo per allatam generis definitionem explicetur eſſentia genereitatis, meritò dicitur definiri *vt quo* ipſa genereitas. Porrò genereitas tam ſecundum vnitatem, quàm ſecundum aptitudinem eſt extrinſeca naturæ, quæ denominatur generica. Vnitas enim habetur à cognitione confuſa, aptitudo à poſſibilitate plurium differentium ſpecie, vtraque autem eſt extrinſeca naturæ, quæ dicitur generica, vt conſtabit vbi de poſſibilitate. Ideoque genereitas erit totaliter extrinſeca naturæ, quæ eſt genus.

CAPVT TERTIVM.

De Specie.

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex ſit Species.

SPecies eſt, quæ ſubijcitur generi. Alia eſt tantum ſubijcibilis, qualis

lis eſt ſpecies ſubalterna, quæ prout prædicabilis non eſt ſpecies; quia prædicatur vt genus; alia eſt ſubijcibilis, & prædicabilis, qualis eſt ſpecies infima, quia tam reſpectu generis, cui ſubijcitur, quam reſpectu indiuiduorum, de quibus prædicatur, eſt prædicabilis vt ſpecies.

2 Species, quæ tam prout ſubijcibilis, quàm prout prædicabilis eſt ſpecies, requirit pluralitatem indiuiduorum ſaltem poſſibilem, neq; enim poteſt eſſe apta prædicari de pluribus, niſi ſint ſaltem poſſibilia plura, de quibus prædicetur. E contra ſpecies tantum ſubijcibilis non requirit pluralitatem indiuiduorum, neque poſſibilem; quia ad rationem ſpeciei merè prout ſubijcibilis, ſatis eſt, quod ſupponatur generi. Quare ſi eſſet poſſibilis Creatura immultiplicabilis, quam tamen inferius reijciemus, dici poſſet ſpecies, quia poni poſſet ſub aliquo genere.

3 Species infima prout prædicabilis benè definitur, id quod prædicatur de pluribus differentibus numero in quid, de hac autem, & reliquorum prædicabilium definitionibus inferius afferendis eadem proportionaliter ſentienda ſunt, quæ diximus de definitio-

ne generis,quod nimirum conſtent ſuo genere,& differentia, quod intelligi debeat de prædicatione aptitudinali.

4 Quamuis autem etiam genus prædicetur de pluribus differentibus numero in quid,ſpeciei tamen conuenit tantum prædicari de pluribus differētibus numero. Neque verò neceſſe fuit in definitione ſpeciei apponere explicitè particulam *tantùm* per huius enim particulæ additionem non debuit definitio ſpeciei reddi longior, cum ſufficienter illa intelligatur; non aliter, ac quando dicimus Petrum, & Paulum differre, numero, & ſcholam diſtare à platea, decem paſſibus, iuxtà communem loquendi modum intelligitur particula, *tantùm*.

5 Aſſignandus ſupereſt conceptus aliquis communis tam ſpeciei infimæ, quam ſpeciei ſubalternæ. Hic ergò non poteſt deſumi per prædicabilitatem, quia prædicabilitas de inferioribus non conuenit ſpeciei ſubalternæ, quæ non, eſt prædicabilis de inferioribus, niſi vt genus; præterea non poteſt deſumi per ſubijcibilitatem, quia ſpecies infima eſt ſpecies non ſolum prout ſubijcitur generi, ſed etiam præciſè per hoc, quod eſt prædicabilis de inferioribus, ſub quo

con-

conceptu non conuenit illi ſubijcibilitas.

6 Meliùs ergo eſſentia, & conceptus communis ſpeciei tam ſubijcibili, quam prædicabili, conſiſtet in hoc, quod ſpecies ſit conceptus non ſolum obiectiuè, ſed etiam formaliter adæquatus, ſeu formaliter explicans totam eſſentiam eorum, reſpectu quorum eſt ſpecies, & importatus præterea ad modum per ſe ſtantis. Sic homo v. g. eſt ſpecies ſubijcibilis reſpectu animalis, & eſt ſpecies prædicabilis reſpectu Petri, & Pauli, quia eſt conceptus non modo obiectiuè, ſed etiam formaliter explicans totam eſſentiam Petri, & Pauli, reſpectu quorum eſt ſpecies prædicabilis, cum explicet aliquid, per quod illi cum alijs conueniunt, & aliquid per quod ab alijs differunt, iuxta dicta de genere. Similiter explicat formaliter totam eſſentiam generis, cui ſubijcitur; Homo enim ſubijcitur animali tanquam generi, homo verò cum idem formaliter ſit, ac animal rationale explicat profectò ipſum animal, licet etiam explicet aliquid plus, nimirum rationale. Demum ſpecies ſubalterna, v.g. animal eſt ſpecies reſpectu viuentis, cui tanquam generi ſubijcitur, quia explicat

totam eſſentiam viuentis; cum enim animal idem ſit, ac viuens ſenſitiuum, profectò animal explicat totam eſſentiam viuentis, licet, ſimul cum eſſentia viuentis, explicet etiam aliquid plus. Cum verò tam ſpecies ſubijcibilis, quā prædicabilis importetur ad modum per ſe ſtantis, patet quod conceptus aſſignatus ſpeciei conueniat ſpeciei tam ſubijcibili, quàm prædicabili; & quod hic conceptus differat à conceptu tam generis, quàm differentiæ quia tam cōceptus genericus, quàm differentialis non explicat formaliter, niſi partem eſſentiæ.

SECTIO SECVNDA.

Quid ſit differre ſpecie.

1 CVM ſpecies dicatur à ſpectando, illa dici poſſunt differre ſpecie, ſi ſpectemus etymologiam, quæ differunt ſpectabiliter. Dupliciter autem poteſt aliquid dici ſpectabile, vt diuerſum ab alio, vel quia ſit potens tanquā diuerſū ab alio ſpectari reſpectu noſtri, in ordine ad quos quærimus differentiam ſpecificàm, vel quia ſit etiam di-

dignum, quod à nobis ſpectetur vt diuersū ab alio. Rurſus id quod reſpectu noſtri eſt potens ſpectari, vt diuersū ab alio, vel eſt tale, vt licet habeat poſitiuā differētiā ab alio, nō ſit tamen à nobis talis poſitiua differētia poſitiuè deſignabilis vt diuerſa, ſed merè negatiuè, per hoc ſcilicet quod ſolùm poſſimus dicere, quod vnum non eſt aliud, & hæc quia non ſunt à nobis poſitiuè deſignabilia vt diuerſa, non differunt niſi numericè; ſic duæ guttæ aquæ non differunt niſi numero, quia ſi ſpectemus earum naturam, & entitatem, præſcindendo ab accidentibus merè coaſſumptis, vt mox explicabimus, non poſſunt à nobis deſignari vt diuerſæ, niſi merè per hoc, quod dicemus vnam guttam non eſſe aliam.

2 Alia tamen dantur, quæ non modo habent inter ſe poſitiuam differentiam, ſed præterea ſunt à nobis poſitiuè deſignabilia vt diuerſa, talia autem ſunt, quæ habent prædicatum aliquod entitatiuum, ſeu eſſentiale poſitiuè deſignabile vt diuerſum, ſufficiens ad tollendam integram, & perfectam ſimilitudinem in natura, & entitate, & hæc quia differunt pluſquam illa, quæ non ſunt deſignabilia, vt diuerſa niſi negatiuè,

uè, dici poſſunt differre ſpecie, iuxta doctrinam Suarez diſp. 5. met. ſect. 2. num. 35. vbi ſic ait: *Indiuidua eiuſdem ſpeciei cum reali diſtinctione habent integrã, & perfectam ſimilitudinem in natura, in quo differunt ab indiuiduis differentibus ſpecie ſub eodem genere, quæ inter ſe non habent tantam, tam perfectamque ſimilitudinem.*

3 Sed quoniam non omnia, quæ ratione cuiuſcunque prædicati entitatiui tollentis integram, perfectamque ſimilitudinem in natura, differunt inter ſe ſunt talia, vt attenta vitæ breuitate, noſtræque intelligentiæ limitata capacitate, digna ſint, quæ ſpectentur vt diuerſa, ideò non omnia, quæ iuxta priorem acceptionem differunt ſpecie, ſunt talia, vt etiam reſpectu humanarum ſcientiarum differant ſpecie. Quare duplicem diſtinguere poterimus differentiam ſpecificam, prima dicatur entitatiua, ſecunda ſcientifica; non quod hæc ſecunda non fundetur etiam in entitate rei, ſed quod cum prior illa habeatur merè ratione entitatis, & naturæ rei nõ attentis vllis extrinſecis circumſtantijs, hæc verò attendat etiam ad extrinſecas ſcientiarum circumſtantias, hæc peculiari nomine dici poterit ſcientifica.

4 Porrò quæ alterutro modo non

diffe-

differunt niſi numericè, dicenda ſunt differre ſecundum id quod ſe habet vt materia, ex Ariſtotele enim 10. met. cap.7.tex.25. *Materia negatione oſtenditur* ergo illa, quæ non oſtenduntur, neque deſignantur à nobis vt diuerſa, niſi per negationem meritò cum Ariſtotele, & S. Thoma dicuntur differre ſecundum id,quod ſe habet vt materia, non quod non poſſint ſolo numero differre, niſi quæ habent materiã primam,ſed quod illa,quæ in ordine ad deſignari vt diuerſa ſe habent ſicuti materia prima, non differant niſi numero, quæ verò differunt per prædicatum aliquod poſitiuè deſignabile vt diuerſum modo explicato, differant ſecundum id quod ſe habet vt forma. Sic Ariſtoteles 10. met. tex.25. docens hominem album, & nigrum differre ſolo numero ait: *homo nãmque vt materia eſt*.

5 De ſpecie entitatiua iuxta modũ explicatum verificari dicendum eſt cõmune axioma fundatum in Ariſtotele 8.met.tex.10. Quod ſcilicet ſpecies ſunt ſicut numeri, ſicut enim quælibet poſitiua additio, & poſitiuè deſignabilis variat numerum, ita quodlibet entitatiuum prædicatum poſitiuè deſignabile vt diuerſum variat ſpeciem entitatiuã.

Et ſanè cum quodlibet huiuſmodi prædicatum ſit communicabile pluribus pluſquam numero differentibus, non erit indiuiduale, ſed conſtitutiuum ſpeciei ſaltem entitatiuæ.

6 Dices primò, Materia differt ſpecie à forma, ergo aliquid quod non modo ſe habet vt materia, ſed eſt materia, differt ſpecie ab alio. Reſpondeo materiam differre ſpecie à forma, quia non vtraque ex his eſt materia, neque vtraque ſe habet vt materia, quare ad diuerſitatem duorum numericam requiritur, quod vtrumque ſe habeat vt materia comparatum cum alio.

7 Dices ſecundò, Nihil eſt quod alteri cōparatum nō habeat aliquod accidēs loci, tēporis &c. poſitiuè deſignabile vt diuerſum ab alio. Reſpondeo ex Ariſtotele citato: *Quæcumque in ratione contrarietates ſunt, ſpecie differentiam faciunt; quæcumque verò in coaſſumpta materia minimè faciunt*. Aliqua ergo accidentia, cuiuſmodi ſunt hic locus, hoc tempus &c. ſunt merè coaſſumpta per accidens, talia ſcilicet, quæ ſtante vna alicuius alterius entitate æquè potuiſſent illi conuenire, ideòque id, quod deſignatur vt diuerſum ab alio merè per ordinem ad hæc accidentia, non

differt

differt ab illo, niſi numericè, quia ſi ſpectemus illud, quod non per accidens, ſed ratione ſui habetur peculiare ab vno, & non ab alio, hoc non erit deſignabile, vt diuerſum niſi negatiuè. E contra accidentia, quæ ita vni conueniunt, vt non poſſint alteri conuenire, cuiuſmodi ſunt diſcurſus, ſenſatio &c.indicant diuerſitatem principij, ideòque id, quod per ordinem ad hæc accidentia deſignatur vt diuerſum, differt ab alio ſpecie ſaltem entitatiua. Similiter dicendum eſt de maiori mole, quæ non facit diuerſitatem ſpecificam, ſed pluralitatem,& numerum partium non differentium niſi ſecundũ id,quod ſe habet vt materia.

8 Dices tertiò. In ſcientijs aliqua modo conſiderari, modo non conſiderari, vt poſitiuè diuerſa pro libito profitentium ipſas ſcientias, ideòque regulam à nobis traditam de differentia ſpecifica ſcientifica non eſſe firmam. Reſpondeo regulam de differentia ſpecifica entitatiua eſſe firmiſſimam, ſicuti firmæ ſunt rerum eſſentiæ. Circa diuerſitatem verò ſpecificam ſcientificè non potuit à nobis tradi regula firmior quam ſint ipſæ ſcientiæ humanæ, quæ nunc ampliores, nunc anguſtiores

ſines habent. Quanquam in pluribus ſatis conſtat, quæ nam conſueuerint in aliqua ſcientia conſiderari vt poſitiuè diuerſa.

SECTIO TERTIA.

An dari poſſit Species, ſeu Creatura immultiplicabilis.

1 CReaturam immultiplicabilem appellauimus nomine ſpeciei, quia ſi dari poſſet, eſſet ſpecies ſaltem ſubijcibilis. Porrò dicimus repugnare huiuſmodi Creaturam, quæ ex ſuis intrinſecis principijs habeat, quod ab omnipotentia diuina non poſſit produci alia illi ſimilis, quia huiuſmodi Creatura præcisè, prout immultiplicabilis haberet prædicatum nullam importans peculiarem perfectionem, ſed merè hoc, quod eſt directè opponi Diuinæ omnipotentiæ. Quare qui admittunt poſſibilem Creaturam immultiplicabilem, non propterea tribuunt Deo potentiam ad faciendam Creaturam aliquam cum maiori, vel cum peculiari aliqua perfectione; omnes enim perfectiones, quas illi

illi dicunt fieri poſſe à Deo, nos etiam Deo faciendas tribuimus, cum non niſi tale prædicatum Creaturis denegemus, quod nullam aliam peculiarem perfectionem importet, quam directè opponi Diuinæ omnipotentiæ.

2 Et quidem quamcunque perfectioné aliundè poſſibilem aſſignaueris, ſemper ſtat poſſeſſio pro Diuina omnipotentia, quod ſi poteſt facere perfectioné illa maiorem, poſſit multò magis ſimilem, ideòque ſpectabit ad aduerſarios aſſignare contradictionem in talis perfectionis multiplicatione, aliter dicam eſſe poſſibilem talem Creaturam, quæ ſemel poſita per ſuam eſſentiam exigat non poſſe produci vllam aliam Creaturam. Quare huiuſmodi prædicata, quæ ſolum habent directè opponi Diuinæ Omnipotentiæ, dicenda ſunt inuoluere in ſuo conceptu contradictionem. Fundamentum Thomiſticum, quod ea, quæ non dicunt ordinem ad materiam, non poſſint differre ſolo numero, gratis aſſumitur, & bene explicantur auctoritates Ariſtotel. & S. Thomæ per hoc, quod illa differant ſolo numero, quæ differunt per id, quod ſe habet vt materia modo explicato, cum cęteroqui ſatis ex ſupradictis colligatur,

poſſe aliqua ſolo numero differre etiáſi nullum dicant ordinem ad materiam.

3 Dices poteſt Deus reuelare Petro ſe nolle concurrere, niſi ad vnicum actum Fidei; ſi ergo Petrus credat huic reuelationi, talis actus Fidei erit eſſentialiter verus, ideòque de ſua eſſentia immultiplicabilis. Reſpondeo multiplicabilitatem, ſeù poſſibilitatem plurium indiuiduorũ eiuſdem ſpecie ihaberi per omnipotentiam Dei, à qua denominantur poſſibilia, licet ad hoc, vt omnipotentia aliquid actu ponat, requiratur libera Dei volitio. Quamuis ergo Deus liberè decreuerit nõ producere aliqua, adhuc tamen, cum illa ſint ſimpliciter de ſe poſſibilia Deo, ſimpliciter denominantur poſſibilia, quia denominatio poſſibilis eſt denominatio ab omnipotentia Dei, & ſolum dici poſſunt impoſſibilia ſecundum quid, ratione videlicet decreti Dei nolentis illa producere. Similiter ergo in caſu noſtro actus ille Fidei non reddit alios actus ſimiles ſimpliciter impoſſibiles, quia nullum habet prædicatum oppoſitum poſſibilitati ſimpliciter aliorum actuum, hoc eſt oppoſitum omnipotentiæ Diuinæ, illamque limitans, ſed ſolum reddit alios actus impoſſibiles ſecun-

cundum quid, eo quod habeat ſolummodo prædicatum oppoſitum alteri actui Diuinæ voluntatis, quo Deus vellet ponere alios actus Fidei. Tale autem prædicatũ non modo non opponitur vlli perfectioni Diuinæ, ſed opponitur, ſeù excludit à Deo imperfectionẽ alterius actus, quo Deus mutaret prius Decretum. Idem dicendum in ſententia complete decreta Dei per extrinſecum de actione terminatiua decreti, quo Deus decerneret nolle creare quidquam aliud propter tale peculiare motiuum, actio enim explicatiua talis motiui, & excludens aliud quodcunque ens, non opponeretur, niſi volitioni Dei chymericæ, qua prius decretum retractaret, cæterum remaneret poſſibilitas ſimpliciter tum aliarum Creaturarum, tum etiam alterius actionis ſolo numero diuerſæ ab actione illa, quæ de facto poneretur.

4 Non ergo dicenda eſt implicare Creatura, quæ ex ſuis intrinſecis principijs habeat, quod à Diuina voluntate non ſit volibilis alia illi ſimilis in ſpecie imò neque implicare dicenda eſt creatura, quæ habeat, quod non ſit à Deo quidquam aliud volibile, cuiuſmodi eſſet actus Fidei, quo quis crederet Deo

reue-

reuelanti ſe nolle quidquam ampſius creare. Sed cum hoc bene ſtat id quod prius diximus, quod nimirum implicet creatura, quæ directè ſe opponens Diuinæ omnipotentiæ reddat aliam Creaturam ſibi ſimilem ſimpliciter impoſſibilem.

CAPVT QVARTVM.

De Indiuiduo.

1 Speciei adnectimus explicationem Indiuidui, quia de indiuiduis ſpecies prædicatur. Deſcribitur indiuiduum à Porphyrio, *id cuius proprietatum collectio nunquam in alio eadem erit.* Hæc eſt mera deſcriptio, quia eadem, ſeu ſimilis collectio accidentium, quæ eſt in vno Indiuiduo, non repugnat, quod ſit in alio, ideòque per ordinem ad collectionem proprietatum, non differt metaphyſicè loquendo vnum indiuiduum ab alio.

2 Melius ergo ratio indiuidui explicabitur, quantum primi conceptus explicari poſſunt, ſi cum S.Thoma 1.par. quæſt.29. art.4. dicamus eſſe id, quod eſt in ſe indiſtinctú, ab alijs verò diſtinctum;

ctum; ſeu vt communiter dicitur, indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio, quod ſcilicet non eſt diuiſum, imò nec eſt diuiſibile in plura eiuſdem rationis, ſed cum quolibet alio facit diuiſionem, & pluralitatem, vt diximus ſupra de vnitate. Ex hac indiuidui explicatione, quæ traditur per negationes, conſtat bene à nobis fuiſſe dictum ſupra, quod illa differunt ſolo numero, quæ differunt merè per id, quod ſe habet, vt materia, ſeù per hoc quod vnum non ſit aliud.

3 Indiuiduum aliud eſt incompletum, aliud completum, aliud vagum. Incompletum eſt conceptus genericus cum hæcceitate, vt *hoc animal*, genus enim eſt conceptus formaliter inadæquatus ex ſupradictis; quia verò ſpecies eſt conceptus adæquatus eſſentiæ rerum, ideò indiuiduum completum eſt conceptus ſpecificus cum hæcceitate, vt *hic homo*. Indiuiduum vagum eſt, quādo generi, vel ſpeciei additur terminus ſyncathegorematicus *aliquis*, *vnus*, &c. Ita tamen vt per hos terminos non deſignentur prædicata cōuertibilia cum ente, ſed deſignetur indiuiduum de ſe quidem determinatum, ſed indeterminatum quoad noſtram cognitionem, ideò-

ideòque indiuiduum vagum nunquam eſt vniuerſale, ſic ſi dicam *vnus noſtrum eſt optimus*, *aliquis noſtrum primus morietur*, eſſe optimum; eſſe primò moriturum non conuenit, niſi vni, nec eſt de pluribus prædicabile, quod ad vniuerſale requiritur.

4 Ab hoc tamen, ab illo, & illo indiuiduo abſtrahi poteſt vniuerſalis ratio indiuidui vt ſic, quæ erit de pluribus prædicabilis, æque enim de Petro, ac de Paulo &c. prædicatur quod ſit indiuiduum. Porrò ratio indiuidui vt ſic ſub conceptu *indiſtincti* in ſe, eſt ratio non certificans formaliter de vlla pluralitate, neque de vllo indiuiduo in particulari, ideò non eſt, cur non dicatur eſſe perfectè præciſa ab inferioribus, & vniuoca. Quod verò differentiæ ſint formaliter indiuiduum, hoc non officit vniuocationi, ſed ſolum efficit, quod ratio indiuidui non ſit generica, cum plus requiratur ad eſſe genus, quam ad eſſe Vniuocum, vt conſtabit ex dicendis de vniuocatione entis.

5 Dixi rationem Indiuidui vt ſic eſſe perfectè præciſam ſub conceptu indiſtincti, ſeu indiuiſi in ſe, ſub conceptu enim diſtincti, ſeu diuiſi à quocumque alio, non poteſt eſſe perfectè præciſa, cum

cum formaliter certificet nos de pluralitate aliorum, à quibus diſtinguitur.

CAPVT QVINTVM.

De Differentia, Proprio, & Accidente.

1 Differentia alia eſt communis, qua vnum differt ab alio quomadocumque, & hæc eſt quodlibet accidens commune diuerſum ab accidente alterius; alia eſt differentia propria, & hæc eſt quodlibet accidens proprium, per quod vnum differt ab alio; alia demum eſt differentia proprijſſimè dicta, quæ eſt id, quo ſingula differunt inter ſe eſſentialiter, hæc habet diuidere genus, & conſtituere ſpeciem, ideòque prout diuiſiua generis, eſt id quo genus diuiditur in ſuas ſpecies, prout conſtitutiua ſpeciei eſt id, quo ſpecies abundat à genere.

2 Differentia prout prædicabilis, eſt id, quod prædicatur de pluribus in quale quid; nam addimus cum Porphyrio particulas illas *differentibus ſpecie*, vt allata definitio ſit vniuerſalior & cōue-

ueniens tam differentiæ infimæ, quæ eſt prædicabilis de pluribus differentibus ſolo numero, quam differentiæ ſubalternæ, quæ eſt etiam prædicabilis de pluribus differentibus ſpecie. Ad auctoritatem verò Porphyrij, dicendum eſt, quod noluerit agere exactè de prædicabilibus ſic enim ipſemet in principio profitetur. Eſſentia differentiæ conſiſtit in hoc, quod ſit conceptus eſſentialis, ſed formaliter inadæquatus, & importatus ad modum adiacentis; hinc prædicatur in quale, quia importatur ad modum adiacentis alteri, quia verò eſt conceptus eſſentialis prædicatur in quid.

3 Quodcumque prædicatum, quod eſt extra Metaphyſicam rei eſſentiam, vel eſt accidentale proprium, vel merè accidentale, ſeu accidentale commune. Porrò Proprium aliud eſt, quod conuenit ſoli alicui ſpeciei, vel generi, ſed non omnibus contentis ſub illis, & hoc modo, eſſe Philoſophum eſt proprium ſpeciei humanæ; aliud conuenit omni, ſed non ſoli, ſic eiuſdem ſpeciei humanæ eſt proprium eſſe bipedem; aliud eſt, quod conuenit omni, & ſoli, ſed non ſemper, & hoc modo caneſcere eſt proprium hominis. Aliud demum eſt pro-

proprium quarto modo, quod *conuenit omni, ſoli, & ſemper*, dummodo ſit extra conceptum quidditatiuum rei, hinc ex Ariſtotel. primo Topic. cap.4. definitur *quod non indicat, quid eſt eſſe rei, ſoli autem ineſt, & conuerſim prædicatur de re.*

4 Proprium aliud eſt genericum, quale eſt, v.g. habere figuram, quod eſt proprium corporis; aliud ſpecificum, quale eſt eſſe riſibile, quod eſt propriũ hominis. Vtrumque autem prout prædicabile, definitur id, quod prædicatur de pluribus in quale accidentale conuertibiliter cum eſſentia, conuertibiliter inquam cum eſſentia generica, & ſpecifica, cum qua proprium æquè latè patet, non verò de contentis ſub genere, vel ſpecie, de quibus proprium prædicatur, vt vniuerſale, neque enim riſibile prædicatur conuertibiliter de Petro, v. g. vel de Paulo, ſed de homine, cum quo æquè latè patet.

5 Accidens commune; ſeu prædicatum accidentale commune, prout prædicabile, definitur id, quod prædicatur de pluribus in quale merè accidentale. Quare primò intentionaliter acceptum, erit id quod poteſt adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti corruptionem. Quod ſcilicet eſt tale, vt ſinè intelligatur

tur abeſſe à ſubiecto illo,quod denominatur habere talo prædicatum accidentale, non propterea intelligitur ſubiectum corruptum, ſed æquè intelligitur totus conceptus quidditatiuus talis ſubiecti denominationis; ſic ſiue intelligatur homo habens albedinem, ſiue intelligatur carens albedine æquè intelligitur tota quidditas hominis.

6 Sed quia hoc totum conuenit cuicumque accidenti, etiam proprio, ideò vt vnum ab alio diſtinguatur, dicendum eſt: accidens proprium, licet non pertineat ad conceptum quidditatiuum, & eſſentiam rei, eſſe tamen ab eſſentia exigitum, cum è contra accidens commune neque ſit de eſſentia rei, neque ab eſſentia exigatur, ex quo ſit, vt non poſſit intelligi eſſentia rei, quin intelligatur exigentia accidentis proprij, è contra verò intelligi poſſit eſſentia rei, etiam ſine exigentia accidẽtis communis: Sic riſibile eſt accidens proprium hominis, quia non poteſt intelligi homo ſine rationalitate, quæ eſt exigentia metaphyſica riſibilitatis, & ſi intelligatur homo ſine exigentia riſibilitatis, intelligetur deſtructus, è contrà eſſe album eſt prædicatum homini merè accidentale, quia tota eſſentia homi-

nis

nis habetur, & intelligitur tam ſine albedine, quam ſine exigentia albedinis; quia verò eſſe non poteſt ſine exigentia alicuius coloris, ideò eſſe coloratum erit accidens proprium, non tamen ſpecificum, ſed genericum:

7 Dices ſauciatio cordis, mors &c. ſunt accidentia, nec tamen adſunt ſine ſubiecti corruptione. Reſpondeo ſauciationem cordis, & mortem diſpoſitiuam, ſeù accidentia diſponentia ad mortem formalem, adeſſe ſubiecto ſine formali illius corruptione, ideoque illis conuenire differentiam accidentis. Mors verò formalis, ſiuè formalis rei deſtructio, & non eſſe, non eſt accidens, nec vllum habet eſſe, cum negationes non ſint entia.

DISTINCTIO QVARTA.

In Antepraedicamenta.

Agemus hic cum Ariſtotele, de Aequiuocis, Vniuocis, & Analogis, quæ prædicamentorum explicationi premittuntur, & recepto ſcholarum more de vniuocatione entis; ſed cum hoc in libro Metaphyſicam Logicæ ſtatuerimus

inſe-

inſerere, occaſionem libenter arripimus expediendi etiam hic quidquid de ente vt ſic dicendum occurret.

CAPVT PRIMVM.

De Aequiuocis, Vniuocis, & Analogis.

1 Aequiuoca alia ſunt æquiuocata, alia æquiuocantia. Aequiuoca æquiuocata benè definiuntur, quorum nomen commune eſt, ſecundum nomen verò ratio ſubſtantiæ diuerſa. Aequiuoca verò æquiuocantia ſunt ipſa nomina communia pluribus, quorum ſubſtantiæ ratio ſecundum nomen importata eſt diuerſa. Sic nomen *Canis* prout dicitur de Terreſtri, Cæleſti, & Marino eſt nomen æquiuocans, ſeù æquiuocum, ipſi verò Canes, Terreſtris, Cæleſtis, & Marinus ſunt æquiuoca æquiuocata: cum ſolùm nomen *Canis* commune habeant, ratio verò ſubſtantiæ, ſeù eſſentia per nomen *Canis* importata, ſit omninò diuerſa. Porrò benè potuimus Aequiuoca vna definitione definire, quia omnia æquiuoca vniuocè

uocè conueniunt in hoc quod omnia ſint æquiuoca.

2 Vniuoca ſimiliter alia ſunt vniuocata, alia vniuocantia. Vniuocata ſunt, quorum nōmen commune eſt, ſecundum nomen verò ratio ſubſtantiæ eadem; ſecundum nomen, inquam, ad hoc enim vt aliqua ſint vniuoca debent habere eandem, hoc eſt ſimilem eſſentiam, quæ ſpecialiter importetur per nomen commune, & vniuocans. Rurſus vniuoca alia ſunt participata, hoc eſt, ipſæ naturæ communes æquè inexiſtentes in inferioribus, & ab illis participatæ, alia ſunt participantia, hoc eſt inferiora æquè participantia naturā communem. Sic homo v. g. eſt vniuocum participatum; Petrus verò, & Paulus ſunt vniuoca participantia. Demum alia ſunt vniuoca eſſentialia, alia accidentalia, prout ratio per nomen commune ſignificata eſt eſſentialis, vel accidentalis inferioribus.

3 Analoga ſunt quorum nomen commune eſt ſecundum nomen verò rātio ſubſtantiæ partim eadem partim diuerſa. Alia ſunt analoga attributionis, alia proportionis; ratio autem huius diuiſionis eſt, quia cum analogia idem latinè ſit ac proportio, plura quæ habent

bent

bent nomen commune habere poſſunt ordinem proportionis, vel quod plura dicant ordinem ad vnum, vel quod vnum dicat ordinem ad aliud; ſi ergò plura dicant ordinem ad vnum erunt analoga attributionis, ſi verò vnum dicat ordinem ad aliud, erunt analoga proportionis. Deſumpta eſt hæc diuiſio ex Ariſtotele primò Ethicor. cap. 6. vbi analoga attributionis vocat *ab vno* ſeù *ad vnum* reliqua verò vocat *ſecundum proportionem*. Vtitur autem ibi Ariſtoteles nomine æquiuocorum, quia analoga fuerunt ab ipſo comprehenſa ſub æquiuocis, cum ſæpè dicat æquiuocationum alias eſſe multum diſtantes alias habentes quandam ſimilitudinem.

4 Analoga attributionis ſunt, quæ dicunt ordinem ad vnum tertium, ità vt in tali ordine per commune nomen importato partim conueniant, partim differant, ſic color, medicina, & animal analogicè conueniunt in nomine, *ſani*, eò quod hæc omnia in ordine, ſeu habitudine quæ importatur per nomen *ſanum* partim conueniant partim diſſerant, conueniunt quidem quia terminus cuiuſcunque ex his ordinibus eſt eadem ſanitas: diſconueniunt autem

tem, quia ordo medicinæ ad ſanitatem eſt ordo efficientiæ, ordo coloris eſt ordo ſigni, ordo animalis eſt ordo intrinſecæ habitudinis. Ita verò in habitudine ad ſanitatem partim cõueniunt; partim diſconueniunt, vt præterea ordo coloris, & medicinæ, quæ in ratione, & nomine *ſani* ſunt minus principalia analogata, ſit ad vnum, ad ſanitatem ſcilicet animalis, quod propterea dicitur analogatum magis principale.

5 Analoga proportionis ſunt quorum nomen commune eſt, & ratio ſecundum illud nomen importata proportionaliter, ac proinde imperfectè eadem. Alia ſunt analoga proportionis propria, alia metaphorica; ſi enim aliqua habentia inter ſe proportionem ita appellantur eodem nomine, vt nomen commune propriè vtrique conueniat erunt analoga proportionis propria ſi verò vni cõueniat propriè, alteri ſolũ per metaphorá erũt analoga proportionis metaphorica, ſic quia ita ſe habet riſus ad hominẽ, ſicuti viriditas ad pratũ, ſit vt riſus metaphoricè dicatur de viriditate pratorum: ideòque nomen *riſus* prout dictum de actu vitali hominis, & viriditate pratorum eſt analogum proportionis metaphoricũ. Pariter quia ita ſe habet ſubſtantia ad eſſe ens ſimplici-

ter dictum, ſicuti ſe habet accidens ad eſſe entis ens, fit vt non ſolum ſubſtantia, ſed etiam accidens ſine addito appelletur ens, ideòque ens eſt analogum proportionis ſed proprium; quia non per metaphoram, ſed propriè dicitur de accidente quod ſit ens, licet cum addito. Cum hoc tamen ſtat, quod ens in alia aceptione poſſit eſſe vniuocum, vt inferius explicabimus.

6 Analoga non conſtituuntur in ſuo eſſe neque per inæqualitatem, neque per dependentiam, quia dari poteſt conceptus entis realis vniuocus reſpectu ſubſtantiæ, & accidentis, reſpectu Dei, & creaturarum, vt videbimus, & tamen ratio entis realis inæqualiter à ſubſtantia, & accidente, à Deo, & creaturis participatur, & pariter accidens dependet à ſubſtantia, creaturæ dependent à Deo: Et ſanè ſi inæqualitas, & dependentia non importatur formaliter per conceptum, & nomen commune, cur tollet vniuocationem, & perfectam rationem vnius? cum de nulla pluralitate ex vi talis conceptus certificemur. Similiter non conſtituuntur analoga in ratione analogorum per tranſcendentiam, ratione cuius ſuperius præſcindat ab inferioribus, inferiora verò non præſcindant à ſuperiori; huiuſmodi enim tran-

tranſcendentia non tollit vniuocationem, quia per hoc quod differentiæ imbibant conceptum ſuperioris, bene ſtat quod cōceptus ſuperioris ſit perfectè vnus, cum de nulla pluralitate certificet. Adde non poſſe eſſentiā analogorum omniū conſiſtere in tranſcendentia, quia tranſcendentia in analogis proportionis metaphoricis non requiritur.

7 Eſſentia ergo analogorum conſiſtet in hoc quod ex vi nominis analogi intellectus formaliter certificetur de pluribus, partim inter ſe conuenientibus, partim diſconuenientibus in ratione ſpecialiter importata per nomen analogum. Probatur quia hoc conuenit omnibus analogis, & per hoc ab vniuocis, & æquiuocis diſtinguuntur. Et primò analogū proportionis metaphoricum habet formaliter repreſentare plura: ex Ariſtotele enim tertiò Rhetor. c:10. Metaphoris maximè delectamur, quia *faciliter diſcere, ac intelligere natura omnibus eſt ſuaue*. Per metaphoram autem plura vnico nomine, ideòque facilius diſcimus, vt explicat idem Ariſtoteles, & cōſtat experientia: Quis enim eſt qui audiens viriditatem prati appellari riſum, ſtatim cognitione non accurrat ad riſum hominis, huius autem experientiæ ratio eſt, quia cum nomen,

quod eſt metaphoricũ reſpectu vnius, ſit proprium reſpectu alterius, ſemper habet nos ducere in cognitionem illius, ad quod ſignificandum eſt tale nomen impoſitum.

8 Idem accidit in analogis attributionis, cum enim *ſanum*, v. g. dicatur magis principaliter de animali, quando applicatur colori, vel medicinæ, fieri non poteſt, quin ducat nos in cognitionem illius, de quo magis principaliter prædicatur, non aliter ac nomen, quod metaphoricè dicitur de vno, ſtatim ducit nos in cognitionem illius, de quo tale nomen propriè dicitur, idem denique aſſerendũ eſt de analogis proportionis proprijs, ſi enim nomine entis ſignificetur id, quod eſt ſimpliciter, & abſolutè ens, quando de accidente quod eſt entis ens dicitur ſine addito *ens*, non poteſt non etiam repræſentari intellectui id quod eſt ſimpliciter, & abſolutè ens, quale eſt ſubſtantia, ergo omnibus analogis conuenit, quod formaliter repræſentent plura.

9 Porrò differunt analoga ab vniuocis, quod vniuoca de nulla pluralitate certificent, ſed perfectè ab inferioribus præſcindant, cum è contra, analoga ſemper formaliter repreſentent aliquam inferiorum pluralitatem. Ab æqui-

æquiuocis verò differunt per hoc,quod æquiuoca de pluribus certificent omnino diuerſis in ratione ſpecialiter importata per nomen; analoga verò certificent de pluribus,ſed partim cõuenientibus, partim diſconuenientibus in ratione per nomen importata. Quamuis autem per nomen analogum repræſentetur formaliter pluralitas, adhuc tamen propoſitiones ſunt veræ, quia non importantur in recto plura; quando enim dicimus, v.g. Prata rident, ſenſus eſt, prata ſunt habentia aliquid ſimile riſui, qui eſt in homine.

10 Poteſt idem nomen comparatũ cum aliquibus eſſe analogum, comparatum cum alijs eſſe vniuocum, ſic riſus prout dicitur de viriditate pratorũ, & de tali actu vitali hominis eſt analogum, prout dicitur de hoc,& illo actu ridendi humano eſt vniuocũ; ſic idem homo dicitur vniuocè,de hóc,& illo homine,de homine autẽ vero,& picto dicitur æquiuocè ex Ariſtotele hìc. Quãdo ergo quæritur de aliquo nomine vtrum ſit vniuocum, vel analogum ſtatuendum prius eſt reſpectu quorum petatur vtrum ſit vniuocnm; vel analogum. Quod ſi quæras vtrum alicui nomini ſolitariè prolato ſubſtet cõceptus vnus,

modum negationes, & priuationes entia dicuntur, & ex Ariſtotele loco citato, *quædam quoniam ſubſtantiæ entia dicuntur, quædam quoniam paſſiones ſubſtantiæ, quædam quoniam via ad ſubſtantiam, aut corruptiones, aut priuationes, aut qualitates, &c. aut aliquorum ex his negationes, quare ipſum non ens eſſe dicimus*. Quod ſi nomen entis ſtrictius accipiatur, ſignificabit ſolum ens reale. Si ſumatur adhuc ſtrictius non conuenit niſi ſubſtantiæ, quia ſola ſubſtantia dicitur ens ſimpliciter, & ſine addito, accidentia enim dicuntur entis entia; ſi demum ſumatur ſtrictiſſimè, non conuenit niſi Deo, qui de ſe dicit: *Ego ſum qui ſum*, creaturæ autem ſunt entia cum addito nimirum per participationem. Cum ergo tam diuerſimodè accipiatur ratio entis pro diuerſa acceptione diuerſimodè de illo diſcurrendum erit.

2 Ens in acceptione latiſſima, prout ſignificat quidquid eſt intelligibile, eſt vniuocum, cum perfectè præſcindat à differentijs, per conceptũ enim entis vt ſic, ſeu intelligibilis non certificamur de reali, vel non reali, quæ ſunt differentiæ entis vt ſic. De pluribus enim de quibus certificamur, quod ſint quid intelligibile, quia illa intelligimus, diſputa-

ſputamus deinde vtrum ſint ens reale, vel non reale; ideòque conceptus de intelligibili non eſt formalis conceptus de reali, vel non reali. Verum quidem eſt, quod inferiora non præſcindunt à ſuperiori, ſed hoc non officit vniuocationi, adhuc enim conceptus intelligibilis, & entis vt ſic, eſt perfectè præciſus, & vnus, ideòque illi conuenit tota definitio vniuocorum, quod nimirum ratio importata per nomen commune ſit vna, & eadem.

3 Ex eo autem quod differentiæ non præſcindant formaliter ab ente latiſſimè accepto; ſequitur ſolum quod ens latiſſimè acceptum non ſit genus, plus enim requiritur ad rationem generis; quam ad eſſe vniuocum. Ariſtoteles enim tertiò met. text. 10. ait: *Non eſſe autem poſſibile neque ipſum vnum entiũ eſſe genus, neque ipſum ens, neceſſe etenim eſt vnius cuiuſque generis differentias, & eſſe, & vnamquamque vnum eſſe, quare ſi vnum, vel ens genus eſt, nulla differentia nec vnum, nec ens erit.* Ergo per Ariſtotelem ad rationem generis requiritur, quod differentiæ nõ ſint formaliter ſuperius. Præterea Porphyrius cap. de differentia ait differentiam eſſe qua *ſpecies abundat à genere.* Sed differẽtiæ en-

tis

tis latiſſimè accepti inuoluunt ipſū ens latiſſimè acceptū ergo non ſunt quid ab illo abundans,ideòque propriè loquēdo non ſunt differentiæ.Cum ergo ad rationē generisAriſt.&Porphyrius aliquid requirant, quod ad rationem & definitionem vniuoci nō eſt neceſſarium, poterit ens latiſſimè acceptum eſſe vniuocū, non genus; ideòque quando ens latiſſimè acceptū prædicatur de inferioribus,non prædicatur vt rigoroſè genus, ſed vt genus reductiuè, & hac de cauſa non conſtituit diuerſum prædicabile.

4 Dices ens, & non ens nullam poſſunt habere inter ſe conuenientiam, quod enim nullo modo eſt neque poteſt habere conuenientiam. Reſpondeo ens, & non ens conuenire in cōuenientia aliqua extrinſeca, ideòque eſſe vniuoca per denominationem vniuocam, ſed extrinſecam; prout enim per aliquod nomen habetur denominatio vniuoca intrinſeca, vel extrinſeca, plura appellata tali communi nomine, intrinſecè, vel extrinſecè erunt vniuoca. Sic hoc, quod eſt Chimæram eſſe intelligibilem eſt denominatio merè extrinſeca ab intellectu potente intelligere Chimęram, quare prout tam chimæra,quam ens reale conueniunt in hoc quod in-

tellectus poſſit illa intelligere, poſſunt in nomine, & conceptu intelligibilis conuenire vniuocè ratione conceptus, & denominationis importantis conuenientiam aliquã illis extrinſecam, quod ſi enti reali tribuas etiam capacitatem intrinſecam ad intelligi, adhuc ens reale & ens rationis conueniunt vniuocè in hoc quod eſt poſſe intelligi præſcindendo à poſſe intelligi vel per intrinſecam aptitudinem in eo, quod intelligitur, vel per meram potentiam extrinſecam intelligentis.

5 Si nomine entis veniat ens reale hoc nõ ſolum formaliter perfectè præſcindit à ſuis differentijs, ſed etiam differentiæ perfectè præſcindunt ab ente reali; ſicut enim per conceptum entis realis nullam poſſumus reddere rationem de perſeitate, & inaleitate, ita per conceptum perſeitatis, & inaleitatis nullam poſſumus reddere rationem de ente reali, diſputamus enim; Vtrum ens in alio ſit ens reale nec nè, non aliter ac diſputamus vtrum ens à ſe, & ens ad aliud ſit reale, ideòque ſi eſſe à ſe: & eſſe relatiuum præſcindit ab eſſe reali, & non reali, etiam eſſe per ſe, & eſſe in alio præſcindet à reali, & non reali, cum ergo inter ens reale & illius diffe-

differentias detur mutua præciſio, ens reale erit vniuocum, & genus, vt conſtat tum ex dictis, tum ex Ariſtotele, 11. met. ſumma prima, cap. primo, vbi ait: *Omnis ſcientia vniuerſalium, non vltimorum eſt, quare ſic erit vtique primorum generum hæc autem ſanè fuerint ens & vnum*. Ergo per Ariſtotelem *ens*, & *vnum* poſſunt eſſe genus, cum ergo loco ſuperius citato etiam dixerit ens, & vnum non poſſe eſſe genus, fatendum eſt Ariſtotelem ſenſiſſe, quod ens, & vnũ in aliqua ſignificatione poſſint eſſe genus, in aliqua verò nequaquam.

6 Dices primò per conceptum perſeitatis poſſumus illã diſtinguere à non ente, & vt recedẽtem à nihilo ergo perſeitas eſt formaliter ens. Reſpondeo poſſe nos illam diſtinguere à non ente intelligibili, & vt recedentem à nihilo intelligibili ita tamen vt ex vi cõceptus de perſeitate neſciamus, vtrum illi conueniat eſſe reale, ideòque erit formaliter ens latiſſimè acceptum, ſed non ens reale; licet autem per conceptum perſeitatis non certificemur de eius realitate; de illa tamen per conceptum ſubſtantiæ certificamur, quia ſubſtantia eſt ſpecies conſtans ex genere entis realis, & ex differentia perſeitatis; Et idem di-

cendum eſt de alijs differentijs poſitis ad latus in linea prædicamentali, quæ non certificant ex vi talis conceptus de realitate, ſicuti certificant ſpecies intermediæ, quæ præter differentiam important genus, quod inuoluit ſummum genus entis realis.

7 Dices ſecundò, ſi perſeitas præſcinderet ab ente reali magis latè pateret, quã ens reale, ideòq; perſeitas non eſſet differentia cõtractiua entis realis. Reſpondeo Ens reale ex vno capite minus, ex alio autẽ capite magis latè patere, minus latè patet, quia perſeitas pręſcindit à reali a quo non præſcindit ens reale, ſed ex alio capite ens reale magis latè patet, quia ens reale eſt pręcicabile, & eſt quid ſuperius perſeitati, & inaleitati, perſeitas autem non eſt prædicabilis, nec eſt ſuperior reſpectu inaleitatis; Hoc autem ſatis eſt ad rationem differentiæ, vt patet in *corpore* reſpectu differentiæ *inanimati*. Eſſe enim inanimatum conuenit accidentibus, quæ non ſunt corpus, & nihilominus corpus eſt genus, quia ex aliquo capite magis late patet, quam ratio inanimati.

8 Dices tertiò, Ens reale eſt prædicatum tranſcendens, ergo in omnibus ſuis differentijs imbibitur. Reſpondeo

Ens

Ens reale eſſe tranſcendens, hoc eſt vniuerſaliſſimũ, non tamen tranſcendens, ita vt in ſuis differentijs imbibatur. Dantur tamen prædicata in hoc etiam ſecundo ſenſu tranſcendentia, cuiuſmodi vidimus eſſe ens latiſſimè acceptum, & omnia prędicata cum illo conuertibilia.

9 Poteſt etiam nomine entis ſignificari id, quod dicit ordinem aliquem ad ſubſtantiam, quæ primo, & principaliter dicitur ens. Ex Ariſtotele nu. 4. met. tex. 2. ens in hac ſignificatione aſſimilatur ſano dum ait. *Ens multipliciter dicitur, verum ad vnum, quemadmodum omne ſalubre ad ſanitatem, quædam enim, quoniam paſſiones ſubſtantiæ, &c.* Sub hac igitur ſignificatione erit analogum attributionis importans formaliter pluralitatem, quatenus ſcilicet certificari non poſſumus de ente habente ordinem ad id, quod principaliter dicitur ens, quin certificemur de pluralitate entium. Poterit etiam ens eſſe analogum proportionis proprium, vt ſupra innuimus, cum enim ita ſe habeat ſubſtantia ad eſſe ens ſimpliciter, ſicuti ſe habet accidens ad eſſe entis ens, fit vt de accidente prædicetur ratio entis ſimplciter, & ſine addito per analogiam proportionis ad ſubſtantiã;

ſi

ſi enim nomine entis ſimpliciter dicti veniat id quod ſtrictiſſimè eſt ens,ſicuti eſt ſolus Deus, quando de creaturis, quæ ſunt entia per participationem, prædicatur ratio entis ſine addito, hoc non fit niſi per analogiam ad Deum, qui ſine vllo addito diminuẽte eſt ens.

CAPVT TERTIVM.

De ente poſſibili.

1 QVæritur hic, per quid habetur poſſibilitas entis realis,ſed cum certum ſit poſſibilitatem extrinſecam,à qua ens reale denominatur poſſibile, eſſe omnipotentiam Dei dubitatur, vtrum aliquid præterea detur poſitiuum, vel negatiuum, per quod denominetur intrinſecè poſſibile. Qua in re præmittendum eſt poſſibilitatem entis realis, ſiue extrinſecam, ſiue intrinſecam non eſſe quid contingens,ſed æternum, & neceſſarium, quod enim Antichriſtus, v.g. ſit poſſibilis, eſt propoſitio neceſſaria, & æternæ veritatis, ergo poſſibilitas Antichriſti, per quam hæc propoſitio ſemper fuit, & erit vera, erit quid æternum, & neceſſarium.

Ex hoc ergo cõſtat poſſibilitatem creaturarum non poſſe eſſe quid poſitiuum neceſſarium diſtinctum,& independens à Deo, neque enim quidquam poſitiuum fuit, aut eſſe neceſſariò debuit ab æterno præter Deum.

2 Quod ſi recurras ad negationes, dicendo quod ens reale denominatur intrinſecè poſſibile à negatione repugnantiæ ad exiſtendum. Contra eſt primò, quia negationes omnes obiectiuas inferius reijciemus. Contra ſecundò, quia repugnantia idem eſt ac impoſſibilitas, ſeù negatio poſſibilitatis, ergo ſi poſſibile habetur à negatione repugnantiæ, habebitur à negatione negationis repugnantiæ, quod dici non poteſt.

3 Si verò dicas poſſibilitatem rei intrinſecam haberi vel ab exiſtentia rei, vel ab eius negatione defectibili. Contra eodem modo eſt primò, quia omne eſſe negationibus adimemus. Contra ſecundò, quia vel ex hoc capite negationes iſtæ reijciendæ ſunt, ne ſcilicet dicamus neceſſariò dari debere aliquid vel poſitiuum, vel negatiuum diſtinctũ à Deo, cum longè congruentius ſit dicere Deum ita ſe poſſe eſſe contentum, vt totum, quod eſt, ſit Deus.

4 Qua-

4 Quare poſſibile erit denominatio totaliter extrinſeca à ſola omnipotentia Dei, primò, quia nihil extra illum eſt poſſibile poſitiuum, vel negatiuum, per quod habeatur. Secundò quia per hoc præcisè, quod aliqua cauſa intelligatur præcontinere in ſua virtute aliud, hoc intelligitur poſſibile. Tertiò, quia de conceptu rei merè poſſibilis eſt, quod nihil illius ſit actu, ergo non eſt cur quidquā actuale quæramus, per quod res intrinſecè habeat eſſe poſsibile. Quartò Chimæram eſſe impoſsibilem, neque eſt denominatio intrinſeca ab aliquo poſitiuo, neque ab aliquo negatiuo contingenti, vt per ſe patet, neque ab aliquo negatiuo neceſſario, quia ex peculiari capite negationes neceſſariæ reijciuntur, ergo neque ens reale denominabitur poſsibile ab aliquo ſibi intrinſeco. Neque verò neceſſe eſt, quod id, quod denominatur poſsibile, habeat aliquod eſſe, de quo verificetur denominatio poſsibilis, nam actualis exiſtentia alterius mundi prout actualis, denominatur cognita, etiam ſi prout actualis nullum eſſe ſibi intrinſecum habeat.

5 Dices primò: Si eſſe poſsibile eſſet denominatio à ſola omnipotentia Dei, non poſſet aſsignari cur Antichriſtus, non

non verò chimæra ſit poſsibilis. Reſpondeo Antichriſtum non verò chimæram eſſe poſsibilem, quia omnipotentia Dei realis, non chimærica, eſt talis, vt poſsit ponere Antichriſtum non chimæram. Quod ſi quæras vnde nobis innoteſcat, quod aliquid poſſit, vel non poſſit fieri ab omnipotentia Dei. Dico hoc nobis innoteſcere ex eo, quod ſi concedamus rem aliquam exiſtere, non propterea cogatur deinde intellectus ad concedendas duas propoſitiones contradictorias.

6. Dices ſecundò Sanctus Thomas 1. p. q. 25. art. 3. docet aliquid dici poſſibile, vel impoſſibile ex habitudine terminorũ, alioquin *erit circulatio in manifeſtatione omnipotentiæ, cũ quærenti cur aliquid ſit poſſibile; reſpondemus, quia Deus poteſt illud facere, & ſi rurſus quæratur cur Deus poſſit illud facere, reſpondemus, quia eſt poſſibile*. Reſpondeo Sanctum Thomam per hanc habitudinem non potuiſſe intelligere aliquid habens eſſe independenter ab Intellectu, quia impoſſibile nullam habet habitudinem independenter ab intellectu, & tamen etiam de impoſſibili docuit, quod habeatur ex habitudine terminorum. Solum ergo voluit Sanctus Thomas, quod fundamentum

quod

quod nos habemus ad dicencendum, quod Deus poſſit,vel non poſſit aliquid facere, ſit comparare inter ſe terminos, verbi gratia, Chimæram, & ens, quod ſi inter hos terminos appareat habitudo repugnantiæ, eo quod Chimæra excludat ens, non poterit Chimæra fieri à Deo potente facere quidquid non eſt ſimultas entis, & non entis. Quod verò à Deo non poſſit fieri ſimultas entis,& non entis,non arguit in Deo vllam impotentiam; illud enim dicitur impotens producere aliquid, quod non continet perfectionem illius,cũ ergo ſimultas entis, & non entis non ſit vlla perfectio, non niſi impropriè dicetur Deus impotens illam producere, ideòque vt docet Sanctus Thomas loco citato. *Conuenientius dicitur quod impoſſibilia non poſſunt fieri quam quod Deus ea non poſſit facere.*

7 Dices tertiò verificatiuum huius propoſitionis *Antichriſtus eſt poſſibilis* non poteſt eſſe omnipotentia Dei, quia verificatiuum debet eſſe obiectum talis propoſitionis: Reſpondeo, quod ſicuti hæc propoſitio, *Antichriſtus eſt cognitus* verificatur per cognitionem à qua Antichriſtus denominatur cognitus, importatam in obliquo per prædicatum

co-

cognitus, ita quod Antichriſtus ſit poſſibilis verificatur per omnipotentiam Dei quæ eſt obiectũ importatum in obliquo per prædicatum *poſſibilis*.

CAPVT QVARTVM.

De ente exiſtente.

1 SIcuti eſſentia rei eſt id, per quod reſpondetur interroganti *quid res eſt* præſcindendo ab hoc, qood talis entitas exiſtat, vel non exiſtat; ita nomine exiſtentiæ venit id, per quod formaliter res actu exiſtit; ex quo reijciuntur ij, qui nomine exiſtentiæ intellexerunt actionem productiuam, & conſeruatiuam rei; actio enim eſt id, quò effectiuè res exiſtit, exiſtentia, verò eſt id, quò formaliter res exiſtit, & quod effectiuè per actionem ponitur. Dubitatur ergo an exiſtentia rei hoc modo explicata, diſtinctione aliqua independenter ab intellectu, diſtinguatur ab eiuſdem rei eſſentia. Sed reſpondendum eſt negatiuè, nullum enim inter eſſentiam, & exiſtentiam eſt realis diſtinctionis ſignũ ex his, quæ attulimus vbi egimus de rerum diſtinctione; ideòque ſicuti res,

ita

ita diſtinctiones rerũ ſine poſitiuo fundamento multiplicari non debent. Neque dicas eſſentias rerum eſſe neceſſarias, & ab æterno, exiſtentias verò, contingentes, & in tempore; nam ab æterno nihil aliud fuit, niſi eſſentia poſſibilis, ſeù poſſibilitas eſſentiæ, atque hæc non intrinſeca, ſed merè extrinſeca ab omnipotentia Dei, vt vidimus capite ſuperiori.

2 Dices hæc propoſitio: *Homo eſt animal rationale* eſt neceſſaria, & æternæ veritatis; ergo verificatiuum illius debet eſſe neceſſarium, quod eſſe non poteſt niſi eſſentia neceſſaria, quæ ſit diſtincta ab exiſtentia cõtingenti. Reſpondetur etiam hanc propoſitionem, *chimæra eſt impoſſibilis* eſſe æternæ veritatis, cum tamen formale verificatiuũ illius eſſe non poſſit aliqua impoſſibilis eſſentia chimæræ, quæ nullo intellectu cogitante habeat aliquod eſſe, ſi enim dicas verificari formaliter per eſſentiam impoſſibilem: eſſe impoſſibile nullum eſt eſſe niſi per terminum omninò diſtrahentem. Sicuti ergo nihil datur, per quod formaliter verificetur hæc propoſitio *chimæra eſt impoſſibilis*: ita non eſt neceſſe quod quidquã detur, per quod formaliter verificetur hæc propoſitio:

Homo

Homo eſt animal rationale; vtraque enim quaſi efficienter ſatis verificatur per omnipotentiam Dei non potentem facere hominem, qui non ſit animal rationale, nec potentem producere chimæram. Ratio autem cur propoſitiones de eſſentijs rerum non requirant ad ſui veritatem, quod detur aliquid extra intellectum, per quod formaliter verificentur, eſt quia cum poſſit res aliqua, licet nullum habens eſſe actuale in re, habere tamen eſſe actuale obiectiuè in intellectu eo modo, quo paulò poſt explicabimus agentes de ente rationis metaphyſico, & poſſit per duos conceptus res eadem cognoſci: ſi id, quod per vnum conceptum cognoſcitur, poſitum à parte rei, eſſet idem cum eo, quod cognoſcitur per alium conceptum, propoſitio affirmans, & componens obiectum vnius conceptus cum obiecto alterius eſt vera, & neceſſariò vera: ergo id, quod habet tantum eſſe obiectiuè per vnum conceptum ſi poneretur à parte rei, eſſet idem cum eo, quod habet tantum eſſe obiectiuè per alium conceptum. Ex hoc autem conditionato nihil ponente in eſſe malè arguitur, quod eſſentiæ rerum abſolutè loquendo habeant aliquod eſſe neceſſa-

ceſſarium diſtinctum ab earum exiſtentia. Quare propoſitiones de rerum eſſentijs tam affirmatiuæ, quàm negatiuæ ſunt æternæ veritatis, quia æquiualent conditionatis non requirentibus ad ſui veritatem quidquam actuale, ideòque idem æquiualenter eſt dicere: Homo eſſentialiter eſt animal rationale. Homo non eſt equus, ac dicere: ſi ponatur à parte rei Homo. neceſſario erit animal rationale, non equus.

4 Reijcitur etiam diſtinctio eſſentiæ ab exiſtentia, quia ipſa exiſtentia ſuperaddita, prout talis eſt, non eſt nihil, ergo eſt aliquid, ergo eſt ens, ergo habet ſuam eſſentiam, ergo aliqua eſſentia non diſtinguitur ab exiſtentia, quod idem dicendum erit de qualibet alia eſſentia. Smiliter de ipſa exiſtentia ſuperaddita fieri poſſunt propoſitiones æternæ veritatis, v. g. quod ſit poſſibilis, quod ſit contingens &c. ideòque de eſſentia, & prædicatis neceſſarijs ipſius exiſtentiæ redibunt omnia argumenta, quæ poſſunt fieri ad probandam diſtinctionem eſſentiæ ab exiſtentia.

4 Dices actio diſtinguitur, à re producta, & tamen ipſa etiam actio eſt quid productum, ergo exiſtentia diſtinguitur ab eſſentia, etiam ſi ipſa exiſten-

ſtentia, habeat ſuam eſſentiam à ſe indiſtinctam. Reſpondeo diſparitatem eſſe quia cogimur admittere aliquid, quod producatur *vt quod*, & aliquid quod producatur *vt quo*, ad hoc vt explicemus eandem entitatem effectus nunc ab his, nunc ab illis cauſis dependere, at nullam habemus neceſſitatem nullum indiciũ admittendi duo diſtincta, quorum vnum exiſtat *vt quod*, aliud exiſtat *vt quo*.

5 Dices iterum quælibet creatura eſt compoſita per aliquam realem cõpoſitionem, ſimplicitas enim eſt propria ſolius Dei, ſed prima, & generalis compoſitio realis eſt ex eſſentia, & exiſtentia ergo &c. Reſpondeo ipſam exiſtentiam eſſe creaturam, nec tamen eſſe compoſitam, ne detur proceſſus in infinitum; Immò omnis creatura compoſita reſoluitur in partes, quæ, cum ſint etiam ipſæ creaturæ, erunt tandem ſimplices, ne detur proceſſus reſolutionum in infinitum. Adde creaturam ſatis recedere à ſimplicitate Dei, ſi ei tribuamus compoſitionem ex aliquo accidente modali actionis, vbicationis, &c.

6 Dices demum, eſſe proprietatem Dei, quod ipſe ſibi ſit ſuum eſſe, & quod de eius eſſentia ſit exiſtere. Sed reſpondeo

deo eſſe proprietatẽ Dei, quod ſit ſuum eſſe neceſſarium ſemper actu exiſtens, & independens, ſimiliter exiſtentia eſt de eſſentia ſolius Dei, quia ſolus Deus ſemper, & neceſſario exiſtit, cum quo bene ſtat, quod creatura contingenter exiſtat, ita tamen, vt quando exiſtit eius eſſentia, non diſtinguatur ab exiſtentia. Neque verò licebit ex his inferre, quod exiſtentia nõ poſſit eſſe donum Dei, ſi non diſtinguatur ab eo, vti donatur, nam cum quidquid eſt, ſit donũ Dei, ne procedamus in infinitum, debemus tandẽ deuenire ad aliquid, quod phyſicè loquendo non ſit donum niſi intranſitiuè. Primum ergo donum inintranſitiuè collatum creaturæ dico eſſe eſſentiam, & exiſtentiam indiſtinctam, cui deinde alia dona tranſitiuè conferuntur.

7 Subſiſtentiam in homine realiter à natura diſtingui colligunt Theologi ex eo, quod Concilia definierint nõ manſiſſe in natura humana Chriſti Domini ſubſiſtentiam creatam; à paritate verò hominis in alijs etiam ſubſtantijs hæc eſt admittenda tanquam modus ſubſtantialis diſtinctus, & vltimè terminans ſubſtantiam. Pro varietate ſubiectorum diuerſimodè appellatur; ſuppoſi-

poſitum enim dicitur in omnibus, perſonalitas verò & hypoſtaſis ſolùm in naturis rationalibus. Plura de hac re non dicimus, ne ad Theologica diuertamus.

CAPVT QVINTVM.

De proprietatibus entis.

1 ENS non poteſt habere vllam proprietatem à ſe phyſicè profluentem, quia nihil dari poteſt, quod ab ente realiter diſtinguatur. Siuè enim accipiatur ens in latiſſima ſignificatione pro ente intelligibili, ſiue accipiatur ſtrictiùs pro ſolo ente reali, nulla poteſt eſſe proprietas entis intelligibilis, quæ non ſit intelligibilis, ideòque ab ente intelligibili indiſtincta, vt nulla poteſt eſſe proprietas entis realis, quæ non ſit realis, & indiſtincta ab ente reali.

2 Solæ ergo proprietates metaphyſicæ poſſunt enti conuenire, tales videlicet, quæ intelligantur ex noſtro modo concipiendi conſequi ad omne ens. Hæ recenſentur tres, Vnitas, Veritas, Bonitas. Quamuis enim ſex numerentur prædicata tranſcendentia comprehenſa in illa voce ſummuliſtica *Reubau*, quia

 tamen

tamen nec Res differt ab Ente, nec aliquid ab Vno, tria ſolum prædicata, vnũ ſcilicet, verum, ac bonum remanent, quæ omni enti conueniant.

3 De vnitate, & vno ſatis egimus initio vniuerſalium; ab illius tamen paritate proportionaliter explicanda eſt bonitas, & veritas traſcendentalis, de quà hic loquimur; Bonitas enim moralis, & veritas prædicamentalis propoſitionum ad hunc locum non ſpectant. Veritas ergo tranſcendentalis conſiſtit in conformitate rei cum cognitione, & idea perfectiſsima, atque infallibili, quam Deus habet de tali re, ideò enim aurum eſt verum aurum, quia eſt conforme ideæ, & cognitioni diuinæ de auro, à quà tanquam à mẽſura menſuratur. Hinc aurichalcum dicitur verũ aurichalcum, ſed falſum aurum, quia conformatur cognitioni, quã Deus habet de aurichalco, ſed non conformatur cognitioni, quam Deus habet de auro: ſicut enim id quod eſt ſimile vni eſt alteri diuerſo diſsimile, ità quodlibet ens, quod eſt verum tale ens, quia conformatur ideæ, quam Deus habet de tali ente, eſt falſum aliud ens, quia non conformatur ideæ, quam Deus habet de alio ente. Ex quo infertur,

tur, quod ſicuti vnum eſt id, quod non habet plura ſecum identificata, ita verum eſt id quod non habet ſecum identificatum, aliquid falſum, ſeú aliquid difforme illi cognitioni, & ideæ diuinæ, cui ipſum conformatur. Sic aurum eſt verum aurum, quia non habet ſecum identificatum aurichalcum, ſeu aliud quidquam difforme ideæ, quam Deus habet de auro; quale eſt quidquid non eſt aurum.

4 Similiter bonitas tranſcendentalis conſiſtet in conformitate rei cum Diuina volitione volente talem rem; ideò enim aurum eſt bonum aurum, quia eſt conformæ volitioni diuinæ volenti aurum, à qua volitione tanquã à menſura menſuratur bonitas auri. Hinc aurichalcum dicitur bonũ aurichalcũ, ſed malum aurum, quia conformatur volitioni, quà Deus vult, & ponit aurichalcũ, ſed non conformatur volitioni, quà Deus vult, vel poteſt velle aurum. Quare aurum erit bonum aurũ, quia non habet ſecum identificatum quidquam difforme volitioni Dei volentis aurum. Ex his autem patet cuique enti conuenire vnitatem, & bonitatem ſic explicatã, quodlibet enim ens eſt conforme cognitioni, & volitioni

Diuinæ de tali re, nec habet ſecū identificatum aliquid illis difforme.

5 Sicut ergo vnitas eſt negatio diuiſionis in ſe, ita veritas eſt negatio falſitatis in ſe, & bonitas eſt negatio malitiæ in ſe, ſeù ſecum identificatæ. *Falſitatis* inquam, & *malitiæ*, hoc eſt rei difformis cognitioni, vel volitioni Diuinæ, vt explicuimus. Præterea ſicuti negatio, quā dicit vnitas eſt negatio fundamentalis indiſtincta ab ente, quod eſt vnum, & negans aliquid impoſſibile, ita ſimiliter dicendum eſt de negatione, quam dicit veritas, & bonitas.

CAPVT SEXTVM.

De ente ſubſtantiali, & accidentali.

SECTIO PRIMA.

An dentur accidentia realiter diſtincta à ſubſtantia.

1 DAri accidentia realiter diſtincta à ſubſtantia conſtāt primò ex Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, in quo remanent accidentia, deſtructa tota

tota ſubſtantia panis,& vini. Ex Florentino enim, Lateranenſi,& nouiſſimè ex Tridentino ſeſſione XIII. canone ſecundò habemus. *In Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento fieri cõuerſionem totius ſubſtantiæ panis in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis, & vini*. Quamuis autem in his Concilijs accidẽtia vocentur ſpecies, tamen & omnes Theologi per ſpecies intelligunt accidentia, & ab alijs Concilijs expreſsè vocantur nomine accidentium.

2 Præterea conſtat dari in nobis intellectiones, volitiones, & ſenſationes, quæ non ſunt noſtra ſubſtantia,& conſtitutiuum noſtri. Pariter idem lignum ex frigido fit calidum, Aër ex tenebroſo fit lucidus; hæc autem,& alia innumera explicari non poſſunt ſine accidentibus à rerum ſubſtantia diſtinctis.

3 Dices primò Calorem, v. g. in terra eſſe agitationem particularum terreſtrium, quas radij ſolares diuerſimodè agitant,& varijs modis huc illuc impellunt. Sed contra primò: vel vis motum eſſe cauſam caloris, vel eſſe calorem formaliter. Primum non eſt ad rem; ſecundum eſt falſum,nec vllo modo probari poteſt; imò dum acci-

dentia negas, admittis motum, qui cum non ſit ſubſtantia rei, quæ ſine motui integrè permanet, erit accidens. Contra ſecundò, ſi calor haberetur formaliter per motũ, quando ferrum maximè calefit, eius particulæ maximè agitarentur, ideòque ferrum diſcontinuaretur. Præterea talis agitatio, & motus deberet cadere ſub ſenſus. Licet enim motus vnius particulæ de ſe ſeorſim fugeret ſenſus, non tamen eſſet cur motus omnium ſimul videri non poſſet, ſi daretur.

4 Dices ſecundò, accidentia, quæ remanent in Sanctiſſima Euchariſtia eſſe corpuſcula, quæ prius continebantur in panis ſubſtantia, quæ periit. Sed contra primò, quia corpuſcula iſta non eſſent niſi nomine tenus accidentia; verè enim eſſent entia completa, & per ſe ſubſiſtentia, nec de illis verificaretur, quod miraculosè ſine ſubiecto conſeruentur à Deo ſupplente in genere cauſæ efficientis cõcurſum materialem ſubiecti; nullum enim eſſet miraculum cõſeruatio corpuſculorum, quæ ſint entia per ſe completa. Contra ſecundò quia admittendum eſt aliquid per quod formaliter hæc corpuſcula eſſent in poris, cum enim poſſent eſſe corpuſcula, &

pori,

pori, nec tamen corpuſcula eſſe in poris, hoc quod eſt eſſe in poris, eſt aliquòd accidens modale. Admittenda præterea ſunt accidentia realia, intellectiones, volitiones, &c.

5 Dices tertiò in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacraměto remanere ſolum accidentia intentionalia ordinata ſcilicet ad operationes intentionales, exiſtentia in aëre, & ambientia Corpus Chriſti Domini. Sed contra primò. quia hæ ſpecies intentionales non manent ſine ſubiecto, ſed recipiuntur in aëre tanquam in ſubiecto, cōtra id quod definit Eccleſia. Contra ſecundò; quia Eccleſia definit Chriſtum Dominũ eſſe ſub ſingulis partibus ſpecierum, non eſſet autem ſub illis, niſi quatenus à ſuperficie aëris ambientis cingeretur.

6 Dices quartò, ſi pluma circa nares leuiter ducatur; ſentimus quãdam titillationem, quæ nihil eſt in pluma, ſed ſolum eſt talis ſenſatio, ergo idem poterimus dicere de calore, dulcedine, &c. Sed contra primò, quia nunquam ex multiplici, varioque tactu plumæ fieri poteſt ſenſatio caloris, dulcedinis &c. Cōtra ſecundò, quia in pluma id quod cauſat talem ſenſationem ſunt talia accidentia, quæ, quia in alijs

corporibus non dantur, non poſſunt talem ſenſationem cauſare. Contra, tertiò, quia cognitiones, & volitiones non poſſunt ſaluari per meras collocationes corpuſculorum; tum quia cognitiones, &c. poſſent dari etiam in rebus inanimatis, tum quia cognoſcere, & amare de ſuo conceptu eſt agere, non merè pati; tum etiam quia motus localis fit in tempore, cognitio inſtantaneè; tum demum quia per hos actus iteratos acquirimus facilitatem, quæ debet eſſe quid accidentale acquiſitum, vt videbimus.

7 Vetus axioma, quod ex nihilo nihil fiat, explicandum eſt ab omnibus, quod nihil fiat ex nihilo ſubiecti, cum omnes fateri debeamus, quod ſaltem motus localis fiat ex nihilo ſui.

SECTIO SECVNDA.

Per quid differat ſubſtantia ab accidente.

1 CVM duo entis genera ſint admittenda ſubſtantiale, nimirum, & accidentale, quæritur per quid differant

rant inter ſe, quamuis enim definiatur ſubſtantia, eſſe ens per ſe: Accidens verò ens in alio, difficultas tamen eſt in explicando quid ſit *eſſe per ſe* conueniens ſolis ſubſtantijs, quid verò *eſſe in alio*. Cum enim tam forma equi, quam eius calor ſit in materia, cur forma equi eſt ſubſtantia, non calor? Primò ergo non rectè dicitur differre accidens à ſubſtantia per hoc, quod accidens, nō ſubſtantia ſit inhæſiuè in ſubiecto, eſſe enim inhæſiuè in ſubiecto, & ab illo ſubſtentari, conuenit etiam formis ſubſtantialibus materialibus.

2 Malè etiam explicatur conceptus ſubſtantiæ per hoc, quod ſit radix ſubſiſtentiæ: Tum quia ſubſiſtentia diſtincta non innotuit Ariſtoteli, cui tamen innotuit ratio ſubſtantiæ; tum quia explicatur ſubſtantia per ſubſiſtentiam ignotiorem; tum etiam quia cum ipſa ſubſiſtentia ſit ſubſtantialis, de ipſa redibit quæſtio quid habeat peculiare, ratione cuius ſit ſubſtantialis. Adde quod afferendum eſſet, cur potius forma equi v.g. quam quantitas ſit radix ſubſiſtentiæ, & ſubſiſtentiam fundet.

3 Quod ſi dicas ſubſtantiam eſſe quę conſtituit primum conceptum rei, ſeu primum conceptum illius, quod

communiter dicitur *res*. Contra eſt, quia etiam concretum accidentale dicitur communiter res. Sic dicitur quis rem pulcram emiſſe, quia emit ſtatuã picturam &c. Pariter cur aqua dicitur res non verò nix? ſi enim vtrique conuenit ratio entis, vtrique conueniet ratio rei conuertibilis cum ente. Quod ſi dicas accidenti conuenire ſolum eſſe entis ens; verum dices: Sed quid habet peculiare ſubſtantia, ratione cuius dici debeat ens & res; Accidens verò nequaquam?

4 Demum ſi dicatur ſubſtantia eſſe prima radix cæterorum. Contra eſt primò, quia ſubſiſtentia eſt quid ſubſtãtiale, nec tamen eſt prima radix, ſed ſupponit aliam primam radicem, à quà profluit; Quamuis autem ſubſiſtentia non innoteſcat nobis, niſi ex principijs fidei; poſito tamen quod illam nouerimus, talem ſubſtantiæ conceptum debemus aſſignare, qui etiam illi conueniat. Contrà ſecundò quia habitus ſupernaturales ſunt prima radix actuum ſupernaturalium, nec tamen ſunt ſubſtantia.

5 Dicendum ergo eſt ſubſtantiam eſſe id quod in quolibet ſuppoſito propter ſe primariò intenditur à natura, ſeu quod

quod non intenditur propter aliud, à quò adequatè diſtinguatur. Dixi *in quolibet ſuppoſito*, quia aliqua intenta à natura propter aliud, poſſunt eſſe ſubſtãtialia, ſi in ſuppoſito illo, in quo ſunt, propter ſe primariò ſint intenta; ſic terra v. g. licet intenta propter hominem, adhuc tamen eſt ſubſtantia, quia in hoc ſuppoſito terræ propter ſe primariò intenta eſt. Ad hoc autem vt aliquid ſit propter ſe intentum, requiritur, quod non ſit intentum propter aliud, à quò ad quatè diſtinguatur, ſic albedo eſt accidens, quia eſt intenta propter totum, à quò adæquatè diſtinguitur: è contra vnio inter materiã, & formam ſubſtantialem eſt ſubſtantialis, quia licet intenta ſit propter totum, à toto tamen non diſtinguitur adæquatè, ſed eſt pars conſtitutiua totius: ideoque eſt pars illius, quod eſt primariò propter ſe intentum; idem dicendum de materia, & forma, quæ intenduntur propter totum, à quò non diſtinguuntur adæquatè. Conſonat hæc explicatio Ariſtoteli, qui 7. met. cap. 1. ait ſubſtantiam eſſe, *quo primo eſt ens;* primitas autem intentionis certum eſt, quod cuicunque ſubſtantiæ conuenit. Dum verò capite de ſubſtantia dixit Ariſtoteles ſubſtantiam de nullo ſu-

biecto prædicari, locutus eſt de ſubſtantia prima, ſeu ſingulari. vt inferius videbimus, quod non facit ad rem præſentem.

6 Sed adhuc ſupereſt vlterius explicandum quidnam in quolibet ſuppoſito exiſtimandum ſit fuiſſe propter ſe intentum à natura: dicendum ergo eſt, quidnam in alijs ſuppoſitis ſit propter ſe intentum à natura eſſe ſcibile per analogiam ad id, quod tale ſcimus eſſe in nobis. Sic Ariſtoteles volens explicare materiam primam docuit illam eſſe ſcibilem per analogiam ad materiam rerum artificialium. Porrò quilibet cognoſcit ſeipſum, & ità de ſe dicit *Ego* vt ſe ipſum bene ſciat diſtinguere à ſuis, ſeu ab alijs omnibus, de quibus dicit hæc ſunt propter me. Illud ergo quod in quolibet ſuppoſito correſpondet pronomini *Ego*, ſeù quod in quolibet ſuppoſito ſe habet proportionaliter ad id, quod in nobis ſcimus eſſe nos, erit primariò, & propter ſe intentum, ideoque erit ſubſtantia; reliqua verò erunt accidentia.

7 Ratio verò cur primariò intentum à natura ſit id quod in quolibet ſuppoſito correſpondet pronomini *Ego*, eſt quia illud dicendum eſt fuiſſe ab

aucto-

auctore naturæ primariò intentum, quod eſt primariò intendibile; illud autem eſt tale, quod quælibet res debet rationabiliter primariò intendere; hoc autem illud profectò erit, de quo res quælibet poſſet dicere *Ego*, ſi poſſet hoc pronomen vſurpare, ſeu quod proportionaliter ſe habet ad id, quod in nobis ſcimus eſſe *Ego*. Quare ſicuti in nobis materia, forma, vnio, & ſubſiſtentia ſunt id, de quo dicimus *Ego*, ita hæc omnia tam in nobis, quam in alijs entibus naturalibus erunt ſubſtantialia; reliqua verò accidentalia.

CAPVT SEPTIMVM.

De ente infinito.

SECTIO PPRIMA.

Quid, & quotuplex ſit infinitum.

1 INfinitum in rebus habentibus partes definitur ab Ariſtotele 3. phyſ. tex. 63. *Id ex quo ſecundum quantitatem acci-*

accipientibus ſemper aliquid accipere extra eſt. Vt autem hæc definitio ſit propria infiniti intelligenda eſt, quod ſecundum quantitatem accipientibus per partes æquales vni certæ, in ea ratione in qua ſit acceptio, ſeu diuiſio, non communicantes, & eiuſdem rationis cum toto, ſemper ſit aliquid vlterius, & vlterius acceptibile.

2. Et quidem ſi quælibet vlterior ſemper, ac vlterior acceptio ſatis eſſet ad infinitum, quælibet quātitas eſſet infinita; ex quantitate enim palmari v.g. ſunt acceptibiles partes proportionales, minores ſcilicet, ac minores, non tot quin plures in infinitum. Partes ergo non tot quin plures in infinito acceptibiles debent eſſe æquales vni certæ, ac determinatæ, nec communicantes, ſed tales vt vna ſit adæquatè extra aliam, aliter quantitas bipalmaris eſſet infinitè extenſa, cum in ea non tot quin plures palmi communicantes deſignari poſſint.

3. Præterea partes non tot quin plures acceptibiles ex infinito debent eſſe æquales vni certæ in ea ratione, in qua ſit diuiſio, aliter columna v.g. altitudinis decem palmorum, & diametri palmaris eſſet infinitè extenſa, cum ſi diuidatur

datur per longum accipi poſſint non tot quin plures partes circulares, & habentes æqualem diametrum palmarem; Ideò ergo huiuſmodi columna non eſt infinita, quia partes quæ accipiuntur ſunt æquales in latitudine; diuiſio verò fit ſecundum longitudinem.

4 Demum debent eſſe partes commenſurabiles, & eiuſdem rationis cum toto: Punctum enim eſt incommenſurabile, & diuerſæ rationis à linea, linea incommenſurabilis cum ſuperficie, ſuperficies cum corpore, & angulus contingentiæ (qui ſcilicet fit à linea recta tangente circumferentiam) eſt incommenſurabilis cum angulo rectilineo; ideòque licet angulus contingentiæ infinities replicatus adæquari non poſſit cum vllo quamuis minimo angulo rectilineo; & punctum infinities multiplicatum adæquari non poſſit lineæ, nec linea ſuperficiei, &c. non tamen linea, nec angulus contingentiæ ſunt infinita, quia ſcilicet ſunt diuerſæ rationis, & linea eſt incommenſurabilis cum ſuperficie, punctum cum linea, &c.

5 Infinitum aliud eſt infinitum negatiuè, quod ſcilicet vel nullam habens entitatem, nullum etiam habet finem, & tale eſt chimæra, & negatio; vel quia

licet

licet habeat entitatem nullas tamen in illa habet partes, & tale eſt punctum; Aliud eſt infinitum poſitiuè,& hoc rurſus aliud eſt infinitum ſecundum eſſentiam & perfectionem;& hoc iterum vel in omni, vel ſolum in aliqua perfectione. Aliud eſt infinitum in quantitate, & hoc aliud eſt infinitum in numero, aliud in extenſione, aliud in intenſione, aliud in duratione.

6 Demum infinitum celebri diuiſione diuiditur in ſyncathegorematicũ, & cathegorematicum. Primum eſt id quod partim eſt actu, partim potentia, ſeù de quo non verificatur quod totum ſit actu poſitum, ſed ſemper remaneat aliquid illius poſſibile, ideòque dicitur finitum in infinitum, quia id quod ponitur non eſt niſi finitum, ſemper autem remanet plus, & plus ponendum. Infinitum cathegorematicum eſt,quod eſt totum actu, non quod ad illud requiratur coëxiſtentia omnium ſuarum partium, ſed quod de illo verificetur aliquãdo quod ſit totum actu poſitum ſiue deinde eius partes coëxiſtant, ſiue non.

SECTIO SECVNDA.

An ſit poſſibile infinitum cathegorematicum in rebus diuiſibilibus.

1 DAri infinitũ ſyncathegorematicũ eſt certum, tales enim ſunt creaturæ poſſibiles, de quibus verificatur quod partim ſint actu poſitæ, partim poſſibiles in infinitum. Quodlibet autem infinitum cathegorematicũ quantitatiuum tam in numero, & extenſione, quam in intenſione, & duratione, dicimus implicare; Quod probatur primò de infinito in numero ex eo quod numerus infinitus eſſet maximus & non maximus, ſeù contineret, & non contineret omnem numerum.

2 Et primò quod non eſſet maximus probatur, tum quia illud non eſt maximum, quod ab alio exceditur, numerus autem infinitus hominum excederetur à numero capillorũ: tum quia ſi daretur infinitum oculorum conſtans eſt oculis dextris, & ſiniſtris, numerus oculorum tantum dexterorum

rum vel eſſet finitus, vel infinitus, non finitus, quia per vnicam additionem alterius numeri oculorum ſiniſtrorum, qui pariter eſſet finitus, non poſſet fieri infinitus. Quod ſi dicas fore infinitum ſequitur, quod numerus infinitus non ſit maximus, quia hic numerus infinitus oculorum dextrorum excederetur ab infinito oculorum dextrorum ſimul, & ſiniſtrorum.

3 Quod verò numerus infinitus eſſet maximus (quæ erat altera pars contradictionis probandæ) probatur quia ille eſt numerus maximus qui cōtinet omnes ſpecies, & omnia indiuidua numerorum; quinam enim erit numerus maximus, ſi hic non eſt? atqui numerus infinitus contineret omnes ſpecies, & omnia indiuidua numerorum, contineret enim denarium, centenarium, millenarium, &c. quod ſi aliquam numeri ſpeciem non contineret, tuum eſt aſſignare quænam eſſet; pariter contineret omnia indiuidua numerorum, ſi enim vel vnum non contineret, non cōtineret omnes ſpecies, quodlibet enim indiuiduum additum facit nouam ſpeciem numeri,

4 Conſtare ergo videtur quod de ratione infiniti ſit eſſe maximum, continens

tinens ſcilicet omnia, quod quia implicat, implicabit infinitum. Quod vlterius ſuadetur ex infinito in perfectione, quod vnicum datur, & eſt maximum, ita vt ſi illi vel minima fieri poſſet additio, non eſſet infinitum. Porrò ex repugnantia infiniti in numero patet repugnantia cuiuſcunque alterius infiniti quantitatiui, in infinita enim extenſione deſignabilis eſſet infinitus numerus palmorū maximus,& non maximus, in infinita graduū intenſione numerus infinitus graduum,&c. Neque dicas in infinito non habere locum hoc quod eſt eſſe maximū, nam de Deo, quia eſt infinitus, dicimus quod ſit maximus;& ſi hoc quod eſt eſſe maximum,ſeu continere omnia, non habet locum in infinito, in nullo habebit locum.

5 Repugnantia infiniti cathegorematici probari etiam poteſt ex eo,quod pars eſſet æqualis toti, infinitum enim oculorum dextrorum, quod eſſet pars, eſſet æquale infinito conſtanti ex oculis dextris, & ſiniſtris, quod eſſet totum. Ideò autem eſſent æqualia,quia vtrunque infinitum contineret infinitas infinitates infinitatum oculorum in infinitum, & vtrumque correſponderet eidem tertiò, eidem ſcilicet æternitati à parte poſt. 6 Di-

6 Dices æquale, & inæquale, maius, & minus non eſſe terminos aptabiles infinito, cum competant ſolum rebus habentibus fines, & terminos. Sed contra primò, quia ſi daretur infinitum hominum, animæ eſſent æquales corporibus eo quod animæ non excederent, neque excederentur à corporibus. Contra ſecundò, in Symbolo Sancti Athanaſij dicitur quod perſonæ Diuinæ *coæternæ ſibi ſunt, & coæquales*. Contra tertiò; ſi infinitum in quantitate eſſet quantum, ergo eſſet tantum, ergo ſi infinitum oculorum dexterorũ eſſet tantum, quantum eſſet infinitum ex oculis dextris, & ſiniſtris, vnum eſſet æquale alteri. Demum verè dicimus finitum non eſſe tantum quantum eſt infinitum: ergo hi termini aliquo modo aptantur etiam infinito.

7 Dices iterũ infinitũ oculorũ, dexterorũ & ſiniſtrorum, quod eſt totũ, respectu infiniti ex oculis dextris ſolis eſſe illo minus quo ad continentiã, eo quod vnum contineretur in alio, ſed non eſſet maius, quoad correſpondentiam, eo quod vtrunque correſpondere poſſet eidem tertiò. eidem, v. g. æternitati à parte poſt. Sed contra primò, quia ſi correſponderent & eſſent æqualia eidẽ

ter-

tertiò, eſſent etiam æqualia inter ſe. Secundò implicat duo æquè correſpondere eidem, & tamen vnum eſſe partem alterius, ſeu ab altero contineri.

8 Atque hinc infertur alia contradictio in infinito, quod nimirum correſponderet, & non correſponderet eidem tertiò. Sint enim infiniti homines habentes ſinguli vnũ annulum inſcriptum ſuo nomine, hi verò proijciant omnes ſimul ſuum annulum in vnum cumulum, quo facto quæro; vel ſimul tempore quilibet ex infinitis illis hominibus poſſet reſumere duos annulos, vel non. Quod poſſit, implicat; idem enim annulus eſſet penes duos. Si non poſſet, ergo vnitates, quæ ſunt in infinito annulorum correſpondent infinito hominum; binarij verò qui ſunt in eodem infinito annulorum non correſpondent, ſed exceduntur ab infinito hominum; Sed in infinito tam vnitates, quam binarij debent eſſe infinita, vt per ſe patet, ergo infinitum binariorum, quod eſt infinitum contentum nõ correſpondet eidem tertiò, cui correſpondet infinitum vnitatum, quod eſt infinitum continens, ergo non ſolum quo ad continentiam, ſed etiam quo ad correſpondentiam vnum infinitũ eſt maius alio.

9 Præ-

9 Præterea in infinito in numero non quælibet numeri ſpecies in illo cõtenta eſſet infinita, binarius enim, ternarius, &c. eſſent ſpecies finitæ contentæ in numero infinito. De ſpeciebus ergo finitis contentis in numero infinito peto an ſint finitæ, vel infinitæ, ſi dicas eſſe finitas: Contra eſt quia ſi ſpecies finitæ ſunt infinitæ, iam inter illas continebitur aliqua ſpecies infinita, ideòque non aſſignas ſolas ſpecies finitas, quas ſolum ego peto: ſi verò dicas eſſe finitas. Contra eſt quia in illis daretur vltima, quod enim eſt finitum habet vltimum, atque hæc vltima ſpecies eſſet vltima, & non eſſet vltima; eſſet vltima ex ſuppoſitione, non eſſet vltima quia ſi huic ſpeciei addatur vnica vnitas, fit noua ſpecies vlterior, nec niſi finita, ergo prior ſpecies, quæ ſupponebatur vltima, non eſſet vltima.

10 Idem argumentum fit contra infinitum in extenſione; in linea enim ex hoc pũcto infinitè extenſa verſus Oriẽtem, v. g. non omnes palmi diſtarent ab hoc puncto infinitè: De palmis ergo infinitè ſolum diſtantibus peto vtrum ſin finiti, vel infiniti; non infiniti, quia aliquis diſtaret infinitè contra hypotheſim. Non finiti, quia daretur in illis vlti-

vltimus; hic autem eſſet vltimus finitorum ex ſuppoſitione, & non eſſet vltimus, quia palmus immediatè ſequens non diſtaret niſi finitè.

51 Probatur demum, ne plura cõgeramus, repugnantia infiniti in extenſione, ex eo quod ſi duæ lineæ rectæ facientes angulũ protẽdantur, quò magis protẽduntur eo magis inter ſe diſtant, ergo ſi protendantur in infinitum diſtabunt infinitè, ergo dabitur infinita diſtãtia clauſa duobus terminis. Hoc autem repugnat primò, ex ipſa notione infiniti, cuius eſt excludere fines, & terminos. Secundò ex Ariſtotele qui primò Cæli, tex. 39. docet *Lineam cuius finis eſt, impoſſibile eſt eſſe infinitam*; ex quo infert nullum corpus figuratum vtpotè terminatum poſſe eſſe infinitum. Tertiò demũ quia ſi daretur ſuperficies longitudinis infinitæ, ac terminatæ, ſed nullibi habens latitudinem pluſquam palmarem, hæc ſuperficies nullibi erit latior quam per palmũ iuxta hypotheſim, & ſimul erit alicubi infinitè lata; Si enim intelligatur habens lineam tranſuerſalem ab angulo ad angulum, hæc quò magis ab vno angulo verſus alium elongatur, eò maiorem diſtantiam deſignat in area, quam claudit, ſi ergo ab vno angulo ver-

verſus alium elongatur infinitè, deſignabit alicubi diſtantiam infinitam, cũ diſtãtia creſcat nõ geometricè, ſed arithmeticè, & æqualiter ad elongationem. Ex 4. 6. Euclid.

12. Præcipuum argumentum ad probandum infinitum cathegorematicum deſumitur ab aduerſarijs ex infinito obiectiuè in mente Dei. Si enim Deus cognouit omnes Angelos, v.g. & homines poſſibiles, hi non erunt finiti, ſed infiniti: Contra infinitos ergo homines cognitos à Deo redire videntur argumenta ſuperius à nobis facta, quod ſcilicet numerus infinitus hominum poſſibilium cognitorum à Deo ſit maximus, quod capilli ſint plures, & non plures quam homines, &c. Sed dicendum eſt omnes, v.g. homines poſſibiles cognoſci à Deo diſtributiuè non verò collectiuè, ſeù ſub vnica collectione complectente omnes homines poſſibiles; quamuis enim diſtributiuè, & per plures, & plures collectiones cognoſcat & hunc, & hunc, & hunc hominem poſſibilem, & ſic de ſingulis indiuiduis, & ſingulis collectionibus, percurrendo diſtributiuè omnes, non tamen cognoſcit oẽs ſub vna collectione complectente omnes homines poſſibiles,

biles, ita vt vltra comprehenſos ſub tali collectione nullus alius homo ſit poſſibilis; talis enim collectio complectens omnes homines, vltra quos nullus alius homo ſit poſſibilis eſt chimæra, ideòque non eſt cognoſcibiiis à Deo vt quid poſſibile, ſed vt quid chimæricum. Ex parte ergo cognitionis Diuinæ eſt omnimoda actualitas, & ſimultas licet non ex parte obiecti cogniti, quod de ſua eſſentia dicit potentialitatem maiorem ſemper, ac maiorem in infinitum, non aliter ac quando à Deo cognoſcitur tépus eſſentialiter ſucceſſiuum, ſucceſſio tota eſt ex parte obiecti cogniti, ex parte verò cognitionis Diuinæ eſt omnimoda ſimultas, & actualitas actu & ſimul cognoſcens obiectum, quod non eſt totum actum, & ſimul ſed ſucceſſiuè, & in potentia.

13 Et quidem hoc ab omnibus aſſerendum eſt etiam admiſſa poſſibilitate infiniti. Peto enim vtrum Deus cognoſcat per modum vnius collectionis omnem, ſeu maximum numerum finitum. Si affirmes; Contra eſt quia aſſignato quolibet numero finito poſſet illi à Deo addi vnica vnitas abſque eo quod per illius additamentum fiat tranſitus à finito ad infinitum: Si verò ne-

ges, dicere nobiſcum debes nullum eſſe numerum finitum, qui diſtributiuè nõ cognoſcatur à Deo, licet nullus cognoſcatur collectiuè, de quo dici poſſit, hic eſt omnis numerus finitus, vltra quem nullus alius numerus finitus dari poteſt, talis enim collectio eſt chimæra. Idem dicendum de diuiſionibus, quas Deus videt fieri à ſe poſſe in quantitate, de creaturis poſſibilibus, de creaturis perfectioribus, & perfectioribus in infinitum, de illarum deſtructionibus, & reproductionibus &c. quæ non ſunt cognoſcibilia, ita vt dici poſſit ſunt tot, & nulla ſupereſt poſſibilis.

14 Dices primo nulla cognitio futura Michaëlis non eſt cognita à Deo, ergo per æquipollentem: Omnis cognitio futura Michaëlis eſt cognita à Deo, ergo ſunt omnes cognitæ collectiuè. Reſpondetur primo negando vltimam conſequentiam, ſicut enim nulla eſt cognita collectiuè, ſeu ſub vna collectione, ſed ſolum diſtributiuè, ita omnis eſt cognita, ſed ſolum diſtributiuè. Reſpondetur ſecundo propoſitionem vniuerſalem negatiuam habentem negationem poſtpoſitam æquipollere vniuerſali affirmatiuæ non niſi quando ſubiectum propoſitionis æquipollentis

eſt

eſt capax ſyncathegorematis *omnis*, cuius non ſunt capaces cognitiones futuræ per æternitatem.

15 Dices ſecundò Deus certificari debet quod nulla ſit cogitatio futura Michaëlis, quæ ab ipſo non cognoſcatur; ſed non poteſt de hoc certificari niſi illas omnes collectiuè cognoſcat, ergo &c. Minor probatur quia vt poſſit de hoc certificari non ſolum diſtributiuè debet dicere hæc cognitio cognoſcitur, hæc cognoſcitur &c. percurrendo ſingulas; ſed præterea certificari debet, quod nulla alia ſit cognitio præter illas, quas diſtributiuè cognoſcit, dum autem dicit, nulla eſt alia cognitio præter iſtas diſtributiuè cognitas, iam omnes ſub vna collectione complectitur, ideoque verè Deus cognoſcit aliquod infinitum actu, & collectiuè. Sed cõtra eſt primò quia hoc totum militat in numero maximo finito, in creaturis poſſibilibus, alijſque infinitis Syncathegorematicis, de quibus fateri omnes debemus, quod non cognoſcantur collectiuè. Contra ſecundò, & directè, quia poteſt Deus ex duplici capite determinari ad dicendum quod nulla cogitatio futura eum lateat. Primò ex obiecto, & tunc vt dicitur in obiectione

deberet ab obiectò collectiuè cognitò poſſe determinari ad dicendum, nulla alia eſt cogitatio præter iſtas, quas diſtributiuè cognoui: ſed quia hoc eſt impoſſibile, ideò dicendum eſt Deum poſſe determinari ad dicendum, quod nulla cogitatio eum lateat ex eo, quod ipſe ſit certus de ſua maxima perfectione in cognoſcendo, quæ eſt talis vt nihil poſſit eum latere. E contra cum nos ſciamus multa nos latere ad hoc vt poſſimus dicere, quod nullus diſcipulus v. g. deſit in ſchola debemus ad hoc determinari ab obiecto, ideòque poſtquã diſtributiuè affirmauimus de hoc, de illo diſcipulo, quod non deſit, debemus ab obiecto determinari quod nullus ſit alius diſcipulus præter illos de quibus per deſcenſum diſtributiuum cognouimus; quod non deſint. Quando ergo Deus cognoſcit nullum hominem poſſibilem à ſe ignorari, non propterea omnes homines poſſibiles cognoſcit collectiuè, ſed ſolum diſtributiuè, quia non habet talem cognitionem, qua dicat præter hos homines poſſibiles à me cognitos nullus alius eſt quem nouerim, hi enim termini *præter*, & *nullus* deſignant collectionem.

16 Dices tertiò ſi Deus cognoſcit omnes

omnes homines diſtributiuè, ergo & collectiuè,ſicuti quia ſinguli decem homines v.g. diſtributiuè ſunt creaturæ, bene infertur quod omnes decem collectiuè ſint creaturæ Hæc obiectio petit regulam vniuerſalem quandonam valeat argumentari à diſtributiuo ad collectiuum: Ideòque dico tunc valere quando non plus infertur in conſequenti collectiuè, quam fuerat aſſumptum in antecedenti diſtributiuè. Quare ſi dicam materia eſt ens incompletum, forma eſt ens incompletum,vnio eſt ens incompletum, ergo materia, forma, & vnio ſimul ſunt ens incompletum, illatio eſt,nulla quia ratio incompleti prædicatur in antecedenti de materia ſolum quatenus dicit negationem compartis, in conſequenti verò prædicatur de materia ſimul cum comparte; ideòque plus, & diuerſum quid affirmatur in conſequenti, quod non fuerat affirmatum in antecedenti, hoc autem non accidit cum dico, hic homo eſt creatura, hic homo eſt creatura &c. ergo omnes decem homines ſunt creaturæ;hæc enim illatio valet, quia de homine prædicatur ratio creaturæ, non quatenus dicit negationem alterius, ſed merè ratione ſuæ entitatis, quæ cum eadem, &

cere infinitum adhoc vt actus ſecundus correſpondeat primo. Contra eſt, quia potentia Dei eſt infinita non ex eo quod poſſit producere impoſſibile, quale vidimus eſſe infinitũ, ſed ex eo quod non poſſit excogitari maior illa, cum ſit potens producere creaturas non ſolum ſucceſſiuè, ſed etiam ſimul nõ tot quin plures & perfectiores, ac perfectiores in infinitum, ſimiliter actus primus infinitus non eſt nec eſſe poteſt ad actum ſecundum infinitum, & actui primo adæquatum in infinitate, quia talis actus ſecundus eſt chimæra ideòque potentia infinita eſt de actu ſecundo finito in infinitum perfectiori, & perfectiori ſemper in infinitum. Demum ſi petas quotnam homines Deus poneret ſi crearet quot quot homines poteſt creare? Reſpondeo vel vis quod Deus actu ponat quot quot homines poteſt ponere diſtributiuè, hoc eſt quot quot poteſt ponere ità vt remaneant alij poſſibiles, & dico quod ponet centum v. g. vel mille: At ſi dicas quod actu ponat quot quot homines poteſt actu ponere collectiuè ita vt nullus alius remaneat poſſibilis, petis quod Deus actu ponat quid chimæricum. hoc autem ab omnibus dici debet de omni numero finito de omni-

omnibus creaturis poſſibilibus, de diuiſionibus in quantitate &c.

SECTIO TERTIA.

An poſſit à Deo poni infinitum cathegorematicum in perfectione.

1 AD infinitum in aliqua perfectione ſimplici, & carente partibus non ſatis eſt, quod ratione talis perfectionis res æquiualeat non tot quin pluribus diſtinctis perfectionibus aſſignabilibus, & æqualibus vni certæ; ſi enim hoc ſatis eſſet homo eſſet infinitè perfectus, quia cum inter hominem,& formicam v., g. ſint poſſibiles non tot quin plures creaturæ perfectiores formica, & imperfectiores homine, homo habet æquiualere infinitis perfectionibus,quarum quælibet eſt maior perfectione certa ,& determinata formicæ. Ratio autem huius rei eſt , quia per talem æquiualentiam ſit augmentum perfectionis in homine non per partes arithmeticas, ſed geometricas , idque ex eo

quod gradus perfectionis aſſignabiles, & diſtinguibiles in homine v. g æquiualente, ſunt inter ſe communicantes.

2 Sumatur enim exemplum in cognitione attingente ſimul centum obiecta, hæc quamuis æquiualeat centum diſtinctis cognitionibus, quarum quælibet non attingat niſi vnum obiectum, non tamen ſi cætera ſint paria eſt centies perfectior, quam cognitio de vno tantum obiecto; quia in cognitione de centum obiectis hoc quod eſt attingere obiectum, A, importat tantam perfectionem, non modo quatenus hæc cognitio exprimit tale obiectum A, ſed etiam quatenus eſt tale ens reale, ſpirituale, vitale &c. Sed hæc eadem prædicata, & perfectiones importantur ab hac eadem cognitione quatenus exprimit obiectum. B. ergo hæc prædicata, & perfectiones ſunt communicantes ita vt ſemper eædem accipiantur in hac cognitione, tam prout exprimente obiectum, A, quam prout exprimente obiectum, B, obiectum, C, &c. Quoties autem fit augmentum perfectionis per partes communicantes non fit augmentum perfectionis, niſi per partes minores, & minores, quod ad infinitum non eſt ſatis.

3 Hoc

3 Hoc idem conſtat in moralibus, neque enim volitio de occidendis centum v.g. habet malitiam centies maiorem malitia volitionis de occidendo vno, ſi cætera ſint paria; ipſa enim multiplicitas actuum auget malitiam, nec vnquam poteſt vnus actus ſimplex cæteris paribus propter meram tendentiã in plura obiecta eſſe ità bonus, vel malus, ac ſunt multi actus diſtincti, quorum quilibet non tendat niſi in vnum obiectum, quia, vt diximus, perfectiones formaliter diſtinguibiles in actu ſimplici, æquiualente pluribus diſtinctis ſunt communicantes.

4 Cum ergo huiuſmodi æquiualentia non ſit ſatis ad infinitum in perfectione, non apparet ex quo alio capite deſumi poſſit ratio infinitatis in perfectione ſimplici, niſi ex eo quod illud ſit in omni, vel in aliqua perfectione infinitum, quo maius in omni, vel in aliqua perfectione dari non poteſt. Verum quidem eſt hoc non importari formaliter in definitione infiniti, ſed per bonas conſequentias hoc ex illa deducitur vt conſtat tum ex modo dictis tum ex repugnantia infiniti quantitatiui ſuperius allata; vidimus enim quod ad numerum infinitum habentem omnes con-

ditiones requiſitas in definitione infiniti, neceſſe foret, quod eſſet maximus, quod tamen eſſe non poteſt, quia dato quocunque numero excederetur ab alio.

5 Poſito quod ad infinitum in omni, vel in aliqua perfectione hoc requiratur, bene infertur repugnare omne infinitum in perfectione. Quælibet enim perfectio creata eſt eſſentialiter dependens à Deo, & infinite diſtans à ſimili perfectione exiſtente in Deo, ergo ſimilis perfectio exiſtens in Deo eſt maior qualibet perfectione creata aſſignabili.

6 Hinc infertur pariter repugnantia creaturæ omnium perfectiſſimæ in omni, vel in aliquo genere perfectionis, quia talis creatura perfectiſſima neque poſſet eſſe infinita, cum hæc implicet vt vidimus, neque finita quia aliqua perfectio finita eſſet terminus Diuinæ omnipotentiæ, quod repugnat, de huius enim ratione eſt quod infinitis modis perfectioribus & perfectioribus ſit participabilis, & ſicuti producto quolibet numero finito, alius, & alius ſemper eſt à Deo producibilis, ita producta qualibet perfectione finita alia ſemper maior, & maior remanet producibilis. Implicat ergo quod aliqua perfectio creata

ſit

ſit adæquata menſura Diuinæ omnipotentiæ, menſura enim creata colligens actu omnem perfectionem poſſibilem, eſt chimæra. Ita dicendum de creatura omnium imperfectiſſima, hæc enim ſimiliter repugnat, adeòque ſicut data qualibet medica extenſione in quantitate dari poteſt minor & minor in infinitum, ita data creatura quantumlibet imperfecta dari ſemper poterit imperfectior.

CAPVT OCTAVVM.

De ente rationis metaphyſico.

1 ENS rationis metaphyſicum definitur, id quod habet tantum eſſe obiectiuè in intellectu. Pro cuius intelligentia, in qualibet noſtra cognitione quamuis indiuiſibili duo formaliter diſtinguenda ſunt vnum, quod ſe habet obiectiuè, aliud quod dici poteſt ſe habere ſubiectiuè. Illud dicitur ſe habere obiectiuè in intellectu, ſeu in cognitione, quod per talem cognitionem exprimitur; ipſa verò entitas cognitionis dicitur ſe habere ſubiectiuè in intellectu, quamuis enim tam id, quod ſe habet obiectiuè prout tale eſt, quam

quam id quod ſe habet ſubiectiuè in Intellectu verè in illo ſubiectetur, cum realiter loquendo ſit eadem ſimplex cognitio, quæ intellectu ſubiectatur; in eadem tamen ſimplici cognitione de pariete, v.g. ex noſtro modo concipiendi conſideramus duo, ipſam ſcilicet entitatem cognitionis ſecundum prædicata, quæ habet communia cum alijs cognitionibus, & prout taliter conſiderata dicitur habere eſſe ſubiectiuè in Intellectu; & præterea cōſideramus ipſum parietem prout expreſſum, & exiſtentem in cognitione, & hic dicitur eſſe obiectiuè in Intellectu.

2 Porrò aliqua ita ſunt obiectiuè in Intellectu, vt præterea habeant ſuum eſſe, vel actuale, vel poſſibile; alia verò non habent niſi merum eſſe obiectiuè in Intellectu, & merum repræſentari, & exprimi à cognitione. Quare ens rationis metaphyſicum erit id quod nec habet nec poteſt habere aliud eſſe, quã cognoſci, & eſſe obiectiuè in Intellectu. Porrò dubitari hic poteſt, an quando cognitio aliqua reflexè cognoſcit ſeipsã, talis cognitio dici debeat habere tantum eſſe obiectiuè in Intellectu; Sed reſpondetur quod cum talis cognitio ſit cognoſcens, & cognita non habebit tantum

tum

tum eſſe obiectiuè, ſed eſſe obiectiuè, & ſubiectiuè, ideòque illi non conueniet definitio entis rationis.

3 Sic explicata definitione entis rationis quæritur, an verè cognoſci poſſit ab Intellectu aliquid impoſſibile, quod proinde habeat tantum eſſe obiectiuè in Intellectu. Reſpondemus autem affirmatiuè, quod probatur primò tum experiẽtia, tum quia dum diſputamus de impoſſibili, debemus concipere id, de quo diſputamus: tum etiam quia ex dictis vbi de præciſione obiectiua, tunc cognoſcimus aliquid formaliter, quando habemus determinatiuum formale ad operandum formaliter, ſeu ad faciendas affirmationes, vel negationes de obiecto cognito; ſed de impoſſibili poſſum dicere, quod nõ ſit ens reale, quod implicet, &c. ergo verè cognoſcitur.

4 Dices in cognitione de impoſſibili contineri virtuale iudicium, ita vt dum concipimus identitatem, v.g. inter hominem, & equum, non concipiamus niſi realia, hominem ſcilicet & equum; ſed per implicitum iudicium falsò de homine dicamus, quod ſit equus. Sed contra eſt primò; quia gratis, & contra omnem experientiam finguntur tot ambages ad explicandas cognitio-

gnitiones de obiecto impoſſibili. Secundò experior eodem modo à me concipi identitatem inter hominē, & equum, ac identitatem inter hominē, & animal: eodem modo à me concipi Verbum Diuinum æternum, ac Verbum Diuinum non æternum. Cur ergo cognitioni de Verbo diuino æterno, de identitate inter hominem & animal reſpondet obiectum ſimplex, non verò alijs? Tertiò multa ſunt, de quibus dubitamus. Vtrum ſint poſſibilia, v.g. vtrum ſit poſſibilis creatura immultiplicabilis, ſi igitur diuerſus eſſet modus cognoſcēdi poſſibilia à modo cognoſcendi impoſſibilia, per experientiam, ſolius cognitionis nobis innoteſceret, vtrum aliquid ſit poſſibile, nec ne.

5 Ad probandum quod concipi poſſit aliquid impoſſibile deſumi etiam ſolet argumentum ex propoſitionibus impoſſibilibus verificari, qualis eſt iſta hæretica: *Verbum Diuinum eſt creatura*. Sic enim argumentantur: cum in hac propoſitione ſit prædicatum, ſubiectū, & copula *eſt*, ſicuti prædicato, & ſubiecto correſpondent duo obiecta, ita etiam copulæ *eſt* debet correſpondere aliud tertium obiectum, quod tertium obie-

obiectum ſi in propoſitionibus poſſibilibus verificari eſt identitas realis, in proportionibus poſſibilibus verificari eſt identitas ficta, & impoſſibilis.

6 Sed hoc argumentum, ne aliquid falſi aſſumat, indiget limitatione. Primò enim per *eſt* & *non eſt* quando ſtant exercitè, non importatur niſi talis modus tendendi compoſitiuus, vel diuiſiuus, ſicuti ſolus modus tendendi importatur per particulas *vel, ſi, & &c.* Dixi quando *eſt* & nõ *eſt* ſtant exercitè, & vitaliter, quia hæ particulæ poſſunt aliquando ſtare ſignatè, & veluti mortuo modo ac tanquam obiectum, ſi enim dicam: hominem eſſe animal, eſt verum per ly *eſſe* importatur & repræſentatur identitas obiectiua, ly verò *eſt* ſtat deinde exercitè non tanquam obiectum, ſed ſignificans ſolum modum tendendi compoſitiuũ, ſi enim importaret identitatem obiectiuam neceſſe eſſet quod ab intellectu adhiberetur alia particula per quam deſignaret modum tendendi, quo ipſa identitas ab intellectu componeretur, vel diuideretur, cum ipſa etiã identitas obiectiua poſſit vel per aſſenſũ componi cum alio, vel per diſſenſum ab alio diuidi.

7 Præterea non videtur vniuerſali-
ter

ter neceſſarium, quod in omni propoſitione repræſentetur idétitas inter prædicatum, & ſubiectum. Si qua enim eſſet neceſſitas, maximè, vel vt aſſignemus quid correſpondeat copulæ *eſt* vel vt aſſignemus obiectum affirmatum, vel negatum. Primum nihil facit, cum dixerimus copulæ *eſt* reſpondere talem modum tendendi. Sed neque ſecundum obſtat, quia bene poſſumus dicere quod in his propoſitionibus: Petrus eſt homo: Petrus non eſt Equus affirmatur homo de Petro, & negatur Equus de Petro, cum enim affirmatio, & negatio ſit vnius de alio, dum petitur quid affirmatur, vel negatur, non poſſumus reſpondere aſſignando vnum tantum, ſed neceſſariò aſſignandum eſt id, quod, & id de quo affirmatur, vel negatur. Pariter cum affirmatio ſit compoſitio, & negatio ſit diuiſio cum petitur quid cōponatur in hac propoſitione. Petrus eſt homo, bene reſpondemus componi hominem, ſed vt deſignemus cum quo componatur, aſſignandus eſt alius terminus, nempè Petrus, dicendo componi hominem cum Petro ly verò *de* & *cum* non ſignificant aliquid obiectiuum, ſed ſolum modum tendendi, ſicuti particulæ *ſi vel* &c. Idem autem dicendū eſt de diuiſione. 8 Ad-

8 Adhuc tamen in aliquibus propoſitionibus neceſſariò concipi debet identitas inter prædicatum, & ſubiectum, vel ſubiectum ſaltem, aut prædicatum ſub conceptu identitatis; huiuſmodi autem ſunt propoſitiones immediatæ, quibus aſſentimur ex vi terminorum, in his enim motiuum aſſentiendi debet neceſſariò eſſe ſaltem vnũ extremum cognitum ſub conceptu identitatis cum alio extremo. Ex hoc ergo probatur poſſe concipi aliquid impoſſibile tali pacto: Arrius præbuit aſſenſum huic propoſitioni hereticæ; Verbũ eſt creatura, ergo concepit aliquod motiuum ad eliciendum talem aſſenſum, quando enim nullum omnino motiuum intellectui repræſentatur, ex mero voluntatis imperio, non poteſt intellectus aſſentiri; quis enim ſine vllo motiuo aſſentiatur ex imperio voluntatis, quod aſtra ſunt paria? Porrò motiunm ad affirmandam propoſitionem illam hæreticam non fuit auctoritas aliorum, quia ſupponamus fuiſſe primum, qui propoſitionem illam affirmauerit, ergo motiuum fuit, vel alia propoſitio impoſſibilis verificari, & de hac redibit idem argumentum, vel motiuum fuit talis appræhenſio terminorum, per quam

ali-

aliquem ſaltem ex terminis illius propoſitionis apprehenderit ſub conceptu identitatis cum alio termino, ergo in hac,vel alia propoſitione impoſſibili verificari, cui præbuit aſſenſum ex vi terminorum,concepit identitatem impoſſibilem,quæ fuit illi motiuum ad aſſenſum: Atque hoc argumento vlterius reijciuntur ij,qui vt negent concipi impoſſibile recurrunt ad iudicium implicitum, & virtuale, nam etiam in tali iudicio deueniẽdum tandem eſt ad aliquam ſimplicem apprehenſionem de obiecto impoſsibili,quæ fuerit motiuum huiuſmodi iudicij impliciti, & virtualis impoſsibilis, verificari.

9 Dices primò, ſi poſſet cognoſci impoſsibile,poſſet etiam cognoſci incognoſcibile, quod videtur abſurdum, eſſet enim, & non eſſet incognoſcibile. Reſpondeo Incognoſcibile ſignatè, & tanquam obiectum poſſe cognoſci exercitè,ſic negatio omnis cognitionis actualis ſignatè & tanquam obiectum, cognoſcitur à me exercitè per hanc cognitionem actualem; circa incognoſcibile enim obiectiuè, & ſignatè, & circa negationẽ omnis cognitionis actu exiſtentis exercetur à me actualis cognitio. Quod ſi vrgeas dum dico incognoſcibi-

ſcibile ſignatè, & exercitè non poſſe circa tale incognoſcibile exerceri cognitionem, quia eſſet, & non eſſet incognoſcibile exercitè. Reſpondeo adhuc à me exercitè cognoſci ipſum incognoſcibile exercitè, quia dum dico incognoſcibile exercitè, ly *exercitè* nō ſtat exercitè niſi materialiter cum verè ly *exercitè* ſtet ſignatè & tanquā obiectū, quia eſt obiectū cognitū per cognitionē exercitè formaliter, ſed tēdentē in incognoſcibile exercitè ſolū materialiter, & denominatiuè.

10 Dices ſecundò, ſequeretur quod dum dico *Ens ignotum Deo* verè cognoſceretur à me aliquod ens ignotum Deo, ergo daretur aliquod ens ignotum Deo. Reſpondeo diſtinguo conſequens Daretur aliquod ens ignotum Deo obiectiuè tantum in Intellectu concedo conſequentiam, Ens ignotum Deo, quod verè in ſe eſſet, vel poſſet eſſe ignotum Deo, nego conſequentiam, Sic dum cognoſco exiſtentiam actualem alterius mundi, hæc habet eſſe actuale tantum in intellectu obiectiuè, ſed ex hoc non bene infertur, quod etiam in ſe habeat eſſe actuale; ſimili er ergo ex eo quod ens ignotum Deo habeat tantum eſſe obiectiuè in Intellectu, non bene infertur, quod etiam detur, vel

dari poſsit tale ens, imò bene ſtat, quod à Deo in tali mea cognitione formaliter cognoſcatur id, quod ſolum obiectiuè, & repræſentatiuè eſt ignotum Deo.

11 Simili modo reſpondendum erit ſi dicas Chimærá eſſe in Intellectu quid reale; ideòque non eſſe impoſsibilem. Reſpondendum enim eſt Chimæram eſſe in Intellectu quid reale realiter, non verò eſſe quid reale, & poſsibile repræſentatiuè; ſic in caſu ſimili, ſi detur imago repræſentans Bucephalum viuũ, Bucephalus habet eſſe viuum in imagine repræſentatiuè, non verò eſſe viuum realiter, cum enim Bucephalus in imagine, nullum aliud habeat eſſe reale niſi eſſe imaginis, & cum imago ſit quid mortuum, in imagine habet realiter eſſe mortuũ, ſed cum hoc ſtat, quod in Imagine habeat eſſe viuum repræſentatiuè, quia repræſentatur, & exprimitur viuus. Ita pariter Chimæra realiter loquendo in cognitione habet eſſe reale ipſius cognitionis, ſed cum hoc ſtat, quod habeat in cognitione repræſentari, & exprimi vt chimæra, & vt impoſsibilis.

12 Dices tertiò, ad hoc vt concipiatur quid impoſsibile, vel ſatis eſt, quod ſimul ſimultate cognitionis, ſeu vnica

co-

cognitione concipiantur duo termini contradictorij, ens videlicet, ac non ens, vel debet ex parte obiecti concipi aliquid ſimplex. Reſpondeo debere concipi ex parte obiecti aliquid ſimplex, tale vt ſi daretur verificaret hanc ſimplicem propoſitionem *eſt & non eſt ens*, Ideòque dum dicitur, quod ex impoſſibili ſequerentur duo contradictoria, ſenſus eſt quod ſi daretur impoſsibile, ex illo haberet Intellectus fundamentum docendi, quod ratione illius verificatur hæc ſimplex propoſitio *eſt & non eſt ens*, quæ ſimplex propoſitio æquiualet duabus diſtinctis propoſitionibus cõtradictorijs, per quarum vnam intellectus diceret *eſt ens*, per aliam verò diceret *non eſt ens*. Porrò ſi poneretur impoſsibile, ita ſimplex illa propoſitio verificaretur, vt ſimul non falſificaretur, vt aliqui contendunt, illa enim ſimplex propoſitio *eſt & non eſt ens* falſificaretur ſolum per ablationem impoſsibilis, hoc eſt per negationem, ſeu per nõ exiſtentiam ſimultatis entis, & non entis.

13 Dices quartò, obiectum, & ſpecificatiuum Intellectus, qui eſt potentia realis, non poteſt eſſe aliquid impoſſibile non reale. Reſpondeo Impoſſibile poſſe eſſe obiectum Intellectus ſecun-

di-

dariuni, quatenus ſcilicet primaria naturæ intentione inſtitutus eſt propter obiectum reale, ſed cum non potuerit intellectus inſtitui in ordine ad ens reale cum tanta latitudine; niſi etiam haberet vim ad cognoſcendum impoſſibile, hinc data illi eſt etiam vis ad cognoſcendum impoſsibile. Similiter impoſſibile non eſt ſpecificatiuum intellectus, itaut emittat ſpecies ad intellectum, ſed eſt ſpecificatiuum, quatenus intellectus eſt potentia conſtituta in tali ſpecie potentiæ, etiam ex eo, quod poſſit cognoſcere impoſsibile. Quamuis autem impoſſibile non poſſit emittere ſpecies ad ſenſus, & illis mediantibus cognoſci ab intellectu, tamen intellectus habet vim efformandi ſibi ſpecies impoſſibilis ad ſimilitudinem entis poſsibilis, ideoque ſi impoſsibile non præfuit in ſenſibus ſecundum ſe, præfuit tamen ſecundum aliquid ſibi ſimile, nimirum ſecundum ens poſsibile, quod licet non ſit ſimile impoſsibili in eſſendo, eſt tamen illi ſimile in cognoſcendo, quatenus vnum contrarium manuducit in cognitionem alterius; cum contrariorum eadem ſit diſciplina.

14 Ex dictis infertur primò non fieri ens rationis per ſolum modum tenden-

di

di indebitum in duo realia; quando enim intellectus per ſolum modum tendendi indebitum dicit: homo eſt lapis; nullam concipiens identitatem impoſſibilem, non poteſt aſſignari de quò verificetur, quod habeat tantùm eſſe obiectiuè in intellectu; nam homo, & lapis habent etiam eſſe in ſe: modus verò tendendi, ſeú cognitio affirmatiua indebita, habet eſſe ſubiectiuè in intellectu, ideoque requiritur ad ens rationis, quod aliquod impoſſibile repræſentetur, & obiciatur intellectui, de quò proinde verificabitur definitio entis rationis. Neque dicas: ſemper neceſſe eſſe quod id, quod cognoſcitur habeat aliquod eſſe extra intellectum, nam in quacunque ſententia eſt vera hæc propoſitio. Exiſtentia actualis alterius mundi nihil eſt. Ergo eſſe nihil non poteſt verificari de exiſtentia poſſibili, ſed de exiſtétia actuali, quæ prout actualis non habet niſi eſſe obiectiuè in intellectu.

15 Infertur ſecundò: ad faciendum ens rationis non eſſe neceſſe, quod intellectus decipiatur, ſi enim dicam: alius Deus eſt impoſſibilis, facio veriſſimam propoſitionem, etiam ſi ex parte ſubiecti concipiendo aliquod impoſſibile faciam ens rationis. Ex quo vlterius in-

ſertur,quod quantum eſt ex hoc capite non repugnat ens rationis fieri ab intellectu incapaci deceptionis.

16 Infertur demum fieri poſſe ens rationis per omnes tres operationes intellectus,non aliter ac ſuperius diximus de vniuerſali; & tam per cognitionem directam, quam per reflexam, tam per abſolutam, quam per comparatiuam. Tá enim quando cognoſco directè aliú Deum, quam quando reflexè cognoſco me cognouiſſe alium Deum,æquè facio ens rationis; & tam quando abſolutè illum cognoſco, quam quando comparo alium Deum fictum cum hoc Deo vero, ſemper facio ens rationis, cum ſemper concipiam aliquid impoſſibile.

CAPVT NONVM.

De Ente rationis Logico.

1 DEnominationes extrinſecæ à cognitione, quales ſunt denominatio cogniti, ſubiecti &c. dicuntur entia rationis Logica, quia & habentur ab actibus rationis, & pertinent ad Logicam. Neque eſt cur de nomine entis

tis rationis multum contendamus; benè enim poſſunt hæ denominationes dici entia rationis, dum per illum terminum *Logica* ſatis explicatur illarum diſcrimen ab entibus rationis metaphyſicis. Dicuntur etiam ſecundæ intentiones, quia per primam intentionem, ſeu intentionem obiectiuã, ſignificatur obiectum, in quod intellectus tendit, per ſecundam verò intentionem, ſeu intentionem formalem ſignificatur ipſa cognitio. Hinc terminus ſignificans rem prout ſubſtat alicui cognitioni intellectus, & prout affectam extrinſeca denominatione prouenientе ab aliqua intellectus operatione, appellatur terminus ſecundæ intentionis, ſicuti terminus ſignificans rem, prout eſt in ſe independenter ab intellectu, dicitur terminus primæ intentionis.

2 Hæc entia rationis Logica fiunt per cognitionem directam, cognoſcuntur autem vt talia per cognitionem, reflexam, ſed neque dum directè fiunt, neque dum directè cognoſcuntur requiritur, quod in obiecto, quod denominatur cognitum, prædicatum &c. concipiatur aliqua relatio rationis, vel aliquid aliud fictum, neque quod ex illo reſultet aliquod ens diminutum,

ideòque hæ denominationes ſunt reales, & meræ extrinſecæ ab actibus realibus intellectus. Ratio autem eſt, quia antecedenter ad quodlibet diminutum, ad quamlibet relationem rationis, & ad quodlibet fictum, per hoc præcisè, quod directè cognouerim v. g. parietem, paries eſt directè cognitus; & ſimiliter per hoc præcisè, quod reflexè cognoſcam cognitionem, quæ directè verſata eſt circa parietem, cognoſco cognitum reflexè, ergo hæc entia rationis Logica constituuntur in ſuo eſſe præcisè per obiectum, & per cognitionem realem, vel directam, vel reflexam.

3 Præterea cur per hoc præcisè quod cognouerim v.g. parietem, debet in illo reſultare aliquod ens diminutum, quod neque eſt explicabile quid ſit, & in multis certum eſt quod reſultare nõ poſſit vt pote illo incapacibus, cuiuſmodi eſt Deus, Chimæra &c. Neque verò omnia concreta importare debent formam intrinſecam, vel conceptam vt intrinſecam ſubiecto, quod taliter denominatur, ſicut enim eſſe aſſociatum, eſſe veſtitum &c. ſunt concreta, & denominationes à forma extrinſeca ſubiecto, quod denominatur aſſociatum, & veſtitum, ita eſſe cognitum, eſſe prædi-

catum

catum &c. erunt concreta, & denominationes à forma extrinſeca cognitionis.

4 Quod ſi quæras in hac propoſitione v.g. *Petrus eſt homo*, quid ſit Petrum eſſe ſubiectum, Hominem eſſe prædicatum? Reſpondeo, Hoc nihil eſſe aliud, niſi quod intellectus tali modo tendendi compoſitiuo tendat in Petrum, & hominem, vt hominem componat cum Petro, ſeu affirmet de Petro; per talem autem modum, quo in Petrum tendit diuerſum à modo tendendi in hominẽ, Petrus exercitè ſit ſubiectum, ſeu taliter cognitus, homo verò ſit prædicatum. Deinde verò per aliam cognitionem reflexam cognoſcuntur vt talia.

5 Sed vt hic etiam explicemus, vtrum eſſe cognoſcibile habeatur ab aliqua relatione reali, vel ficta. Dicimus tam eſſe ſenſibile, quam eſſe intrinſecè cognoſcibile per emiſſionẽ ſpecierum, non eſſe denominationem merè extrinſecam à potentia ſenſitiua, & cognoſcitiua, ſed eſſe prædicatum, ac denominationem partialiter intrinſecam ipſi obiecto ſenſibili, ac taliter cognoſcibili; fundatam in intrinſeca potentia ipſius obiecti ad poſſe ſentiri, & poſſe emittetere ſpecies: hoc autem predicatum eſt realiter relatiuum ad potentiam ſen-

fundamentum intellectui ad negandũ aliud cum tali entitate incompoſsibile; ſic quælibet res eſt vna per negationem neceſſariam diuiſionis in ſe. Quod ſufficienter habetur per entitatem rei prout dat fundamentum intellectui ad dicendum, quod non ſit in ſe diuiſa, ſi enim res eſſet vna per negationem neceſſariam ſuperadditam, hæc etiam negatio eſſet vna, ergo vel per aliam negationem, & procederetur in infinitum, vel ſi eſſet vna per ſe ipſam, quatenus dat fundamentum intellectui ad dicendum; quod non ſit multiplex, non eſt cur non idem dicamus de quolibet poſitiuè vno. Sicut ergo negatio neceſſaria, quam dicit vnitas, non eſt quid diſtinctum ab entibus poſitiuis, ita nulla negatio neceſſaria erit quid diſtinctum ab omni ente poſitiuo.

3 De negationibus contingentibus probatur pariter primò, quia nulla eſt neceſsitas illas admittendi, vt conſtabit. Secundò, quia ſi daretur negatio contingens, non omnis negatio contingens opponeretur contradictoriè rei negatæ, quod eſt abſurdum etiam apud Aduerſarios: ſequela probatur quia contradictoria ſunt talia, vt non poſsit vtrumque deeſſe, ſed vnum tunc tantum deſit,

quan-

quando ponitur aliud illi contradictoriè oppoſitum, ſed negatio contingens durationis heſternæ Antichriſti v.g. defuit abſque poſitione ipſius durationis heſternæ, quæ eſt forma per talem negationem negata, ergo aliqua negatio contingens deeſt abſque poſitione formæ negatæ. Minor probatur, quia nunc neque eſt duratio heſterna Antichriſti, neque eſt eius negatio contingens, ſed eſt ſolum eius negatio neceſſaria, cum ſit impoſsibile, quod duratio heſterna ſit hodie, ergo hodie verum eſt dicere, quod defuerit negatio contingens durationis heſternæ abſque poſitione durationis negatæ.

4 Dices negationem contingentem durationis heſternæ non perijſſe, ſed dari, non tamen dari hodie, ſed dari heri. Sed contra eſt quia dari heri, & non dari hodie, idem eſt ac heri fuiſſe, & hodie non eſſe, idem autem eſt heri fuiſſe, & hodie non eſſe, ac heri quidem fuiſſe, ſed deinde perijſſe; aliter dicam Bucephalum non perijſſe, quia licet non detur hodie, datur tamen pro illo tempore, quo viuebat Alexander. Neque dicas negationem contingentem tranſiſſe in neceſſariam, tum quia eſſe contingens, & eſſe neceſſarium, eſt prædi-

ſitiuam, & cognoſcitiuam, vt conſtabit ex dicendis de relatione.

6 E contra eſſe cognoſcibile abſtractiuè poteſt aliquando eſſe denominatio merè extrinſeca à potentia cognoſcitiua, impoſſibilia enim ſunt abſtractiuè cognoſcibilia, non per hoc, quod aliquid habeant, ratione cuius poſſint taliter cognoſci, ſed merè per hoc, quod intellectus poſſit illa cognoſcere.

CAPVT DECIMVM.

De Ente negatiuo.

1 NEgationes, & priuationes tam neceſſariæ, quam contingentes non plus habent de vllo eſſe, quamuis improprio, & abuſiuo, quam entia impoſſibilia, ideòque ſunt mera entia rationis habentia tantum eſſe obiectiuè in intellectu: hinc merito communi diuiſione fundata in pluribus locis S. Thomæ diuiditur ens rationis in chimæricum, negatiuum, priuatiuum, & relatiuum; & quamuis ens rationis negatiuum dicatur cum fundamento in re, hoc tamen non probat, quod aliquid plus entitatis habere debeat negatio, quã chimæ-

chimæra; nam etiam relatio rationis dicitur ens rationis cum fundamento in re, nec propterea relatio rationis aliquid plus entitatis habet quam Chimæra. Hæc ergo dicuntur entia rationis cum fundamento in re, quia à ſubiecto aliquo, cui concipiuntur negationes, & relationes rationis ineſſe determinamur ad illas concipiendas. Præterea non potuit ens rationis diuidi in Chimæricum, negatiuum, & relatiuum, eò quod negationes, & relationes rationis concipiantur à nobis ad modum entium realium, nam etiam ſpiritualia concipimus ad modum materialium, nec tamen ens rationis diuiditur in Chimæricum, & ſpirituale, ergo cum benè diuidatur in Chimæricum, & negatiuum, tam Chimæræ, quam negationi verè conueniet habere tantum eſſe obiectiuè in intellectu.

2 Sed ratione probatur concluſio poſita, primò de negationibus neceſſarijs, quia nulla eſt neceſſitas illas admittendi, vt conſtabit ex ſolutione argumentorum, quæ etiam ſi vim aliquã haberent pro negationibus contingentibus, nullam certè habent pro neceſſarijs, cum omnia explicari facile poſsint per entitatem rei, quæ prout talis eſt

I 4 dat

ſitiuam, & cognoſcitiuam, vt conſtabit ex dicendis de relatione.

6 E contra eſſe cognoſcibile abſtractiuè poteſt aliquando eſſe denominatio merè extrinſeca à potentia cognoſcitiua, impoſſibilia enim ſunt abſtractiuè cognoſcibilia, non per hoc; quod aliquid habeant, ratione cuius poſſint taliter cognoſci, ſed merè per hoc, quod intellectus poſſit illa cognoſcere.

CAPVT DECIMVM.

De Ente negatiuo.

1 NEgationes, & priuationes tam neceſſariæ, quam contingentes non plus habent de vllo eſſe, quamuis improprio, & abuſiuo, quam entia impoſſibilia, ideòque ſunt mera entia rationis habentia tantum eſſe obiectiuè in intellectu: hinc merito communi diuiſione fundata in pluribus locis S. Thomæ diuiditur ens rationis in chimæricum, negatiuum, priuatiuum, & relatiuum; & quamuis ens rationis negatiuum dicatur cum fundamento in re, hoc tamen non probat, quod aliquid plus entitatis habere debeat negatio, quã chimæ-

chimæra ; nam etiam relatio rationis dicitur ens rationis cum fundamento in re, nec propterea relatio rationis aliquid plus entitatis habet quàm Chimęra. Hæc ergo dicuntur entia rationis cum fundamento in re, quia à ſubiecto aliquo, cui concipiuntur negationes, & relationes rationis ineſſe determinamur ad illas concipiendas. Præterea non potuit ens rationis diuidi in Chimæricum, negatiuum, & relatiuum, eò quod negationes, & relationes rationis concipiantur à nobis ad modum entium realium, nam etiam ſpiritualia concipimus ad modum materialium, nec tamen ens rationis diuiditur in Chimæricum, & ſpirituale, ergo cum benè diuidatur in Chimæricum, & negatiuum, tàm Chimæræ, quam negationi verè conueniet habere tantum eſſe obiectiuè in intellectu.

2 Sed ratione probatur concluſio poſita, primò de negationibus neceſſarijs, quia nulla eſt neceſſitas illas admittendi, vt conſtabit ex ſolutione argumentorum, quæ etiam ſi vim aliquã haberent pro negationibus contingentibus, nullam certè habent pro neceſſarijs, cum omnia explicari facile poſsint per entitatem rei, quæ prout talis eſt

ſitiuam, & cognoſcitiuam, vt conſtabit ex dicendis de relatione.

6 E contra eſſe cognoſcibile abſtractiuè poteſt aliquando eſſe denominatio merè extrinſeca à potentia cognoſcitiua, impoſſibilia enim ſunt abſtractiuè cognoſcibilia, non per hoc, quod aliquid habeant, ratione cuius poſſint taliter cognoſci, ſed merè per hoc, quod intellectus poſſit illa cognoſcere.

CAPVT DECIMVM.

De Ente negatiuo.

1 NEgationes, & priuationes tam neceſſariæ, quam contingentes non plus habent de vllo eſſe, quamuis improprio, & abuſiuo, quam entia impoſſibilia, ideòque ſunt mera entia rationis habentia tantum eſſe obiectiuè in intellectu: hinc merito communi diuiſione fundata in pluribus locis S. Thomæ diuiditur ens rationis in chimæricum, negatiuum, priuatiuum, & relatiuum; & quamuis ens rationis negatiuum dicatur cum fundamento in re, hoc tamen non probat, quod aliquid plus entitatis habere debeat negatio, quã chimæ-

chimæra ; nam etiam relatio rationis dicitur ens rationis cum fundamento in re, nec propterea relatio rationis aliquid plus entitatis habet quàm Chimęra. Hæc ergo dicuntur entia rationis cum fundamento in re, quia à ſubiecto aliquo, cui concipiuntur negationes, & relationes rationis ineſſe determinamur ad illas concipiendas. Præterea non potuit ens rationis diuidi in Chimæricum, negatiuum, & relatiuum, eò quod negationes, & relationes rationis concipiantur à nobis ad modum entium realium, nam etiam ſpiritualia concipimus ad modum materialium, nec tamen ens rationis diuiditur in Chimæricum, & ſpirituale, ergo cum benè diuidatur in Chimæricum, & negatiuum, tàm Chimæræ, quam negationi verè conueniet habere tantum eſſe obiectiuè in intellectu.

2 Sed ratione probatur concluſio poſita, primò de negationibus neceſſarijs, quia nulla eſt neceſſitas illas admittendi, vt conſtabit ex ſolutione argumentorum, quæ etiam ſi vim aliquã haberent pro negationibus contingentibus, nullam certè habent pro neceſſarijs, cum omnia explicari facile poſſint per entitatem rei, quæ prout talis eſt

ſitiuam, & cognoſcitiuam, vt conſtabit ex dicendis de relatione.

6 E contra eſſe cognoſcibile abſtractiuè poteſt aliquando eſſe denominatio merè extrinſeca à potentia cognoſcitiua, impoſſibilia enim ſunt abſtractiuè cognoſcibilia, non per hoc, quod aliquid habeant, ratione cuius poſſint taliter cognoſci, ſed merè per hoc, quod intellectus poſſit illa cognoſcere.

CAPVT DECIMVM.

De Ente negatiuo.

1 NEgationes, & priuationes tam neceſſariæ, quam contingentes non plus habent de vllo eſſe, quamuis improprio, & abuſiuo, quam entia impoſſibilia, ideòque ſunt mera entia rationis habentia tantum eſſe obiectiuè in intellectu: hinc merito communi diuiſione fundata in pluribus locis S. Thomæ diuiditur ens rationis in chimæricum, negatiuum, priuatiuum, & relatiuum; & quamuis ens rationis negatiuum dicatur cum fundamento in re, hoc tamen non probat, quod aliquid plus entitatis habere debeat negatio, quã chimæ-

chimæra; nam etiam relatio rationis dicitur ens rationis cum fundamento in re, nec propterea relatio rationis aliquid plus entitatis habet quam Chimęra. Hæc ergo dicuntur entia rationis cum fundamento in re, quia à ſubiecto aliquo, cui concipiuntur negationes, & relationes rationis ineſſe determinamur ad illas concipiendas. Præterea non potuit ens rationis diuidi in Chimæricum, negatiuum, & relatiuum, eò quod negationes, & relationes rationis concipiantur à nobis ad modum entium realium, nam etiam ſpiritualia concipimus ad modum materialium, nec tamen ens rationis diuiditur in Chimæricum, & ſpirituale, ergo cum benè diuidatur in Chimæricum, & negatiuum, tam Chimæræ, quam negationi verè conueniet habere tantum eſſe obiectiuè in intellectu.

2 Sed ratione probatur concluſio poſita, primò de negationibus neceſſarijs, quia nulla eſt neceſſitas illas admittendi, vt conſtabit ex ſolutione argumentorum, quæ etiam ſi vim aliquã haberent pro negationibus contingentibus, nullam certè habent pro neceſſarijs, cum omnia explicari facile poſsint per entitatem rei, quæ prout talis eſt

fundamentum intellectui ad negandũ aliud cum tali entitate incompoſsibile; ſic quælibet res eſt vna per negationem neceſſariam diuiſionis in ſe. Quod ſufficienter habetur per entitatem rei prout dat fundamentum intellectui ad dicendum, quod non ſit in ſe diuiſa, ſi enim res eſſet vna per negationem neceſſariam ſuperadditam, hæc etiam negatio eſſet vna, ergo vel per aliam negationem, & procederetur in infinitum, vel ſi eſſet vna per ſe ipſam, quatenus dat fundamentum intellectui ad dicendum; quod non ſit multiplex, non eſt cur non idem dicamus de quolibet poſitiuè vno. Sicut ergo negatio neceſſaria, quam dicit vnitas, non eſt quid diſtinctum ab entibus poſitiuis, ita nulla negatio neceſſaria erit quid diſtinctum ab omni ente poſitiuo.

3 De negationibus contingentibus probatur pariter primò, quia nulla eſt neceſsitas illas admittendi, vt conſtabit. Secundò, quia ſi daretur negatio contingens, non omnis negatio contingens opponeretur contradictoriè rei negatæ, quod eſt abſurdum etiam apud Aduerſarios: ſequela probatur quia contradictoria ſunt talia, vt non poſsit vtrumque deeſſe, ſed vnum tunc tantum deſit,

quan-

quando ponitur aliud illi contradictoriè oppoſitum, ſed negatio contingens durationis heſternæ Antichriſti v.g. defuit abſque poſitione ipſius durationis heſternæ, quæ eſt forma per talem negationem negata, ergo aliqua negatio contingens deeſt abſque poſitione formæ negatæ. Minor probatur, quia nunc neque eſt duratio heſterna Antichriſti, neque eſt eius negatio contingens, ſed eſt ſolum eius negatio neceſſaria, cum ſit impoſsibile, quod duratio heſterna ſit hodie, ergo hodie verum eſt dicere, quod defuerit negatio contingens durationis heſternæ abſque poſitione durationis negatæ.

4 Dices negationem contingentem durationis heſternæ non periiſſe, ſed dari, non tamen dari hodie, ſed dari heri. Sed contra eſt quia dari heri, & non dari hodie, idem eſt ac heri fuiſſe, & hodie non eſſe, idem autem eſt heri fuiſſe, & hodie non eſſe, ac heri quidem fuiſſe, ſed deinde periiſſe; aliter dicam Bucephalum non periiſſe, quia licet non detur hodie, datur tamen pro illo tempore, quo viuebat Alexander. Neque dicas negationem contingentem tranſiiſſe in neceſſariam, tum quia eſſe contingens, & eſſe neceſſarium, eſt prædi-

fundamentum intellectui ad negandū aliud cum tali entitate incompoſsibile; ſic quælibet res eſt vna per negationem neceſſariam diuiſionis in ſe. Quod ſufficienter habetur per entitatem rei, prout dat fundamentum intellectui ad dicendum, quod non ſit in ſe diuiſa, ſi enim res eſſet vna per negationem neceſſariam ſuperadditam, hæc etiam negatio eſſet vna, ergo vel per aliam negationem, & procederetur in infinitum, vel ſi eſſet vna per ſe ipſam, quatenus dat fundamentum intellectui ad dicendum; quod non ſit multiplex, non eſt cur non idem dicamus de quolibet poſitiuè vno. Sicut ergo negatio neceſſaria, quam dicit vnitas, non eſt quid diſtinctum ab entibus poſitiuis, ita nulla negatio neceſſaria erit quid diſtinctum ab omni ente poſitiuo.

3 De negationibus contingentibus probatur pariter primò, quia nulla eſt neceſsitas illas admittendi, vt conſtabit. Secundò, quia ſi daretur negatio contingens, non omnis negatio contingens opponeretur contradictoriè rei negatæ, quod eſt abſurdum etiam apud Aduerſarios: ſequela probatur quia contradictoria ſunt talia, vt non poſsit vtrumque deeſſe, ſed vnum tunc tantum deſit,

quan-

quando ponitur aliud illi contradictoriè oppoſitum, ſed negatio contingens durationis heſternæ Antichriſti v.g. defuit abſque poſitione ipſius durationis heſternæ, quæ eſt forma per talem negationem negata, ergo aliqua negatio contingens deeſt abſque poſitione formæ negatæ. Minor probatur, quia nunc neque eſt duratio heſterna Antichriſti, neque eſt eius negatio contingens, ſed eſt ſolum eius negatio neceſſaria, cum ſit impoſsibile, quod duratio heſterna ſit hodie, ergo hodie verum eſt dicere, quod defuerit negatio contingens durationis heſternæ abſque poſitione durationis negatæ.

4 Dices negationem contingentem durationis heſternæ non periiſſe, ſed dari, non tamen dari hodie, ſed dari heri. Sed contra eſt quia dari heri, & non dari hodie, idem eſt ac heri fuiſſe, & hodie non eſſe, idem autem eſt heri fuiſſe, & hodie non eſſe, ac heri quidem fuiſſe, ſed deinde periiſſe; aliter dicam Bucephalum non periiſſe, quia licet non detur hodie, datur tamen pro illo tempore, quo viuebat Alexander. Neque dicas negationem contingentem tranſiſſe in neceſſariam, tum quia eſſe contingens, & eſſe neceſſarium, eſt prædi-

ſinitum actu, & cathegorematicum in numero talium entium, quodcunque tandem eſſe actuale ſit, illud quod habent; nam non dari vnam rem poſitiuam eſt per te dari vnum ens negatiuum: & vnum verificatiuum propoſitionis negatiuæ, ergo non dari infinitas res poſitiuas erit dari infinita entia negatiua. Quod ſi hanc conſequentiam neges, bene eſt. Quando enim argumento vnius ſententiæ premeris, ſtatim omne eſſe negationibus adimis. Quando verò argumentis alterius ſententiæ neſcis ſatisfacere, tunc negationibus mirum quot prædicata tribuas, dicis enim illas habere nullo intellectu cogitante veritatem obiectiuam, contradiſtinctam ab omni ente poſitiuo, eſſe motiuum, & verificatiuum propoſitionum negatiuarum, cadere ſub noſtram experientiam, eſſe inter ſe diſtinctas, vnam perire, alia non pereunte, incipere, & deſinere eſſe, eſſe complementum diuinorum decretorum, volibiles, & amabiles à Deo, aliaque plurima illis tribuis, ac tribues, quoties ſeſe dabit occaſio, quæ ſi non ſunt prædicata propria entium poſitiuorum, quænam erunt?

8 Demum dum dicis negationes

habe-

habere aliquam veritatem nullo intel-
lectu cogitante contradiſtinctam ab
omni ente poſitiuo, quid intelligis per
hanc veritatem? Cum enim veritas cõ-
uertatur cum entitate, ſi habent aliquã
veritatem, habebunt aliquam entitatem,
ergo ſicut dicis, quod habent entitaté
impropriam, & abuſiuam, ità debes di-
cere quod habeant veritatem impro-
priam & abuſiuam. Quod ſi hoc con-
cedas, iterum peto vel veritas negatio-
num eſt totaliter abuſiua, itaut illis nõ
conueniat, niſi merum nomen entis, &
veritatis, & quidquid entitatis, ac veri-
tatis habent, non habeant niſi depen-
denter ab intellectu: & iam mecum
ſentis, vel earum entitas, & veritas nõ
eſt totaliter abuſiua, & explica quid ſit;
quod ſi dicas non poſſe explicari, quia
eſt primus conceptus, ſicuti conceptus
entis eſt primus conceptus. Contra eſt
quia tu qui aſſeris aliquid dari, debes
illud poſitiuo argumento probare, non
ergo debes aſſumere quod ſit negatio,
& quod ſit primus conceptus inexplica-
bilis; donec enim tu mihi dixeris quid
ſit veritas, & entitas negatiua, ſemper
negabo quod ſit, ideoque primum con-
ceptum intellectus bene diſpoſiti dicam
eſſe, quod negatio ſeu *non eſſe rei* non
ſit

ſit *eſſe non*, ſeu eſſe aliquid negatiuum; ſed quod de non eſſe nullum habente eſſe, male petatur quid ſit? cum diſertè aſſeram quod non ſit quidquam, & hoc dico eſſe primum conceptum. In quo patet diſparitas cum ente; Ens enim ſcimus dari, ideòque bene de illo dici poteſt, quod ſit primus conceptus; adeòque non detur quidquam illo elatius.

9 Dices veritatem, quam habent negationes explicari poſſe per hoc, quod ſint determinatiuum obiectiuum iudicij negatiui. Sed contra, quia chimæra eſt etiam determinatiuum obiectiuum iudicij negatiui, quò dico chimæra non eſt ens. Non ergo neceſſe erit tribuere maiorem veritatem obiectiuam negationi, quam chimæræ. Quod ſi dicas chimæram non eſſe determinatiuum obiectiuum illius iudicij negatiui, dicam, quod neque negatio ſit determinatiuum obiectiuum iudicij negatiui, quid autem verè ſit in hoc ſentiendum patebit ex dicendis in reſponſione ad obiectiones.

10 Adde quod ſi admittantur veritates negatiuæ, & de illis dicatur, quod ſint inexplicabiles, quia ſunt primi con-

cep-

ceptus, admittendæ etiam erunt ex parte obiecti veritates poſitiuæ neceſſariæ, rerum non exiſtentium, quæ nullo intellectu cogitante habeant aliquod eſſe obiectiuum contradiſtinctum à Deo, ſed à nobis inexplicabile, quia ſunt primi conceptus, ſic dicam dari ab æterno eſſentiam neceſſariam alterius Mundi. Quod ſi petas quid ſit? dicam eſſe veritatem obiectiuam vlterius inexplicabilem, cum non minus ſit primus conceptus eſſentia rei, quam rei exiſtentia, vel negatio, hæc autem obiectiua veritas poſsibilitatis communiter reijcitur ab ijs, contra quos agimus.

11 Præcipuum fundamentum admittendi negationes eſt, quia alioqui nō poſſet aſsignari, per quid verificentur propoſitiones negatiuæ contingenter veræ. Per quid enim, inquiunt, verificatur hæc propoſitio, nocte non eſt lux? Sed primò non omnis ſimplex apprehenſio habere debet obiectum, cui conformetur, tale, vt habeat in ſe aliquod eſſe diſtinctum à cognitione, Quando enim cognoſco chimæram, vel exiſtentiam actualem alterius mundi, hæc non habent eſſe vllum in ſe, ſed ſolum cognoſci, ſi ergo non ad omnem ſimplicem

cogni-

cognitionem requiritur obiectum habens in ſe aliquod eſſe, cui cognitio ſit poſitiuè conformis in ratione imaginis, cur ideò inſtas vt in omnibus propoſitionibus aſſignem tibi verificatiuum habens in ſe aliquod eſſe, cui iudicium conformetur in modo tendendi? quaſi verò hoc ipſum dici ab Intellectu non poſſit, quod nihil detur neque poſitiuum, neque negatiuum, cui eius cognitio poſitiuè conformetur.

12 Quando ergo veritas definitur conformitas cognitionis cum obiecto, diſtinguenda eſt duplex conformitas, alia poſitiuè alia negatiuè; propoſitiones enim affirmatiuæ debent eſſe obiecto, & verificatiuo poſitiuè conformes, nam cum propoſitio affirmatiua ſit veluti poſitiua obiecti, ad hoc vt ſit vera dari debet obiectum eo modo poſitum à parte rei, quo enunciatur, & intentionaliter ponitur; at cum propoſitio negatiua non adhæreat obiecto, nec illud intentionaliter ponat, ſed ab illo veluti fugiat, ad hoc vt ſit vera, non debet dari à parte rei id, quod concipit, & à quo refugit. Quare propoſitio negatiua ad hoc vt ſit vera, debet eſſe conformis veluti negatiuè, hoc eſt quod ipſa exiſtat, ſed non ſit difformis obiecto, non quod de-

detur aliquid, cum quo poſitiuè conformetur, ſed quod nihil detur, cui difformetur, cum quo cæteroqui deberet conformari, ſi exiſteret; ſic dum dico *non eſt lux*, erit vera propoſitio, non quod detur negatio lucis, cui hæc cognitio ſit poſitiuè conformis, ſed quia non datur lux, cui hæc cognitio ſit difformis, & cui cæteroqui deberet conformari, ſi exiſteret. Sicut ergo ad veritatem propoſitionum affirmatiuarum requiritur, quod detur earum verificatiuum, ita ad veritatem negatiuarum ſatis eſt, quod non detur earum falſificatiuum.

13 Dices primò idem eſt non dari falſificatiuum, ac dari negationem falſificatiui, & idem eſt, quod hæc propoſitio, *non eſt lux* ſit vera, quia non datur quidquam cui difformetur, ac quia datur negatio cuiuſcumque, cui difformetur. Reſpondeo hoc eſſe falſum, cum enim non valeat argumentari à ſenſu negante ad infinitatem, non licebit inferre: Non datur falſificatiuum, ergo datur negatio falſificatiui. Quod ſi petas quid ſit non dari falſificatiuum, quid ſit non dari alium mundum &c. dico malè à te peti, vt aſſignem quid ſit, cum dicam non eſſe quidquam. Si-

cuti-

cuti malè peteres vt aſſignem quid ſit chimæra independenter ab intellectu, cum independenter ab illo non ſit quidquam.

14 Dices ſecundò, ſi hæc propoſitio: non eſt alter mundus, non eſſet vera per aliquid diſtinctũ à cognitione, eſſet vera per ſuam ſolam eſſentiam, ideòque eſſet eſſentialiter vera. Reſpondeo diſtinguo ſequelam eſſet vera eſſentialiter, & per eſſentiam cognitionis, hoc eſt nihil daretur diſtinctum à cognitione, per quod illa conſtitueretur in ratione veri, concedo ſequelam, eſſet vera eſſentialiter, hoc eſt indefectibiliter, itàut quoties daretur hæc cognitio, dari deberet veritas, nego ſequelam, ſi enim fuiſſet poſitus alter mundus, hæc propoſitio fuiſſet falſa; Itaque ſicuti propoſitiones affirmatiuæ contingenter veræ, ablata re, quam affirmant, ſunt falſæ, ità negatiuæ non per negationis ablationem, ſed per poſitionem rei negatæ ſunt falſæ; Sicuti enim aliquæ denominationes pereunt per ablationem alicuius entis; ità denominatio veri in propoſitionibus negatiuis perit per poſitionem obiecti negati: Hinc etiam propoſitionibus negatiuis veritas eſt partim intrinſeca, partim extrinſeca, non tamẽ

po-

poſitiuè, ſed negatiuè; non ex eo quod detur aliquid extrinſecum negatiuum, ſed ex eo quod non detur quidquam extrinſecum, per quod propoſitio negatiua falſificetur; Non aliter ac iſta propoſitio Chimæra non eſt ens, eſt vera, non per negationem neceſſariam entis chimerici, quam neque aduerſarij admittunt, ſed per hoc, quod totum, quod de chimæra datur, ſit hæc cognitio, ita vt non detur quidquam, per quod hæc cognitio falſificetur.

15 Dices tertiò, ſi non admittantur negationes obiectiuæ, non poteſt aſſignari, à quo determinetur intellectus ad immediatè aſſentiendum propoſitionibus negatiuis contingenter veris, ſimiliter non poteſt aſſignari, à quo nam determinentur Bruta ad quærendos catulos non repertos in loco &c. Sed contra eſt quia neque in ſententia aduerſariorum negatio rei poteſt eſſe ſufficiens determinatiuum ad hoc, nam hic dantur negationes rerum omnium, quæ hic non ſunt, quid ergo me determinat ad negandam exiſtentiam huius potius, quam illius rei in hoc loco? certè non poſſum determinari ad negandam exiſtentiam alicuius rei; cuius nullas nec intuitiuas, nec abſtractiuas ſpe-

ſpecies vnquam habuerim, & tamen huius etiam rei negatio hic datur; aliquid ergo aliud requiritur, de quo abſque eo quod dicamus negationes cadere ſub experientiam, poterimus aſſerere, quod de ſe ſolo nos poſſit determinare. Dico ergo determinari nos ad immediatè aſſentiendũ propoſitionibus negatiuis per hoc, quod exiſtẽte in nobis apprehẽſione hic & nunc abſtractiua de aliqua re, ſi de præsẽti aliæ omnes noſtrę cognitiones intuitiuæ ſunt de alijs obiectis, ab hoc determinamur ad dicendum, quod hic, & nunc non habeamus cognitionẽ intuitiuam de re illa, quam abſtractiuè cognoſcimus, dum cætera cognoſcimus intuitiuè: ex quo deinde inferimus, quod talis res hic non exiſtat. Proportionali autem modo diſcurrendum eſt de Brutis. Hinc auari non cruciantur à carẽtia pecuniæ, quæ ſi de ſe cruciaret, eſſet profecto pluſquam mera negatio, ſed cruciantur, quia cum omnes cognitiones intuitiuæ, quas habet auarus, ſint de alijs obiectis, hinc determinatur ad dicendum, quod non habet pecunias, ex quo deinde ſequitur dolor.

16 Dices quartò, Innocentia, hoc eſt carentia peccati eſt bona, & amatur à Deo, ergo eſt ens. Reſpondeo, quod ſicuti

ſicuti anima cum actu peccaminoſo faceret complexum malum, ita anima eſt quid bonum, quando totum, quod eſt in anima, eſt ipſa entitas animæ. Ex eo autem, quod totum quod eſt in anima ſit entitas animæ, non bene infertur, vt vidimus, quod totum, quod eſt in anima, ſit entitas animæ, & negatio alicuius alterius. Pariter quando damnati amant annihilationem ſui, ad hoc vt talis amor ſit ſine errore, debet eſſe talis, vt totum, quod velint exiſtere, vel totum, de cuius exiſtentia non curent, ſint alia quælibet præter exiſtentiam ſui, in quam poſitiuo odio ferantur, aliter eorum amor non niſi per errorem tendere poteſt in negationem; cum hæc de ſe non ſit amabilis.

17 Dices quintò, quando aër ex lucido fit tenebroſus mutatur intrinſecè, ergo per intrinſecam receptionem mutationis lucis. Reſpondeo mutari intrinſecè non per vllius rei intrinſecam receptionem, ſed per deperditionem lucis, quæ illi erat intrinſeca, ideòque duplex erit intrinſeca mutatio, alia per acquiſitioné alicuius intrinſeci, alia per amiſſionem alicuius, quod erat intrinſecũ, ad hoc auté non eſt neceſſe quod loco primi intrinſeci ſuccedat intrinſeca negatio.

18 Di-

18 Dices denique Chriſtum Dominum dixiſſe de Iuda: *Melius illi erat ſi natus non fuiſſet*; ergo negatio habet aliquam bonitatem, & entitatem. Reſpondeo Chriſtum Dominum locutum fuiſſe iuxta vulgarem loquendi modum, quo ex Ariſt. 4. metaph. tex. 2. *ipſum non ens eſſe non ens dicimus*: ex quo patet in quo ſenſu intelligendus ſit Ariſt. quoties negationibus aliquod eſſe videtur tribuere. Quare dum capite de oppoſitis ait: *Sicut affirmatio ad negationem opponitur, ſic & res, quæ ſub vtroque eſt*, non potuit nomine *rei*, quæ eſt ſub propoſitione negatiua, intelligere id, quod eſt rigorosè res, ac proinde dicendum eſt, quod *non ens*, & *non rem* iuxta vulgarem modum appellauerit *rem*, vbi ex profeſſo de non ente non diſputabat; quod etiam nos præſtabimus in ſequẽtibus, vtentes breuitatis, ac facilitatis gratia, recepto loquendi modo, quo non entia entia negatiua, & negationes appellantur.

19 Ex dictis infertur negationes nõ poſſe eſſe aliquid poſitiuum incompoſſibile cum rè negata, vt aliqui ſenſerunt, nam vel hoc eſt aliquid creatum, vel aliquid increatum; non creatum, quia quando Deus nihil creauerat, dabatur nega-

negatio contingens rerum omnium, nec tamen dabatur quidquam poſitiuũ extra Deum. Si vero hoc poſitiuum incompoſſibile eſt quid increatum, Decretum ſcilicet Dei nolitiuum, hoc quidem eſt veluti negatio cauſalis, quia decretum Dei eſt quaſi cauſa, quòd res non exiſtat; atque hoc non negamus, ſed non facit ad rem preſentem, in qua diſputamus de negatione formali.

DISTINCTIO QVINTA.

De Prædicamentis.

CAPVT PRIMVM.

Prædicamentorum diuiſio.

1 OMNE ens reale diuiſum fuit in decem claſſes, ac ſumma genera, quæ vocantur prædicamenta: hæc autem ſunt Subſtantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Paſſio, Vbi, Duratio, Situs, Habitus. Præter primum omnia alia prædicamenta ſunt accidentia; ideòque in illis non ponitur ratio

ratio accidentis vtpote ſuperior ad omnia nouem prædicamenta; Sicuti neque in illis ponitur ratio entis realis, vtpote ad omnia prædicamenta ſuperior, & quæ in hæc decem prædicamenta diuiditur. Cum enim prædicamenta ſint membra omnia, quæ diuidunt Ens reale, non debuit in collectione membrorum diuidentium Ens reale, poni ipſum Ens reale; ſicuti neque in collectione membrorum diuidentium Accidẽs collocari debuit ipſum Accidens.

2 De hac prædicamentorũ diuiſione ſentiendũ eſt, ſicuti diximus de diuiſione prædicabilium; nimirum quod metaphyſicè loquendo fieri potuerit exactior, ſimpliciter tamen ſit bona, cum ſit idonea ad finem, propter quem eſt inſtituta; ad inſtruendum ſcilicet Logicum aliquali rerum omnium cognitione. Ad aliqualem autem rerum omniũ cognitionem diuiſio rerum omnium in duo tantum membra, in Subſtantiam ſcilicet, & Accidens fuiſſet nimis preſſa: diuiſio verò in plura capita, quam decem fuiſſet prolixior. Cæterum metaphyſicè loquendo nulla apparet neceſſitas cur Actio, & Paſſio, quæ realiter nõ diſtinguuntur, debuerint conſtituere duo diuerſa prædicamenta.

3 In

3 In vnoquoque ex his decem prædicamentis aſſignari poteſt ſeries prædicatorum, quæ à ſupremo genere vſque ad vltima indiuidua per genera, & ſpecies intermedias deducatur. Exemplificatur tamen communiter in prædicamento Subſtantiæ: tanquam in faciliori; à Subſtantia enim deſcenditur ad Corpus, ad Viuens, ad Animal, ad Hominem, vſque ad vltimum Indiuiduũ, & talis ſeries prædicatorum ſubſtantiæ appellatur linea prædicamentalis, in qua directè ponuntur Genera, Species, & Indiuiduum, ex quibus quodlibet ſuperius prædicatur de inferiori *in quid*. Indirectè, & ad latus ponuntur Differentiæ, quæ prædicantur *in quale*. Reductiuè demum poni in ea poſſunt partes phyſicæ; v. g. materia, & forma; partes integrales, manus, pes &c.

4 Inſiſtendo communi auctoritati excludimus à prædicamento Deum, & ſi quæ alia entia infinita eſſent poſſibilia. Propter maximam enim diſtantiam finiti ab infinito, non ſunt infinita in iiſdem rerum claſſibus reponenda cum finitis.

CAPVT SECVNDVM.

De Prædicamento Subſtantiæ.

1 Metaphyſicum ſubſtantiæ conceptum aſſignauimus diſtinctione ſuperiori cap. 5. ideòque Logica hic ſuperſunt expedienda. Primò ergo ſummum genus in prædicamento ſubſtantiæ eſt ſubſtantia finita importata ad modum per ſe ſtantis. hic enim conceptus eſt vniuocus, vniuerſaliſſimus, & prædicabilis in quid de omnibus, & ſolis ijs, quæ directè ponuntur in prædicamento ſubſtantiæ ex communi Ariſtotelis, aliorùmque ſententia. Et quamuis ſupra ſubſtantiam detur genus ſuperius entis realis, vt probauimus diſtinctione ſuperiori cap. 2. Ens tamen reale eſt genus ad omnia prædicamenta; ideòque ſummum genus intra prædicamentum ſubſtantiæ, quod ipſum ſit ſubſtantia, eſt ſubſtantia finita &c. *finita*, inquam, quia ex prædicamento excluſimus infinita; *Importata ad modum per ſe ſtantis*, vt prædicari poſſit in quid de inferioribus.

2 Sub

2 Sub hoc ſummo genere ſubſtantiæ comprehendimus Angelos, & Cœlos ex Ariſtot. enim 5.met.cap.8. etiam Dæmonia, & ſimplicia corpora dicuntur ſubſtantia; ideòque etiam ſi Cœli admittantur eſſe corpora ſimplicia, adhuc poterunt ſub genere ſubſtantiæ cóprehendi. Neque obſtat ſimplicitati Angelorum, compoſitio ex genere, & differentia, hæc enim, nullam arguens cópoſitionem phyſicam, nullam importat imperfectionem.

3 Diuiditur ab Ariſtotele hic Subſtantia in primam, & ſecundam, ex cuius verbis conſtat nomine primæ ſubſtantiæ intellexiſſe ſubſtantiam ſingularem, nomine verò ſecundæ ſubſtantiam vniuerſalem. Meritò autem ſubſtantiã ſingularem vocauit ſubſtantiam primã; quia cum de ratione ſubſtantiæ ſit ſtare per ſe, ſubſtantia ſingularis, quæ non prædicatur de vllo inferiori, ſicuti prædicatur ſubſtantia vniuerſalis, intelligitur ex noſtro modo concipiendi magis ſtare per ſe. Quamuis enim realiter loquendo ſubſtantia non ſuſcipiat magis, & minus, illa tamen ſubſtantia, quæ cum de nullo inferiori prædicetur, nulli inferiori intelligitur aduenire, magis etiam intelligitur ex noſtro modo concipien-

cipiendi participare rationem ſubſtantiæ. Hinc prima Subſtantia eſt ex Ariſt. quæ *neque de ſubiecto*, hoc eſt *de inferiori aliquo dicitur, neque in ſubiecto aliquo eſt, vt quidam homo*. Secunda verò ſubſtantia erit, quæ de ſubiecto, ſeu inferiori dicitur, ſed in ſubiecto non eſt. Quare *non eſſe in ſubiecto* eſt commune vtrique ſubſtantiæ; differunt verò inter ſe, quod prima non dicitur, ſecunda verò dicitur de ſubiecto inferiori.

4 Hæc diuiſio ſubſtantiæ in primam, & ſecundam, eſt diuiſio ſubiecti, vel concreti accidentalis in accidentia intentionalia. Si enim diuiſum ſit ſubſtantia, membra verò diuidētia ſint ſubſtantia ſingularis, hoc eſt clarè cognita, & ſubſtantia vniuerſalis, hoc eſt obſcurè cognita, erit diuiſio ſubiecti in accidentia intentionalia: ſi verò diuiſum ſit ſubſtantia cognita clarè, & ſubſtantia cognita obſcurè, erit diuiſio concreti accidentalis in accidentia intentionalia.

5 Ex quo infertur hanc diuiſionem eſſe vniuoci in vniuocata; membris enim diuidentibus nomen eſt idem, & ratio ſubſtantiæ eadem; ratio enim, & nomen ſubſtantiæ cognitæ conuenit tã ſubſtantiæ cognitæ clarè, qualis eſt ſubſtan-

ſubſtantia ſingularis; quàm ſubſtantiæ cognitæ obſcurè, qualis eſt ſubſtantia vniuerſalis; vtraque enim habet & nomen, & rationem ſubſtantiæ cognitæ.

6 Dices primò, in hac diuiſione diuiſum eſt idem cum vno ex membris diuidentibus; diuiſum enim eſt ſubſtantia cognita vt ſic, ideòque ſubſtantia vniuerſalis. Reſpondeo, Diuiſum eſſe ſubſtantiam cognitam vt ſic, & vniuerſalem ſolum exercitè, Vnum vero ex membris diuidentibus eſſe ſubſtantiam vniuerſalem non ſolum exercitè ſed etiam ſignatè, hoc eſt cognitam vt vniuerſalem.

7 Dices ſecundò, In hac diuiſione vnum ex membris diuidentibus prædicari poteſt de alio; nam dici poteſt Petrus eſt homo: ſed Petrus eſt ſubſtantia ſingularis, homo ſubſtantia vniuerſalis; ergo ſubſtantia vniuerſalis prædicari poteſt de ſingulari. Reſpondeo ſubſtantiam vniuerſalem materialiter prædicari poſſe de ſingulari, non verò ſubſtantiam vniuerſalem formaliter. Licet enim dici poſſit Petrus eſt homo, non tamen dici poteſt ſubſtantia ſingularis eſt ſubſtantia vniuerſalis, vel è contra; cum ergo membra diuidentia ſint ſubſtantia ſingularis, & vniuerſalis formaliter,

conſtat quod vnum membrum diuidens non poſſit prædicari de alio.

CAPVT TERTIVM.

De prædicamento Quantitatis.

SECTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex ſit Quantitas.

1 QVantitas, ſi ruditer explicetur, erit id, quo res dicitur quanta, longa ſcilicet, breuis, lata &c. Alia eſt *diſcreta*, quæ habet partes actu diuiſas, & huiuſmodi eſt Numerus, qui non eſt peculiare accidens diſtinctum realiter ab vnitatibus conſtituentibus numerum numerabilem; Alia eſt quantitas *continua*, quæ ſcilicet habet partes vnitas, ſeù continuatas. Preterea hæc alia eſt *ſucceſſiua* habens partes vnam poſt aliam, & talis eſt tẽpus, & motus, Alia eſt *permanens* habens videlicet omnes ſuas partes ſimul.

Atque

Atque hæc rurſus alia eſt *intenſiua* habens ſuas partes exiſtentes in eadem parte ſubiecti; alia eſt *extenſiua*, cuius ſcilicet partes ordinantur, & continuantur vna extra aliam, vt vna ſit in loco diuerſo à loco alterius, nec poſſint naturaliter duæ ex his partibus eſſe in eodem loco.

2 Quantitas permanens extenſiua definita fuit ab Ariſt. 5. metaph. cap. 13. in concreto, tum quia non modo alia materialia habent à quantitate eſſe quanta, ſed ipſa etiam quantitas de ſe eſt quanta. Definitur autem ſic. *Quantum dicitur, quod eſt in ea, quæ inſunt, diuiſibile, quorum vtrumque, aut ſingulum vnum quid, & quod quid aptum eſt eſſe.*

3 Et primò definitur Quantum per diuiſibilitatem, non tamen quamcumque, ſed phyſicam ortam ex reſiſtentia, & impenetrabilitate, quam nulla res habet niſi à quantitate permanenti extenſiua, vt conſtabit ex ratione formali huius quantitatis paulò poſt aſſignanda. Hinc materia non eſt quantitas, quia eius partes nõ ſunt diuiſibiles diuiſibilitate ſenſibili orta ex reſiſtentia, & impenetrabilitate, cum hanc non habeant niſi à quantitate extenſiua. Idem dicendum de quantitate ſucceſſiua, &

de duabus vbicationibus, quarum vna non poteſt eſſe in loco alterius, non ex eo, quod ratione impenetrabilitatis vna impediat aliam, ſed ex eo, quod eſſentialiter habeat non poſſe exiſtere in loco alterius.

4 Dicitur præterea Quantum eſſe diuiſibile *in ea, quæ inſunt*, hoc eſt in partes, quæ ante diuiſionem erant in ipſo toto quanto. In partes, inquam, quarum vtraque ſit aliquid demonſtrabile, & completum in ratione quanti, ſicuti ante diuiſionem ipſum totum erat quid demonſtrabile, & completum in eadem ratione quanti. Oppoſitum accidit in compoſito ex partibus eſſentialibus, in compoſito ſcilicet ex materia & forma. Hoc enim non eſt diuiſibile in partes, quarum quælibet ſit *vnum quid*, aut *quod quid*, cum non ſit vnum quoddam totum eiuſdem rationis, & eſſentiæ cum illo, cuius erat pars; neque enim eadem prædicata eſſentialia conueniunt poſt diuiſionem parti quantitatis, quæ conueniebant toti.

5 Dices *vnum quid*, ſeù *quod quid* non dicitur niſi de ſubſtantia completa, ergo malè dicitur, quod quantitas ſit diuiſibilis in partes, quarum quælibet ſit demonſtrabilis tanquam vnum quid. Reſpon-

ſpondeo licet hi termini in rigore non tribuantur niſi ſubſtantiæ completæ, in acceptione tamen minus rigoroſa tribui poſſunt cuicunque rei habenti ſuam quidditatem, & eſſentiam, ideòque quando res quælibet retinet ſua prædicata eſſentialia dici poteſt permanere vnum quid, ſeù quod quid ſicuti prius.

SECTIO SECVNDA.

In quo conſiſtat ratio formalis quantitatis continuæ.

1 PRimò conſiſtere non poteſt in ratione *menſuræ aptitudinalis actiuæ vel paſſiuæ*. Hoc enim non eſt prædicatum primarium quantitatis, ſed quod ad alia prædicata intelligitur ſubſequi; poſſe enim menſurare, vel menſurari ſubſequitur ad æqualitatem; ſed æqualitas non eſt eſſentia, ſed proprietas quãtitatis ex Ariſt. 7. phyſicor. tex. 32. ergo multò minus ratio menſuræ aptitudinalis erit eſſentia, & primarium prædicatum quantitatis, ſed erit tantum proprietas, ſupponens aliud prædicatum, nimirum hoc, quod eſt habere

partes impenetrabiles, ad quod ratio menſuræ aptitudinalis, & multò magis ratio menſuræ actualis intelligitur ſubſequi.

2 Non poteſt pariter formalis ratio quantitatis conſiſtere in hoc, *quod eſt habere partes*. Hoc enim prædicatum conuenit etiam materiæ, & formæ materiali tam ſubſtantiali, quam accidentali, ſi enim formæ materiales non haberent de ſe partes non poſſent illas à quantitate recipere; ſicuti anima rationalis, quia de ſe caret partibus, illas non acquirit per hoc, quod vniatur quantitati; ſed adhuc remanet carens partibus tota in toto, & tota in qualibet parte corporis, quod formis materialibus nō conuenit. Præterea ſicuti Deus conſeruat in Sanctiſſima Euchariſtia quantitatem ſine materia, ita ſi conſeruaret materiam ſine quantitate, nunquid propterea materia redacta eſſet ad indiuiſibilia? Si ergo adhuc haberet partes, has non haberet à quantitàte, ſed à ſe.

3 Neque ratio formalis quantitatis conſiſtit in *extreitate partium vel in ordine ad ſe, vel in ordine ad locum*; Non in extreitate partium in ordine ad locum, quia hæc habetur formaliter per vbicatio-

tionem; & corpus Chriſti Domini in Euchariſtia retinet ſuam quantitatem, vt docent communiter Theologi, nec tamen habet partes extra partes localiter. Non in extreitate partium in ordine ad ſe, quia hæc conuenit alteri à quantitate; Extreitas enim partium in ordine ad ſe eſt exigentia partium ad taliter intrinſecè vniri, vt ratione intrinſecæ vnionis vna pars non omnibus alijs partibus immediatè vniatur, ſed immediatè vni, mediatè verò alteri; Sic caput immediatè vnitur collo, nec niſi mediatè pectori; hæc autem extreitas côuenit etiam formis materialibus ſubſtantialibus; neque enim pars formæ plantæ, quæ eſt in trunco exigit vniri immediatè parti eiuſdem formæ, quæ eſt in ramis, ſed ſolum mediatè; ſimiliter duratio hodierna non exigit vniri, ſeu continuari cum duratione anni ſequentis niſi mediatè. Idem dicendum de exigentia extreitatis partium in ordine ad locum, forma enim materialis exigit habere ſuas partes cum extreitate locali, adhoc vt poſſit operari.

4 Reliquum igitur eſt vt eſſentia, & formalis ratio quantitatis permanentis extenſiuæ dicatur conſiſtere *in impenetrabilitate*, hoc eſt in exigentia naturali

K 6 impe-

impenetrationis cum alia quantitate, vel cum alia quacunque re, quæ affecta ſit quantitate. Hoc enim ſoli quantitati conuenit, & eſt prædicatum primarium, ex quo cætera intelliguntur profluere. Et primò hoc non conuenit formis accidentalibus, quæ de ſe tam cum ſubſtantia, quam cum alijs accidentibus etiam eiuſdem rationis penetrantur, nec niſi à quantitate redduntur formaliter impenetrabiles. Idem dicẽdum de materia, & de formis ſubſtantialibus, quæ exigunt quidem quantitatem, à qua redduntur formaliter impenetrabiles, & hac de cauſa ſunt quid materiale, ſed ipſæ de ſe non ſunt formaliter impenetrabiles: cum enim deſtructa tota ſubſtantia materiæ, & formæ ſubſtantialis, remaneat in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento impenetrabilitas, materia, & forma ſubſtantialis redduntur formaliter impenetrabiles à quantitate, vt melius conſtabit capite ſequenti. Hinc ſi materia, & forma ſubſtãtialis materialis ſpoliarentur quãtitate, earum partes poſſent penetrari, & redigi in locum minorem ſemper, ac minorem in infinitum.

5 Prædicatum *impenetrabilitatis* eſt etiam primarium quantitatis; ex impenetra-

netrabilitate enim oritur, quod quantitas diuidi poſſit diuiſione materiali, & ſenſibili orta ex reſiſtentia, & facta per ſciſſionem v.g. vel fractionem. Ex illa, oritur, quod per vires agentis naturalis tolli non poſſit à partibus earum extreitas in ordine ad locum, ex qua deinde ſequatur ratio firma menſuræ aptitudinalis, tam actiuæ, quàm paſſiuæ. Verum quidem eſt, quod habere partes,& earum extreitas in ordine ad ſe, non oriuntur ex impenetrabilitate, ſed adhuc neutrum ex his poteſt eſſe prædicatum primarium, & ratio formalis quantitatis, tum quia hæc conueniunt a lijs, vt vidimus: tum quia alia prædicata quantitatis non oriunturex his: Quare habere partes erit prædicatum genericum, impenetrabilitas verò prædicatum ſpecificum quantitatis; Ideòque quando Ariſtoteles definiuit quantitatem per diuiſibilitatem, vel explicari debet, quod quantitas ſit id, quod eſt diuiſibile in partes impenetrabiles,vel quod Ariſtoteles tradere noluerit exactam quantitatis definitionem cum modò illam per diuiſibilitatem, modò per menſurabilitatem explicuerit. Dixi rationem formalem quantitatis conſiſtere in impenetrabilitate, ſeu in exigen-
tia

tia naturali impenetrationis, quia licet eſſentiale ſit quantitati hanc exigentiam habere, non tamen illi eſſentiale, ſed ſolum connaturale eſt, quod tali exigentiæ ſatisfiat, quia remanente exigentia impenetrationis poteſt illi à Deo ſupernaturaliter operante actualis impenetratio denegari.

SECTIO TERTIA.

An quantitas permanens extenſiua ſit accidens diſtinctum realiter à rebus quantis.

1 CVM rationem formalem quantitatis dixerimus eſſe impenetrabilitatem, idem erit quærere, an quantitas ſit realiter diſtincta, ac vtrum impenetrabilitas ſit accidens realiter diſtinctum à rebus, quæ per quantitatẽ redduntur impenetrabiles: ad quod reſpondendum eſt affirmatiuè, & probatur ex Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, in quo deſtructa tota ſubſtantia panis, & vini remanet impenetrabilitas,

litas, ſed hæc non eſt vnum ex alijs accidentibus, quæ remanent, ergo erit peculiare accidens realiter diſtinctum tam à ſubſtantia, quàm ab alijs accidentibus. Maior conſtat experientia, neque enim Hoſtia penetratur cum manu Sacerdotis. Minor probatur, quia alia accidentia penetrantur cum ſubſtantia, & cum alijs accidentibus, tam eiuſdem, quam diuerſæ rationis; vnus enim gradus caloris penetratur cum ſubſtantia, & cum alijs gradibus caloris, quos ſuo loco admittemus homogeneos, & cum albedine, alijſque accidentibus.

2 Præterea impenetrabilitas ſpecierũ Euchariſticarum haberi non poteſt ab vbicatione ſubſtantiæ panis; pereunte enim ſubſtantia, perire etiam debuit vbicatio illi eſſentialiter alligata; neque ab vbicatione aliorum accidentium, tum quia ſi alia accidentia ſunt de ſe penetrabilia, penetrabiles etiam erunt eorum vbicationes; tum etiam quia modis vtpotè entitatibus imperfectiſſimis non eſt tribuendum aliud prædicatum, & perfectio niſi merè, hoc quod eſt tollere talem indifferentiam, & determinare ad illam denominationem, ad quam determinandam ſunt inſtituti

à na-

à natura, aliter non imminuimus entitates, ſed perfectionem, quam ab alijs accidentibus adimimus, damus modis, quibus non debetur.

3 Dices primò, Hoſtiam Conſecratam fore de ſe penetrabilem, niſi Deus ad occultandum myſterium ſuppleret impenetrabilitatem ſubſtantiæ, quæ perijt. Sed contrà quia habemus præcipuè ex Tridentino, quod remaneant ſpecies panis, & vini, ergo remanent accidentia, quæ ſenſibus percipi poſſunt; de his enim ad minus loquuntur Concilia, dum illa appellant ſpecies, quia ingerunt ſpeciem ſui, & ſunt immediatum principium obiectiuum noſtrarum ſenſationum. Cum ergo Tridentinum indefinitè loquatur, & non ſit maior ratio de vna ſpecie, quam de alia, dicendum eſt, quod remaneant omnes, cum omnes ęquè faciant, quod Sacramentum ſit ſignum vere ſenſibile, & quod nullis præſtigijs illudamur.

4 Sicut ergo, quia experimur viſionem de albedine, dicimus dari in hoſtia veram albedinem, à quà tamquam à principio obiectiuo oriatur talis viſio; Similiter quia experimur talem guſtationem de dulcedine per applicationem

hoſtiæ

hoſtiæ ad organum guſtus, dicimus dari in hoſtia veram dulcedinem, neque poſſumus dicere, quod talia principia obiectiua noſtrarum ſenſationum ſuppleantur à Deo miraculosè: ita quia experimur ab hoſtia impediri manum, ne vlterius tendat, & ſuccedat in locum, in quo eſt hoſtia, dicendum eſt verè dari id, à quo manus impeditur, & quod eſt principium obiectiuum, à quo oritur talis ſenſatio de impedimento, & impenetrabilitate.

5 Dices ſecundò, Quando ſpecies Euchariſticæ calefactæ reducunt ſe ad ſuum connaturale temperamentum, ſupplet Deus defectum ſubſtantiæ efficiendo id, quod fieri deberet à ſubſtantia, ergo idem poterimus dicere de impenetrabilitate. Sed contra quia Tridentinum definiuit tantum, quod remaneant ſpecies, hoc eſt immediatum principium obiectiuum noſtrarum ſenſationum, quia hoc eſt id, quod pertinet ad ſenſibilitatem Sacramenti. De eo autem, quod eſt principium, & cauſa huius immediati principij obiectiui, nõ dixit quod remaneat, ideòque benè recurrimus ad Deum miraculosè reproducentem frigus, & quidem verum, ac reale frigus, quod ſit principium obiectiuum

ctiuum noſtrarum ſenſationum. Cum ergo impenetrabilitas ſit immediatum principium obiectiuum noſtrarum ſenſationum, hoc debuit verè, & realiter adeſſe, licet Deus ſuppleat in genere causæ efficientis cauſalitatem materialem ſubſtantiæ, ſine qua impenetrabilitas deberet perire.

6 Idem dicendum in caſu, in quo quis nutriretur, & viueret ſolis ſpeciebus Euchariſticis, benè enim poſſemus in hoc caſu dicere, quod Deus miraculosè ſuppleret defectum ſubſtantiæ abſque eo, quod quidquam diceremus cōtra Concilia, nam ea, quæ immediatè experimur per comeſtionem ſunt talia accidentia,& hæc verè dantur. At quod deinde per ſpecies illas nutriamur, & viuamus, mediatè, & per diſcurſum inferremus, dum in tali caſu ita ratiocinaremur; Nihil aliud comedimus niſi ſpecies Euchariſticas,& tamen viximus, & nutriti ſumus,ergo per illas viximus, & nutriti ſumus. De principio autem huius effectus remoti nihil Concilium definire voluiſſe eſt apud omnes in confeſſo, neque pro hoc eius verba quidquam faciunt; ideòque bene poſſumus, & debemus ad Deum recurrere.

7 Adnotandum denique eſt impenetra-

netrabilitatem ex multiplici capite haberi poſſe, poteſt enim haberi vel extrinſecè ex decreto Dei nolentis, quod duo Angeli v.g. ſe penetrent, vel ex eo quod aliqua duo ſint eſſentialiter affixa diuerſis locis, & talia ſunt duo vbi, quæ ſi ſint affixa diuerſis locis imaginarijs, eidem correſpondere non poſſunt, ſed impenetrabilitas propria quantitatis eſt, qua vna quantitas naturaliter excludit aliã à loco, quem ipſa præoccupauit, non ex eo, quod illa alia quãtitas in tali loco non poſſit exiſtere; ſed ex eo, quod vna quãtitas habeat de ſe reſiſtere, & expellere aliam à loco, quem præoccupauit.

SECTIO QVARTA.

An quantitas, & aliud quodlibet continuum componatur ex ſolis indiuiſibilibus finitis, vel infinitis.

1 Dicendum primò eſt non componi ex indiuiſibilibus infinitis indiuiſibiliter locatis, hoc eſt correſpõdentibus ſpatio indiuiſibili loci, quia dare-

daretur infinitum actu non modo in numero, vt per ſe patet, ſed etiam in extenſione. Vel enim punctum additum puncto faceret, vel non faceret extenſionem aliquam; ſi nullam faceret extenſionem, ergo neque infinita puncta vllam facerent extenſionem; ſi verò dicas: quod duo puncta facerent aliquam extenſionem, dicas etiam neceſſe eſt, quod infinita binaria punctorum facerent extenſionem conſtantem partibus infinitis æqualibus illi certæ, ac determinatæ extenſioni, quam faceret binarium punctorum.

2. Sed ſiue fingantur puncta finita, ſiue infinita, ex ſolis punctis indiuiſibiliter locatis, componi non poſſe continuum, probatur ex eo, quod punctum additum puncto non facit extenſionem, cum enim vnum punctum non poſſit tangere aliud punctum ſecundum partem, quia caret partibus, poterit tantum illud tangere ſecundum ſe totum; ſed quod tangit aliud ſecundum ſe totum penetratur cum illo, ergo cum illo non facit extenſionem. Minor probatur, quia ſi Deus velit, quod duo puncta ſe penetrent, quid aliud fiet, niſi quod duo puncta ſe tangant (ſecũdum) ſe tota? & ſi velit, quod duæ manus ſe pene-

penetrent, nihil aliud fiet, niſi quod ſe tangant ſecundum ſe totas: ergo idem eſt aliqua duo penetrari, ac ſe tangere ſecundum ſe tota. Præterea ſi vellet Deus duo puncta prius penetrari, deinde verò quod deſinerent eſſe penetrata, non poſſet velle, quod remaneret eorum contactus; eſt enim impercep-tibile, quod remaneat eorum contactus, & non ſint penetrata.

3 Quod ſi dicas hoc non ità facile percipi; ratio erit,quia difficillimè punctum imaginamur; cæterum duo puncta indiuiſibiliter locata, & ſe ſe immediatè tangentia, licet aliquid plus ſint, quam vnum punctum, ſi ſpectemus numerum, non tamen aliquid plus ſunt, quoad extenſionem. Non ità accidit in rebus diuiſibilibus ſe ſe immediatè tangentibus, in his enim nulla interuenit penetratio, quia nihil eſt aſſignabile, quod tangat aliud ſecundum ſe totum, quamcunque enim partem aſſignaueris, ſemper in illa aſſignare poteris aliquid, quod imediatè tangit, aliquid quod non immediatè tangit. Ad hanc probationem reducitur aliud argumentum Peripateticorum, quod nimirum ex non quantis, qualia ſunt pũcta, non poteſt fieri quantum, ex punctis

ctis enim non quantis, quæ ſi immediatè ſe tangant non faciunt extenſionem, ſed penetrantur; non poteſt fieri aliquid quantum, & extenſum.

4 Præterea ſi continuum conſtaret ſolis indiuiſibilibus indiuiſibiliter locatis; Achilles velociſſimè currens non moueretur velocius, quam teſtudo, ſi enim continuum permanens conſtaret indiuiſibilibus, etiam tempus, & ſpatiũ conſtaret indiuiſibilibus, ergo dum vnum punctum Achillis in vno puncto temporis percurreret vnum punctum ſpatij etiã vnum punctum teſtudinis in vno puncto tẽporis percurreret vnũ pũctũ ſpatij; ergo non moueretur velocius Achilles, quam teſtudo; neque enim vnum punctum Achillis in vno puncto temporis poteſt eſſe in duplici, vel pluribus punctis ſpatij, quia eſſet naturaliter replicatum, neq; poteſt vnũ punctũ teſtudinis in vno puncto temporis eſſe in ſpatio minori; quam ſit vnum pũctum, cum non detur ſpatium minus puncto: Quod autem dictum eſt de vno puncto Achillis, & teſtudinis, intelligendum etiã eſt de alijs punctis, ex quibus Achilles, & teſtudo in ſententia, quam impugnamus, componuntur.

5 Quod ſi dicas punctum teſtudinis,

nis, poſtquam in vno puncto temporis occupauit vnum punctum ſpatij, ibi qnieſcere per aliquot inſtantia. Contra eſt tum experientia, quæ docet motum eſſe quid continuum abſque morulis interceptis: tum quia ſequeretur, quod rota circumacta tota diſcontinuaretur; cōcipiantur enim puncta, quæ à centro rotæ verſus circumferentiam faciunt vnam lineam rectam, ſi quando aliquod punctum ex his valde diſtans à centro rotæ mouetur, aliquod aliud propè centrum per aliquam morulam quieſceret, non poſſent facere vnam lineam rectā, vt per ſe patet, ſed punctū, quod moueretur diſcontinuaretur à pūcto, quod quieſceret, ſed idem accideret in aliijs punctis rotæ, ergo tota rota diſcōtinuaretur.

6 Demum argumenta mathematica, quæ communiter hac in re afferuntur, euincunt non poſſe continuum ex ſolis indiuiſibilibus locatis indiuiſibiliter componi. Primò enim non omnis linea diuidi poſſet bifariam, quæ enim conſtaret punctis imparibus non eſſet in duas partes æquales diuiſibilis. Secundò tot puncta eſſent in circulo minori, quot in maiori cōcentrico, lineę enim ductæ à cētro ad quodlibet punctū circūferentiæ circuli maioris neceſſariò deſignare de-

beret

beret totidem puncta in circulo minori, nulla enim linea tranſiens per puncta circuli minoris tranſire poteſt per ſpatium minus puncto, neque duæ rectæ tranſire poſſent per idem punctum, abſque eo quod haberent idem ſegmentũ commune, quod implicat. Tertiò Diameter quadrati eſſet æqualis coſtæ, ſi enim à quolibet puncto vnius lateris ducantur totidem rectæ ad quodlibet punctum lateris oppoſiti, occupabunt totam aream quadrati, & per conſequens omnia puncta diametri, ideoque non plura puncta continebit diameter, quam coſta, ſeu latus quadrati, quod eſt abſurdum. Hæc autem, aliaque ſimilia argumenta non minoris roboris exiſtimãda ſunt ex eo, quod mathematica in ſuis demonſtrationibus procedat ex poſtulatis, quæ non probat, ſed aſſumit, nam mathematicæ ſumma ſemper ab omnibus tributa eſt certitudo, & ſi ſua poſtulata non probat, ideo non probat, quia propter euidentiam maximam, quam habent, vlterius probari non poſſunt.

7 Dicendum pariter eſt continuum non componi ex punctis inflatis, ſeu ex indiuiſibilibus locatis diuiſibiliter, itaut punctum de ſe indiuiſibile occupans ſpatium

ſpatium aliquod diuiſibile ſit totum in toto illo ſpatiolo, & totum in qualibet parte illius. Hæc enim ſententia noua, & contra Ariſtotelem, tribuit punctis continui materialis prædicatum proprium rei ſpiritualis; eſſe enim totum in toto, & totum in qualibet parte, eſt proprium rei ſpiritualis, quod rebus materialibus tribui ſine miraculo non debet.

8 Supereſt ergo vt continuum cōponi dicamus ex partibus diuiſibilibus in infinitum, quod tum auctoritate Peripateticorũ, Mathematicorũ, & SS. Patrum, tum ex impugnatione aliarum ſentētiarum ſatis ſuadetur. Verum quidem eſt ex hac ſententia ſequi, quod poſſit à Deo vna ala muſcæ v. g. ità diuidi per craſſitiem in plures, & plures ſuperficies tenuiores in infinitum, vt ſatis ſint ad cooperiendum totum Cœlum; ſed in hoc nullum eſt abſurdum, & ſuaderi poteſt à paritate motus. Dato enim quolibet motu quantumuis veloci, vel tardo, dari poteſt alius ſemper velocior, & velocior, vel tardior, ac tardior in infinitum ſpectata natura ipſius motus. Detur enim vectis v. g. bipalmaris, cuius ſuprema pars, ſeu cuſpis moueatur velocitate vt quatuor, partes

verò extremæ tarditate vt vnum, tum protendatur vectis & fiat quadripalmaris, ideòque duplo longior, ita tamen vt noua illius cuſpis non moueatur maiori velocitate, quàm moueretur prius altera cuſpis; hoc poſito partes extremæ vectis mouebuntur tarditate vt dimidium, quod ſi rurſus protendatur vectis magis, & magis in infinitum, ita vt ſemper ſuprema illius pars quantumuis magis, & magis protenſa non moueatur niſi velocitate vt quatuor, partes extremæ talis vectis mouebuntur tarditatè maiori ſemper, ac maiori in infinitum. Idem autem dicendum eſt de velocitate ſi partes extremæ ſemper eodem modo moueantur, & vectis in infinitum protendatur, cuſpis enim illius eò ſemper velocius mouebitur, quò magis protendetur; Si igitur motus eſſe poteſt maior ſemper, ac maior, vel minor & minor in infinitum, quid ni hoc idem de alia qualibet quantitate dicamus?

9 Hoc idem dicere debent tam qui componunt continuum ex indiuiſibilibus infinitis, in quibus nunquam deuenitur ad vltimum indiuiſibile, quam illi, qui componunt continuum ex indiuiſibilibus locatis diuiſibiliter; debent

enim

enim admittere, quod vbicatio cuiuſlibet puncti poſſit eſſe minor ſemper, & minor in infinitum, ideòque quod craſſities, quam habet vbicatio vnius alæ muſcæ ſit æquiualens non tot quin pluribus vbicationibus tenuiſſimis, ex quibus ſimul ſumptis tegi poſſet totum Cœlum. Porro quamuis tam quantitas maior, quam minor ſit in infinitum diuiſibilis, illa tamen ideo eſt maior, quia procedendo per æquales diuiſiones, ſemper diuiſiones quantitatis maioris ſunt maiores, quam diuiſiones quantitatis minoris. Quælibet autem quantitas eſt talis, vt, ſi procedamus per partes æquales, poſſimus deuenire ad vltimam, ſi verò procedamus per partes proportionales minores, & minores, nunquam poſſimus deuenire ad aliquam, quæ non ſit diuiſibilis in duas, quorum vna ſit prior, alia poſterior.

SECTIO QVINTA.

Per quid continuentur partes continui permanentis.

1 POſito quod continuum conſtet partibus in infinitum, vt ſtatua-

mus vtrum omnes, vel ſolùm aliquæ ſint actu diſtinctæ; examinandum prius eſt, per quid continuentur; cum enim poſſint exiſtere, & non exiſtere continuatæ, debet aliquid dari, per quod continuentur: Primò ergo partes continui homogenei ſubſtantialis non poſſunt ſufficienter continuari per approximationem, & diſpoſitiones accidentales, ſicuti pariter dicemus in phyſica, non poſſe materiam, & formam ſubſtantialem ſufficienter vniri per diſpoſitiones accidentales; eſt enim in vtriſque par ratio; ſicut enim compoſitum ex partibus eſſentialibus, prout compoſitum, eſt quid ſubſtantiale, & per ſe intentum à natura; ita continuum ſubſtantiale, prout continuum, eſt quid ſubſtantiale, & per ſe intentum à natura. Imò peculiari ratione continuũ ſubſtantiale, prout continuum, eſt quid ſubſtantiale, quia cum ſubſtantia illa, quæ eſt continua, non ſit acceptibilis, neque intelligibilis vt materialis, niſi prout importans aliquas partes continuas; non eſt intelligibilis in ratione talis ſubſtantiæ, niſi prout importans cõtinuationem: ergo ſi in compoſito eſſentiali, cuius partes, præſcindendo ab vnione eſſentiali, ſunt acceptibiles vt
ſub-

ſubſtantiales, vnio eſt quid ſubſtantiale, multò magis in continuo ſubſtantiali vnio continuatiua debebit eſſe quid ſubſtantiale. Certè ſicuti homo, prout homo, eſt quid per ſe intentum à natura, ità continuum ſubſtantiale, prout continuum, eſt quid perſe intentum à natura, quæ cum non potuerit per ſe intendere partes diuiſas, neque illas intendere niſi propter totum continuum, dicendum eſt, quod per ſe intenderit ipſum continuum, vt continuum; ideòque vnio continuatiua, per quam formaliter conſtituitur continuum, erit per ſe intenta à natura.

2 Dices primò. Continuum continuari per approximationem, & diſpoſitiones accidentales, non in recto, ſed ſolum in obliquo importatas. Sed contrà quia etiam ego dicam in compoſito eſſentiali materiam, & formam vniri per diſpoſitiones accidentales importatas in obliquo; Imò dicam, quod neque forma equi v. g. ſit ſubſtantialis, eo quod ſola materia importetur in recto cum de materia dicatur, quod ſit habens formam equi. Sed re vera in neutro caſu modus importandi in recto, vel in obliquo quidquam facit, cum ſit merè ex noſtro modo concipiendi.

Similiter licet vnio continuatiua ſit id, quo partes continuantur, attamen habet etiam rationem *vt quod*, quia eſt partiale conſtitutiuum continui, quod eſt perſe intentum à natura,

3 Dices ſecundò. Ideò partes eſſentiales vniri per vnionem ſubſtantialem, quia poſt vnionem remanent actuales partes, cum è contra partes continui poſt continuationem non ſint niſi partes potentiales. Sed contra: quia quid ex hoc infers contra probationem à nobis allatam? Imo ſi poſt continuationem partes deſinunt eſſe partes actuales, & conſtituuntur in ratione partium potentialium id; quo conſtituuntur in ratione partium potentialium, debet eſſe quid ſubſtantiale, quia cum idem ſit eſſe partes potentiales, ac eſſe continuum, ſicuti continuum vt continuū, eſt quid ſubſtantiale, ità hoc quod eſt partes potentiales eſſe potentiales haberi debet per aliquid ſubſtantiale.

4 Adde partes corporis Chriſti Domini in Euchariſtia eſſe entitatiuè continuatas, cum eius collum v. g. non ſit diſcontinuatum à capite, & tamen hæc entitatiua continuitas non habetur per approximationem localem partiū, cum in eodem loco, in quo eſt vna

pars

fit etiam alia. Quod ſi dicas Corpus Chriſti Domini eſſe entitatiuè continuatum, quia alibi, vbi modo connaturali exiſtit, habet ſuas partes localiter continuatas. Contra eſt tum quia ſi Corpus Chriſti Domini nullam aliam vbicationem haberet, niſi ſacramentalem, adhuc eius partes eſſent continuatæ, tũ etiam quia cum non ſolum in Cœlo, ſed etiam in Euchariſtia ſit continuatũ vtrobique debet habere id, per quod eius partes formaliter continuentur.

5 Non poteſt pariter continuitas continui ſubſtantialis haberi per indiuiſibilia copulatiua, tum quia omnia indiuiſibilia inferius reijciemus: tum quia quando continuum diuiditur in duas partes, vel perit indiuiſibile copulatiuũ, vel non: ſi non perit, non erit de ſe eſſentialiter copulatiuum, ideòque non poterit copulari, niſi per aliquid aliud; quod ſi per diuiſionem perit, eò quod non poſſit exiſtere abſque eo quod actu copulet, habebit rationem modi, ideòque iam admittuntur modi ſubſtantiales continuatiui, & ſolum ſupererit quæſtio vtrum admittendi ſint diuiſibiles, an indiuiſibiles; atqui congruentius ponuntur diuiſibiles, ſed indiuiſibiliter afficientes partes, quas conti-

nuant, quia non eſt intelligibile quomodo aliquid indiuiſibile vnire poſſit partes diuiſibiles ſi illas omnes non afficit, certè longè melius intelligimus cõtinuari aliquid diuiſibile per vnionem afficientem quamlibet partem, ſi quælibet ex illis indiget continuatione. Adde quod non eſſet maior ratio cur indiuiſibile copulatiuum recipi deberet in hac potius parte, quam in alia ex illis, quas copulat, ideòque congruentius eſt dicere, quod afficiat, & recipiatur in qualibet.

6 Continuantur ergo partes continui ſubſtantialis per aliquid ſubſtantiale, & quidem modale, ac diuiſibile, ſeu extenſum, ſed indiuiſibiliter afficiens ſubiectum, quod continuat, tale ſcilicet, vt non poſſit vlla illius pars exiſtere abſque eo quod actu has omnes partes ſubiecti continuet; aliter ſi aliqua pars talis vnionis continuatiuæ poſſet tam exiſtere, quam non exiſtere ſine actuali continuatione ſui cum alijs compartibus, vel abſque eo, quod omnes partes ſui ſubiecti actu continuaret, deberet aliquid aliud addi, per quod tolleretur talis indifferentia. Porrò non eſt nouum admittere tale genus entis diuiſibilis, ſeu extenſi, quod

tamen

tamen indiuiſibiliter afficiat ſubiectum; non deſunt enim, qui admittant formas materiales, & modos relatiuos diuiſibiles, ſed indiuiſibiliter afficientes ſubiectum.

7 Supereſt vt ſtatuamus vtrum quodlibet continuum quantumuis magnum vno, vel pluribus ex his modis continuatiuis continuetur; Sed congruentius videtur admittere plures; aliter ſi tota aqua oceani v. g. vnico modo continuatiuo continuaretur, ablata vna gutta totus oceanus deberet ſubſtantialiter mutari, quod non eſt dicédum contra communem hominum perſuaſionem, ſi poſſumus rem aliter explicare; Poſſumus autem, ſi dicamus: taxatam ab auctore naturæ fuiſſe, minimam aliquam continui extenſionem, quæ vnico modo continuatiuo naturaliter continuetur, hæc autem minima extenſio erit maxima inter illas, quæ non poſſunt ab agente naturali, ſeu à cauſa ſecunda naturaliter operante diuidi, eò quod cum vires agentium naturalium, ſeu cauſarum ſecundarum ſint limitatæ, deuenire tandem debeamus ad minimam aliquam extéſionem, quæ diuidi ab agente naturali vlterius non poſſit. Hæc ergo continui

particula vnica vnione continuatiua continuabitur, & vocari poterit vel maximum naturale comparatiuè ad partes minores, & minores in infinitũ, quas continet, vel vſitatiori vocabulo minimum naturale comparatiuè ad reliquam totius continui molem. Quare non poterit à cauſis ſecundis naturaliter operantibus hoc minimum diuidi, licet diuidi poſſit, ſpectata præcisè eius natura; quod ſi fiat, dabuntur modi continuatiui minores, & minores in infinitum, prout in partes minores, & minores in infinitum diuidetur.

8 Dices primò, Ariſtoteli innotuiſſe diuiſibilitatem continui in infinitum abſque eo, quod illi innotuerint miracula, ergo continuum in ſententia Ariſtotelis erit etiam naturaliter diuiſibile in infinitum. Reſpondeo non potuiſſe Ariſtotelem latere, quod in diuiſione continui eò tandem deueniatur, vt à limitatione cauſarum ſecundarum diuidi vlterius non poſſit, ſolum ergo docuit Ariſtoteles, quod quantum eſt ex natura continui poſſit in infinitum diuidi, quidquid deinde ſit vtrum ex defectu virium agentis diuidi, vel non diuidi poſſit.

9 Dices ſecundò, Si poſſunt dari

modi

modi minores minimo, poterunt etiã dari maiores; cur ergo non dicimus de facto modos continuatiuos eſſe maiores minima illa extenſione, quæ non poteſt ab agente naturali diuidi? Reſpondeo, Rationem eſſe, quia modi grãdiores eſſent expoſiti maiori deſtructioni, quia eſſent expoſiti pluribus diuiſionibus, ideòque ea minima menſura debuit aſſumi reſpectu modorum cuiuſque minimi, quæ minus eſſet expoſita deſtructioni.

10 Vnum ergo minimum naturale vna vnione continuatiua continuatur; Sed ad hoc vt cum alio minimo continuetur requiritur alius modus cõtinuatiuus extenſior, qui habeat afficere, & continuare vtrumque minimũ, non quod priores modi pereant per aduentum iſtius, ſed quod illa duo minima, quorum quodlibet de ſe faciebat vnum totum coaleſcant in aliud totum per alium tertium modum; & ratio eſt, quia non poſſunt duo illa minima continuari vel per coëxiſtentiam, vel per aliud quippiam accidentale, vt probatũ eſt, ergo continuari debent per modum ſubſtantialem. Quod verò perire non debeant priores modi duorum minimorum per aduentũ huius tertij, pro-

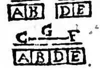
 batur.

batur. Primò, quia deberet admitti vnus modus cõtinuatiuus pro toto oceano. Secundò à paritate vnionis hypoſtaticæ, quæ ſuperueniens humanitati non deſtruit vnionem eſſentialem animæ cum corpore, ſed ſupplet id, quod ab vnione eſſentiali præſtari non poterat, ergo nouus modus continuatiuus ſuperueniens non debet eſſe deſtructiuus priorum modorum, ſed addere id, quod illi præſtare non poſſunt. Cum enim deſtructio non ſit ratione ſui bonum, non debuit à natura per ſe intendi, niſi quando haberi non poteſt aliud bonum à cauſis naturalibus exigitum. Si ergo haberi poteſt continuitas duorum minimorum inter ſe per nouum modum continuatiuum, qui non deſtruat priores, ſed præſtet ſolum id, quod illis deeſt, cur debebunt priores deſtrui? Sic in ſimili quando lac aceſcit, non dicimus deſtrui cum dulcedine etiam albedinem, & ſuccedere acedinem, quæ gerat munus acedinis, & albedinis, ſed remanente albedine dicimus perire ſolam dulcedinem.

11 Porro ſi binario duorum minimorum taliter continuato continuandum ſit tertium minimum non debet dari alius modus, qui afficiat hæc tria

mi-

minima; ſi enim ita diceremus ablato vno minimo mutaretur ſubſtantialiter totum continuum, ſufficit ergo quod detur alius modus afficiens hoc tertiũ minimum ſuperueniens, & ſolum illud aliud minimum, quod immediatè tangit, ſic enim per continuationem cum tertio minimo intermedio minima extrema erunt interſe continuata. Similiter ſi vnum binarium minimorum cõtinuandum ſit cum alio binario vtrumque habere debet ſuos modos continuatiuos, & per tertium modum continuari minima illa, quæ ſe ſe immediatè tangunt, per quorum continuitatem ſufficienter etiam erunt continuata minima extrema: ſic ſi minimum A continuandum ſit cum minimo B continuabuntur per modum continuatiuum C minima verò D, & E continuabũtur per modum F, vtrumque verò binarium minimorum continuabitur per modum G. Ita tamen vt modus G ſit alligatus ſolis minimis B, & D, non vero etiam modis continuatiuis C, & F, ne quando per diuiſionem minimi A à minimo B perit modus C, perire etiam debeat modus

G. Idem

C. Idem autem dicendum erit de continuatione aliorum omnium minimorum componentium continuum.

12 Dices partes vnius minimi prout diſtinctæ ab vnione continuatiua, vel videntur à Deo vt vnum; & non indigebunt modo continuatiuo, per quem fiant vnum: vel videntur vt plures, & hoc dici non poteſt, cum non ſit aſſignabile, vtrum videantur vt finitæ, aut vt infinitæ. Reſpondeo hoc argumentum ſoluendum eſſe etiam ab ijs, qui dicunt partes continuari per approximationem, & diſpoſitiones accidentales, vel enim partes prout ab his accidentibus diſtinctæ videntur vt vnum, & non indigebunt his accidentibus, vel vt plures, & aſſigna vtrum vt finitæ, an vt infinitæ. Idem argumentum fieri poteſt de qualibet entitate reſpectu vbicationis, & durationis, quæ ſunt accidentia cuique entitati debita. Peto enim, vtrum creatura præſcindendo ab vbicatione, & duratione videatur exiſtens, vel non exiſtens in loco, & tempore; ſi affirmes, ergo illis non indiget: ſi neges ergo à Deo videtur creatura exiſtens nullibi, & in nullo tempore. Ad hæc igitur omnia dicendum eſt: partes vnius minimi, prout diſtinctas ab vnione con-

tinuatiua, vbicatione&c. neque videri vt vnum, neque vt plures, neque in loco, neque nullibi, ſed præciſiuè videri ſolam entitatem partium, omni modo quo ſunt cognoſcibiles. Atque hoc ſi loquamur de Deo apprehenſo, ac ſi cognoſceret ad inſtar noſtri intellectus præſcindentis; cæterùm realiter loquẽdo ſicuti implicat quod exiſtant partes ſine aliqua vnione continuatiua, ſine aliqua vbicatione &c. ità implicat,quod non videantur à Deo vt vnum, & vt vbicatæ, per aliquam vnionem, & vbicationem.

13 Poteſt hic quæri vtrum vnio cõtinuatiua materiæ ſit idem cum vnione eſſentiali, per quam vnitur cum forma. Sed reſpondendum eſt negatiuè, quia antequam materia vniatur formæ ſupponi debet in priori naturæ continuata, aliter non exiget formam, ſi enim non exigit formam ſubſtantialem, niſi vt diſpoſita, quæ diſpoſitio magis neceſſariò requiritur in materia ad recipiendum formam, quam continuitas? Porrò per vnionem eſſentialem non debet perire vnio continuatiua materiæ,itaut vnio eſſentialis gerat munus vtriuſque vnionis, nam ſicuti per vnionem hypoſtaticam non tollitur v-

nio inter animam, & Corpus Chriſti Domini, & per vnionem vnius minimi cum alio non tollitur vnio, qua partes vnius minimi inter ſe continuantur, ita vnio eſſentialis non debet tollere vnionem materiæ, ſed illam vnire cum forma ſupplendo id, quod de ſe non præſtat vnio continuatiua.

14. Vnio tamen continuatiua partium formæ ſubſtantialis materialis, non eſt cur non poſſit etiam gerere munus nionis eſſentialis ipſius formæ cum materia; cum enim neque in priori tẽporis, neq; in priori naturæ debeat naturaliter exiſtere forma materialis niſi vnita materiæ, nulla eſt ratio cur vnio continuatiua non poſſit etiam gerere munus vnionis eſſentialis; præſertim quia in vnione eſſentiali debent dari ſua minima ne dicamus, quod, pereunte aliqua minima particula formæ materialis, pereat tota vnio eſſentialis, qua talis forma vnitur materiæ. Vnio verò eſſentialis formæ ſpiritualis non habebit niſi prædicata vnionis eſſentialis, cum in forma ſpirituali non dentur partes continuandæ. Verum quidem eſt, quod cum ex dicendis in phyſica congruentius ponatur vnio animæ rationalis cũ

cor-

corpore eſſe diuiſibilis, hæc vnio conſtabit ſuis minimis continuatis eo modo, quo diximus de minimis materiæ.

15 Dices cur non aſſerimus quod formæ ſubſtantiales continuentur ad continuationem materiæ abſque eo quod vnioni eſſentiali tribuamus etiam munus vnionis continuatiuæ? Reſpondeo hoc dici non poſſe quia non apparet quomodo poſſent partes formæ ſubſtantialis facere vnum ſubſtantiale per vnionem ſubſtantialem alterius, hoc enim modo etiam formæ accidentales dici poſſent continuari ſubſtantialiter per hoc, quod continuarentur ad continuationem ſubſtantialem materiæ. Formæ ergo ſubſtantiales aliquid plus requirunt, quod formis accidentalibus non eſt neceſſarium, ideòque ſolum formæ accidentales ſufficienter continuantur ad continuationem ſubiecti. Partes vero continui ſucceſſiui continuantur per hoc, quod poſt vnũ minimum durationis immediatè ſequatur aliud, vt conſtabit ex dicendis.

SE-

SECTIO SEXTA.

Inſertur quænam partes in continuo permanenti ſint actu diſtinctæ quæ verò ſolum potentia.

1 PRæmittendum eſt quid intelligamus per diſtinctionem actualẽ, quid per diſtinctionẽ potentialem. Hoc autem ex ipſa notione diſtinctionis deducendum eſt. Cum enim illud ſit diſtinctum ab alio, quod non eſt aliud, ſeu quod dat fundamentum intellectui ad dicendum, hoc non eſt aliud; illud erit actu, ſeu completè diſtinctum ab alio, quod dat intellectui completum fundamentũ dicendi *Hoc*, illud verò erit diſtinctum ſolum potentia, & incompletè, quod de ſe non dat tale completum fundamentum, ſed eſt potens illud dare, ſi aliquid illi addatur.

2 Hinc res heterogeneæ quamuis vnitæ, ſunt actu, & completè diſtinctæ, quia cum habeant prædicata diuerſa

ratio-

ratione illorum dant completum fundamentum dicendi, *Hæc*, & *hæc res*: at res homogeneæ ſi continuentur & in aliqua illarum parte non ſit peculiare aliquod prædicatum diuerſum à prædicato alterius, non dant completum fundamentum dicendi *Hæc pars?* Peto enim cur in palmo aquæ v. g. dicitur potius hanc medietatem, quam hanc medietatem medietatis hanc medietatem medietatis medietatis? quod fundamentum peculiare habes dicendi *Hæc* & *hæc pars?* Certè nullum habes à re ipſa completum fundamentum, præſcindendo à modibito, ideòque illa, quę habent partes huiuſmodi appellentur habere partes diſtinctas ſolum potentia. eo quod ſi alicui ex illis partibus accederet aliquod prædicatum intrinſecum terminationis, v.g. vel alicuius alterius intrinſeci accidentis de parte potentiali tranſiret ad eſſe partem actualem, cum de non habente completum fundamentum dicendi *Hæc* fieret habens tale fundamentum.

3 Confirmatur hæc explicatio ex Porphyrio docente indiuiduum eſſe illud, cuius proprietatum collectio nunquam in alio eadem erit, ſi ergo in cõtinuo totaliter homogeneo nulla eſt aſſigna-

ſignabilis pars, quæ habeat aliquam collectionem proprietatum, quæ non ſit in alia, nulla erit completum, & actuale indiuiduum, ideòque nulla actu, & completè diſtincta ab alia. Neque dicas vnam partem habere talem vbicationem, quam non habet alia pars, nam cum vbicatio totius continui faciat vnum homogeneum, de hac ipſa vbicatione dico, quod nullum habet peculiare fundamentum, cur dicatur hæc medietas vbicationis potius, quam hæc medietas medietatis &c.

4 Hoc poſito dicendum eſt continuum ſubſtantiale conſtare minimis phyſicis, quæ actu, & completè ſunt inter ſe diſtincta, ita tamen vt, partes cuiuſque minimi, quandiu vnica vnione continuatiua continuantur, non ſint actu, ſed ſolum potentia diſtinctæ. Hoc autem probatur ex dictis; Quodlibet enim minimum habet ſuam peculiarem vnionem continuatiuam, quæ habet peculiare aliquod prædicatum, quod non habet vlla ex partibus in illa deſignabilibus; totus enim modus continuatiuus vnius minimi nullam habet connexionem eſſentialem quoad exiſtentiam cum alio quolibet modo continuatiuo, cum ſine alio quolibet poſſit exi-

exiſtere: At quælibet pars vnius modi continuatiui, vt potè indiuiſibiliter afficientis ſubiectum, eſſentialiter cum alijs omnibus eiuſdem modi connectitur, ergo quilibet modus continuatiuus, & quodlibet minimum ſubiecti rationè ſui modi continuatiui dat peculiare, & completum fundamentum intellectui ad dicendum. *Hoc minimum* quod non dant partes in infinitum deſignabiles in ipſo minimo, ideò que minima erunt inter ſe actu diſtincta, non verò partes vnius minimi quandiù vnica vnione continuantur; quod ſi per diuiſionem reciperent duos modos continuatiuos, ſicuti fierent duo completè *Hæc*, ità acquirerent actualem diſtinctionem.

5 Porro vt aliquid ſit actu, & complete. Hoc, non eſt ſatis, quod habeat aliquid peculiare quidem, ſed merè extrinſecum, ideòque extrinſeca v. g. deſignatio per actum intellectus non ſatis eſt ad completam diſtinctionem, per hanc enim ſicuti ſubiectum non acquirit aliquid intrinſecum, per quod det fundamentum dicendi *Hoc*, ita non eſt intrinſecè *Hoc*, ſed merè extrinſecè. Quare ſolum ratione vel intrinſecæ diuiſionis, vel alicuius accidentis peculiaris

ris intrinſecè recepti in vna parte, non in alia poterit vna pars eſſe intrinſecè *Hæc*, & actu diſtincta ab alio.

6 Dices primò per hoc, quod vna pars intrinſecè recipiat aliquod accidens peculiare fit actu hæc, ergo ante actualem receptionem, per hoc, quod potuerit recipere tale peculiare accidens erat actu hæç, cum haberet prædicatū aliquod potentiale diuerſum à prædicato alterius. Sed contra eſt, quia prædicata diuerſa merè potentialia non faciunt niſi diſtinctionem potentialem, cum non dent de ſe completum fundamentum dicendi *Hoc*. Cuius rei ratio eſt, quia, vt melius conſtabit ex dicendis in prædicamento relationis; prædicatum potentiæ in qualibet causā ſecūda eſt ſolum inadæquatè; ideòque quælibet pars continui eſt potens recipere tale peculiare accidens non præcisè ratione ſui, ſed ſolum ſimul cum alia cauſa ſaltem increata potente ponere in tali parte diuiſionem, vel aliquod aliud accidens, ratione cuius ſit completè *Hæc*. Quare ſicuti quodlibet prædicatum potentiæ in rebus creatis eſt ſolum inadæquatè, ita tale prædicatum non eſt in illis cognoſcibile ex præciſa cognitione talis entitatis, ac proinde tale prædica-

tum

tum non dat de ſe completum fundamentum dicendi *Hoc*.

7 Dices ſecundò, Prædicatum potentiæ eſt in rebus creatis ſaltem inadæquatè, ergo tale prædicatum inadæquatum diuerſum à prædicato inadæquato alterius dabit fundamentum ſufficiens dicendi *Hoc*. Sed contra eſt quia prædicatum inadæquatum potentiæ nõ eſt cognoſcibile abſque eo quod terminus talis potentiæ cognoſcatur adæquatè, cum ergo ex præciſa cognitione etiam comprehenſiua potentiæ inadæquatæ nõ poſſit cognoſci terminus adæquatè, quia plus cognoſceretur, quam in tali potentia contineatur, manifeſtè infertur, quod prædicatum quodcunque potentiale creatum vtpotè inadæquatum non det intellectui completum fundamentum dicendi *Hoc*, eo quod tale prædicatum non ſit vllo modo ex vi præciſa talis entitatis cognoſcibile, quia ad illud cognoſcendum deberet terminus talis potentiæ adæquatè cognoſci, hic autem cum adæquatè in tali potentia non contineatur, non eſt in illa vllo modo cognoſcibilis neque inadæquatè, quia ſecundum nullum ſui prædicatum in potentia creata adæquatè continetur.

8 Di-

8 Dices tertiò, Separabilitas eſt ſignum diſtinctionis realis, ergo ſi partes vnius minimi ſunt inter ſe ſeparabiles erunt realiter diſtinctæ. Reſpondeo ſeparabilitatem eſſe ſignum realis diſtinctionis, ſed vel actualis ſi ea quæ ſunt ſeparabilia ante ſeparationem habeant aliquod peculiare prædicatū diuerſum; vel ſolum potentialis, ſi non habeant. Porro quæ ſunt diſtincta potentialiter, differunt ab ijs, quæ excludunt omnē diſtinctionem etiam potentialem ex eo, quod illa ſunt identificata indiuiſibiliter, quæ verò habent diſtinctionem potentialem ſunt identificata diuiſibiliter; per hoc quod poſſint habere, ſed actu non habeant aliquod peculiare prædicatum.

9 Dices quartò ſi vnum minimum diuidatur, & deinde iterum continuetur, per talem continuationem partes illæ nihil deperdunt de ſua entitate, ergo nihil deperdunt de ſua indiuiduatione, ergo ſi quando erant diuiſæ erant duo indiuidua actu diſtincta, etiam poſt continuationem erunt talia. Reſpondeo licet per continuationem nihil ab illis partibus deperdatur de entitate, deperdi tamen priores vniones continuatiuas, & loco duarū acquiri tantùm

vnam,

vnam; Hinc quamuis nihil deperdant de indiuiduatione incompleta, quam habent ab entitate, deperdunt tamen complementum duplicis indiuiduationis, quod habebatur à duplici vnione, licet enim in rebus heterogeneis indiuiduatio completa habeatur à ſola entitate rei, quia ſola entitas rei habet peculiare prædicatum ratione cuius dici poſſit, *Hæc*; In homogeneis tamen continuatis, cum vna pars ratione ſolius entitatis non habeat vllum peculiare prædicatum, ratione ſolius entitatis nõ habet completam indiuiduationem, ideòque hanc habere ſolum poteſt ab aliquo alio.

10 Hæc minima cum ſint extenſa habebunt aliquam figuram, non tamen in omnibus compoſitis neceſſariò eandem; pro ratione enim diuerſæ formæ ſubſtantialis vnam potius figuram exigentis, quam aliam, poterit earum figura eſſe diuerſa; quamuis ſicuti ad impediendum vacuum multa accidunt contra peculiarem exigentiam rerum naturalium, ita ad rectam continui ſtructuram ſine interceptione vacui poterunt aliqua minima habere hic & nũc figuram diuerſam ab illa, quam cæteroqui forma ſubſtantialis exigeret.

SECTIO SEPTIMA.

An etiam continuum ſucceſſiuum componatur ex minimis phyſicis.

1 SVcceſſiua cuiuſque rei duratio ſupponatur ex inferius dicendis indiſtincta ab actione productiua, vel conſeruatiua ipſius rei. Quo poſito dicendum eſt etiam continuum ſucceſſiuum, intrinſecum ſcilicet, ac reale cuiuſque rei tempus, ac durationem conſtare minimis phyſicis, talibus ſcilicet particulis, quæ inter ſe ſint actu diſtinctæ, ſed quælibet ex illis contineat partes diſtinctas ſolum in potentia. Veritas huius aſſertionis ex dictis capite ſuporiori patebit, ſi in particulis, ſeu minimis alicuius continuatæ durationis inuenerimus peculiare aliquod prædicatum diuerſum à prædicato alterius, ita tamen,vt in nulla ex particulis componentibus tale minimum ſit reperibile aliquod prædicatum diuerſum.

2 Ad huius ergo rei probationem triplex genus rerum creatarum diſtinguen-

guendum eſt, aliquæ enim pendent tam in fieri, quam in conſeruari à ſolo Deo, aliquæ pendent in conſeruari à ſolo Deo, ſed in fieri à Deo ſimul, & cauſa ſecunda; aliæ demum tam in fieri, quā in conſeruari pendent à Deo ſimul, & cauſa ſecunda. Primò igitur in duratione rei, quæ in conſeruari pendet à ſolo Deo, in fieri verò à Deo ſimul, & cauſa ſecunda facile diſtinguimus minima; actio enim illa, quæ eſt influxus Dei ſimul, & cauſæ ſecundæ habet peculiare prædicatum diuerſum à prædicatis illius actionis, quæ deinde eſt influxus ſolius Dei, ergo vna actio erit actu diſtincta ab alia; ideòque prior illa pars durationis, quæ eſt actio Dei, & cauſæ ſecundæ erit primum minimum, in actione verò quæ ad hoc primum minimum ſequitur alia deinde diſtinguuntur minima iuxta ea, quæ mox dicemus. Porro primum illud minimum determinabitur ad habendam extenſionem maiorem, vel minorem à maiori, vel minori virtute cauſæ ſecundæ in operando, cauſa enim ſecunda, quæ eſt validior in agendo ſicuti citius agit, iti agit per influxum, qui ſit minimum breuius.

3 Quod ſi res vel tam in fieri, quam

in conſeruari pendeat à ſolo Deo: vel tam in fieri, quam in conſeruari pendeat à Deo ſimul, & cauſa ſecunda, ſpectabit ad auctorem naturæ eligere durationem tantæ extenſionis, quæ vnico eius decreto ponatur, & tanquam primum beneficium creaturæ conferatur, ſicut enim taxatur ab auctore naturæ tanta particula ſubiecti materialis, quæ vnica vnione continuatiua continuetur, ita taxabitur à Deo tanta menſura durationis, quæ vnico decreto conferatur, cum enim quoadhoc non poſſimus in ipſa rei natura inuenire ſufficiens determinatiuum, cogimur recurrere ad meram auctoris naturæ determinationem.

4 Neque vero dicendum eſt vnico decreto fuiſſe à Deo volitam totam durationem Angeli; v. g. futuram per totam æternitatem, ideòque non poſſe minima durationum diſtingui penes diuerſa Dei decreta; nam cum de decretis Dei diſcurramus pro ratione rerum volitarum, ſicuti exiſtimamus durationem hodiernam, & durationem heſternam eſſe diuerſas res, ita dicendum eſt, quod duratio hodierna diuerſo decreto volita fuerit à duratione heſterna; & ſicuti inſitum nobis eſt à natura, vt

gra-

gratias agamus Deo pro conſeruatione hodierna tanquam pro diuerſo beneficio à conſeruatione heſterna; ita duratio hodierna volita erit decreto diuerſo. Porro cum ex dictis vbi de ente infinito, implicet, quod hæc diuerſa ſint infinita, dicendum erit taxatam ab auctore naturæ fuiſſe tantam durationis extenſionem, quæ ſit vnum beneficium diuerſum à beneficijs aliarum durationum.

5 Porrò ſi poſt collationem primi minimi durationis ſecundum minimū detur connaturaliter, dabitur intuitu durationis præhabitæ, ex eo ſcilicet, quod res præextiterit in tali duratione antecedente, & nihil aduenerit exigens deſtructionem illius; hoc ergo ſecundū minimum poſitum intuitu prioris habet peculiare prædicatum alligationis ad minimum præcedens, vt probabimus in prædicaméto. Actionis, vbi agemus de alligatione actionis ad fines. Similiter tertium minimum poſitum intuitu ſecundi habet peculiare prædicatum alligationis ad ſecundum, & ſic de cæteris, ideòque in quolibet minimo erit reperibile peculiare prædicatū alligationis ad minimum durationis immediatè præcedens. Quod ſi ſecun-

dum, vel aliquod aliud minimum durationis non ponitur per decretũ connaturale, ſed per tale decretum, quo Deus velit conſeruare rem, etiam ſi non præextitiſſet, vel etiamſi aliquid daretur exigens illius deſtructionem, adhuc tale minimum durationis debebit eſſe explicatiuum talis decreti Dei, ideòque debebit habere prædicatum peculiare. Idem dicendum de tota duratione, qua res pendens in fieri à Deo ſimul, & cauſa ſecunda, conſeruatur deinde à ſolo Deo, in illa enim diſtinguenda ſunt minima prout per diuerſa Dei decreta intelliguntur poſita.

6 Quodlibet ex his minimis diximus conſtare partibus ſolum potentia diſtinctis, quia in nulla ipſius parte eſt reperibile prædicatum aliquod diuersũ, ratione cuius dici poſſit, *Hæc*. Si enim dicas vnam partem minimi perire, quando nondum perit alia, ideòque in vna parte dari peculiare prædicatum. Contra eſt quia perire eſt prædicatum commune æquè conueniens cuilibet parti deſignabili in minimo, dum verò dicis *Hæc* pars perit quando non perit hæc alia; peto quod peculiare fundamentum habes dicendi potius de hac parte, quam de illius medietate, quod

pereat,

pereat, quando non perit alia? Certè ſicuti merè ex tuo libito deſignas hic partem potius quam illam,ità hæc pars de ſe precisè nullum habens peculiare prædicatum, ratione cuius dicatur *Hæc,* non eſt de ſe complerè, & actu *Hæc*,ſed ſolum incompletè, & in potentia. Idem reſpondebo ſi dicas primam medietatem minimi eſſe priorem ſecunda; Hoc enim quod eſt eſſe priorem, & poſteriorem eſt prædicatum commune cum in qualibet minimi particula in infinitum deſignabili poſſimus aſſignare aliquid prius, aliquid poſterius; at non niſi prius, & poſterius incompletè, cum ſine vllo peculiari fundamento, ſed merè ex noſtro libito deſignemus hanc potius medietatem priorem,quàm medietatem medietatis &c. ideòque ex hoc quod eſt eſſe prius, & poſterius, non poſſumus inferre contradictoria niſi incompletè, adeoque ſolum ſufficientia ad diſtinctionem in potentia,ſeu inconpletam, iuxta acceptionem diſtinctionis in potentia initio poſitam.

7 Iuxta hanc ſententiam facilè explicatur quomodo Achilles curſor velociſſimus aſſequatur formicam. Supponamus enim ex infra dicendis, motum, hoc eſt vbicationem fluentem

conſtare etiam minimis;quo poſito.Ideo Achilles aſſequitur formicam,quia dum punctum ſeu minimum Achillis ponit vnum minimum vbicationis fluentis tantæ extenſionis per durationem breuiorem; punctum, ſeu minimum formicæ ponit minimum vbicationis fluentis paris extenſionis per durationem multò longiorem, & quia minimum vbicationis poni poteſt per durationem breuiorem; & breuiorem in infinitum, vt probatum eſt ſect. 4. num. 8. poteſt Achilles citius, & citius in infinitum aſſequi formicam. Idem autem dicendum in alijs ſimilibus.

8 Neque verò vnum minimum indiget aliquo, per quod cum alio minimo continuetur, per hoc enim, quod poſt vnum minimum immediatè ſequatur aliud, vnum continuatur cum alio, cum ſit impoſſibile vtrumque exiſtere continuata; & quamuis partes etiam minimi inter ſe continuentur, per hoc quod vna immediatè ſequatur ad aliã; minima tamen inter ſe ſunt actu diſtincta; partes vero minimi nequaquam, quia inter partes minimi continuatas nullum eſt reperibile peculiare prædicatum, quod conueniat vni, & non conueniat alteri; & cum inter minima con-

continuata ſit aſſignabile aliquod peculiare prædicatum conueniens vni minimo, quod non conuenit alteri, vnum minimum erit actu diſtinctum ab alio, vtpote dans peculiare fundamentum dicendi *Hoc*.

SECTIO OCTAVA.

An in continuo extenſo, & permanente præter minima phyſica admittenda ſint aliqua indiuiſibilia mathematica.

1 QVamuis ſupra probauerimus non componi continuum ex ſolis indiuiſibilibus, dubitatur tamen vtrum præter partes, & minima admitti debeant aliqua mathematicè indiuiſibilia, quæ vel ad copulandas, vel ad terminandas partes inſeruiant. Sed omnia indiuiſibilia reijcienda ſunt, quia neque ad continuandas, neque ad terminandas partes, neque ad aliud quidquam inſeruiunt. Non ad continuandas partes, quia partes diuiſibiles melius

continuantur per aliquid diuiſibile, vt ſupra probauimus. Non ad illas terminandas, quia, ſi intelligatur à linea ablatum punctnm, adhuc intelli itur terminata; per hoc enim præcisè, quod non ſit vlterius extenſa erit terminata, neque terminata ſolum negatiuè ſeu radicaliter, ſed etiā poſitiuè, & formaliter, terminationem enim quam tu dicis eſſe radicalem, ego dico eſſe formalem.

2 Præterea vel indiuiſibile penetratur cū partibus, vel non. Si nō penetratur, ergo punctum additum puncto, vel parti facit extenſionem, quod ſupra ſectione 4. num. 2. impugnauimus, ſi verò penetratur indiuiſibile occupabit ſpatium diuiſibile; illud ſcilicet ſpatium quod occupatur à parte, cum qua penetratur. Quod ſi dicas penetrari cum aliqua parte diuiſibili, ſed indeterminatè; Contra eſt quia iam corruunt omnia argumenta, propter quæ admitti ſolent puncta, eodem enim modo ſine pūctis, vt mox videbimus, dicere poterimus: quod ſphæra tangat planū in parte determinata, ſed indeterminatè &c.

3 Peto pariter admiſſis punctis. Vel poſt punctū ſequitur immediate linea, vel aliud punctū. Si aliud punctū. Vel linea tota conſtabit ex punctis, vel deuenien-

ueniendum eſt ad aliquod punctum, poſt quod ſequatur immediatè non punctum, ſed linea, ſi ergo poſt aliquod punctum ſequitur linea, dabitur aliquod continuum ſine punctis. Quod ſi aliquod, cur non omne? Si verò dicas non poſſe aſſignari, quid poſt punctum immediatè ſequatur; corruunt omnia argumenta, quæ afferuntur pro punctis; eodem enim modo dicam non poſſe aſſignari quid ſphæræ immediatè tangat planum.

4. Demum naturaliter daretur annihilatio, & creatio punctorum materiæ primæ, quando enim partes materiæ diuiderentur, daretur tum creatio nouorum punctorum terminatiuorũ, tum annihilatio priorum copulatiuorum, cum enim neque vna pars, neque vnum punctum materiæ educatur ex alia parte materiæ, ſi puncta materiæ producuntur de nouo creabuntur. Hoc non militat contra noſtras vniones continuatiuas, quæ cum ſint entitates modales educuntur de potentia illius ſubiecti, ad cuius partes continuandas educuntur.

5. Præcipua difficultas hic eſt in explicando corporum contactu, præcipuè verò ſphæræ, vel cylindri cum plano.

Cum enim perfectè curuum adæquari nullo modo poſſit cum perfectè plano ſphæra dicitur à mathematicis tangere planum in puncto, cylinder verò tangere planum in linea; ideòque admittenda videntur puncta, & lineæ: Reſpondent nonnulli negando quod dari poſſit perfecta ſphæra, & perfectum planũ. Sed contra eſt tum quia malè hoc ſaltem cuicumque potentiæ negatur, tum quia ad argumentum ſatis eſt, quod dari poſſint per imaginationem; tum etiam quia totum argumentum æquè ſoluendum eſt in contactu cuiuslibet minimæ lineæ curuæ cum plano.

6 Vt ergo propoſitæ difficultati melius ſatisfiat, præmittendum eſt quid requiratur ad rigoroſum contactum. Ad hunc ergo dicimus ſatis eſſe quod duo corpora accepta ſecundum ſe tota ità ſint ſibi approximata, vt ſeruata vtriuſque figura, non poſſint ſecundum ſe tota magis approximari ſine penetratione, quidquid ſit vtrum ſecundum aliquã ſui partẽ, ſiue ſecundũ quamlibet diſtributiuè acceptam poſſint magis approximari. Quod autem hoc ſit cõſtat, tum ex ipſa notione contactus, qui importat maximam approximationem, tum quia gratis aliquid plus requiritur.

7 Porro

7 Porro aliqua ſe tangunt commẽſurabiliter,& adæquatè alia incommenſurabiliter, & inadæquatè. Illa ſe tangunt commenſurabiliter, quæ ità ſunt maximè approximata, vt per talem cõtactum vnum corpus metiatur aliud, eo quod ex cognita dimenſione vnius poſſimus venire in cognitionem alterius, illa verò ſe tangunt incommenſurabiliter, per quorum maximam approximationem non ſequitur, quod ex cognita dimenſione vnius poſſimus venire in cognitionem de dimenſione alterius. Rurſus aliqua ſe tangunt incõmẽſurabiliter ſecundum quãcunq; dimenſionẽ;alia verò ſe tangunt cõmenſurabiliter ſecundũ vnam dimenſionẽ, ſed incommenſurabiliter ſecundum aliam.

8 Hoc poſito duo plana palmaria, v.g. tangunt ſe commenſurabiliter, ſecundum longitudinem,& latitudinem, quia ex cognita longitudine, & latitudine vnius poſſumus per talem contactum venire in cognitionem de longitudine, & latitudine alterius, ac ſecundũ profunditatem tangunt ſe incommenſurabiliter, quia ex cognita profunditate vnius non poſſumus per talem contactum venire in cognitionem de profunditate alterius; ad talem enim con-

tactum

tactum nulla determinata profunditas eſt requiſita, ſed quælibet minor,& minor in infinitum eſt ſatis. Duo ergo plana dicuntur ſe tangere in ſuperficie, non quod per talem contactum deſignentur duæ ſuperficies, ſed quod nulla ſit determinata profunditas requiſita ad talem contactum.

9 Simili modo dicendum eſt de cylindro tangente planum; tangit enim illum commenſurabiliter ſecundum longitudinem, incommenſurabiliter ſecundum latitudinem, & profunditaté, atque hoc eſt tangere in linea, ita ſcilicet tangere, vt ad talem contactum nulla latitudo nullaque profunditas ſit determinatè requiſita, ſed quælibet minor, & minor ſufficiat, ex quo fit vt ex cognita latitudine, & profunditate cylindri nihil propterea ſciamus de latitudine, & profunditate plani. Demum ſphæra tangit planum in puncto, hoc eſt incommenſurabiliter ſecundum quamcunque dimenſionem, eo quod ex cognita dimenſione ſphæræ non poſſimus venire in cognitionem de vlla dimenſione plani, & ſimiliter ex cognita dimenſione plani non poſſumus cognoſcere vllam dimenſionem ſphæræ, eo quod nulla pars aſſignabilis in ſphæra

vel

vel plano ſit determinatè requiſita ad talem contactum, ſed quælibet minor, & minor in infinitum ſit ſatis.

10 Dices primò negatis omnibus indiuiſibilibus non poteſt explicari vtrum ſphæra tangat, vel non tangat immediatè planum, (& eadem eſt ratio de cylindro,) vel enim inter totam ſphæram, & planum mediat aër, & non ſe tangent immediate, vel non mediat, & cū non poſſint eſſe ſibi inuicem immediata ſecundum aliquam partem diuiſibilem, quia omnis pars diuiſibilis ſphæræ recedit à plano, erunt ſibi immediata ſecundum aliquid indiuiſibile: ſed hæc difficultas æquè ſoluenda eſt admiſſis indiuiſibilibus. Quæro enim vel inter omnes partes ſphæræ, & plani mediat aër, & non ſe tangent immediatè, vel non mediat, & ideo non mediabit, quia aër circumfuſus interrumpetur; & perforabitur à puncto ſphæræ tangente immediatè planum, ſed hoc dici non poteſt: primò quia punctum ſphæræ tangens planum immediatè debet, vt ſupra ſect. 4. num. 1. probauimus, cum illo penetrari, cum tangat illud ſecundum ſe totum, ergo ſi punctum plani non interrumpit continuationem aëris, neque punctum ſphæræ illam interrumpet.

Se-

Secundò punctum ſphæræ non emicat à partibus, ergo ſi partes non interrumpunt aërem circumfuſum, neque hic interrumpetur à puncto. Tertiò ſi Deus deſtruat hoc punctum, in quo dicis fieri contactum num propterea ſphera magis approximabitur plano? num fiet aliqua in aëre circumfuſo variatio? ſi hæc dicas, erit profectò hoc tuum punctum ſatis craſſum.

11 Directè ergo reſpondeo aërem medium inter ſphæram, & planum per talem contactum ita conformari, vt verſus contactũ ſemper magis, & magis attenuetur, adeo vt nullam poſſis aſſignare craſſitiem tam paruam, qua minor non detur in aliqua parte talis aëris, ſicut enim in ſphæra tangente planum nnuquam aſſignare potes partem ità proximè tangentem, vt non ſit diuiſibilis in duas particulas minores de quarum vna dicere poſſis quod proximè tangat, de alia non. Ità in aëre illo per talem contactum conformato in ſcutella nunquam poteris aſſignare particulam vllam tam modicæ craſsitiei, vt non ſit aſsignabilis alia particula craſſitiei minoris.

12 Atque hoc eſt de re, quæſtio iam potiùs de nomine ſupereſt, vtrum inter

inter totam ſphæram dicendus ſit mediare; vel non mediare, aër: ſed dicendum eſt mediare aërem, at indeterminatæ craſſitiei, non quod detur aliquid indeterminatum, ſed quod in tali determinata aëris craſsitie, ſi procedamus per plures, & plures deſignationes craſſitiei minoris, & minoris, nunquam ſit deſignabilis vlla determinata craſsities tam modica, qua non detur ſemper alia, & alia minor, & minor in infinitum; ſic pyramis deſinit in acumen determinatum: ſed indeterminatæ craſsitiei, eo quod licet ſit deſignabile determinatum aliquod, & vltimum minimum, in illo tamẽ ſi verſus faſtigiũ procedamus per deſignationes minores, & minores nunquam deſignare poſſumus particulam craſsitiei tam modicæ, qua non detur alia, & alia minoris ſemper, & minoris craſsitiei in infinitum.

13 Dices ſecundò ſi inter totã ſpheram, & planum mediat aër ſphera, & planum non ſe tangunt immediatè. ℞. cum diſtinctione, non ſe tangunt immediatè per omnimodam excluſionem aëris concedo. non ſe tangunt immediatè per omnimodam approximationem, quæ ad rigoroſum contactum ſatis eſt, vt initio vidimus, nego. Illa enim

enim inter quæ mediat aër determinatæ craſsitiei, non ſe tangunt immediatè, quia aër determinatæ craſsitiei impedit maximā approximationem, at illa inter,quæ mediat aër,ſed indeterminatæ craſsitiei eo modo, quo explicuimus, dici poſsūt ſe ſe tāgere immediatè ſi ad immediatū contactū nihil aliud requiramus niſi maximā approximationē. Hinc ſi Deus deſtrueret totum aërem interceptum non propterea ſphera poſſet magis accedere ad planū, cum ſupponatur ità approximata vt ſalua figura magis approximari non poſsit.

14 Dices tertio ſi duæ piramides aquæ intelligantur ſe ſe tangere in cuſpide, aër hinc inde conformabitur etiam ipſe in duas piramides ſe ſe tāgentes in cuſpide. ergo cum nullum adſit impedimentum,duæ illæ piramides aqueæ inter ſe continuabuntur, & inter ſe pariter continuabuntur duæ illæ piramides aëreæ, Hoc autem dici non poteſt quia,& inter duas piramides aqueas continuatas ſecundum cuſpidē mediaret aër, & inter duas piramides aëreas eodem modo continuatas mediaret aqua. Sed hoc etiam ſoluendum eſt admiſsis indiuiſibilibus, vt ex ſupradictis conſtat. Directè tamen reſponden-

dendum eſt: quod quamuis duæ piramides homogeneæ ſe ſe hoc modo tangentes ſint maximè approximatæ, quatenus ſtante tali figura magis approximari non poſſunt, non tamen continuantur, quia cum maxima approximatione non habent etiam adæquationem quæ ad continuationem requiritur,non enim intelligi poſſunt continuata, niſi quæ ita inter ſe cohærét,vt adequétur.

15 Dices quartò lumen recipitur in ſuperficie, ergo ſuperficies indiuiſibilis eſt admittenda. ℞. lumen non recipi in mera ſuperficie, quæ non datur, ſed in aliqua craſsitie maiori, vel minori pro diuerſitate corporis, quod illuminatur. Hoc autem conſtat ex eo,quod nullum ſit corpus ita denſum, quod in ſubtiliſſimas laminas attenuatum non ſit pellucidum. Non tamen propterea omne corpus dicendum erit diaphanum, diaphanum enim dicitur illud, quod quãuis habeat aliquam notabilem craſsitiẽ adhuc tamen lucem trãſmittit.

16 Etiamſi mathematici in ſuis demonſtrationibus procedant ex ſuppoſitione indiuiſibilium, quod idem ſæpè præſtat Ariſtoteles, non tamen dicendum eſt dari indiuiſibilia niſi virtualia, & ſolum à partibus formaliter, ſeu ex

noſtro

noſtro modo concipiendi diſtincta, hoc enim ad mathematicorum demonſtrationes abundè eſt. Quare corpus, prout ſolum concipitur habens longitudinem, eſt linea, prout vero concipitur ita vt in ordine ad talem contactum perinde ſe habeat, ac ſi nullam haberet extenſionem, eſt virtualiter punctum. Adde Ariſtotelem locutum de indiuiſibilibus iuxta famoſam ſui temporis opinionem, libro enim de motu animalium cap. 2. negat in Cælo polos, qui ſint puncta immobilia, ſuper quæ Cælũ moueatur.

SECTIO NONA.

An in continuo ſucceſſiuo dentur aliqua inſtantia Mathematicè indiuiſibilia

1 NVlla in cõtinuo ſucceſsiuo admittenda ſunt inſtantia realiter indiuiſibilia, primo quia benè explicari poſſunt per inſtantia virtualia, vt diximus de continuo permanenti, ex cuius paritate, & ex argumentis pro eo adductis impugnari etiam poſſunt inſtantia

in

in tempore. Secundò neque inſtantia, neque aliud quippiam neceſſarium eſt ad copulandas partes têmporis,per hoc enim preciſè, quod vnum minimum durationis immediatè ſuccedat alteri, ſufficienter intelligitur continuatio durationum. Adde quòd ſi eſſent continuandæ partes temporis, per indiuiſibilia, deberent dari indiuiſibilia infinita, cum enim non ſit maior ratio, cur detur indiuiſibile copulatiuum inter hanc potius partem, quam inter illam, dari deberet inter omnes,adeoque inter infinitas; Sed neque neceſſaria ſunt indiuiſibilia ad partes temporis terminandas, per hoc enim præciſè, quod poſt vnam durationem non ſequatur alia, illa intelligitur terminata. Tertiò non eſt explicabile vtrùm inſtantia in tempore facerent, vel non facerent extenſionem; ſi enim dicas, quod facerent; Côtra eſt tum quia punctum additum puncto,vel parti non facit extenſioné,vt ſectione 4. num.2. probauimus, tum quia ex hoc facilè pateret aditus ad cōponendum totum tempus ex ſolis inſtantibus. Si verò dicas, quod non facerent extenſionem, contra eſt quia ſi vnus Angelus duret in actu charitatis, v. g. per horam,& per inſtans,alius verò

rò per ſolam horam, ille primus videtur plus duraſſe in actu charitatis, & plus meruiſſe,quam hic alius.Pariter ſi primus Angelus conſeruetur ſolum per horam, & per inſtans, ſecundus verò poſt horam ſtatim annihiletur, poterit ille primus videre aliquid, quod Deus in vltimo illo inſtanti creaſſet, quod videri à ſecundo nõ poſſet,ergo plus duraſſet,qui fuiſſet conſeruatus ſolum per horam.

2 Dices primo negatis inſtantibus aſsignari non poteſt, quæ nam ſit prima rei productio diſtincta à conſeruane. ℞. primum minimum durationis quo res durat dici poſſe primam productionem, & quidem actu diſtinctam à conſeruatione, dici, inquam, poteſt, quia primum minimum non eſt ità prima pars durationis,vt non ſit prior, altera poſterior, & rurſus in illa quæ eſt prior, adhuc aliæ duæ ſunt deſignabiles, vna prior, altera pòſterior, & ſic in infinitum; qnod ſuppoſita natura continui diuiſibilis in infinitum, non habet difficultarem.

3 Dices ſecundò negatis inſtantibus negandæ ſunt etiem actiones inſtantaneæ, quod non eſt dicendum. ℞. negatis inſtantibus nullam aliam dari actio

ctionem inſtantaneam niſi illam, per quã terminus producitur totus ſimul; Sic creatio Angeli. v. g. eſt actio inſtãtanea, non quod actio creatiua Angeli ſit vnicum inſtans, ſed quod totus Angelus ſimul creetur per actionem, & durationem tantæ determinatæ extenſionis,ſed indeterminatè requiſitam, eo quod nulla ſit aſſignabilis actio, & duratio tam modicæ extenſionis, vt minor, & minor in infinitum non ſuiſſet ſatis ad creandum Angelum; Ideoque licet de facto ad creandum Angelum aſſumi ſemper debeat actio tantæ extẽſionis determinatæ, nulla tamen eſt determinatè requiſita, & neceſſaria. Sic licet Angelus poni poſſit in loc per vbicationem minorem, & minorem, quoties tamen exiſtit in loco, exiſtere in illo debet per vbicationem alicuius determinatæ extenſionis.

4. Hinc actio ſucceſſiua ad diſtinctionem inſtantaneæ iuxta modum explicatum dicitur illa,quæ non modo entitatiuè eſt ſucceſſiua, ſed per eam producitur terminus per partes, taliter vt nulla ſit aſſignabilis particula ita primò producta,vt in illa non ſint ſemper deſignabiles duæ particulæ minores,quarum vna ſit producta prius, alia poſterius

rius, ſic quando intenſiuè, vel extenſiuè producitur nouus calor, producitur tã quo ad extenſionem, quam quo ad intenſionem per minima, vt ſuo loco dicemus, ſed ità vt nulla ſit deſignabilis pars minimi, quæ producta fuerit tota ſimul, ſed in qualibet particula, quantumuis minima, deſignari poſſint duę particulæ minores, quarum vna fuerit producta prius, alia poſterius, ex hoc tamen non arguitur actualis diſtinctio inter partes vnius minimi, quia hoc eſt prædicatum commune cuilibet parti in infinitum deſignabili, vt diximus ſect. 5. num. 4. ideòque inſufficiens ad actualem diſtinctionem.

5 Dices tertiò, negatis inſtantibus voluntas non poſſet elicere actum liberum mathematicè inſtantaneum, ergo neceſsitaretur ad perſiſtendum in illo per aliquod tempus. Reſpondeo, hoc non officere libertati, ad hanc enim ſatis eſt, quod voluntas durare poſſit in actu libero minus, prout ei libuerit, intra minimam illam temporis extenſionem, in qua cæteroqui poteſt operari, ſuppoſita limitatione talis potentiæ ad poſſe operari in tanta temporis e..tenſione, non vero in minori.

6 Dices quartò negatis inſtantibus non

non poteſt aſſignari quid ſit tempus præſens, & nunc. Reſpondeo nunc, & tẽpus præſens eſſe totum hoc minimum determinatum, ſed indeterminatè requiſitum ad rationem temporis præſentis, & nunc; quæcunque enim particula ſatis fuiſſet ad conſtituendum tempus præſens, & nunc.

SECTIO DECIMA.

De rerum inceptione, & deſitione.

1 TAM inceptio, quã deſitio alia eſt intrinſeca, alia extrinſeca. Illa dicũtur incipere intrinſecè, quæ incipiunt per primũ ſui eſſe, illa extrinſecè, quæ incipiunt per vltimum ſui non eſſe: eodem modo, illa deſinunt intrinſecè, quæ deſinunt per vltimum ſui eſſe, illa deſinunt extrinſecè, quæ deſinunt per vltimum ſui non eſſe. Sic inceptio, & deſitio intrinſeca in menſe Ianuarij v.g. ſunt prima, & vltima illius dies, quia ità terminant talem menſem, vt ſint intra illius extenſionem, & aliqua illius pars;

inceptio verò, & deſitio extrinſeca ſunt vltima dies Decembris, & prima dies Februarij, hi enim duo dies ſunt termini, ita hinc inde Ianuarium terminantes, vt ſint quid illi extrinſecum.

2 Hinc quæcunq;incipiũt,& deſinũt habent determinatã inceptionẽ,& deſitionẽ tam intrinſecã quam extrinſecã, actu tamen, non potentia, in cuiuſque enim rei duratione datur primum, & vltimum minimum talis durationis, quæ ſunt illius inceptio, & deſitio intrinſeca,& aſſignare præterea poſſumus minimum temporis ſaltem imaginarij immediatè præcedens primum minimum intrinſecum illius durationis, quod reſpectu illius erit inceptio extrinſeca, & pariter aſſignare poſſumus primum minimum temporis extrinſeci ſaltem imaginarij immediatè ſubſequens ad vltimum minimum intrinſecum illius durationis, quod erit reſpectu illius deſitio extrinſeca.

3 Quælibet tamen huiuſmodi inceptio, & deſitio eſt determinata actu, non potentia, quia licet de facto primum minimum talis durationis habeat tantam determinatam extenſionẽ, minor tamen, & minor extenſio ſaltem per Diuinam potentiam fuiſſet ſatis, ideò-

ideòq; nulla determinata inceptio, vel deſitio tā extrinſeca, quàm intrinſeca eſt determinatè requiſita. Sic diximus à ſphæra tāgi planū in minimo determinato, ſed indeterminatè requiſito, medietas enim inferior deſignabilis in vltimo minimo ſphæræ, quod eſt vicinius plano fuiſſet ſatis ad talem contactum, imo medietas medietatis, & medietas medietatis medietatis in infinitum, ſatis & abundè fuiſſet. Simili ergo pacto res accipit primum ſuum eſſe in hoc determinato minimo, licet medietas, & medietas medietatis &c. fuiſſet ſatis. Idem autem dicendum de minimis deſitionis, tam intrinſecæ, quam extrinſecæ.

4 Quamuis autem omnia dici poſſint incipere, & deſinere tam intrinſecè, quam extrinſecè: propriùs tamen loquendo, res dicitur deſinere extrinſecè per primum ſui non eſſe, potius quam intrinſecè per vltimum ſui eſſe. E contra vero res dicitur potius incipere intrinſecè per primum ſui eſſe, quam extrinſecè per vltimum ſui non eſſe; & ratio eſt quia ſicut inceptio denotat quid poſitiuum, & eſſe rei, ità deſitio denotat potius quid negatiuum, & non eſſe rei. Sed hoc eſt de nomine.

5 De re eſt, quod præter determinatam inceptionem, & deſitionem intrinſecam, vel extrinſecam iuxta modum explicatum, nulla detur inceptio, vel deſitio in tempore indeterminato; Quidquid enim actu exiſtit determinatum eſt, ergo quæcunque inceptio, vel deſitio detur non poteſt eſſe niſi determinata.

6 Dices primò, Quia ſolum aliqua nauis eſt determinatè requiſita ad nauigandum, nulla verò eſt neceſſaria determinatè, datur neceſſitas vaga, & indeterminata alicuius nauis ad nauigandum, ergo verè datur aliquid indeterminatum. Reſpondeo non aliter eſſe admittendum, quod detur aliqua neceſſitas vaga, niſi quatenus reſoluitur in aliquid exiſtens determinatum; Quare dari neceſſitatem vagam alicuius nauis ad nauigandum, nihil erit aliud, quam dari voluntatem liberam habentem ſuum determinatum eſſe, quæ ex ſuppoſitione, quod velit nauigationem, tenetur, & habet neceſſitatem eligendi, vel hanc, vel illam nauim, quam maluerit, ideòque habet libertatem, ſed permixtam cum aliqua neceſſitate, ex ſuppoſitione, tamen quod velit nauigationem.

7 Di-

7 Dices ſecundò, Creabilitas mundi, eiuſdem conſeruatio, & deſtruibilitas non inceperunt niſi in tempore indeterminato. Reſpondeo, mundum denominari creabilem merè ab Omnipotentia Dei potente creare mundum, vt vidimus diſtinct. quarta. Cum ergo forma talis denominationis ſemper extiterit ſemper fuit mundus creabilis, ſed non creabilis niſi in tempore, ſemper tamen priori, & priori in infinitum, quare nunquam incepit potentia Diuina potens creare mundum, ſed à potentia, quæ ab æterno fuit non potuit mundus creari niſi in tempore, priori tamen, & priori in infinitum. Cõſeruatio mundi actu diſtincta à prima productione incepit poſt primum minimum, potuiſſet tamen incipere poſt primum minimum breuius, & breuius in infinitum, ſi Deus pro prima mundi productione elegiſſet minimum breuius; in illo autem primo minimo, ſicuti nunquam eſt aſſignabilis vlla pars, ita prior, vt non ſint in ea deſignabiles duę particulæ, vna prior, altera poſterior, ita ſemper eſt deſignabilis aliqua particula prior, & prior in infinitum, quæ dici poſſit prima inceptio: Simili modo dicendum eſt de deſtruibilitate, hæc

enim incepit poſt primum minimum actu non potentia, eò quod potuerit prius, & prius in infinitum incipere, ſi pro primo minimo durationis elegiſſet Deus minimum breuius, & breuius.

8 Dices tertiò, ſi imponatur alicui præceptum eliciendi contritionem ante finem horæ, & illam non eliciat, quando incepit peccatum? Reſpondeo cum vires cuiuſcunque agentis creati ſint limitatæ, adeòque non poſſint operari in quacunque temporis menſura quantumuis breuiori, & breuiori in infinitum, quando is, cui impoſitum eſt præceptum peruenit ad talem minimam temporis menſuram, vt in minori non poſſit operari, ſi tunc non eliciat contritionem, tunc incipiet eſſe peccator, idemque proportionaliter dicendum in alijs ſimilibus caſibus.

CAPVT QVARTVM.

De Prædicamento Qualitatis.

QValitatis nomen accipitur primò latiſsimè pro omni eo, quod aduenit

uenit alteri per modum formæ, ſiue ſit ſubſtantiale, ſic Ariſt. in prædicamento ſubſtantiæ, ait ſecundas ſubſtantias dici in quale de primis, eo quod concipiantur eſſe qualitates illarum; Similiter differentia quantumuis ſubſtantialis dicitur prædicari in quale quid. Strictius nomine qualitatis venit quodlibet accidens. Hoc enim dicitur ſimpliciter prædicari in quale. Sed cum omne accidens aliud ſit modale, aliud reale, hoc ſubdiuiditur in quantitatem, & qualitatem; Hinc qualitas proprijſſimè dicta ſignificat accidens reale, à quantitate diſtinctum.

2 Qualitas difinitur, ſeu deſcribitur ab Ariſtotele in hoc prædicamento eſſe illa *ſecundum quam quales quidam eſſe dicuntur*. Hæc autem explicatio non eſt tanquam merus circulus reijcienda, vt aliqui dixerunt, abſtracta enim aliquatenus explicãtur per cõcreta, quæ ſunt nobis notiora quam abſtracta. Sic humanitatem non malè diceremus eſſe illam, ſecundum quam quidam, homines dicuntur. Clarius tamen dici poteſt; Qualitatem eſſe accidens reale non quantum, ſicut enim in definitione Bruti apponimus loco differentiæ aliquid negatiuum, & dicimus, Brutũ

eſſe animal irrationale; ita definiendo qualitatem, bene poſſumus loco differentiæ apponere aliquid negatiuum, cum aliud poſitiuum prædicatum nobis non innoteſcat.

3 Quatuor ab Ariſtotele aſſignantur ſpecies qualitatis, habitus ſcilicet, ac diſpoſitio. Potentia, & impotentia. Paſſio, & paſſibilis qualitas. Forma, & figura. Tam habitus, qui eſt qualitas difficile mobilis quàm diſpoſitio, quæ eſt qualitas facilè mobilis, & veluti habitus in pueritia, communi nomine vocatur habitus, & conſtituit primam ſpeciem qualitatis. Sic etiam tam potentia, quæ eſt qualitas valida ad agendum, vel patiendum, vel reſiſtendum, quam impotentia, cuius nomine non venit negatio potentiæ, ſed qualitas, & facultas debilis, communi nomine appellantur potentia, & conſtituunt ſecundam ſpeciem qualitatis. Similiter tam paſſio, quam qualitas paſſibilis cõmuni vocabulo dici ſolet qualitas paſſibilis, ſeu ſenſibilis, vtraque autem ſic appellatur per ordinem ad ſenſum, ex eo nimirum quod vtraque cauſet paſſionem in ſenſu. Illa tamen qualitas, quæ firmius inhæret ſubiecto dicitur magis propriè qualitas paſſibilis, quæ

verò

verò ſolum tranſeunter afficit ſenſum ex ſubita aliqua animi affectione, dicitur magis propriè paſſio; ex qua ſubiectum nō denominatur ſimpliciter quale, quia in communi modo loquendi non dicitur ſimpliciter rubicundus, qui ex verecundia ad modicum tempus rubeſcit; & in hoc ſenſu explicandus eſt Ariſtoteles, dum docuit paſſiones non dici qualitates, nec per eas ſubiectum denominari quale; verè enim per paſſiones iuxta communem loquendi modum non denominatur ſubiectum ſimpliciter quale. Demum forma, & figura pertinere etiam poſſunt ad prædicamentum qualitatis in acceptione Ariſtotelica; quamuis enim figura conſtituatur per accidens modale, attamen ad interrogationem factam per quale, tam reſpondemus ſphæram eſſe rotundam, quam eſſe albam, pulchram &c. Verum quia nos qualitatem ſtrictius accepimus, ideo illam ſuperius definiuimus accidens reale non quantum, ſed hoc eſt nullius ferè momenti.

4 Præcipua qualitatum proprietas eſt intenſio, & remiſſio. Intenſio definitur motus, per quem aliquid ex tali fit magis tale ſecundum eandem partem ſubiecti. Remiſſio verò motus, per

N 5 quem

quem aliquid ex tali ſit minus tale ſecundum eandem partem ſubiecti: ſicut enim per extenſionem, qualitas tendit, ita per intenſionem, quaſi tendit intrà, non in diuerſam, ſed in eandem partem ſubiecti. Non quod tàm intenſio, quàm remiſſio reperiri non poſſit in ſubiecto carente partibus, nam etiam in ſubiecto ſpirituali, & indiuiſibili datur aliquarum qualitatum intenſio, ſed quod ſi ſubiectum habet partes tam intenſio, quam remiſſio habeatur ſolum ſecundum eandem partem, non aliter ac linea curua (quod eſt exẽplum Ariſtotelis) ſit magis, vel minus curua, non quod aliqua pars de non curua, ſed quod eadem pars de minus curua fiat magis curua, vel è contra.

5 Non tamèn omni qualitati conuenit intenſio, & remiſſio, ſi præſertim formam, & figuram inter ſpecies qualitatis cum Ariſtotele numeremus, vt enim ipſe ait in hoc prædicamento. *Triangulus, & Quadrangulus non videntur magis, & minus ſuſcipere, neque aliqua aliarum figurarum, quæ enim definitionem trianguli recipiunt, & circuli, omnia ſimiliter trianguli, vel circuli ſunt.* Datur etiam in ordine ſupernaturali gratia, quæ eſt capax intenſionis, cum poſſit quis de-

grato

grato fieri magis gratus, nec tamen eſt capax remiſſionis, ſicuti aliæ qualitates, nunquam enim quis fit de magis grato minus gratus, ſed vel nihil gratiæ tollitur, ſi non adſit peccatum mortale, vel tota per illud deperditur. Datur etiam lumen gloriæ, quod potuit quidem initio conferri perfectius, & perfectiùs, ſed poſtquam Beatus habuit hoc lumen gloriæ tantæ perfectionis, non poteſt illud augere, vt potè, quod non habetur niſi in patria, vbi non eſt locus merito. Verum de qualitatis intenſione, & ſingulis eius ſpeciebus opportunius alibi.

CAPVT QVINTVM.
De Prædicamento relationis.

Vt hic de relatione prædicamentali, ſimul ac traſcendentali inter ſe valdè connexis agamus ſit.

SECTIO PRIMA.
De relatione tranſcendentali.

1 Relatio nihil eſt aliud, quam ordo, tendentia, & habitudo vnius

nius ad aliud, vt propterea Ariſtotelis caput de relatione inſcripſerit. *De his quæ ad aliud*. Vbi definiens relationem in concreto duplicem relatiuorum definitionem affert. Prima eſt *Ad aliquid talia dicuntur, quæcunque hæc ipſa, quæ ſunt aliorum eſſe dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterum*. Sed hæc eſt definitio, vel tradita à Platone, vel certè ab alijs ex veteribus, & cum tradatur per dici cõplectitur relationes non ſolum reales, ſed etiam merè ſecundum dici. Hinc meritò reicitur ab Ariſtotele, dum aliam definitionem tradit per eſſe, & ſe habere ad aliud, quæ propterea non comprehendit niſi relationes reales, & eſt hæc. *Ad aliud ſunt quibus hoc ipſum eſt eſſe ad aliud quodammodo ſe habere*.

2 Diuidi primò poteſt relatio in realem, & rationis, ſeu merè ſecundum dici. Sic (quod eſt exemplum S. Thomæ cap. 1. q. 13. art. 7.) Idẽ dicitur eidem idẽ non ex eo quod detur aliqua vera relatio eiuſdem ad ſeipſum, ſed ſecundum quod intellectus apprehendit bis aliquid vnum, ſtatuens illud vt duo, & ſic apprehendit quandam habitudinem ipſius ad ſe ipſum. Sed relictis relationibus merè ſecundum dici, aſſerendum eſt dari veras, & rea-

les.

ſes relationes, multa enim dantur, quæ concipi à nobis nullo modo poſſunt niſi ordinata ad aliud, ergo dicendum eſt quod de illorum eſſentia ſit eſſe ordinata ad aliud. Antecedens patet, quis enim concipiat potentiam viſiuam, vel intellectiuam, & non concipiat illas vt ordinatas ad viſionem, & intellectionẽ? Conſequentia probatur, quia quotieſcunque aliquid non eſt intelligibile niſi ſub conceptu talis eſſe, toties dicimus, & cogimur dicere, quod illud re vera habeat tale eſſe. Sic quia non poſſumus formare conceptum adæquatum hominis, abſque eo quod illum concipiamus vt animal rationale, & quia ſi concipiamus hominem cum negatione rationalitatis, non concipimus hominem, ſed aliquod aliud ens, ideò iure dicimus hominem eſſe animal rationale, ita quia de aliquibus entibus non poſſumus formare adæquatum conceptum, abſque eo quod illa concipiamus, vt ordinata ad aliud, debemus dicere, quod verè in ſe habeant talem ordinem. Confirmatur quia ſumus à natura determinati ad non affirmandum, quod dari poſſint duo contradictoria, dicimus duo contradictoria dari non poſſe, ergo quia ſumus

à natura determinati ad hoc, vt non concipiamus aliqua niſi vt ordinata ad aliud, dicendum erit, quod verè ſint ordinata ad aliud; aliter fatendum erit ita nos fuiſſe à natura inſtitutos, vt in maxima parte noſtrarum cognitionum deluderemur.

3 Quare illa quæ habebunt prædicatum aliquod, quod concipi, ideòq; eſſe non poteſt niſi ordinatum ad aliud, habebunt prædicatum relatiuum, ſed quia huiuſmodi prædicatum poteſt eſſe vel eſſentiale, vel accidentale illi, quod denominatur habere tale prædicatum relatiuum: hinc duo ſumma genera relationum realium diſtinguuntur. Illud enim quod habet prædicatum relatiuũ ſibi eſſentiale, & ſibi adæquatè intrinſecum, habebit relationem tranſcendentalem; quod verò habet prædicatum relatiuum ſibi accidentale, & ſibi non adæquatè intrinſecum habebit relationem prædicamentalem. Quare relatio traſcendentalis definiri poteſt: prædicatum, quod nec concipi, nec eſſe poteſt niſi ordinatum ad aliud, ſed eſſentiale, & adæquatè intrinſecum ſuo fundamẽto, ſeu illi, quod denominatur habere tale prædicatum.

4 Hæc relatio meritò dicitur tranſcen-

ſcendentalis, quia ità tranſcendit per omnia prædicamenta, vt nullum ſit ens creatum exiſtens, quod non habeat aliquam relationem tranſcendentalem ad aliud quodlibet ens poſſibile: Quælibet enim entitas creata exiſtens habet hoc, quod eſt poſſe eſſe eandem, vel diuerſam in natura cum alia qualibet re poſſibili: habet poſſe eſſe vel maiorem, vel minorem, vel æqualem in perfectione reſpectu illius: habet poſſe alteri coëxiſtere, poſſe eſſe illi vel propinquam, vel diſtantem localiter, poſſe facere talem pulchritudiné, & ornatum vniuerſi cũ alia poſſibili ſi ponatur in eſſe &c. Hæc autem prædicata ſunt relatiua cum cõcipi, ideòque eſſe nõ poſſint niſi ordinata ad aliud; ſunt pariter eſſentialia, & adæquatè intrinſeca ſuo fundamento. Quod enim eſt potẽs, quãtũ eſt de ſe, eſſe alteri ſimile in natura, habet hoc merè per ſuam entitatem; nam quamuis hæc prædicata explicari à nobis non poſſint niſi per terminum in obliquo, non tamen terminus eſt conſtitutiuum talis prædicati, ſed eſt merum connotatum extrinſecum; in ipſa enim entitate tranſcendentaliter relatiua habetur adæquatè totus ordo, quia habetur totum id, quod non poteſt concipi ſine alio; oppoſitum

eſſe animal irrationale; ita definiendo qualitatem, bene poſſumus loco differentiæ apponere aliquid negatiuum, cum aliud poſitiuum prædicatum nobis non innoteſcat.

3 Quatuor ab Ariſtotele aſſignantur ſpecies qualitatis, habitus ſcilicet, ac diſpoſitio. Potentia, & impotentia. Paſſio, & paſſibilis qualitas. Forma, & figura. Tam habitus, qui eſt qualitas difficile mobilis quàm diſpoſitio, quæ eſt qualitas facilè mobilis, & veluti habitus in pueritia, communi nomine vocatur habitus, & conſtituit primam ſpeciem qualitatis. Sic etiam tam potentia, quæ eſt qualitas valida ad agendum, vel patiendum, vel reſiſtendum, quam impotentia, cuius nomine non venit negatio potentiæ, ſed qualitas, & facultas debilis, communi nomine appellantur potentia, & conſtituunt ſecundam ſpeciem qualitatis. Similiter tam paſſio, quam qualitas paſſibilis cõmuni vocabulo dici ſolet qualitas paſſibilis, ſeu ſenſibilis, vtraque autem ſic appellatur per ordinem ad ſenſum, ex eo nimirum quod vtraque cauſet paſſionem in ſenſu. Illa tamen qualitas, quæ firmius inhæret ſubiecto dicitur magis propriè qualitas paſſibilis, quæ

verò

verò ſolum tranſeunter afficit ſenſum ex ſubita aliqua animi affectione, dicitur magis propriè paſſio; ex qua ſubiectum nõ denominatur ſimpliciter quale, quia in communi modo loquendi non dicitur ſimpliciter rubicundus, qui ex verecundia ad modicum tempus rubeſcit; & in hoc ſenſu explicandus eſt Ariſtoteles, dum docuit paſſiones non dici qualitates, nec per eas ſubiectum denominari quale; verè enim per paſſiones iuxta communem loquendi modum non denominatur ſubiectum ſimpliciter quale. Demum forma, & figura pertinere etiam poſſunt ad prædicamentum qualitatis in acceptione Ariſtotelica; quamuis enim figura conſtituatur per accidens modale, attamen ad interrogationem factam per quale, tam reſpondemus ſphæram eſſe rotundam, quam eſſe albam, pulchram &c. Verum quia nos qualitatem ſtrictius accepimus; ideo illam ſuperius definiuimus accidens reale non quantum, ſed hoc eſt nullius ferè momenti.

4 Præcipua qualitatum proprietas eſt intenſio, & remiſſio. Intenſio definitur motus, per quem aliquid ex tali fit magis tale ſecundum eandem partem ſubiecti. Remiſſio verò motus, per

quem aliquid ex tali fit minus tale ſecundum eandem partem ſubiecti: ſicut enim per extenſionem, qualitas tendit, ita per intenſionem, quaſi tendit intrà, non in diuerſam, ſed in eandem partem ſubiecti. Non quod tàm intenſio, quàm remiſſio reperiri non poſſit in ſubiecto carente partibus, nam etiam in ſubiecto ſpirituali, & indiuiſibili datur aliquarum qualitatum intenſio, ſed quod ſi ſubiectum habet partes tam intenſio, quam remiſſio habeatur ſolum ſecundum eandem partem, non aliter ac linea curua (quod eſt exēplum Ariſtotelis) fit magis, vel minus curua, non quod aliqua pars de non curua, ſed quod eadem pars de minus curua fiat magis curua, vel è contra.

5 Non tamèn omni qualitati conuenit intenſio, & remiſſio, ſi præſertim formam, & figuram inter ſpecies qualitatis cum Ariſtotele numeremus, vt enim ipſe ait in hoc prædicamento. *Triangulus, & Quadrangulus non videntur magis, & minus ſuſcipere, neque aliqua aliarum figurarum, quæ enim definitionem trianguli recipiunt, & circuli, omnia ſimiliter trianguli, vel circuli ſunt.* Datur etiam in ordine ſupernaturali gratia, quæ eſt capax intenſionis, cum poſſit quis de-

grato fieri magis gratus, nec tamen eſt capax remiſſionis, ſicuti aliæ qualitates, nunquam enim quis fit de magis grato minus gratus, ſed vel nihil gratiæ tollitur, ſi non adſit peccatum mortale, vel tota per illud deperditur. Datur etiam lumen gloriæ, quod potuit quidem initio conferri perfectius, & perfectiùs, ſed poſtquam Beatus habuit hoc lumen gloriæ tantæ perfectionis, non poteſt illud augere, vt potè, quod non habetur niſi in patria, vbi non eſt locus merito. Verum de qualitatis intenſione, & ſingulis eius ſpeciebus opportunius alibi.

CAPVT QVINTVM.
De Prædicamento relationis.

Vt hic de relatione prædicamentali, ſimul ac traſcendentali inter ſe valdè connexis agamus ſit.

SECTIO PRIMA.
De relatione tranſcendentali.

1 Relatio nihil eſt aliud, quam ordo, tendentia, & habitudo v-

nius ad aliud, vt propterea Ariſtotelis caput de relatione inſcripſerit. *De his quæ ad aliud.* Vbi definiens relationem in concreto duplicem relatiuorum definitionem affert. Prima eſt *Ad aliquid talia dicuntur, quæcunque hæc ipſa, quæ ſunt aliorum eſſe dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterum.* Sed hæc eſt definitio, vel tradita à Platone, vel certè ab alijs ex veteribus, & cum tractatur per dici cōplectitur relationes non ſolum reales, ſed etiam merè ſecundum dici. Hinc meritò reicitur ab Ariſtotele, dum aliam definitionem tradit per eſſe, & ſe habere ad aliud, quæ propterea non comprehendit niſi relationes reales, & eſt hæc. *Ad aliud ſunt quibus hoc ipſum eſt eſſe ad aliud quodammodo ſe habere.*

2. Diuidi primò poteſt relatio in realem, & rationis, ſeu merè ſecundum dici. Sic (quod eſt exemplum S. Thomæ cap. 1, q. 13. art. 7.) Idē dicitur eidem idē non ex eo quod detur aliqua vera relatio eiuſdem ad ſe ipſum, ſed ſecundum quod intellectus apprehendit bis aliquid vnum, ſtatuens illud vt duo, & ſic apprehendit quandam habitudinem ipſius ad ſe ipſum. Sed relictis relationibus merè ſecundum dici, aſſerendum eſt dari veras, & rea-

les.

les relationes, multa enim dantur, quæ concipi à nobis nullo modo poſſunt niſi ordinata ad aliud, ergo dicendum eſt quod de illorum eſſentia ſit eſſe ordinata ad aliud. Antecedens patet, quis enim concipiat potentiam viſiuam, vel intellectiuam, & non concipiat illas vt ordinatas ad viſionem, & intellectionẽ? Conſequentia probatur, quia quotieſcunque aliquid non eſt intelligibile niſi ſub conceptu talis eſſe, toties dicimus, & cogimur dicere, quod illud re vera habeat tale eſſe. Sic quia non poſſumus formare conceptum adęquatum hominis, abſque eo quod illum concipiamus vt animal rationale, & quia ſi concipiamus hominem cum negatione rationalitatis, non concipimus hominem, ſed aliquod aliud ens, ideò iure dicimus hominem eſſe animal rationale, ita quia de aliquibus entibus non poſſumus formare adæquatum conceptum, abſque eo quod illa concipiamus, vt ordinata ad aliud, debemus dicere, quod verè in ſe habeant talem ordinem. Confirmatur quia ſumus à natura determinati ad non affirmandum, quod dari poſſint duo contradictoria, dicimus duo contradictoria dari non poſſe, ergo quia ſumus

à na-

à natura determinati ad hoc, vt non concipiamus aliqua niſi vt ordinata ad aliud, dicendum erit, quod verè ſint ordinata ad aliud; aliter fatendum erit ita nos fuiſſe à natura inſtitutos, vt in maxima parte noſtrarum cognitionum deluderemur.

3 Quare illa quæ habebunt prædicatum aliquod, quod concipi, ideòq; eſſe non poteſt niſi ordinatum ad aliud, habebunt prædicatum relatiuum, ſed quia huiuſmodi prædicatum poteſt eſſe vel eſſentiale, vel accidentale illi, quod denominatur habere tale prædicatum relatiuum: hinc duo ſumma genera relationum realium diſtinguuntur. Illud enim quod habet prædicatum relatiuũ ſibi eſſentiale, & ſibi adæquatè intrinſecum, habebit relationem tranſcendentalem; quod verò habet prædicatum relatiuum ſibi accidentale, & ſibi non adæquatè intrinſecum habebit relationem prædicamentalem. Quare relatio traſcendentalis definiri poteſt: prædicatum, quod nec concipi, nec eſſe poteſt niſi ordinatum ad aliud, ſed eſſentiale, & adæquatè intrinſecum ſuo fundamẽto, ſeu illi, quod denominatur habere tale prædicatum.

4 Hæc relatio meritò dicitur tranſcen-

ſcendentalis, quia ità tranſcendit per omnia prædicamenta, vt nullum ſit ens creatum exiſtens, quod non habeat aliquam relationem tranſcendentalem ad aliud quodlibet ens poſſibile: Quælibet enim entitas creata exiſtens habet hoc, quod eſt poſſe eſſe eandem, vel diuerſam in natura cum alia qualibet re poſſibili: habet poſſe eſſe vel maiorem, vel minorem, vel æqualem in perfectione reſpectu illius: habet poſſe alteri coëxiſtere, poſſe eſſe illi vel propinquam, vel diſtantem localiter, poſſe facere talem pulchritudiné, & ornatum vniuerſi cũ alia poſſibili ſi ponatur in eſſe &c. Hæc autem prædicata ſunt relatiua cum cõcipi, ideòque eſſe nõ poſſint niſi ordinata ad aliud; ſunt pariter eſſentialia, & adæquatè intrinſeca ſuo fundamento. Quod enim eſt potés, quãtũ eſt de ſe, eſſe alteri ſimile in natura, habet hoc merè per ſuam entitatem; nam quamuis hæc prædicata explicari à nobis non poſſint niſi per terminum in obliquo, non tamen terminus eſt conſtitutiuum talis prædicati, ſed eſt merum connotatum extrinſecum; in ipſa enim entitate tranſcendentaliter relatiua habetur adæquatè totus ordo, quia habetur totum id, quod non poteſt concipi ſine alio; oppoſitum

poſitum accidit in relationibus prædicamentalibus, in quibus, vt dicemus, id, quod dat fundamentum adæquatū accipiendi ordinem, non eſt vnum tantum, ſed plura.

5 Dices primò, hoc, quod eſt Petrū v. g. poſſe eſſe ſimilem Antichriſto, eſt Petro partialiter extrinſecum à poſſibilitate ipſius Antichriſti, ergo non eſt prædicatum eſſentiale, & adæquatè intrinſecum Petro. Reſpondeo poſſibilitatem intrinſecam Antichriſti nihil eſſe, ſed Antichriſtum denominari poſſibilem ab Omnipotentia extrinſeca Dei potente creare Antichriſtum, vt probatū eſt vbi de ente poſſibili. Quamuis autem Petrus non poſſit adæquatè, & cōplete eſſe ſimilis Antichriſto, niſi detur omnipotentia Dei, à qua completè habet poſſe eſſe ſimilem, tamen hoc quod eſt Petrum, quantum eſt de ſe poſſe eſſe ſimilem, eſt prædicatum relatiuum, & ipſi Petro adequatè intrinſecum. Sic neque oculus poteſt videre niſi detur Deus potens cum oculo concurrere ad viſionem, & tamen hoc quod eſt oculum, quantum eſt de ſe, poſſe elicere viſionem, eſt prædicatum relatiuum ad viſionem.

6 Dices ſecundò, Si terminus poſ-

ſibilis.

ſibilis in ſe intrinſecè nihil eſt relatio traſcendentalis ad terminum merè poſſibilem erit ad nihil, ideòque relatio traſcendentalis non habebit terminum. Reſpondeo, & primò in ſententia tum aliorum, tum Patris Suarez diſp. 47. met. ſect. 4. poteſt aliqua relatio tranſcendentalis eſſe ad impoſſibile, nam ſi omnis cognitio dicit relationem tranſcendentalem ad obiectum cognitum, & obiectum per aliquam cognitionem cognitum poteſt eſſe aliquid impoſſibile, poterit aliqua relatio tranſcendentalis eſſe ad impoſſibile. Si ergo impoſſibile nullum in ſe habens eſſe poteſt eſſe terminus relationis tranſcendentalis, cur non etiam poterit poſſibile, quamuis nullum in ſe intrinſecè importans eſſe? Sed quia aliqui negant poſſe concipi impoſſibile addo: ſi formem hanc propoſitionem, *Exiſtentia actualis alterius mundi prout actualis nihil eſt*, facio veram propoſitionem, quæ non verificatur de exiſtentia alterius mundi prout poſſibili, quia hæc ſaltem extrinſecè eſt aliquid, ergo verificatur de exiſtentia prout actuali, quæ propterea debebit cognoſci, ideòque cognitio de exiſtentia actuali, alterius mundi erit relatiua ad aliquid, quod nullum in ſe habet eſſe

pro-

xionem. Idem dicendum de eſſentiali connexione cuiuſcunque potentiæ cũ actu, qui poteſt à tali potentia poni, neque enim potentia connectitur eſſentialiter cum actu poſſibili, niſi prout hic habet poſſibilitatẽ actus autẽ poſſibilis nõ habet poſſibilitatẽ niſi quatenus precontinetur in potentia. Sicut ergo cognitionem connecti eſſentialiter cum impoſſibili, quod attingit, eſt connecti cum impoſſibili, prout exiſtente obiectiu in cognitione, ita potentiam connecti eſſentialiter cum ſuo actu poſſibili, eſt connecti cum illo prout poſſibiliter exiſtente, & præcontento in ipſa potentia, quod tandem nihil eſt aliud quam eſſe talẽ entitatẽ, quæ concipi nõ poteſt ſine alio; ideòq; ſine ordine ad aliud; quidquid ſit vtrum illud aliud habeat, vel non habeat in ſe aliquod eſſe.

10 Explicari ſolet eſſentialis connexio relationis traſcendentalis cum ſuo termino per hoc, quod ideo A referatur tranſcendentaliter ad B. quia implicante B implicaret etiam A, ſed fortaſſe ex hoc modo philoſophandi parum, vel nihil concluditur, tum apud eos, qui negant ens rationis, tum etiam apud eos, qui nullam aliam poſſibilitatem agnoſcunt niſi extrinſecam ab omnipotentia Dei; ſed

ſed admiſſo etiam hoc modo argumentãdi, adhuc iuxta principia ſuperius poſita, ſequitur quodlibet eſſe tranſcendẽtaliter relatiuum ad quodlibet, cum enim poſſibilitas cuiuſcunque rei ſit eadem omnipotentia Dei, impoſſibilitato quolibet impoſſibilitatur aliud quodlibet.

11 Dices ſequeretur dari in re qualibet exiſtente infinita prædicata, & infinitas relationes ad infinitas creaturas poſſibiles. Sed contrà quia hæc prædicata non ſunt quid realiter diſtinctum, ſed ſunt prædicata ſolum diſtinguibilia ex noſtro modo concipiendi, ex quo nihil aliud ſequitur, niſi quod eadem res concipi poſsit per conceptus aliquo modo diuerſos non tot quin plures; ex hoc autem neque ſequitur infinitas in numero, vt per ſe patet, neque in perfectione, quia licet poſse ab igne A produci ignem B ſit aliqua perfectio; poſse produci ignem C ſit alia perfectio, non tamen in huiuſmodi perfectionibus ſit incrementum per partes æquales, quod ad infinitum requiritur, ſed per proportionales minores, & minores, vt vidimus vbi de ente infinito.

12 Dices iterum ſequeretur, quod ſaltem quælibet entitas creata eſset incom-

eius ad aliud, vt propterea Ariſtotelis caput de relatione inſcripſerit. *De his quæ ad aliud.* Vbi definiens relationem in concreto duplicem relatiuorum definitionem affert. Prima eſt *Ad aliquid talia dicuntur, quæcunque hæc ipſa, quæ ſunt aliorum eſſe dicuntur, vel quomodolibet aliter ad alterum.* Sed hæc eſt definitio, vel tradita à Platone, vel certè ab alijs ex veteribus, & cum tradatur per dici cōplectitur relationes non ſolum reales, ſed etiam merè ſecundum dici. Hinc meritò reicitur ab Ariſtotele, dum aliam definitionem tradit per eſſe, & ſe habere ad aliud, quæ propterea non comprehendit niſi relationes reales, & eſt hæc. *Ad aliud ſunt quibus hoc ipſum eſt eſſe ad aliud quodammodo ſe habere.*

2. Diuidi primò poteſt relatio in realem, & rationis, ſeu merè ſecundum dici. Sit (quod eſt exemplum S. Thomæ cap. 1. q. 13. art. 7.) Idē dicitur eidem idē non ex eo quod detur aliqua vera relatio eiuſdem ad ſeipſum, ſed ſecundum quod intellectus apprehendit bis aliquid vnum, ſtatuens illud vt duo, & ſic apprehendit quandam habitudinem ipſius ad ſe ipſum. Sed relictis relationibus merè ſecundum dici, aſſerendum eſt dari veras, & rea-

les.

les relationes, multa enim dantur, quæ concipi à nobis nullo modo poſſunt niſi ordinata ad aliud, ergo dicendum eſt quod de illorum eſſentia ſit eſſe ordinata ad aliud. Antecedens patet, quis enim concipiat potentiam viſiuam, vel intellectiuam, & non concipiat illas vt ordinatas ad viſionem, & intellectionẽ? Conſequentia probatur, quia quotieſcunque aliquid non eſt intelligibile niſi ſub conceptu talis eſſe, toties dicimus, & cogimur dicere, quod illud re vera habeat tale eſſe. Sic quia non poſſumus formare conceptum adęquatum hominis, abſque eo quod illum concipiamus vt animal rationale, & quia ſi concipiamus hominem cum negatione rationalitatis, non concipimus hominem, ſed aliquod aliud ens, ideò iure dicimus hominem eſſe animal rationale, ita quia de aliquibus entibus non poſſumus formare adæquatum conceptum, abſque eo quod illa concipiamus, vt ordinata ad aliud, debemus dicere, quod verè in ſe habeant talem ordinem. Confirmatur quia ſumus à natura determinati ad non affirmandum, quod dari poſſint duo contradictoria, dicimus duo contradictoria dari non poſſe, ergo quia ſumus à na-

à natura determinati ad hoc, vt non concipiamus aliqua niſi vt ordinata ad aliud, dicendum erit, quod verè ſint ordinata ad aliud; aliter fatendum erit ita nos fuiſſe à natura inſtitutos, vt in maxima parte noſtrarum cognitionum deluderemur.

3 Quare illa quæ habebunt prædicatum aliquod, quod concipi, ideòq; eſſe non poteſt niſi ordinatum ad aliud, habebunt prædicatum relatiuum, ſed quia huiuſmodi prædicatum poteſt eſſe vel eſſentiale, vel accidentale illi, quod denominatur habere tale prædicatum relatiuum: hinc duo ſumma genera relationum realium diſtinguuntur. Illud enim quod habet prædicatum relatiuũ ſibi eſſentiale, & ſibi adæquatè intrinſecum, habebit relationem tranſcendentalem; quod verò habet prædicatum relatiuum ſibi accidentale, & ſibi non adæquatè intrinſecum habebit relationem prædicamentalem. Quare relatio traſcendentalis definiri poteſt: prædicatum, quod nec concipi, nec eſſe poteſt niſi ordinatum ad aliud, ſed eſſentiale, & adæquatè intrinſecum ſuo fundamẽto, ſeu illi, quod denominatur habere tale prædicatum.

4 Hæc relatio meritò dicitur tranſcen-

ſcendentalis, quia ità tranſcendit per omnia prædicamenta, vt nullum ſit ens creatum exiſtens, quod non habeat aliquam relationem tranſcendentalem ad aliud quodlibet ens poſſibile: Quælibet enim entitas creata exiſtens habet hoc, quod eſt poſſe eſſe eandem, vel diuerſam in natura cum alia qualibet re poſſibili: habet poſſe eſſe vel maiorem, vel minorem, vel æqualem in perfectione reſpectu illius: habet poſſe alteri coëxiſtere, poſſe eſſe illi vel propinquam, vel diſtantem localiter, poſſe facere talem pulchritudiné, & ornatum vniuerſi cũ alia poſſibili ſi ponatur in eſſe &c. Hæc autem prædicata ſunt relatiua cum cõcipi, ideòque eſſe nõ poſſint niſi ordinata ad aliud; ſunt pariter eſſentialia, & adæquatè intrinſeca ſuo fundamento. Quod enim eſt potẽs, quãtũ eſt de ſe, eſſe alteri ſimile in natura, habet hoc merè per ſuam entitatem; nam quamuis hæc prædicata explicari à nobis non poſſint niſi per terminum in obliquo, non tamen terminus eſt conſtitutiuum talis prædicati, ſed eſt merum connotatum extrinſecum; in ipſa enim entitate tranſcendentaliter relatiua habetur adæquatè totus ordo, quia habetur totum id, quod non poteſt concipi ſine alio; oppoſitum

poſitum accidit in relationibus prædicamentalibus, in quibus, vt dicemus, id, quod dat fundamentum adæquatũ accipiendi ordinem, non eſt vnum tantum, ſed plura.

5 Dices primò, hoc, quod eſt Petrũ v. g. poſſe eſſe ſimilem Antichriſto, eſt Petro partialiter extrinſecum à poſſibilitate ipſius Antichriſti, ergo non eſt prædicatum eſſentiale, & adæquatè intrinſecum Petro. Reſpondeo poſſibilitatem intrinſecam Antichriſti nihil eſſe, ſed Antichriſtum denominari poſſibilem ab Omnipotentia extrinſeca Dei potente creare Antichriſtum, vt probatũ eſt vbi de ente poſſibili. Quamuis autem Petrus non poſſit adæquatè, & cõplete eſſe ſimilis Antichriſto, niſi detur omnipotentia Dei, à qua completè habet poſſe eſſe ſimilem, tamen hoc quod eſt Petrum, quantum eſt de ſe poſſe eſſe ſimilem, eſt prædicatum relatiuum, & ipſi Petro adequatè intrinſecum. Sic neque oculus poteſt videre niſi detur Deus potens cum oculo concurrere ad viſionem, & tamen hoc quod eſt oculum, quantum eſt de ſe, poſſe elicere viſionem, eſt prædicatum relatiuum ad viſionem.

6 Dices ſecundò, Si terminus poſſibilis.

ſibilis in ſe intrinſecè nihil eſt relatio traſcendentalis ad terminum merè poſſibilem erit ad nihil, ideòque relatio traſcendentalis non habebit terminum. Reſpondeo, & primò in ſententia tum aliorum, tum Patris Suarez diſp. 47. met. ſect. 4. poteſt aliqua relatio tranſcendentalis eſſe ad impoſſibile, nam ſi omnis cognitio dicit relationem tranſcendentalem ad obiectum cognitum, & obiectum per aliquam cognitionem cognitum poteſt eſſe aliquid impoſſibile, poterit aliqua relatio tranſcendentalis eſſe ad impoſſibile. Si ergo impoſſibile nullum in ſe habens eſſe poteſt eſſe terminus relationis tranſcendentalis, cur non etiam poterit poſſibile, quamuis nullum in ſe intrinſecè importans eſſe? Sed quia aliqui negant poſſe concipi impoſſibile addo: ſi formem hanc propoſitionem, *Exiſtentia actualis alterius mundi prout actualis nihil eſt*, facio veram propoſitionem, quæ non verificatur de exiſtentia alterius mundi prout poſſibili, quia hæc ſaltem extrinſecè eſt aliquid, ergo verificatur de exiſtentia prout actuali, quæ propterea debebit cognoſci, ideòque cognitio de exiſtentia actuali, alterius mundi erit relatiua ad aliquid, quod nullum in ſe habet eſſe

pro-

xionem. Idem dicendum de eſſentiali connexione cuiuſcunque potentiæ cũ actu, qui poteſt à tali potentia poni, neque enim potentia connectitur eſſentialiter cum actu poſſibili, niſi prout hic habet poſſibilitatẽ actus autẽ poſſibilis nõ habet poſſibilitatẽ niſi quatenus præcontinetur in potentia. Sicut ergo cognitionem connecti eſſentialiter cum impoſſibili, quod attingit, eſt connecti cum impoſſibili, prout exiſtente obiectiu in cognitione, ita potentiam connecti eſſentialiter cum ſuo actu poſſibili, eſt connecti cum illo prout poſſibiliter exiſtente, & præcontento in ipſa potentia, quod tandem nihil eſt aliud quam eſſe talẽ entitatẽ, quæ concipi nõ poteſt ſine alio, ideòq; ſine ordine ad aliud; quidquid ſit vtrum illud aliud habeat, vel non habeat in ſe aliquod eſſe.

10 Explicari ſolet eſſentialis connexio relationis traſcendentalis cum ſuo termino per hoc, quod ideo A referatur tranſcendentaliter ad B. quia implicante B implicaret etiam A, ſed fortaſſe ex hoc modo philoſophandi parum, vel nihil concluditur, tum apud eos, qui negant ens rationis, tum etiam apud eos, qui nullam aliam poſſibilitatem agnoſcunt niſi extrinſecam ab omnipotentia Dei;

ſed

ſed admiſſo etiam hoc modo argumentádi, adhuc iuxta principia ſuperius poſita, ſequitur quodlibet eſſe tranſcendétaliter relatiuum ad quodlibet, cum enim poſſibilitas cuiuſcunque rei ſit eadem omnipotentia Dei, impoſſibilitato quolibet impoſſibilitatur aliud quodlibet.

11 Dices ſequeretur dari in re qualibet exiſtente infinita prædicata, & infinitas relationes ad infinitas creaturas poſſibiles. Sed contrà quia hæc prædicata non ſunt quid realiter diſtinctum, ſed ſunt prædicata ſolum diſtinguibilia ex noſtro modo concipiendi, ex quo nihil aliud ſequitur, niſi quod eadem res concipi poſſit per conceptus aliquo modo diuerſos non tot quin plures; ex hoc autem neque ſequitur infinitas in numero, vt per ſe patet, neque in perfectione, quia licet poſſe ab igne A produci ignem B ſit aliqua perfectio; poſſe produci ignem C ſit alia perfectio, non tamen in huiuſmodi perfectionibus ſit incrementum per partes æquales, quod ad infinitum requiritur, ſed per proportionales minores, & minores, vt vidimus vbi de ente infinito.

12 Dices iterum ſequeretur, quod ſaltem quelibet entitas creata eſſet incom-

propoſitum ergo argumentum ab omnibus ſoluendum eſt.

7 Quare vt directè reſpondeamus, dico: terminum relationis tranſcendentalis non neceſſariò debere eſſe aliquid, quod ſit aliud aliqua ratione in ſe, ſed ſatis eſſe, quod ſit aliud, eò quod, ſi cõcipiatur, debeat concipi vt aliud, & ſi poneretur in actu, eſſet aliud ab eo, quod habet relationem tranſcendentalem ad illud, ſic cognitio refertur tranſcẽdẽtaliter ad actualitatẽ alteriusmũdi eo quod concipiẽdo actualitatẽ alterius mundi, concipimus illam vt quid diuerſum à cognitione, & ſi hæc poneretur, eſſet quid à cognitione diſtinctum; ſimiliter cõcipimus chimęrã,vt quid diſtinctum à cognitione de chimæra,& ſi per impoſſibile chimæra poneretur in eſſe eſſet quid à cognitione diſtinctum.

8 Dices tertiò, relatio eſt nexus duorum, ergo ſi non dentur duo, quæ nectantur non dabitur relatio. Reſpondeo, Antecedens non poſſe, ſaltem vniuerſaliter, ita intelligi, quod dentur duo, & deinde detur tertiũ quid, quod illa duo inter ſe nectat, in communi enim ſententia relatio ſaltem tranſcendentalis non eſt huiuſmodi. Quare ad hoc vt relatio ſit nexus duorum, ſatis

eſt,

eſt, vt id, quod eſt relatiuum ad aliud, concipi, ideòque eſſe non poſſit, niſi cum ordine ad aliud, quod ſit aliud eo ſaltem modo, quo explicuimus.

9 Ex his autem inferri poteſt quomodo ſit intelligendum quod relatio tranſcendentalis ſit eſſentialiter connexa cum ſuo termino, ratio difficultatis eſt, quia ſi cognoſcam omnia futura, vt futura, mea cognitio erit tranſcendentaliter relatiua ad omnia futura vt futurum, ergo erit cum illis eſſentialiter cõnexa, ergo erit eſſentialiter trahens omnia futura, hoc autem eſt abſurdum, implicat enim dari aliquid eſſentialiter, ideòque neceſſario trahens omnia futura, etiam libera. Sed reſpondendum eſt cognitionem eſſe eſſentialiter alligatam, & connexam cum omnibus futuris, vt futuris etiam liberis, non ſecundum exiſtentiam realem ipſorum futurorũ, ſed ſecundum exiſtentiam futurorum vt futurorum intentionalem, & obiectiuam, eò quod implicet exiſtere cognitionem de futuris, vt futuris abſque eo, quod futura, vt futura exiſtant intentionaliter, & obiectiuè in ipſa cognitione, cum ipſis autem futuris, vt futuris ſecundũ exiſtentiam realem nullam habet hæc cognitio eſſentialem conne-

xionem

ſed admiſſo etiam hoc modo argumentádi, adhuc iuxta principia ſuperius poſita, ſequitur quodlibet eſſe tranſcendẽtaliter relatiuum ad quodlibet, cum enim poſſibilitas cuiuſcunque rei ſit eadem omnipotentia Dei, impoſſibilitato quolibet impoſſibilitatur aliud quodlibet.

11 Dices ſequeretur dari in re qualibet exiſtente infinita prædicata, & infinitas relationes ad infinitas creaturas poſſibiles. Sed contrà quia hæc prædicata non ſunt quid realiter diſtinctum, ſed ſunt prædicata ſolum diſtinguibilia ex noſtro modo concipiendi, ex quo nihil aliud ſequitur, niſi quod eadem res concipi poſsit per conceptus aliquo modo diuerſos non tot quin plures; ex hoc autem neque ſequitur infinitas in numero, vt per ſe patet, neque in perfectione, quia licet poſse ab igne A produci ignem B ſit aliqua perfectio; poſse produci ignem C ſit alia perfectio, non tamen in huiuſmodi perfectionibus ſit incrementum per partes æquales, quod ad infinitum requiritur, ſed per proportionales minores, & minores, vt vidimus vbi de ente infinito.

12 Dices iterum ſequeretur, quod ſaltem quælibet entitas creata eſset incom-

comprehenſibilis, quia ad illam comprehendendam neceſse eſset diſtinctè cognoſcere omnia poſsibilia, ad quæ quælibet entitas creata exiſtens dicit relationem, ad hoc enim vt aliqua relatio comprehēdatur debēt diſtinctè cognoſci omnes termini talis relationis. Sed hoc argumentum ſoluendum eſt ab omnibus, qui aliquas ſaltem relationes tranſcendentales admittunt, ideoque eodem argumento probari poſset Solem eſse incomprehenſibilem, quia diſtinctè cognoſci non poſsunt omnes radij lucis, qui poſsent produci à Sole per totam æternitatem, etſi quodlibet poteſt à Deo aſsumi tanquam inſtrumentum ad producendum aliud quodlibet, non poterit illud ens creatum comprehendi abſque eo quod comprehendantur omnia poſsibilia, quæ à quolibet ente poſsent hoc modo produci.

13 Ad hanc difficultatem reſpondent aliqui ſatis eſſe ad cognitionem comprehenſiuam rei, quod formaliter, & diſtinctè cognoſcantur ſolùm illi termini, quorum diſtincta cognitio auget æſtimationem intenſiuam perfectionū fundamenti, hinc licet admittat tam Solem v. g. referri tranſcendentaliter ad omnes radios lucis poſsibiles, quàm

Deum

Deum ad omnes creaturas poſsibiles perfectiores, & perfectiores in infinitũ, aiunt tamen Deum, non ſolum eſſe incomprehenſibilem, quia ſi Angelo comprehendenti ſolum proponatur. v. g. radius A, ſtatim poterit Angelus affirmare ſolem dicere relationem, & poſſe producere radium A, ſed non propterea creſcit in Angelo æſtimatio intenſiua ipſius Solis, ſicut in illo creſcit æſtimatio intenſiua Dei, quoties nouæ, & nouæ creaturæ poſſibiles perfectiores, & perfectiores producibiles à Deo, diſtinctè Angelo proponuntur. Sed contra eſt quia ideò propoſito diſtinctè radio A non creſcit æſtimatio intenſiua Solis, quia cum fuerit cognitus Sol tanquam potens ſucceſſiuè producere non tot quin plures radios lucis, radius A continetur ſub illa ratione formali ęſtimabilitatis, ab Angelo præcognita, nimirũ ſub ratione radiorum plurium, & plurium in infinitum, reſpectu cuius radius A. habet rationem meri indiuidui, ergo poſito quod ab Angelo fuerit cognitus Deus tanquam potens producere creaturas perfectiores, & perfectiores in infinitum, noua aliqua creaturæ perfectio Angelo diſtinctè propoſita non augebit æſtimationem intenſiuam

Dei,

Dei, quia continetur ſub illa ratione formali æſtimabilitatis ab Angelo præcognita, nimirum ſub ratione creaturarum non tot quin plurium perfectiorum, & perfectiorum in infinitũ creabilium à Deo, reſpectu cuius hæc determinata perfectio habet rationem meri indiuidui non excedentis perfectionẽ maiorem, & maiorem in infinitum, ſed ſub illa incluſi, ergo vel in vtròque, vel in neutro caſu dicendum eſt quod diſtincta propoſitio alicuius noui indiuidui augeat æſtimabilitatem.

14 Pro meliori ergo reſponſione, duplex genus relationum tranſcendentalium diſtinguendum eſt aliquæ enim ſunt per modum ſolius potentiæ, aliæ per modum potentiæ ſimul & exigentiæ, ſic lapis A. v. g. eſt potens, & exigens deſcendere, at è contra eſt potens, ſed non exigens eſſe ſimilis lapidi B, quia non exigit productionem lapidis B. per cuius exiſtentiam fieret illi actu ſimilis. Eſt autem hoc diſcrimen inter has duas relationes, quod in nulla entitate creata datur relatio potentiæ adæquatæ, ſicuti in illis datur relatio adæquatæ exigentiæ, cum enim nulla entitas creata quidquam poſſit operari, niſi ſimul cũ illa operetur Deus, nulla entitas creata eſt

eſt adæquatè quidquam potens, è contra entitas creata eſt de ſe adæquatè exigens. Sic ſola grauitas lapidis eſt de ſe adæquatè exigens deſcenſum, ſed ſola grauitas lapidis de ſe ſola non eſt adæquatè potens deſcendere. Hinc ad cõprehendendam relationem exigentiæ debet quidem diſtinctè cognoſci terminus talis exigentiæ, ſed cum nulla entitas creata exigat infinita determinatè, ad comprehenſionem cuiuſcunque exigentiæ non eſt neceſſe cognoſcere infinita determinatè, & diſtinctè, ſed ſolùm indeterminatè, & in confuſo, ſic quia grauitas lapidis exigit aliquam vbicationem deorſum, ad comprehendendam exigentiam grauitatis ſatis eſt cognoſcere aliquã vbicationem deorsũ.

15 E contra cum nulla entitas creata habeat relationem potentiæ adæquatæ ad vllum terminum, neque ad vllum prædicatum termini, nullus terminus ſecundum nullum ſui prædicatum adæquatè præcontinetur in potentia, & cauſa creata, cum ad quodlibet termini prædicatum ponendum concurrere debeat alia compotentia nimirum diuina, ergo ex præciſa cognitione etiam comprehenſiua potentiæ, & cauſæ creatæ, quæcunque tan-

dem illa ſit, nullus terminus, & nullus effectus poſſibilis cognoſci poteſt, cum enim ad hoc, vt aliquis terminus cognoſcatur, debeat aliquod ſaltem illius prædicatum adæquatè cognoſci; ſi ex vi præciſa potentiæ, non niſi adæquatè continentis quodcunque prædicatum termini, aliquod termini prædicatum adæquatè cognoſceretur, plus cognoſceretur in cauſa,ſeu potentia,quam in illa contineatur. Neque dicas hoc,quod eſt poſſe inadæquatè producere infinitos effectus contineri adæquatè in cauſa; nam hoc quod eſt poſſe inadæquatè producere aliquid,non eſt diſtinctè cognoſcibile abſque eo quòd adæquatè cognoſcatur illud aliquid, quod cauſa poteſt producere; ideòque abſque eo quod illud aliquid adæquatè cognoſcatur ex vi præciſa cauſæ, quæ tamen nõ præcontinet illud niſi inadæquatè,quod eſſe non poteſt. Hinc vel ex hoc capite ſolus Deus eſt incomprehenſibilis, quia ad comprehendendum Deum cognoſci diſtinctè deberent omnia, quæ adæquatè in illo cõtinentur,& quę à ſolo Deo ſine vllius auxilio fieri poſsũt.Cũ ergo hæc ſint omnia pòſſibilia; ſi diſtinctè omnia poſſibilia cognoſci nõ poſsũt neque Deus poterit comprehendi. Quã-

uis

uis autem creatura ad Deum incomprehenſibilem dicat relationem dependentiæ, non tamen hinc ſequitur,quod ipſa etiam creatura ſit incomprehenſibilis, quia ad comprehendendam dependentiam creaturæ à Deo, non eſt neceſſe diſtinctè cognoſcere omnia prædicata Dei, ſed ſatis eſt Deum coſcere ſub illa ratione formali, ſub qua eſt terminus talis relationis, ideòque ad comprehendendam dependentiam lapidis v. g. à Deo, ſatis eſt ſi cognoſcatur,Deus, vt creator lapidis, & præcontinens omnem perfectionẽ lapidis.

16 Dices ex Ariſt. hic: nulla ſubſtantia eorum eſt quæ ſunt ad aliquid, ergo falſum eſt omnia exiſtentia eſſe tráſcendentaliter relatiua ad quodlibet ens poſſibile. Respondeo Ariſtotelem intellexiſſe de relatione prædicamentali, de qua tunc agebat. Cæterum quis neget quamlibet ſubſtantiam creatam per ſuam eſſentiam dependere à Deo. Hinc mirum eſſe non debet, quod nullum ens ſit ità abſolutum, vt non habeat aliquam relationem, nam præterquamquod omne ens creatum debet eſſe dependens, ideòque relatiuum ad Deum, ipſa etiam entia creata longè melius intelliguntur conſtituta, ſi om-

nia ſint inter ſe connexa, quam ſi ſint veluti ſcopæ diſſolutæ. Non tamen propterea negamus, quod ſimul cum prædicatis relatiuis, non habeant etiam ſua prædicata abſoluta, eadem enim res ſicuti vtrique conceptui tàm abſoluto, quàm relatiuo ſubeſſe poteſt, ità habet tàm prædicata relatiua, quàm abſoluta.

17 Dices iterum ex eo, quod res poteſt ſubeſſe conceptui relatiuo, non bene probari, quod verè ſit relatiua, imò neque bene probari ex eo, quod non poſſit adæquatè concipi, niſi vt ordinata ad aliud, nam neque poſſumus concipere ſpiritualia, niſi ad modum rerum materialium, nec tamen dicimus ſpiritualia eſſe materialia. Sed diſparitas eſt, quia licet ex imperfectione noſtra non poſſimus concipere ſpiritualia, niſi ad ad modum rerum materialium, ſumus tamen aliunde determinati ad dicendum quod ſpiritualia non ſint materialia, at dum concipimus entia creata, vt ordinata ad aliud, ſumus determinati ad non poſſe illa adæquatè concipere niſi, vt ordinata ad aliud, & ad non negandum talem ordinem. Adde ex alijs ſimilibus relationibus, quas ſcimus dari, & quæ habent ſimilem con-

conceptibilitatem habere non validum fundamentum dicendi, quod verè datur talis ordo.

18 Aſſerimus præterea nullam relationem tranſcendentalem eſſe ad terminum indeterminatum, nulla enim datur relatio, quæ non ſit in ſuo eſſe determinata; cum quidquid exiſtit, ſit in ſuo eſſe determinatum, ideòque determinata relatio, ſicut importat determinatum fundamentum, ità importare debet determinatum terminum. Aliter cum omnis relatio ſpecificetur à termino, ſi aliqua relatio eſſet ad terminũ indeterminatum, aliqua relatio eſſet in ſe indeterminata. Cum hoc tamen ſtat, quod poſſint in aliqua entitate formaliter diſtingui duæ relationes tranſcendetales, quarum vna reſpiciat ſuos determinatos terminos determinatè, alia indeterminate, ſeu diſiunctiuè. Sic actus, quo velim vel cibum, vel potum, habet attingere cibum, & potum, & tendere in vtrumque, at non habet niſi exigere vel cibum, vel potum, & appetere alterutrum, ideòqne relatio exigẽtiæ eſt ad cibum, vel potum indeterminatè; ſi enim alterutrum detur, huic actui ſatisfit, at ſi hic actus non tenderet in cibum,& potum, ſed tantùm at-

reſpicere eoſdē terminos determinatè, & indeterminatè ergo falſum eſt aliqua entia reſpicere ſuos terminos determinatè, prout potentia ſunt; indeterminatè verò prout exigentia. Reſpondeo, quod eadem entitas, prout potens reſpiciat ſuos terminos determinatè, prout exigens indeterminatè, & diſiunctiuè, nihil eſſe aliud quam quod aliqua entitas poſſit efficere, vel recipere determinatè aliqua, ità tamen vt à quolibet illorum ſit æquè perfectibilis, in quo nullum eſt inconueniens, quare per analogiam ad actus vitales appetitiuos diſtinguimus formaliter prædicatum potentiæ, & prædicatum exigentiæ. Sicut enim actus, quo dico volo vel cibum, vel potum, habet attingere determinatè cibum, & determinatè potum, & determinatè habet quod poſſit illi ſatisfieri vel per potum, vel per cibum, ſed non habet illos appetere niſi indeterminatè, & diſiunctiuè, quia æquè per alterutrum illi ſatisfit, ità ſimiliter potentia materiæ habet determinatè poſſe, ſed non niſi indeterminatè exigere formas.

22 Dices iterum nulla potentia poteſt eſſe ad omnes terminos poſſibiles determinatè, quia nulla potentia

poteſt

poteſt determinatè & ſimul omnes terminos poſſibiles efficere, vel recipere. Reſpondeo ad hoc vt potentia ſit ad omnes terminos poſsibiles determinatè non eſſe neceſſe quod habeat potentiam ſimultatis ad omnes illos ſimul efficiẽdos, cum ſatis ſit quòd habeat ſimultatem potentiæ ita vt in tali potentia ſimul detur poſſe efficere terminum A, & terminum B, ſed poſſe illos efficere non ſimul, ſed ſucceſſiuè.

23 Porrò quamuis aliquæ relationes tranſcendentales non poſſint exiſtere niſi exiſtente termino; cuiuſmodi eſt v.g. in creatura relatio dependentiæ à Deo, nulla tamen relatio tranſcendentalis conſtituitur intrinſecè per exiſtentiam termini, terminus enim reſpectu cuiuſcunque relationis tranſcendentalis eſt connotatum extrinſecum, cum ſit talis, vt ſi non intelligatur exiſtens, dummodo intelligatur exiſtens fundamentum, intelligitur tota eſſentia relationis tranſcendentalis. Hinc quamuis aliquæ relationes tranſcendentales ſint mutuæ, qualis eſt relatio actionis ad terminum, & termini ad actionem, de nullius tamen relationis tranſcendentalis ratione eſt, quod ſit mutua, ſicut enim de nullius relationis tranſcenden-

talis eſſentia eſt exiſtentia termini, ita de nullius relationis tranſcendentalis eſſentia eſt, quod terminus exiſtens aliqua reali relatione mutuò referatur tranſcendentaliter ad fundamentum.

24 Relatio tranſcendentalis non poteſt habere nunc plures nunc pauciores terminos, cum enim ſit ad terminos præſcindendo ab eorum exiſtentia, ſicuti non poſſunt nunc plures, nunc pauciores termini eſſe poſſibiles, ita non poteſt relatio tranſcendentalis eſſe nunc ad plures, nunc ad pauciores terminos. Demum pro multiplicitate terminorum dici poteſt relatio tranſcẽdentalis eſſe formaliter multiplex, alia enim formaliter loquendo eſt relatio, qua ignis v. g. exigit calorem, alia, qua exigit ſiccitatem &c.

(. s .)

SECTIO SECVNDA.

An dentur, & per quid formaliter conſtituantur relationes prædicamentales.

1 SIcuti nomine relationum tranſcendentalium intelleximus prædicata, quæ nec eſſe, nec concipi poſſunt niſi ordinata ad aliud, eſſentialia ſuo fundamento, ita nomine relationũ prædicamentalium, ſeu relationum cõſtituentium peculiare prædicatum relationis, intelligimus prædicata, quæ nec eſſe, nec concipi poſſunt niſi ordinata ad aliud, ſed accidentalia ſuo fundamẽto, ſeu illi, quod denominatur habere tale prædicatum. Sic ſi Petrus generet Paulum, datur verum, & reale fundamentum, ratione cuius concipiatur in Petro hoc prædicatum, quod eſt eſſe genitorem Pauli, quod prædicatum nõ concipi, ideòque nec eſſe poteſt niſi ordinatum ad Paulum, & eſt accidentale Petro, qui denominatur genitor, ergo hoc prædicatum eſt relatiuum prædicamentaliter, ergo verè datur in Petro re-

relatio genitoris reſpectu Pauli, quæ relatio genitoris non datur in Petro reſpectu Antichriſti v. g. Idem dicendum de prædicato coëxiſtentis, ſimilis & aliorum huiuſmodi, quæ cum ſint contingentia illi, quod dicitur coëxiſtens, ſimile &c. erunt relatiua prædicamentaliter, ſeu accidentaliter.

2 Hinc quælibet entitas creata exiſtens habet aliquam relationem prædicamentalem ad aliam quamlibet entitatem creatam exiſtentem, ſi enim exiſtente A ponatur etiam exiſtens B, A actu erit, vel ſimile, vel diſſimile B, vel maius, vel æquale in perfectione, erit coëxiſtens, propinquũ, vel remotũ &c. hæc autem ſunt prædicata relatiua accidentalia illi, quod denominatur actu ſimile, coëxiſtens. Sicut enim cuicunque enti eſt eſſentiale poſſe eſſe alteri ſimile coëxiſtens &c. ità eſſe actu ſimile, vel coëxiſtens alteri, eſt accidentale, & contingens illi, quod denominatur actu ſimile, coëxiſtens &c.

3 Porro ſicuti relationes tranſcendentales conſtituuntur formaliter per illud præcisè, quod dat completum fundamentum intellectui ad cõcipiendum aliquid ordinatum eſſentialiter ad aliud. ità relationes prædicamentales conſti-

tuen-

tuentur formaliter in ſuo eſſe per illud; vel per illa præcisè, quæ dant intellectui completum fundamentum concipiendi aliquid ordinatum accidentaliter ad aliud, cum enim relatio nihil aliud ſit niſi fundamentum talis conceptus comparatiui, per quod vnum comparari poteſt cum alio, & concipi vt ordinatum aliquo modo ad aliud, illa præcisè erunt formalia conſtitutiua relationis prædicamentalis, quæ ſunt completum fundamentum exigitiuum talis conceptus, adeòque non eſt, cur aliud quidquam pro formali conſtitutiuo relationis requiramus. Iam verò fundamentum completum accidentale conceptus comparatiui non poteſt eſſe ſola entitas illius, quod comparari, & concipi poteſt, vt ordinatum ad aliud, cum nihil ſit ſibi ipſi accidentale, ergo neceſſario tale fundamentum compleri debet per aliquid aliud ergo vel per vnum, vel per plura pro diuerſitate relationum prædicamentalium. Quare Petrus v.g. erit gènitor Pauli, non per ſuam ſolam entitatem, ſed per aliquid aliud ipſi Petro accidentale, & extrinſecum, quod profectò erit, tum entitas ipſius Pauli, tum generatio, qua Petrus generat Paulum; poſitis enim his tribus, & præſcindendo

dendo ab alio quocunque habet intellectus fundamentum concipiendi Petrũ vt Patrem Pauli, illumque taliter comparandi cum Paulo. Similiter intellectus cognoſcens exiſtentiam actualem alterius mundi, per talem cognitionem habet hoc prædicatum relatiuum, & ſibi accidentale, nimirum quod ſit cognoſcens exiſtentiam actualem alterius mundi. Hoc autem prædicatum conſtituitur formaliter per entitatem ipſius intellectus, & per cognitionem de exiſtentia alterius mundi, nec aliud quidquam requiritur. Hinc quamuis in aliquibus relationibus prædicamentalibus, qualis eſt relatio paternitatis, dentur fundamentum, terminus, & generatio, quæ dicitur ratio fundandi, ità vt hæc omnia ſint completum fundamentum prædicati & conceptus relatiui; in alijs tamen non dantur niſi duo, quæ cum de ſe præcisè præbeant fundamentum talis comparabilitatis, de ſe præcisè ſunt completum, & formale conſtitutiuum talis relationis prædicamentalis, ſi enim hæc ſola ponatur, & alia quæcunque non intelligantur, habetur prædicatum relatiuum fundamento contingens, ideòque habetur formalis relatio. Quod ſi dicas:

habe-

haberi prædicatum relatiuum ſolum fundamentaliter. Contra eſt, quia id quod tu dicis eſſe relationem ſolum fundamentaliter, ego dico eſſe relationem formalem, cum ſit impoſſibile dari duo alba, & non dari ſimilitudinem, ſicuti eſt impoſſibile dari duo entia, & non dari binarium entium. Quare ſicuti binarium habetur per complexum duorum, ita album A eſſe ſimile albo B habetur per complexum Albi A, cum albo B, & quia exiſtentia albi B, eſt accidentalis albo A, ideo ſimilitudo albi A, quæ conſtituitur partialiter per exiſtentiam albi B, eſt accidentalis ipſi albo A.

4 Dices exiſtit ſæpè vera relatio etiā ſi non exiſtant omnia, quæ ſunt completum fundamentum prædicati relatiui, datur enim vera relatio paternitatis, etiamſi præterierit generatio, quæ complet fundamentum prædicati relatiui. Ergo paternitas conſtituitur formaliter per modum relatiuum, qui remanſerit præterita generatione. Reſpondent aliqui nonnullas relationes requirere quod detur de præſenti totum fundamentum comparabilitatis, alias verò relationes nequaquam. Sed contra eſt quia vel vis generationem eſſe conno-

tatum.

tatum merè extrinſecum reſpectu relationis paternitatis: vel vis eſſe intrinſecum illius conſtitutiuum ſi vis eſſe conſtitutium illius intrinſecum: Sicuti de præſenti non datur cõpletum conſtitutiuum, ità de præſenti non dabitur conſtitutum, conſtitutum enim dari nõ poteſt, niſi dentur omnia conſtitutiua. Quod ſi velis generationem præteritam eſſe connotatũ merè extrinſecum, non aliter ac paries v.g. eſt connotatum merè extrinſecum reſpectu cognitionis de pariete, eò quod ſiue paries intelligatur exiſtens, ſiue intelligatur non exiſtens, dummodo intelligatur exiſtens talis cognitio, intelligitur tota eſſentia talis cognitionis. Contra eſt, quia eodem modo ſequeretur quod ſiue intelligatur, ſiue nõ intelligatur generatio præterita, dummodo intelligatur exiſtens Petrus & Paulus, intelligeretur Petrus pater Pauli, quod eſt falſum. Præterea cur ad relationem prædicamentalem requiris terminum exiſtentem? cum enim tam generatio, quàm terminus ſit fundamentum conceptus comparatiui, & æquè conſtituant prædicatum relatiuum, vel vtriuſque, vel neutrius exiſtentia erit de eſſentia relationis. Quod ſi dicas dari aliquas

deno-

denominationes ab aliquo, quod totum eſt de præſenti, alias verò partim ab aliquo de præſenti, partim ab aliquo de præterito, cuiuſmodi ſunt denominationes domus antiquæ, aquæ benedictæ &c. Contra eſt, quia ſicuti non ſolum concipimus complexum ex rebus totaliter præſentibus, ſed etiam cōplexum, ex aliquo præſenti, & aliquo præterito, ita vtrunque nominamus, & vtrique ſuum nomen, & denominationem imponimus, at hic non quærimus de nomine, ſed de realitate relationis ad quam, vel debes requirere quod actu exiſtat quidquid intrinſecè conſtituit prædicatum relatiuum, vel dicam dari poſſe reale prædicatum relatiuum, etiam ſi nihil exiſtat de conſtitutiuis talis prædicati.

5 Melius ergo vniuerſaliter aſſerendum eſt nunquam dari veram relationem niſi actu dentur omnia intrinſecè conſtitutiua talis prædicati relatiui. Ad obiectionem ergo reſpondendum eſt diſtinguendo duplicem relationem paternitatis, quarum tamen vtraque cōmuni nomine paternitatis appellatur; alia enim eſt paternitas, per quam actu Petrus v.g. generat Paulum, alia eſt paterni-

ternitas, per quam Petrus genuit Paulum, ſicut enim ſunt diuerſa prædicata generare, & genuiſſe, ità relationes, quæ per hæc diuerſa prædicata conſtituuntur, erunt diuerſæ. Paternitas ergo, per quam Petrus v.g. actu generat Paulum conſtituitur per entitatem Petri, & Pauli, & per actualem generationem. Paternitas verò per quam Petrus genuit Paulum conſtituitur per entitatem Petri, & Pauli, & per conſeruationem Pauli actu exiſtentem, & poſitam intuitu, atque ad exigentiam generationis habitæ à Petro. Talis autem conſeruatio iuxta ea, quæ dicemus in prædicamento actionis de alligatione actionis ad fines, habet peculiare prædicatum alligationis ad generationem præteritã; ſed etiam ſi hoc intrinſecum prædicatum non haberet, adhuc tamen hoc quod eſt nunc conſeruari Paulum ad exigentiam generationis habitæ à Petro eſſet ſufficiens ratio fundandi relationẽ paternitatis, & filiationis, ſiue hoc quod eſt poni ad exigentiam ſit quid intrinſecum tali conſeruationi, ſiuè habeatur per extrinſecum Dei decretum. Semper enim æquè habetur de facto exiſtens totum, quod intrinſecè conſtituit tale prædicamentum relatiuum.

6 Quod

6 Quod ſi Paulus filius moriatur,& deinde miraculosè reuocetur in vitam duplici modo poteſt miraculum accidere, vel ita vt reuocetur in vitam ex eo quod præextiterit,& antea fuerit modo connaturali genitus, & ſi hoc modo reſurgat æquè erit filius Petri,quia eius actio conſeruatiua eſt intuitu generationis habitæ à Petro. Quod ſi reuocetur in vitam non intuitu quod præextiterit ſed ita, vt Deus æquè illi vellet dare vitam, quantumuis nunquam antea extitiſſet: in hoc caſu ſicuti Paulus nullá haberet obligationem ſuæ vitæ præſentis alteri quam ſoli Deo,ità prout taliter viuens non haberet veram relationem filiationis reſpectu vllius hominis,ſed diceretur filius Petri non per relationem realem de præſenti, ſed per relationem merè ſecundum dici,&de præterito. Ex his autem patet Chriſtum Dominum, etiam poſt reſurrectionem eſſe verè filium Beatiſſimę Virginis, cum eius humanitas fuerit viuificata ex meritis paſſionis, ideoq; intuitu quod præextiterit, nec niſi per conſeruationem habitam, intuitu generationis poſitæ à Beatæ Virgine.

7 Si hoc modo philoſophemur longè melius poſſumus ſuſtinere commu-

nem

nem ſententiam, quæ ad realem relationem prædicamentalem requirit terminum exiſtentem; cum enim per nos omnia illa debeant actu exiſtere, quæ ſunt intrinſecè conſtitutiua prædicati relatiui, & complent fundamentum cõceptus comparatiui, cum terminus ſit ex intrinſecè cõſtitutiuis relationis prędicamentalis neceſſario requiretur actualis exiſtentiã illius, ad hoc vt actu relatio prædicamentalis exiſtat. Quod verò terminus, ſit vnum ex intrinſecè conſtitutiuis relationis prædicamentalis patet;quia nulla eſt aſſignabilis relatio prædicamentalis, inqua terminus non compleat fundamentum conceptus cõparatiui, ſiue enim ſit relatio fundata in vnitate, & numero; ſiue in actione, & paſſione(quæ duo tantum genera relationum prædicamentaliũ inferius aſſignabimus) ſemper terminus complet prædicamentũ accidẽtaliter relatiuum.

8 Dices quod Petrus v.g. ſit cognoſcens chimęram, quod ſit volens ſtudium propter honorem, ſunt prædicata relatiua acidentalia ipſi Petro,nec tamẽ in his relationibus prædicamentalibus datur terminus exiſtens.Chimęra enim & honor non exiſtunt. Reſpondeo in his alijſque ſimilibus diſtinguendum eſſe ter-

terminum proximum,& terminum remotum, ſeu terminum termini,& terminum alicuius relationis. Petrus ergo habens cognitionem de Chimera eſt relatiuus prędicamentaliter ad talē cognitionē quā habet;& hæc cognitio exiſtēs eſt terminus proximus talis relationis ſimiliter eſt relatiuus prædicamentaliter ad volitionem ſtudij propter honorem, quæ volitio eſt terminus exiſtens, Chimęra verò, & honor ſunt terminus termini, ſeu ſunt terminus alterius relationis traſcendentalis, cognitio enim dicit relationem tranſcendentalē ad chimęram; volitio ad honorem; hæ autem relationes trāſcendentales non requirūt terminum exiſtentem. Hinc Paulus genitus habēs nunc conſeruationem poſitam intuitu generationi habitæ à Paulo habet de præſenti omnia conſtitutiua talis prædicati relatiui, quia licet non exiſtat nunc generatio, hæc tamen eſt ratio fundandi remota, cum ratio fundandi proxima ſit talis conſeruatio; generatio verò præterita eſt terminus remotus, ad quam talis conſeruatio dicit relationem tranſcendentalem. Relationes ergo,per quas v.g. dies hodierna dicitur ſimilis diei heſternæ, vel Petrus dicitur Pater Pauli mortui &c. Sunt denomi-

nominationes non importantes relationem niſi ſecundum dici, cum exiſtat actu totum quod complet prędicatum relatiuum, & eſt proxima, & completa ratio fundandi conceptum comparatiuum.

SECTIO TERTIA.

Inſertur relationem prædicamentalem non conſtitui per modum ſuperadditum proximæ & completæ rationi fundandi.

1 QVamuis ratio fundandi relationem ſignificet id, quod eſt ratio cur fundamentum referatur ad terminum, quæ aliquando eſt à fundamento, & termino realiter diſtincta, vt diximus de relatione paternitatis, nomine tamen proximę, & completæ rationis fundandi venire poteſt totum id, quod proximè requiritur ad conſtituendum prædicatum relatiuum, & obiectiuam comparabilitatem, ſic entitas Petri, & Pauli, & actualis generatio, vel conſeruatio poſita intuitu generationis præ-

præteritę eſt proximum,& completum fundamentum prædicati relatiui paternitatis. Ex dictis ergo capite ſuperiori infertur ad conſtituendam relationẽ prædicamentalem præter completam, & proximam rationem fundandi non requiri modum peculiarem relatiuum ſuperadditum, ſed relationem formaliter conſtitui per totum id,quod alij aſſignant pro completo, & proximo fundamento, quo poſito reſultet modus; preſcindendo enim ab hoc modo ſuperadditò, & exiſtentibus duobus albis cũ talibus ſuis durationibus alligatis eidem tempori imaginario vnum exiſtit quando exiſtit aliud,& exiſtit ſicuti exiſtit aliud, eſt enim impoſſibile, quod vtrunq; album habeat ſuam durationem correſpondentem, ſeu alligatam eidem tempori imagninario, & quod non coëxiſtant,ſicuti pariter eſt impoſſibile,quod vtrumque habeat talem albedinem, quin intellectus habeat fundamentum dicendi quod vnum exiſtit, ſicuti exiſtit alterum, ideòque exiſtat ſimile alteri.

2 Quod ſi dicas hoc non eſſe ſatis, dicam quod nunquam duo modi relatiui ratione ſui præciſe coëxiſtant, ſed quod requiratur ſemper alius tertius

modus

modus ſuperadditus, ex quo deinde ſe-
quetur proceſſus in infinitũ, niſi tandẽ
deuenias ad duo, quæ habeant ratione
ſui præcisè coëxiſtere, ſi ergo in tua ſen-
tentia, quia eſt impoſſibile, quod exi-
ſtant aliqui duo modi, & non coëxiſtãt;
ideo illis non ſuperaddis alium tertium
modum, ita quia eſt impoſſibile, quod
tales duę durationes exiſtant quin co-
ëxiſtant, non erit alius modus coëxi-
ſtentiæ ſuperaddendus. Præterea ſępè
non poteſt aſſignari ſubiectum modi re-
latiui, nam denarius hominum eſtęqua-
lis denario equorum, ideòque ad il-
lum relatiuus, in quo ergo homine re-
cipitur modus relatiuus æqualitatis,
certè cum non ſit maior ratio de vno
quam de alio vel in nullo, vel in omni-
bus recipietur. Si ergo dicas, æqualita-
tem haberi per decem modos, iam tu
explicas etiam relationem per comple-
xum plurium, adeoque in tua etiam
ſententia ęqualitas non erit vnicus ſim-
plex modus, ſed omnes illi decem mo-
di ſimul conſtituent æqualitatem. Si ve-
rò dicas denarium hominum eſſe æ-
qualem denario equorum merè per re-
lationem ſecundum dici. Contrà eſt
quia ego etiam dicam, lignum bipalma-
re eſſe æquale alteri ligno bipalmari per
rela-

relationem merè ſecundum dici, imò ſi ita reſpondeas nullum deinde peculiare argumentum habebis ad probandam aliam relationem realem, ſi enim in denario èquorum datur fundamentum, terminus, & ratio fundandi, nec tamen datur vera relatio, cur dabitur in alijs? Dices quia in denario ſequeretur abſurdum illud, quod non eſſet aſſignabile, in quo homine modus relatiuus reciperetur. Sed contra eſt, quia cum nihil deſit de requiſitis prò vera relatione, & non ſequatur abſurdum niſi admiſſo modo relatiuo, hic potius erit negandus & explicanda relatio, ſicuti nos explicamus, & nullum profectò ſequetur abſurdum. Denique admiſſis his modis relatiuis multa ſequentur valdè difficilia quod nimirū dealbato vno pariete v. g. Romæ, imò facta minima alicuius corporis mutatione conſurgat in quolibet alio corpore per totū mundū modus relatiuus ſimilitudinis, vel diſſimilitudinis &c. quęnam autem erit horum modorum cauſa, ſanè quæcunque aſſignetur vel operabitur, ſeu determinabit in diſtans, vel aduocanda erit per machinam cauſa prima.

5 Dices primò negatis modis rela-

tiuis non poſſet explicari quid ſit ſimile in communi. Sed contrà eſt quia etiam admiſſis modis explicandum eſt quid ſit ſimile in communi fundamentaliter; illud ergo, quod tu dixeris eſſe ſimile in communi fundamentaliter, dicam ego eſſe ſimile in communi formaliter, cum per illud ego dicam conſtitui relationem formaliter, per quod tu dicis cõſtitui ſolũ fũdamẽtaliter. Sed directè, reſpondeo ſimile in cõmuni eſſe duo qualia talis naturæ, vt quodcunque prædicatum eſſentiale affirmetur de vno affirmari poſſit de alio, vel eſſe duo qualia, quæ in nobis imperfectè cognoſcentibus producere poſſint cognitiones, per quas difficilè diſcernantur, ſeù quæ poſſint à nobis in vnica cognitione confundi.

4 **Dices ſecundò, negatis modis relatiuis ſequeretur, quod qui deſiderat ſuos mores diſſimiles moribus prauis alterius, deſideraret ipſos mores prauos alterius, quod eſt falſum. Sed contra eſt primò, quia admiſſis modis adhuc dici non poſſet, quod in caſu poſito deſideraretur modus relatiuus diſſimilitudinis, illud enim, quod deſideratur eſt quid liberum, honeſtum, & formaliter placens Deo. Modus autem relatiuus**

ne-

neceſſariò reſultans non eſt huiuſmodi. Sed directè reſpondeo deſiderari mores diſſimiles moribus prauis alterius non abſolutè, ſed ex ſuppoſitione, quod mores alterius vel exiſtant; vel ſint exſtituti praui. Quomodo enim poſſem determinari ad volendos meos mores diſſimiles moribus Antichriſti, niſi ſcirẽ eius mores futuros eſſe prauos? Factâ ergo ſuppoſitione talium morum, quos non deſidero, ſed deteſtor, deſidero deinde meos mores bonos, qui poſitè habeant prædicatum diſſimilitudinis partialiter à moribus prauis alterius.

5 Dices tertiò, Poſſunt duæ durationes correſpondentes eidem tempori imaginario comprehenſiuè cognoſci abſque eo quod intellectus certificetur de illarum coëxiſtentia, ergo illarum coëxiſtentia eſt prædicatum reale diſtinctum ab entitate vtriuſque. Reſpondeo prædicatum coëxiſtentiæ, quia eſt partim in vna duratione, partim in alia, non eſſe cognoſcibile per cognitionem etiam comprehenſiuam vnius tãtùm durationis, quia ſi per cognitionẽ vnius tantùm durationis cognoſceretur tota coëxiſtentia plus in tali duratione cognoſceretur, quã in illa contineatur. Sic ſi ſit pondus mille librarũ,

quod trahi nō poſſit niſi à duobus; potẽtia cōpleta tractiua huius pōderis nō eſt quid realiter diſtinctum à viribus vnius, & à viribus alterius, ſed eſt partim in vno, partim in alio, ideò que potentia completa tractiua ponderis non eſt cognoſcibilis per comprehenſionem virium vnius tantum, ſed per vnicam cognitionem indiuiſibiliter cognoſcentem vires vnius, & alterius. Quare diſtinguo antecedens obiectionis propoſitæ: poſſunt duæ illæ durationes cōprehenſiuè cognoſci per cognitionem comprehenſiuam indiuiſibiliter attingẽtem vtramque cognitionem, abſque eo quod intellectus certificetur de illarum coëxiſtentia nego antecedens, per duplices cognitiones comprehẽſiuas, quarum quælibet ſeorſim attingat vnam tantum ex illis durationibus concedo antecedens, & nego conſequentiam; coëxiſtentia enim non eſt prædicatum diſtinctum ab entitate vtriuſque, licet ab entitate cuiuſque ex illis ſeorſim ſit diſtinctum inadæquatè, nam hoc tum alibi tum ſectione prima huius capitis num. 14. reiecimus, vidimus enim quod non poſſit ex præciſa cognitione cauſæ creatæ cognoſci adæquatè vllum prædicatum effectus, ex eo quod plus in

in cauſa cognoſceretur, quã in illa contineatur. Quod in exemplo paulo antè allato manifeſtè patet; potentia enim completa tractiua ponderis vt mille non eſt cognoſcibilis per cognitionem virium vnius tantum, ſed per cognitionem attingentem indiuiſibiliter vires duorum. Adde hoc etiam dicendum eſſe ab aduerſarijs, nam ſi in duabus durationibus reſultat modus coëxiſtétiæ dabitùr completum fundamentum, ad quod talis modus reſultet. Quod completum fundamentum, cum ſit vtraque duratio, non erit cognoſcibile per duas cognitiones, quarum vna vnam, altera alteram durationem attingat, ſed per vnicam cognitionem attingentem vtramque durationem indiuiſibiliter.

6 Dices quartò, Omnis vera perfectio debet eſſe adæquatè intrinſeca rei habenti talem perfectionem, ſed cognitionem eſſe veram, & conformem obiecto eſt vera perfectio ipſius cognitionis, ergo debet eſſe illi adæquatè intrinſeca, quod habere non poteſt ſine modo relatiuo conformitatis. Sed contra eſt, quia vel ex hoc capite negandi ſunt modi relatiui ſuperadditi, ne dicamus veritatem eſſe adæquatè intrinſecam

7 Dices quintò, ſi duo alba vt quatuor ambo fiant alba vt ſex, creſcit albedo & non creſcit ſimilitudo; ergo ſimilitudo non conſtituitur per ſolas tales entitates duorum alborum. Reſpondeo diſtinguo antecedens non creſcit ſimilitudo formaliter concedo antecedens, non creſcit ſimilitudo materialiter nego antecedens, & conſequentiam. Creſcit enim ſimilitudo materialiter, quia creſcit materia illa, quæ poteſt in vnica cognitione cõfundi, ſed non creſcit ſimilitudo formaliter, quia æquè poteſt in vnica cognitione æquè confuſa confundi. Quia ergo per creſcere ſimilitudinem non intelligimus, quod creſcant entia illa, quæ ſunt ſimilia, ſed quod creſcant in ordine ad effectum illum, qui præſtari poteſt ab entibus illis, quæ ſunt ſimilia, cũ idem effectus præſtari poſſit à duobus albis vt duo, & à duobus albis vt ſex, ideo non dicitur creſcere ſimilitudo formaliter, & in communi modo loquendi, licet bene dici poſſit creſcere ſimilitudo materialiter. Pariter ſi ſupponatur vnum album eſſe vt ſex, aliud verò vt duo, quo plus de albedine tollitur ab albo vt ſex, eò plus creſcit ſimilitudo formaliter, licet decreſcat ſimili-

militudo materialiter, quia quò plus decreſcit aliquid ex ijs, quæ conſtituũt ſimilitudinem formalem; eò plus creſcit ſimilitudo formaliter, quia fiunt magis potentia confundi in vnica cognitione; ſicut enim aliqua prædicata potentialia creſcunt per additionem, ità aliqua creſcunt per detractionem, in caſu autem noſtro, quò plus tollitur de albedine vt ſex, eò magis creſcit prędicatum potentiale, per quod vtrumque album poteſt in vnica cognitione confundi, ideòque per decrementum albedinis creſcit ſimilitudo formaliter.

8 Dices ſecundò relatio vt relatio refertur ad terminum, ergo relatio vt relatio non poteſt conſtitui per terminum, ſed conſtitutiuum relationis debet eſſe quid adæquatè diſtinctum à termino, quod propterea eſſe poſſit ad terminum. Sed contra, quia idem in alijs dicendum eſt ab omnibus, nam licet plura vniantur per vnionem diſtinctam, deuenire tamen debemus, ne detur proceſſus in infinitum ad aliquid ſaltem modale, quod ſe ipſo vniatur alteri: in hoc ergo fieri poteſt ſimile argumentum tali pacto. Vnitum vt vnitum eſt alteri vnitum, ergo vnitum vt vnitum non poteſt conſtitui neque par-

cognitioni veræ, vt enim ſuo loco dicemus, ſi veritas eſſet adæquatè intrinſeca cognitioni veræ, Angelus comprehẽdens ſuas cognitiones, dum formaret iudicium affirmatiuum, vel negatiuum de ſecretis cordium, videret in tali iudicio, vel in modo ſuperaddito, illi intrinſeco, veritatem, vel falſitatem talis iudicij, ideòque pertingeret ad cognoſcenda ſecreta cordium, quod Angelo non eſt tribuendum. Omnes ergo debemus dicere perfectionem veritatis non haberi formaliter per modum relatiuſi ſuperadditum, ſed per entitatem cognitionis, & exiſtentiam obiecti eo modo, quo per cognitionem enunciatur. Et quidem, ſi ſpectemus prædicata entitatiua iudicij veri, & iudicij falſi, vtrumque eſt actus vitalis, ſpiritualis &c. Ideòque ſecundum prædicata merè entitatiua vtriuſque iudicij non plus ab vno, quam ab alio intellectus perficitur: in tantum ergo à iudicio vero magis perficitur intellectus, quam à falſo, quia vt dicemus in lib. Perihermen. iudicium verum eſt effectus potentiæ, quæ antecedenter potuit melius penetrare terminos, vel alia motiua, à quibus determinaretur deinde ad iudicium non falſum, ſed verum. Præ-

terea

certa à iudicio vero plus intellectus perficitur, quam à falſo, quia, ex ſuppoſitione quod exiſtat obiectum, ſicuti per iudicium enunciatur, determinari poteſt intellectus ad operandum longè diuerſo modo, ac determinaretur, ſi haberet iudicium falſum, ſi enim verè affirmet v. g. foueam eſſe in via, determinabitur ad illam fugiendam, quomodo non determinaretur, ſi falsò negaſſet foueam eſſe in via, ſed hæc maior perfectio competit cognitioni veræ, vt patet, partialiter ab obiecto. Hinc aliquis ſi ſit ipſe ſolus poteſt non eſſe noxius, eo quod non ſit ſufficiens de ſe ſolus inferre malum, ſed ille idem cum alio poteſt eſſe malus, quatenus ab vtroque malum aliquod fieri poteſt; Hinc pariter bene explicatur quid ſit pulchritudo; talia enim colorata habentia tales vbicationes, & tantam extenſionē ſunt pulchra, eo quod poſitis talibus cōditionibus ſint apta cauſare talem ſenſationem iucundam. Et quidem hoc idem dici ab omnibus debet de veritate fundamentali, ſeu de fundamento modi, ſi hic daretur, quæ veritas fundamentalis procul dubio eſt perfectio; idem de fundamentali pulchritudine &c.

cognitioni veræ, vt enim ſuo loco dicemus, ſi veritas eſſet adæquatè intrinſeca cognitioni veræ, Angelus comprehédens ſuas cognitiones, dum formaret iudicium affirmatiuum, vel negatiuum de ſecretis cordium, videret in tali iudicio, vel in modo ſuperaddito, illi intrinſeco, veritatem, vel falſitatem talis iudicij, ideòque pertingeret ad cognoſcenda ſecreta cordium, quod Angelo non eſt tribuendum. Omnes ergo debemus dicere perfectionem veritatis non haberi formaliter per modum relatiui ſuperadditum, ſed per entitatem cognitionis, & exiſtentiam obiecti eo modo, quo per cognitionem enunciatur. Et quidem, ſi ſpectemus prædicata entitatiua iudicij veri, & iudicij falſi, vtrumque eſt actus vitalis, ſpiritualis &c. Ideòque ſecundum prædicata merè entitatiua vtriuſque iudicij non plus ab vno, quam ab alio intellectus perficitur: in tantum ergo à iudicio vero magis perficitur intellectus, quam à falſo, quia vt dicemus in lib. Perihermen. iudicium verum eſt effectus potentiæ, quæ antecedenter potuit melius penetrare terminos, vel alia motiua, à quibus determinaretur deinde ad iudicium non falſum, ſed verum. Præterea

terea à iudicio vero plus intellectus perficitur, quam à falſo, quia, ex ſuppoſitione quod exiſtat obiectum, ſicuti per iudicium enunciatur, determinari poteſt intellectus ad operandum longè diuerſo modo, ac determinaretur, ſi haberet iudicium falſum, ſi enim verè affirmet v. g. foueam eſſe in via, determinabitur ad illam fugiendam, quomodo non determinaretur, ſi falsò negaſſet foueam eſſe in via, ſed hæc maior perfectio competit cognitioni veræ, vt patet, partialiter ab obiecto. Hinc aliquis ſi ſit ipſe ſolus poteſt non eſſe noxius, eo quod non ſit ſufficiens de ſe ſolus inferre malum, ſed ille idem cum alio poteſt eſſe malus, quatenus ab vtroque malum aliquod fieri poteſt; Hinc pariter bene explicatur quid ſit pulchritudo; talia enim colorata habentia tales vbicationes, & tantam extenſionē ſunt pulchra, eo quod poſitis talibus cōditionibus ſint apta cauſare talem ſenſationem iucundam. Et quidem hoc idem dici ab omnibus debet de veritate fundamentali, ſeu de fundamento modi, ſi hic daretur, quæ veritas fundamentalis procul dubio eſt perfectio; idem de fundamentali pulchritudine &c.

cognitioni veræ, vt enim ſuo loco dicemus, ſi veritas eſſet adæquatè intrinſeca cognitioni veræ, Angelus comprehẽdens ſuas cognitiones, dum formaret iudicium affirmatiuum, vel negatiuum de ſecretis cordium, videret in tali iudicio, vel in modo ſuperaddito, illi intrinſeco, veritatem, vel falſitatem talis iudicij, ideòque pertingeret ad cognoſcenda ſecreta cordium, quod Angelo non eſt tribuendum. Omnes ergo debemus dicere perfectionem veritatis non haberi formaliter per modum relatiuũ ſuperadditum, ſed per entitatem cognitionis, & exiſtentiam obiecti eo modo, quo per cognitionem enunciatur. Et quidem, ſi ſpectemus prædicata entitatiua iudicij veri, & iudicij falſi, vtrumque eſt actus vitalis, ſpiritualis &c. Ideòque ſecundum prædicata merè entitatiua vtriuſque iudicij non plus ab vno, quam ab alio intellectus perficitur: in tantum ergo à iudicio vero magis perficitur intellectus, quam à falſo, quia vt dicemus in lib. Perihermen. iudicium verum eſt effectus potentiæ, quæ antecedenter potuit melius penetrare terminos, vel alia motiua, à quibus determinaretur deinde ad iudicium non falſum, ſed verum. Præ-

terea

terea à iudicio vero plus intellectus perficitur, quam à falſo, quia, ex ſuppoſitione quod exiſtat obiectum, ſicuti per iudicium enunciatur, determinari poteſt intellectus ad operandum longè diuerſo modo, ac determinaretur, ſi haberet iudicium falſum, ſi enim verè affirmet v. g. foueam eſſe in via, determinabitur ad illam fugiendam, quomodo non determinaretur, ſi falsò negaſſet foueam eſſe in via, ſed hæc maior perfectio competit cognitioni veræ, vt patet, partialiter ab obiecto. Hinc aliquis ſi ſit ipſe ſolus poteſt non eſſe noxius, eo quod non ſit ſufficiens de ſe ſolus inferre malum, ſed ille idem cum alio poteſt eſſe malus, quatenus ab vtroque malum aliquod fieri poteſt: Hinc pariter bene explicatur quid ſit pulchritudo; talia enim colorata habentia tales vbicationes, & tantam extenſionē ſunt pulchra, eo quod poſitis talibus cōditionibus ſint apta cauſare talem ſenſationem iucundam. Et quidem hoc idem dici ab omnibus debet de veritate fundamentali, ſeu de fundamento modi, ſi hic daretur, quæ veritas fundamentalis procul dubio eſt perfectio; idem de fundamentali pulchritudine &c.

cognitioni veræ, vt enim ſuo loco dicemus, ſi veritas eſſet adæquatè intrinſeca cognitioni veræ, Angelus comprehẽdens ſuas cognitiones, dum formaret iudicium affirmatiuum, vel negatiuum de ſecretis cordium, videret in tali iudicio, vel in modo ſuperaddito, illi intrinſeco, veritatem, vel falſitatem talis iudicij, ideòque pertingeret ad cognoſcenda ſecreta cordium, quod Angelo non eſt tribuendum. Omnes ergo debemus dicere perfectionem veritatis non haberi formaliter per modum relatiui ſuperadditum, ſed per entitatem cognitionis, & exiſtentiam obiecti eo modo, quo per cognitionem enunciatur. Et quidem, ſi ſpectemus prædicata entitatiua iudicij veri, & iudicij falſi, vtrumque eſt actus vitalis, ſpiritualis &c. Ideòque ſecundum prædicata merè entitatiua vtriuſque iudicij non plus ab vno, quam ab alio intellectus perficitur: in tantum ergo à iudicio vero magis perficitur intellectus, quam à falſo, quia vt dicemus in lib. Perihermen. iudicium verum eſt effectus potentiæ, quæ antecedenter potuit melius penetrare terminos, vel alia motiua, à quibus determinaretur deinde ad iudicium non falſum, ſed verum. Præ-

terea

terea à iudicio vero plus intellectus perficitur, quam à falſo, quia, ex ſuppoſitione quod exiſtat obiectum, ſicuti per iudicium enunciatur, determinari poteſt intellectus ad operandum longè diuerſo modo, ac determinaretur, ſi haberet iudicium falſum, ſi enim verè affirmet v. g. foueam eſſe in via, determinabitur ad illam fugiendam, quomodo non determinaretur, ſi falsò negaſſet foueam eſſe in via, ſed hæc maior perfectio competit cognitioni veræ, vt patet, partialiter ab obiecto. Hinc aliquis ſi ſit ipſe ſolus poteſt non eſſe noxius, eo quod non ſit ſufficiens de ſe ſolus inferre malum, ſed ille idem cum alio poteſt eſſe malus, quatenus ab vtroque malum aliquod fieri poteſt; Hinc pariter bene explicatur quid ſit pulchritudo; talia enim colorata habentia tales vbicationes, & tantam extenſionē ſunt pulchra, eo quod poſitis talibus cōditionibus ſint apta cauſare talem ſenſationem iucundam. Et quidem hoc idem dici ab omnibus debet de veritate fundamentali, ſeu de fundamento modi, ſi hic daretur, quæ veritas fundamentalis procul dubio eſt perfectio; idem de fundamentali pulchritudine &c.

7 Dices quintò, ſi duo alba vt quatuor ambo fiant alba vt ſex, creſcit albedo & non creſcit ſimilitudo; ergo ſimilitudo non conſtituitur per ſolas tales entitates duorum alborum. Reſpondeo diſtinguo antecedens non creſcit ſimilitudo formaliter concedo antecedens, non creſcit ſimilitudo materialiter nego antecedens, & conſequentiam. Creſcit enim ſimilitudo materialiter, quia creſcit materia illa, quæ poteſt in vnica cognitione cõfundi, ſed non creſcit ſimilitudo formaliter, quia æquè poteſt in vnica cognitione æquè confuſa confundi. Quia ergo per creſcere ſimilitudinem non intelligimus, quod creſcant entia illa, quæ ſunt ſimilia, ſed quod creſcant in ordine ad effectum illum, qui præſtari poteſt ab entibus illis, quæ ſunt ſimilia, cũ idem effectus præſtari poſſit à duobus albis vt duo, & à duobus albis vt ſex, ideo non dicitur creſcere ſimilitudo formaliter, & in communi modo loquendi, licet bene dici poſſit creſcere ſimilitudo materialiter. Pariter ſi ſupponatur vnum album eſſe vt ſex, aliud verò vt duo, quo plus de albedine tollitur ab albo vt ſex, eò plus creſcit ſimilitudo formaliter, licet decreſcat ſimili-

miſitudo materialiter, quia quò plus decreſcit aliquid ex ijs, quæ conſtituūt ſimilitudinem formalem; eò plus creſcit ſimilitudo formaliter, quia fiunt magis potentia confundi in vnica cognitione; ſicut enim aliqua prædicata potentialia creſcunt per additionem, ità aliqua creſcunt per detractionem, in caſu autem noſtro, quò plus tollitur de albedine vt ſex, eò magis creſcit prędicatum potentiale, per quod vtrumque album poteſt in vnica cognitione confundi, ideòque per decrementum albedinis creſcit ſimilitudo formaliter.

8 Dices ſecundò relatio vt relatio refertur ad terminum, ergo relatio vt relatio non poteſt conſtitui per terminum, ſed conſtitutiuum relationis debet eſſe quid adæquatè diſtinctum à termino, quod propterea eſſe poſſit ad terminum. Sed contra, quia idem in alijs dicendum eſt ab omnibus, nam licet plura vniantur per vnionem diſtinctam, deuenire tamen debemus, ne detur proceſſus in infinitum ad aliquid ſaltem modale, quod ſe ipſo vniatur alteri: in hoc ergo fieri poteſt ſimile argumentum tali pacto. Vnitum vt vnitum eſt alteri vnitum, ergo vnitum vt vnitum non poteſt conſtitui neque par-

tialiter per terminum cui vnitur. Quare ad vtrumque directè reſpondendum eſt, quod etiam ſi vnitum vt vnitum, & relatiuum, vt relatiuum ſit alteri vnitum, & relatiuum, poſſit tamen terminus eſſe ratio ſaltem partialis cur aliud illi vniatur, & ſimiliter terminus poſſit eſſe partialis ratio, cur fundamentum referatur ad ipſum terminum.

9 Ex eo quod negemus modum relatiuum ſuperadditum, non tollimus veras relationes reales, ſicuti tollebat Zeno, cum enim in obiecto agnoſcamus nullo intellectu cogitante fundamentum conceptus relatiui, nullo intellectu cogitante dicimus dari relationes reales. Dum verò explicamus relationem prædicamentalem per complexum plurium non confundimus cõnotatiua cum relatiuis, quamuis enim omnia relatiua ſint entia connotatiua, non tamen omnia cõnotatiua ſunt realiter relatiua, ſi enim terminus nòn exiſtat, vel deſit aliquid aliud conſtituens prędicatum relatiuũ, nõ dabuntur relatiua, niſi merè ſecundum dici. Demum ad hoc, vt relatio prædicamentalis conſtituat vnum prędicamentum peculiare, non eſt neceſſe, quod ſit quid verè

verè ſimplex, ſed quod importetur vt quid ſimplex, itaut id, quod importat in recto ſit quid vnum; ſic habitus cõſtituit vnum prædicamentum, quia in recto non importat niſi vnum. Et quãuis relatio prædicamentalis conueniat alijs prædicamentis, adhuc tamen conſtituit peculiare prædicamentum, quia ad diuerſitatem prædicamentorum ſufficit deſtinctio formalis, vt patet in actione, & paſſione, quæ conſtituunt duo prædicamenta, quamuis non differant niſi formaliter.

10. Et vt hic etiam alias de relatione prædicamentali ſententias breuiter reijciamus; ex ipſo conceptu relationis prædicamentalis conſtat non poſſe illam eſſe adæquatè identificatam cum ſola entitate fundamenti, ſi enim relatio prædicamentalis non ex alio capite diſtingui poteſt à tranſcendentali, quam ex eo, quod ſola prædicamentalis ſit accidentalis fundamento, non poteſt hæc cum ſola entitate fundamenti adæquatè identificari, ſicuti relatio tranſcendentalis, quia eſt eſſentialis entitati fundamenti, cum illa adæquatè identificatur. Confirmatur primò, entitas Petri v. g. eſt contingenter Pater, ergo entitati Petri eſt contingens

eſſe Patrem, ſed entitati Petri non eſt contingens habere talem entitatem, ergo quod entitas Petri habeat talem entitatem, & quod habeat paternitatem, non ſunt idem realiter. Confirmatur ſecundò, pereunte Paulo v. g. filio, perit relatio paternitatis in Petro patre, etiam ſi nihil de entitate Petri pereat, ergo paternitas non erat adæquatè identificata cum ſola entitate Petri.

11 Dices pereunte termino perire relationem in fundamento quoad denominationem, non verò quoad realitatem. Sed contra eſt quia ſi vis relationem perire ſolum quoad denominationem, eò quod ſolum pereat hoc nomen paternitatis, reipſa mortuo Paulo adhuc Petrus habebit totam paternitatem, quam habebat prius, licet amiſerit ſolum nomen paternitatis, ſed hoc eſt falsũ, quia ideo nõ poteſt amplius verè nominari pater, quia perijt fundamentum talis nominis, aſſigna ergo quid in Petro perierit, profectò cum nihil in illo perierit, ſola entitas Petri non erat adæquatè id, cui debebatur denominatio patris. Dum verò dicis perire paternitatem quoad conceptibilitatem, vel loquens de conceptibilitate formali,

ſeu

ſeu de actu intellectus; & nihil dicis, quia non loquimur de meris conceptibus, ſed de reali eorum fundamento, vel loqueris de conceptibilitate obiectiua, & cum pereunte Paulo nihil pereat de Petro nihil de conceptibilitate obiectiua peribit in ipſo Petro, ideòque mortuo filio erit æquè pater, ac antea, quod eſt falſum.

SECTIO QVARTA.

Reliquæ quæſtiones de relatione prædicamentali.

1 Relatio prædicamentalis ad multiplicationem numericam terminorum, quamuis multiplicetur inadæquatè quia multiplicatur terminus, qui eſt partiale conſtitutiuum relationis, ſimpliciter tamen loquendo non eſt dicendum, quod multiplicetur, quia in concretis ſaltem accidentalibus, cuiuſmodi ſunt eſſe Patrem, eſſe ſimilem, & cætera prædicamentaliter relatiua, quoties non multiplicatur rectum, pro quo concreta accidentalia ſupponunt, non dicitur multiplicari concretum, ſic

qui

qui habet tres veſtes non dicitur niſi vnus veſtitus,& ſi in eodem ſubiecto ponerentur tres albedines, non eſſet niſi vnum album. Confirmatur ex communi locutione etiam ſacrarum litterarum: Abraham enim non dicitur Patres, ſed pater multarum gentium, neque dicitur Matres, ſed Mater filiorum Zebedęi.

2 Dices relatio prædicamétalis importat indiuiſibiliter fundamentum, & terminum,ſicuti binarium importat indiuiſibiliter duo,ſed Petrus v. g. cum Paulo,& idem Petrus cum Ioanne non eſt vnum binarium ſed ſunt duo binaria ergo pariter Petrus cum vno filio, & idem Petrus cum alio filio non vnam ſed duas conſtituet paternitates. Reſpōdeo diſparitatem eſſe,quia binarium importat quidem indiuiſibiliter duo, ſed ambo in recto, paternitas verò importat vnū in recto,& aliud in obliquo ex quo fit vt multiplicato obliquo non multiplicetur relatio; neq; obſtat quod paternitas ſit ad hos terminos determinatè, nam etiam veſtitus reſpicit has veſtes dterminatè nec tamen pro multiplicatione veſtium multiplicatur veſtitus.

3 Porrò pro diuerſitate ſpecifica

termi-

terminorum relatio diuerſificatur, non aliter, ac pro diuerſitate ſpecifica formarum accidétalium diuerſificantur concreta accidentalia, ſic paries dicitur albus, & frigidus, & Petrus dicitur Pater Pauli, & diſſimilis ligno. Ratio autem, cur pro diuerſitate ſolum ſpecifica terminorum diuerſificetur relatio eſt, quia de diuerſitate merè numerica, & materiali, non deſignabili niſi negatiuè, vt diximus vbi de differentia ſpecifica, non habetur ratio, ideoque diuerſitas terminorum merè numerica neque multiplicat, neque diuerſificat relationem.

4. Relatio prædicamentalis terminatur ad abſolutum formaliter, formaliter inquam non realiter: realiter enim loquendo terminus cuiuſque relationis prædicamentalis eſt aliqua relatione prædicamentali correlatiuus ad fundamentum, vt ſupra probauimus, ſed cum hoc benè ſtàt, quod relatio prædicamentalis dicenda ſit terminari ad abſolutum formaliter, ad illum enim formaliter terminatur, quod eſt ratio formalis terminandi relationem, ſeu quod de ſe præcisè accepum eſt ratio cur fundamentum habeat talè prædicatum relatiuum ſed terminus præcisè ſecundum ſua prædicata abſoluta eſt ratio

tio cur fundamentum habeat tale prędicatum relatiuum; ergo &c. Minor probatur, quia per hoc præciſè quod concipiamus à Petro generari Paulũ ſecũdũ prædicata abſoluta ipſius Pauli, etiam ſi Paulus non eſſet mutuò relatiuus ad Petrum, adhuc haberemus totum conſtitutiuum paternitatis. Sic in ſententia negante Deum mutuò referri ad craturas per hoc pręciſè, quod intelligatur Deus ſecundum ſua prædicata abſoluta intelligitur terminus relationis quam creaturæ habent ad ipſum Deum.

5 Hoc ipſum intelligendum etiam eſt de relatione tranſcendentali, quia per hoc præciſè, quod concipiatur cognitio v.g. de pariete habetur conceptus relationis tranſcendentalis, quam habet cognitio ad parietem, etiam ſi paries qui eſt terminus talis relationis non importetur ſub formali conceptu relatiui. Neque contra hoc facit paritas ducta à relationibus in diuinis, quia in diuinis, illud ſolùm eſt ratio formalis potens formare relationem, quod eſt in fundamento realiter diſtinctum, nihil autem realiter diſtinctum eſt in diuinis, niſi quod eſt relatiuum; Cum ergo in creatis etiã prædicata abſoluta ſint realiter diſtin-

diſtincta à fundamento, poterit terminus ſecundũ prædicata abſoluta eſſe formalis terminus relationis. Verum quidem eſt quod etiam in creatis, dicimus Patrem eſſe filij Patrem, ſed hinc non ſequitur, quod terminus paternitatis ſit quid relatiuum formaliter, tunc enim ſolum dicimus Patrem eſſe filij Patrem, quando volumus aſſignare terminum ſub conceptu formali correlatiui, cæterum vt aſſignetur id, quod eſt ratio formalis terminandi paternitatem ſeu id, quod prçciſè ſufficit ad habendum prædicatum paternitatis ſatis eſt, ſi aſſignemus terminum ſecundum prçdicata abſoluta.

6 Poteſt vna relatio fundare aliam, vna enim paternitas eſt ſimilis alteri paternitati, ideoque vna relatio paternitatis eſt fundamentum alterius relationis ſimilitudinis. Cum enim non minus fundamentum habeamus comparandi vnum album cum alio albo, quam vnã paternitatem cum alia, & cum æquè poſſint duæ paternitates confundi in conceptu communi paternitatis, quam duo alba in conceptu communi albi, tam duæ paternitates, quam duo alba erunt ſimilia. Neque verò ex hoc ſequetur proceſſus in infinitum, cum enim

nim relatio prædicamentalis habeatur per complexum, & combinationem plurium exiſtentium, ſicut non poſſunt exiſtere niſi finita, neque ex finitis poſſunt fieri combinationes niſi finitæ, ita ex finitis non poſſunt haberi infinitæ relationes.

7 Bene diuiditur relatio prædicamẽtalis in relationes fundatas in actione, & paſſione, & in relationes fundatas in vnitatè & numero, ſeu in conuenientia, & diſconuenientia; quæ enim conueniunt dicuntur habere vnitatem, quia in vnica cognitione confundi poſſunt. Rurſus relatio fundata in vnitate, alia eſt relatio identitatis, & hæc eſt inter ea, quorum ſubſtantia eſt vna, ſeu quæ conueniunt in ſubſtantia, & entitate. Alia eſt relatio ęqualitatis, quæ eſt inter ea, quorum quantitas vna; alia ſimilitudinis, & hæc datur inter ea, quorum qualitas vna; relationes autem his oppoſitę fundatæ in numero, ſeu in diſconuenientia ſunt relationes diuerſitatis, inæqualitatis, diſſimilitudinis. Præterea relationes etiam coëxiſtentiæ, & contiguitatis fundantur in vnitate, & illa datur inter ea, quæ habent ſimiles durationes, ſeu durationes correſpondentes etiam tempori imaginario, hæc

ve-

verò inter ea quæ habent vbicationes ſimiles, ſeu correſpondentes eidem ſpatio imaginario. Relationes fundatæ in actione, & paſſione, vel ſunt inter ea, inter quæ datur rigoroſa actio, & paſſio, vel inter ea, in quibus datur quaſi actio & paſſio, & talis eſt relatio Magiſtri ad diſcipulum, ſerui ad Dominum &c.

6. Relationes quæ fundantur in ratione menſuræ, & menſurati ſunt ex genere ſuo tranſcendentales, quia ſunt ſuo fundamento eſſentiales, ſic eſſentiale eſt viſioni, vel cognitioni de pariete, v.g. menſurari à pariete, ſiue enim exiſtat, ſiue non exiſtat paries, ſi intelligatur exiſtere hæc viſio, & hęc cognitio, exiſtet viſio, & cognitio de pariete. Dixi has relationes eſſe ex genere ſuo tranſcendentales, quia ſi accipiantur ſimul cum termino exiſtente, conſtituũt ſimul cum illo aliquam relatione m prædicamentalem, ſic exiſtente pariete cognitio de pariete erit ipſi parieti conformis in ratione imaginis, & hæc actualis conformitas eſt relatio prædicamentalis. Verum quidem eſt relationes fundatas in menſura & menſurato fuiſſe ab Ariſtotele recenſitas ſimul cũ relationibus prædicamentalibus. Sed hoc non obſtat, quia Ariſtoteles omnia ge-

genera relationũ voluit enumerare nõ curans diſtinguere inter tranſcendentales,& prædicamentales.

9 Summum genus reſpectu omnium relationum tam tranſcendentalium, quam prædicamentalium eſt ens ſeu relatio realis. Hic enim concept us eſt perfectè præciſus à differentijs, à quibus, immediatè diuiditur, cum enim relatio realis alia ſit eſſentialis,alia accidentalis, per has differentias non certificamur formaliter de relatiuo reali, quamuis enim per conceptum accidentalis, & eſſentialis certificemur de ratione relatiui quia omne accidentale eſt formaliter alicui accidentale, non tamen certificamur de ratione relatiui realis.Diſputamus enim vtrum id,quod eſt accidentale alteri dicat realem relationem ad id, cui eſt accidentale an verò relationem merè ſecundum dici. Vide ea quæ diximus diſtinct 4. vbi egimus de præciſione entis realis; eſt enim hic par ratio,ſicut enim licet ratio entis latiſſimè accepti non perfectè præſcindat à ſuis differentijs,ratio tamen entis realis perfectè præſcindit à perſeitate,& inaleitate; Ita licet ratio relatiui, vt ſic nõ perfectè prçſcindat,ratio tamẽ relatiui realis perfectè prçſcindit ab eſſentiali,

tiali, & accidentali, eò quod tam de perſeitate, & inaleitatè diſputamus, vtrum ſit ens reale; quam diſputemus de eſſentiali, & accidentali, vtrum importent realem relationem.

10 Summum genus reſpectu ſolarum relationum prædicamentalium eſt ens reale ad aliud contingenter, ſeu relatio realis contingens, hoc autem genus diuidetur in ſuas immediatas differentias, ſi dicamus relationem realem contingentem aliam eſſe fundatam in vnitate, & numero; aliam, in actione, & paſſione. Et licet veritas, ſeu conuenientia de ſuo conceptu ſit quid relatiuum, præſcindit tamen à conceptu generis aſſignati: tum quia de ratione conueniētiæ non eſt importare formaliter relationem realem, tum quia neque de illius conceptu eſt importare formaliter relationem contingentem, quare conceptus à nobis aſſignatus erit rigoroſè genericus; neque obſtat quod conceptus relatiui importet formaliter duo, nam importat quidem duo, ſed vnum in recto aliud in obliquo, & ſicuti animal, hoc eſt principium ſenſationis eſt genus, quia licet importet duo, vnum tamen importat ſolum in recto nec poſſumus ex vi talis cōceptus dicere vtrū de-

detur vnum,vel plura animalia, ità cõceptus relatiui realis contingenter erit genericus, quia importat vnũ tantum in recto, nec poſſumus ex vi huius conceptus dicere Vtrum detur vnum, vel plura huiuſmodi relatiua.

CAPVT SEXTVM.

De prædicamentis actionis, & paſſionis.

SECTIO PRIMA.

Quid ſint, & quomodo inter ſe differant actio, & paſſio.

1 ACTIO definitur ab Ariſtotele, *Actus in hoc, prout ab hoc*; Paſſio verò, actus ab hoc, prout in hoc. Dicitur actio eſſe *actus*, hoc eſt forma actuans, & vltimò determinans id, cuius eſt actus ad denominationem agentis, ſicuti paſſio eſt actus, ſeu forma vltimò determinans ad denominationẽ paſſi. Dicitur actio eſſe *actus in hoc*, nimirum

in

in paſſum, quia actio habet rationem tendentiæ in effectus. Adduntur illæ particulæ *prout ab hoc*, quia actio habet rationem tendentiæ in effectum, quatenus intelligitur exire, ſeu profluere ab efficiente, cum è contra paſſio dicatur *actus ab hoc, prout in hoc*, quia eſt tendentia ab agente prout terminata ad effectum, vel in ipſo effectu recepta, ſi ſit creatiua, vel ad effectum terminata, ſed recepta in ſubiecto ex quo educitur, ſi ſic eductiua, vt infra dicemus.

2 Ex quo patet id quod Ariſtoteles tum alibi tum 3. phyſ. tex. 21. docet, actionem ſcilicet, & paſſionem eſſe idem, & differre ſolùm ratione non aliter ac ſolum ratione differt *via à Thebis ad Athenas, & ab Athenis ad Thebas.* Nonnulli tamen omnem diſtinctionem etiam per rationem actioni, & paſſioni negant, ſed dicendum eſt cum Ariſtotele loc. cit. actionem, & paſſionem differre ratione, & plus quam inter ſe differant tunica, & indumentum, quæ neque ratione, ſed merè ſecundum nomen differunt. Pro qua re duplex eſt diſtinguenda diſtinctio formalis, & per rationem, alia, per quam poſſumus ex vi vnius conceptus reddere rationem de aliquo, de quo non poſſumus redde-

dere

dere rationem ex vi alterius conceptus, atque hac diſtinctione formali diſtinguitur animal à rationali, quia per cōceptum rationalis reddi poteſt ratio de ordine ad diſcurſum, de quo reddi non poteſt ratio per conceptum animalis, hac ergo diſtinctione formali actio, & paſſio non diſtinguuntur. Sed alia tamen datur diſtinctio formalis minus rigoroſa, per quam licet non poſſimus ex vi vnius conceptus reddere rationē de aliquo, de quo non poſſimus ex vi alterius conceptus. Illud tamen quod in vno conceptu importatur principalius, in alio importatur minus principaliter; atque hac diſtinctione formali diſtinguitur actio à paſſione, idem enim actus prout intelligitur profluens ab efficiente eſt actio, prout intelligitur terminatus ad paſſum eſt paſſio. Quia ergo tam in tunica, quam in indumento idem, & eodem modo importatur, nulla datur diſtinctio neque per rationem, quæ tamen datur inter actionem, & paſſionem, atque hæc diſtinctio ſatis eſt ad hoc vt actio, & paſſio conſtituant duo prædicamenta.

3 Effectus ſunt, qui ſunt indifferentes vt fiant à Deo ſolum, vel à Deo ſimul, & cauſa ſecunda fiunt per actionem,

nem, quæ eſt modus ſuperadditus enç tiati ipſius effectus, tam quando hi- ſit à ſolo Deo, quam quando ſit à Deo ſimul, & cauſa ſecunda. Cum enim hic effectus poſſit pendere, & fieri, vel à ſolo Deo vel a Deo ſimul, & cauſa ſe- cunda; hoc quod eſt pendere hic, & nunc à ſolo Deo, vel à Deo ſimul, & cauſa ſ. cunda non poteſt eſſe ſola en- titas effectus, & cauſæ, quæ in vtroque caſu ſunt eædem, ſed debet eſſe aliquid aliud, quod eſt modus actionis. Con- firmatur primò quoties datur realis, & diuerſa denominatio dari debet realis, & diuerſa forma, à qua habeatur talis denominatio, ſed lucem v g. pendere à Deo, & à ſole eſt realis, & diuerſa deno- minatio ab hoc, quod eſt lucem pen- dere à Deo tantum; ergo aliqua diuer- ſa forma dari debet, quæ forma non poteſt eſſe ſola entitas Dei, ſolis, & lucis, quia ſtantibus his omnibus adhuc po- teſt lux pendere, vel non pendere à ſole, ideoque debet eſſe formalis dependen- tia, & actio. Confirmatur 2. id, quod de ſe, & per ſuam ſolam eſſentiam non eſt tale, non poteſt per ſe ſolum fieri ta- lis, ſed vt fiat tale, fieri debet per ali- quid aliud. Sed lux v.g. per ſuam eſſen- tiá præcisè non eſt effectus ſolis, ergo vt

 ſit

ſit effectus ſolis poni debet aliquid aliud.

4 Dices primò, lucem dependere à Sole per hoc, quod ſit Sol cum omnibus conditionibus requiſitis, & per hoc, quod lux connotet in obliquo Solem. Sed contra, quia obliquum, & rectum non eſt niſi ex noſtro modo concipiendi, illud autem, quod hic quærimus eſt, quid habeat peculiare lux, ratione cuius aliquando exigat concipi cum Sole in obliquo, eo quod ab illo dependeat, aliquando verò non. Præterea cùm poſitis omnibus conditionibus, & negatione omnium impedimentorum adhuc lux poſſit pendere tantum à Deo, vel à Deo ſimul, & Sole. Quid erit lucem pendere etiam à Sole?

5 Dices ſecundo ad hoc vt lux pendeat à Sole requiri negationem modi miraculoſi, ſi enim exiſtente Sole cum omnibus conditionibus velit Deus lucem non pendere à Sole, ſed à ſe tantum, debebit Deus producere lucem per modum miraculoſum. Sed contra primò, quia iam tu admittis modos, & actionem miraculoſam, in qua ſoluenda tibi erunt quæcunque contra actionem naturalem poteris obijcere. Secundò non eſt maior ratio cur productio lucis miraculoſa habeatur per actionem

nem ſuperadditam, productio verò naturalis per negationem, tam enim dependentia naturalis, quàm miraculoſa eſt de ſuo conceptu quid poſitiuum;& ſi ſemel admittamus denominationes poſitiuas haberi per negationem modi miraculoſi, dico quod videre v. g. parietem,amare Deum &c.nihil ſit aliud, quam potentia,& obiectum cum omnibus conditionibus, & negatione modi miraculoſi. Tertiò, ſicuti quia eſſe tenebroſum habetur per aliquid negatiuum, implicat etiam ſupernaturaliter quod aliquid non fiat tenebroſum per negatiuum, ita ſi dependere in ordine naturali habetur per te à forma negatiua; neque in ordine ſupernaturali haberi poterit per formam poſitiuam.

6 Quod ſi recurras ad decretum Dei volentis lucem pendere à Sole, quod decretum Deus non habeat,quãdo vult lucem pendere non à Sole, ſed ab ipſo Deo tantum. Contra eſt quia in quacunque ſententia de decretis diuinis aſſignari debet obiectum diuerſum, ad quod terminetur Dei decretũ, & quod Deus velit. Confirmatnr non poteſt per ſolum Dei decretum fieri formaliter, quod aër ſit lucidus, ſed præter Dei decretum, quod eſt determina-

tiuũ extrinſecum efficiens, poni debet in aëre lux, per quam tanquam per determinatiuum intrinſecũ, & formale aër fiat lucidus, ergo præter Dei decretum poni debet formalis depẽdentia, & actio, per quam lux dependeat à Sole.

7 Ex his infertur primò, quod non modo quando effectus aliquis eſt indifferens vt fiat ab hac, vel illa cauſa principali, ſed etiam quando effectus poteſt fieri per hanc, vel per illam cauſam inſtrumentalem, hoc quod eſt fieri per talem cauſam inſtrumentalem importet diuerſitatem in actione. Cum enim cauſa inſtrumentalis, licet ordinata in bonum alterius, vt dicemus in phyſica, ſit tamen cauſa per veram virtutem, & verè ab illa effectus dependeat, hoc quod eſt fieri dependenter à tali cauſa inſtrumentali debet eſſe aliquid peculiare, quod ſit formale exercitium talis cauſæ.

8 Infertur ſecundò, reſolutio alterius quæſtionis. Vtrum ſcilicet ea, quæ petunt eſſentialiter à ſolo Deo creari, fiant per actionem ſuperadditam. Reſpondendum enim eſt, quod ſi ita petunt eſſentialiter à ſolo Deo creari, vt tamen poſſit à Deo aſſumi aliquid creatum, quo tanquam cauſa inſtrumentali

talí ipſe Deus vtatur ad illorum creationem, tam quando huiuſmodi entia fiunt à ſolo Deo, quam quando fiunt à Deo ſimul, & cauſa inſtrumentali, fiant per actionem ſuperadditam; licet enim eſſentialiter exigant dependere à Deo, quia tamen non eſſentialiter exigunt dependere tali modo, ſed vel hoc, vel illo modo, ideo hoc quod eſt dependere à Deo tali modo, eſſe debet actio ſuperaddita. Quod ſi ſunt tales effectus, vt à nulla cauſa ſecunda, neque inſtrumentali produci poſſint, nulla erit neceſſitas, quantum eſt ex hoc capite, ſuperaddendi actionem. Dixi quantū eſt ex hoc capite, quia ſi tale ens eſt creabile, vel dependenter ab his, vel depēdenter ab alijs determinatiuis, quæ poſita talium rerum conbinatione potuerint non fuiſſe determinatiua, deberet haberi talis diuerſitas ratione alicuius actionis, vt colligetur ex dicendis ſectione ſequenti.

9 Infertur tertiò, in quo conſiſtat eſſentia modi: qualis eſt actio; eſt enim modus entitas per ſe ipſam vltimò determinans ad aliquam denominationē, & ſuo ſubiecto intrinſecè, & eſſentialiter alligata. Dixi modum eſſe entitatem, non rem, entitas enim aliquando

accipitur latius, quam res; hinc diſtinctio realis dicitur, quæ intercedit inter rem, & rem, modalis verò, quæ inter rem, & modum, ſeu inter entitatē modalem, & entitatem realem: Præterea modus eſt vltimò determinans ad aliquam denominationem, non enim interduntur modi à natura, niſi ad tollendam indifferentiam rerum, quæ per ſuam entitatem præcisè ſunt indifferentes vt pendeant, vel non pendeant ab hac cauſa, vt ſint, vel non ſint in hoc loco &c. Addidi modos vltimò determinare ad aliquam denominationem, quia poſito modo eſt impoſſibile, quod non reſultet cōpleta denominatio obiectiua. Demum per illas vltimas particulas *ſuo ſubiecto intrinſecè & eſſentialiter alligata* explicatur peculiare prædicatum modorum, implicat enim, quod modus nō ſit in ſubiecto, cuius eſt modus, vel inhæſiuè, vel adhæſiuè; ex quo patet, quoad hoc, imperfectiores eſſe modos, quā quodlibet accidens reale, quia accidēs reale poteſt diuinitus exiſtere, etiā ſi nō recipiatur in vllo ſubiecto, quod modi habere non poſſunt. Neq; propterea denegatur quidquam Diuinæ Omnipotentiæ, cum enim ſine modis eſſentialiter alligatis haberi non poſſit hoc, quod

eſt

eſt effectum dependere ab hac cauſa, eſſe in hoc loco &c. poſito quod Deus hæc velit, debet neceſſario velle ea, quæ ſunt ad tales denominationes eſſentialiter requiſita.

SECTIO SECVNDA.

De ſubiecto, prioritate, & alligatione actionis ad fines, & conditiones.

1 ACtio & Paſſio ex Ariſt. tum alibi tum præcipuè ſecundò de anima tex. 139. & 140. eſt in paſſo, quod verificatur tam de actionibus tranſeuntibus, quam de immanentibus, in quibus agens,& paſſum ſunt realiter idem. & quidem cum agens ſit ad faciendam perfectionem, paſſum vero ad recipiendam, non in agente, ſed in paſſo recipi debebit actio. Præterea actio eſt mutatio,& dependentia effectus à cauſa,ergo eſſe debebit in cauſa. Denique cum in Deo veriſſimo agente habeatur tota ratio, & eſſentia agentis abſque actione in illo recepta, non eſt cur non idem de alijs agentibus dicamus.

2 Porrò aliquando paſſum eſt terminus, qui per actionem fit, aliquando non. Tunc paſſum eſt terminus, qui per actionem fit, quando terminus nō fit dependenter ab vllo ſubiecto; in quo caſu actio vt pote non eductiua, ſed creatiua recipitur, & eſt in tali termino, non inhæſiuè, ſed adhæſiuè; ità ſcilicet vt termino vniatur, non tamen de eius potentia educatur, nec ſit illo poſterior. Quando verò terminus educitur de potentia materiæ, vel alicuius alterius ſubiecti, tunc paſſum eſt ſubiectum illud, ex quo educitur, in quo propterea tanquam in ſubiecto inhæſionis talis actio eductiua recipıetur. Quāuis autem modus ille, qui realiter eſt actio, & paſſio recipiatur ſolùm in paſſo, non tamen tribuit paſſo denominationem agentis, quia aliquæ formæ licet in ſe ſimplices, dant tamen diuerſas denominationes diuerſis ſubiectis, ſeu terminis, provt illos diuerſimodè a ciunt. Sic eadem cognitio tribuit obiecto, quod afficit extrinſecè, denominationem cogniti, at intellectui, quem afficit intrinſecè, tribuit denominationē cognoſcentis. Similiter ergo idem modus actionis, & paſſionis tribuit denominationē agentis illi, à quo profluit, &

quod afficit extrinſecè, tribuit verò deno minationē paſſi illi, quod afficit intrinſecè

3 Actio non eſt prior natura, ſed in ſigno concomitanti cum effectu, quia prius natura, vt dicemus in phyſica, eſt determinatiuum alterius ad exiſtendū, actio verò non eſt determinatiuum, ſed eſt ipſa formalis determinatio, & dependentia effectus ſimiliter actio non eſt id, ex cuius præuiſione auctor naturæ mouetur ad ponendum effectum, cum ex præuiſione cauſæ habentis omnia requiſita ad cauſandum, moueatur ad ponendum effectum taliter, ſeù cum tali modo actionis, ideòque actio, & terminus ſunt in ſigno cōcomitanti decreta. & poſita. Sicut ergo non prius eſt poni taliter, ſeu tali modo rem, quam poni ipſam rem, ita non prius eſt poni actionem, quam entitatem effectus, ſed entitas, & eius modus ponentur ſimul. Et quidem cum in recepta ſententia aliqui effectus, cuiuſmodi ſunt actus vitales, non fiant per actionem ſuperadditam, in his non modo effectio non eſt prior, ſed eſt idem realiter cum entitate effectus, ergo ſi de ratione actionis eſſet importare prioritatem naturæ reſpectu effectus, nunquam poſſent prædicata actionis identificari cum entitate

rei per talem actionem productæ, ſicuti quia de ratione cauſæ eſt importare prioritatem naturæ reſpectu effectus, nunquam cauſa identificari poteſt cum effectu. Quando ergo dicitur actio eſſe via, & tendentia ad terminum, per has locutiones non eſt intelligendum, quod actio importet prioritatem reſpectu termini, nam ſicuti non poteſt actio in omnibus conuenire cum via, vt per ſe patet, ità ſatis eſt, quod cum illa conueniat in hoc ſolum, quod ſicuti via eſt id, quo acquiritur terminus, ità actio ſit id, quo ponitur effectus. Cæterum via eſt prior natura acquiſitione termini, quia habet rationem determinatiui, ex eo quod acquiſitio viæ determinet ad acquiſitionem termini, cum ideò detur hæc vbicatio in termino, quia præceſſit hæc vbicatio fluens; hoc autem non conuenit actioni, quæ non eſt determinatiuum, ſed eſt ipſa formalis determinatio, qua effectus ponitur à ſuis determinatiuis.

4 Porrò ſicuti entitas effectus eſt indifferens vt fiat ab hac, vel ab illa cauſa, ità eſt indifferens, vt ponatur ab agente intellectuali, vel propter hunc, vel propter illum finem, & vel intuitu harum conditionum, vel non. Meritò

ergo

ergo dubitatur, per quid habeat entitas effectus dependere ab hoc, vel illo fine, ab his, vel illis conditionibus. Pro reſponſione autem diſtinguendum eſt inter agens intellectuale increatum, & agens intellectuale creatum, cum enim agens intellectuale creatum ſit capax actus liberi, per quem intrinſecè mutetur, hoc quod eſt poni v. g. ambulationem, nunc propter recreationem, nunc propter ſanitatem, habetur ſolum ratione diuerſi actus liberi. Eadem enim actio, quæ de facto ponitur dependenter à volitione intendente ambulationem propter ſanitatem, poni potuit dependenter à volitione intendente ambulationem propter recreationē. Tota itaque difficultas eſt reſpectu agētis liberi increati. Licet enim in ſententia ponente decreta Dei adæquatè ipſi Deo intrinſeca, hoc quod eſt poni creaturam propter hunc finem, propter quem potuiſſet non poni, non neceſſario ſit aliquid extra Deum; in ſententia tamen complente decreta Dei per extrinſecum, aſſignandum videtur aliquid in obiecto diuerſum, quod ſit complementum diuerſi decreti Diuini, per quod intendat hanc entitatem propter hunc finem, cum potuerit illam eandē in-

intendere propter alium finem. Hac de cauſa nonnulli, qui complent decreta Dei per extrinſecum, dicunt, hoc quod eſt poni hanc entitatem propter hunc finem, eſſe peculiare prædicatum in actione productiua, vel conſeruatiua talis entitatis; ideòque aiunt, quod ſicuti quia hæc entitas eſt volita propter hunc finem, ponitur per hanc actioné, ità ſi fuiſſet volita propter alium finem. debuiſſet poni per actionem diuerſam explicatiuam diuerſi finis, & completiuam diuerſi decreti Diuini. Similiter quia dum ignis eſt applicatus ligno poſſet Deus habere diuerſa decreta, vel ſcilicet velle, quod ab igne comburatur lignum, quia eſt approximatus ligno, ita vt ſi non eſſet applicatus, non eſſet voliturus combuſtionem ligni; vel è contra velle, quod ab igne applicato comburatur lignum, ità vt etiam ſi non eſſet applicatus adhuc eſſet voliturus combuſtionem ligni ab igne. Ideo hoc quod eſt poni combuſtionem, vel intuitu approximationis, vel non intuitu approximationis, dicunt haberi per talem peculiarem actionem diuerſam diuerſi decreti diuini explicatiuam.

5 Verum ſi actio eſſentialiter alligetur

getur omnibus finibus, & conditionibus ſequuntur aliqua valde difficilia, in Theologia. ideo vt omnis difficultas euitetur, & pro rei veritate, quid dicendum ſit proponamus. Duplex genus finium, ac determinatiuorum diſtinguimus, alia enim ſunt determinatiua talis generis, vt poſita hac rerum combinatione non potuerint non eſſe determinatiua, alia verò ſunt talia vt poſita hac rerum combinatione potuerint, vel eſſe, vel non eſſe determinatiua. Quare aſſerimus: ex ſuppoſitione, quod decreta Dei compleantur per extrinſecū, actionem congruentius alligari omnibus, & ſolis ijs determinatiuis, quæ poſita earundem rerum combinatione, potuerunt nō eſſe determinatiua; quod exemplis explicabitur ſimul, & probabitur. Si quis oret pro pluuia; & pluuia ponatur: poſitis precibus pro pluuia, & poſita exiſtentia ipſius pluuiæ adhuc preces potuerunt eſſe, vel non eſſe determinatiuum ad pluuiam, quia ſtante combinatione precum, & pluuiæ, potuit Deus moueri, vel non moueri à precibus ad dandam pluuiam, ſi ergo det pluuiam propter preces, ly *propter* debet eſſe aliquid in obiecto præter ſolam pluuiam, & preces, hoc
autem

autem diuerſum congruenter dicitur eſſe peculiaris actio productiua pluuiæ, quæ ratione peculiaris prædicati, quod habeat, ſit explicatiua, & completiua talis decreti Diuini, quo voluerit pluuiam propter preces. E contra ex ſuppoſitione quod v.g. à terra producantur hi fructus, neceſſariò debuit terra fuiſſe à Deo volita propter hos fructus. Cum enim Deus non poſſit non intendere omne bonum, quod fit; poſito quod à terra ſequatur bonum horum fructuum per phyſicum influxum terræ in hos fructus, debuit à Deo fuiſſe intenta terra propter hos fructus; quādo ergo fuit conſeruata terra ad hoc, vt ex illa naſcerentur hi fructus, non fuit neceſſe, quod terra conſeruaretur per actionem alligatam his fructibus ſecuturis, quia ex ſuppoſitione, quod à terra conſeruata profluat actio productiua fructuum non remanet vlla indifferentia, ſed neceſſariò debuit fuiſſe intenta conſeruatio terræ propter hos fructus tanquam propter finem.

6 Hinc ſi Deus det Petro v. g. cogitationem aliquam, ad hoc vt dependenter à tali cogitatione Petrus liberè eliciat talem volitionem, actio productiua cogitationis non poteſt eſſe eſſentiali-

tialiter alligata volitioni ſequuturæ, hæc enim ex ſuppoſitione talis cogitationis non ſequeretur liberè, ſed ab illa neceſſariò traheretur. Sed neque dicendum eſt quod decretum Dei de danda cogitatione propter volitionem compleatur per muſcam in Apulia, vt aliqui dixerunt, quia hoc eſt ridiculum, nec dicendum, ſi poſſumus alio modo explicare, quod ex vna parte actio ſit alligata finibus quando ad tollendam indifferentiam hoc eſt neceſſarium, & quod ex alia parte nullum ſequatur detrimentū libertatis poſſumus autē hæc concordare ex principijs poſitis. Ideoq; quādo Deus dat hanc cogitationem, vt ſequatur hæc libera volitio, nulla eſt neceſſitas, quod actio productiua talis cogitationis, vel ipſa cogitatio, ſi non ſit per actionem diſtinctam ſit alligata volitioni ſecuturæ, quæ deinde ex tali cogitatione defacto ſequitur; quia ex ſuppoſitione quod dependenter ab hac cogitatione ſequatur hæc volitio non per moralem, ſed per phyſicam dependētiam à tali cogitatione, non potuit non fuiſſe à Deo intenta talis cogitatio propter hanc volitionem, ideòque cum ſtante combinatione talis cogitationis, & volitionis quæ ſequitur

tur dependenter à tali cogitatione, non potuerit volitio non eſſe finis, & determinatiuum, propter quod daretur hæc cogitatio, nihil eſt addendum explicatiuum talis finis, ſicuti è cõtra quia ſtante combinatione pluuiæ, & precum, quę non ſunt niſi cauſa moralis pluuiæ, potuerunt preces eſſe, vel non eſſe determinatiuum ad pluuiam, ideo ſi de facto determinant, & mouent ad pluuiam, poni debet actiò productiua pluuiæ habens peculiare prædicatum, per quod explicetur hoc, quod eſt pluuiam fuiſſet poſitiam propter preces iuxta hęc autẽ principia in alijs philoſophandum erit.

CAPVT SEPTIMVM.

De prædicamento quando.

1 PRædicamentum *quando* eſt prædicamentum durationis; ſeu temporis, in quo res eſt. Duplex autem eſt tempus aliud Intrinſecum, aliud extrinſecum. Tempus extrinſecum, quod ſimpliciter dicitur tempus, eſt menſura aliqua extrinſeca, à qua metimur quãtitatem temporis, & durationis intrinſecæ cuiuſcunque alterius rei. Hinc tẽpus extrinſecum debet eſſe menſura notiſſima,

tiſſima, communis omnibus inuariabilis, & minima, ſeu diuiſibilis in minimas pariculas, vt ſit ad menſurandum aptior ; Hinc motus ſolaris eſt tempus extrinſecum, quia per illum, tanquam per menſuram habentem omnes allatas conditiones metimur, & diſtinguimus dies, & annos, & intrinſecam rei cuiuſque durationem.

2 Vtrique tempori conuenire poteſt definitio, ſeu deſcriptio temporis allata ab Ariſt. 4. phyſic. tex. 101. nimirum Tempus eſt *numerus motus ſecundum prius & poſterius* Dicitur *numerus* non numerans, qualis eſt actus intellectus colligentis plura in vnum, ſed numerus numerabilis; dicitur numerus *motus ſecundum prius, & poſterius hoc eſt* habentis prius, & poſterius, ſeu habentis aliquas ſui partes priores, aliquas poſteriores; ſed quamuis tempus extrinſecum idem realiter ſit ac motus v. g. ſolis; motus tamen eſt tempus, quatenus habet numerum partium priorum, & poſteriorum potentium menſurare quantitatem aliarum durationum. Porrò dum explicatur tempus per prius, & poſteriua, ne videatur explicari idem per idem, dicendũ erit, quod ratio ſucceſſionis, ſeu ratio prioris, & poſterioris

ſup-

ſupponatur per ſe ſatis nota, nec vlterius explicabilis.

3 Dixi allatam definitionem, ſeù deſcriptionem temporis conuenire etiā tempori intrinſeco, intrinſecæ videlicet durationi, per quam res permanet in eſſe. Nam etiam illi, vt conſtabit ex dicendis, conuenit habere partes priores, & poſteriores, per quas res durans coëxiſtat, & correſpondeat nunc his, nunc illis partibus motus ſolaris: ſed ſicuti, ſi nullus eſſet locus extrinſecus realis, adhuc per extrinſecam ſuam vbicationem res non eſſet nullibi, ſed eſſet in loco intrinſeco per talem vbicationem correſpondentem tali loco imaginario, & extrinſeco, ità ſi ceſſaret omne tempus extrinſecum reale, adhuc per intrinſecam ſuam durationem res creata eſſet in tempore intrinſeco, per quod correſponderet tali tempori extrinſeco imaginario.

4 Hinc in rebus tempori extrinſeco non eſſentialiter alligatis duratio intrinſeca eſt modus ſuperadditus, quod probatur eodem argumento. quo probauimus actionem modaliter diſtinctā; eodem enim pacto ſuperaddi debet modus durationis, per quam eadem res indifferens ad exiſtendum, vel non exi-

ſten-

ſtendũ in tali tẽpore extrinſeco; determinetur ad exiſtendũ in tali tempore nulla tamen eſt ratio cur duratio non identificetur realiter cum actione productiua vel conſeruatiua rei, adeo vt idem modus habeat prædicata tum actionis, tum durationis. Et quidem cum neque duratio, neque actio ſit natura poſterior re durante & producta, melius eſt ſine entium multiplicatione hos modos identificare. Adde ſic melius explicari poſſe, quomodo non ſolum prima poſitio, ſed etiam perſeuerantia, & duratio in actu libero ſit formaliter libera, ſi enim perſeuerantia, & duratio in actu amoris ex. g. per horam non eſſet actuale, & continuũ exercitium ipſius amoris, non eſſet in ſe meritoria, ſed ſolum eſſet meritoria prima poſitio talis actus, ad quam ſine nouo libertatis exercitio ſubſequeretur tanta duratio, cum ergo dicendum ſit perſeuerãtiam, & durationem in amore Dei eſſe formaliter liberam, & meritoriam, dicendum etiam eſt, quod ipſum formale exercitiũ, & formalis actio ſit etiam duratio.

5 Dices quia ſubiectum eſt prius natura ad quamlibet ſui vbicationem nulla vbicatio identificatur cum actione productiua, vel conſeruatiua ſubiecti,

ſed

ſed etiam reſpectu ſuæ durationis ſubiectum eſt prius natura, ergo non poteſt duratio ſubiecti identificari cum actione productiua illius. Reſpondeo ſubiectũ eſſe prius natura reſpectu ſuæ vbicationis, quia conſtat quod reſpectu alicuius vbicationis ſit prius natura, cum enim viuens ſit cauſa ſui motus localis vitalis, erit cauſa, & prior natura reſpectu ſuæ vbicationis fluentis; hinc ergo habemus fundamentum dicendi, quod,quælibet vbicatio ſit natura prior, è contra cum nulla ſit ratio, cur duratio dicenda ſit natura poſterior re durante,congruentius idẽtificatur cum actione.

6 Hinc non omnia, quæ ſunt in compoſito durant per vnicam durationem,ſed quæcunque per diuerſam actionem fiunt, diuerſa etiam duratione durant. Quare ſicuti materia vtpote prior natura quam forma diuerſa actione producitur, ita etiam diuerſa actione durat. E contra ſicut in compoſitis merè materialibus forma, & vnio eadem actione producuntur, vt dicemus in Phyſica, ita eadem durationedu rabunt. In compoſito tam ex humano diuerſa erit duratio animę rationalis,&.vnionis, ſicuti diuerſa eſt eorum

rum actio. Accidentia demum, quæ ſunt in compoſito, cum ſint poſteriora non ſolum materia, ſed etiam forma, vt potè illius proprietates, fient actionibus, & durationibus diuerſis ab actione, & duratione formæ. Quod ſi aliqua ex accidentibus debitis compoſitio exigunt ſimul natura produci, poſito quod ex aliquo alio capite non repugnet eadem actione produci, neque repugnabit eadem duratione durare.

7 Duratio præſcridens à ſuperaddita, & non ſuperaddita, alia eſt increata alia creata. Increata eſt ipſa Dei entitas, quæ eſſētialiter habet coëxiſtere cuicūq; tēpori tam imaginario, quam reali, quod ponatur exiſtens. Definitur autem *interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio.* Dicitur *interminabilis*, tum qui nullum habet terminum extrinſecum, tum quia nihil dari poteſt maius illa; Dicitur *poſſeſſio vitæ* quia duratio increta eſt propria ſolius Dei ſemper in actu ſecundo viuentis, Dicitur *tota ſimul* quia in æternitate Dei non dantur partes præteritæ, vel futuræ, ſed tota ſimul eſt. ſemper præſens, quia quid quid habet ſemper habet, ideoque perfectè, & totum ſimul habet.

5 Du-

8 Duratio creata ſubdiuiditur in æuum,& tempus: vtrumque definitur *permanentia rei in eſſe aliquando accepto.* Differt æuum à tempore, quod æuum eſt permanentia interminata rei in eſſe, quod aliquando accepit; tempus verò eſt permanentia terminata, ideoque æuum appellatur duratio rerum factarum in tempore,ſed incorruptibilium, tempus verò duratio aliarum rerum corruptibilium.Reliqua de tempore expedita ſunt in prædicamento quantitatis.

CAPVT SEPTIMVM.

De pædicamentum Vbi

SECTIO PRIMA.

Quid,& quotuplex ſit locus.

1 DAri locũ certius eſt,quam poſſit vlla demoſtratione probari,alius eſt extrinſecus alius intrinſecus.Extrinſecus eſt *ſuperficies prima corporis cõtinẽtis immobilis*; eſt enim corpus illud, quod cõtinet,ſeu ambit rem locatam,cõſidera-

ratum tamen ſecundam primam ſuperficem, quę immediatè cohęret rei locatę, illamque primò, & immediatè ambit. Comparatur vaſi; ſed ab eo differt per particulam illam *immobilis*, vas enim, vt vas non eſt formaliter locus exttinſecus, niſi illi accedat immobilitas, ſeu niſi concipiatur vt immobile. Porrò immobilitas, quæ ad locum extrinſecũ requiritur non eſt immobilitas formalis, ſed æquiualens, ideòque licet ſtante immota turri v.g. ſuperficies aëris, flante vento moueatur, quia tamen ſuccedit alia aëris ſuperficies habens eandem diſtantiam à punctis fixis, ſeu conceptis vt fixis, ideo Turris, dicitur retinere eandem ſuperficiem quoad æquiualentiam; eumdemque propterea locum extrinſecum; è contra ſi, dum moueor, ſimulmecum transferretur hęc aëris ſuperficies, quæ me ambit, dicerer mutare locum etiam extrinſecum, mutarem enim aëris ſuperficiem quòad ęquiualentiam quia hæc non retineret eandem diſtentiam à punctis fixis.

2 Plura exiſtunt, nec tamen ſunt in loco extrinſeco, nam præter ſpiritualia, quæ à corporibus non ambiuntur, ſed cum illis penetrantur, ſupremum cælum

lum nulla ſuperficie corporis continientis clauditur, imò ſi quis conſeruaretur in vacuo, non eſſet in loco extrinſeco, quia tamen non eſſet nullibi, hinc prꝑter locum extrinſecum ſuperaddendus eſt locus intrinſecus, qui dicitur *vbi*, & eſt modus rei locatæ ſuperadditus; nam conſtitutus in vacuo moueri poſſem ſaltem à Deo, ergo poſſem mutare locum, & diſtantiam a punctis fixis, ergo diuerſus locus, qui à me per motum acquireretur, eſſet quid diſtinctum à mea entitate, & à loco extrinſeco, qui in tali caſu nullus eſſet. Sed præſcindendo à caſu miraculoſo poteſt eſſe mea entitas,& hic locus extrinſecus, abſque eo quod mea entitas ſit in hoc loco extrinſeco, ergo ad tollendam hanc indifferentiam debet poni modus.

3 Dices primò, hoc, quod eſt me eſſe hic, haberi per talem reſpectum ad partes vniuerſi, vel ad ſpatium imaginarium. Sed contra eſt primò, quia ſi totus orbis circa ſuum centrum volueretur, ſeruarem eundem ſitum, & ordinis reſpectum ad partes vniuerſi, & tamen, quia mouerer, mutarem locũ. Secundò, deſtructis alijs omnibus, ſi vnum tantum ens remaneret, hoc eſſet

in

in loco, nec tamen eſſet in loco per reſpectum ad partes vniuerſi. Tertiò ſpatium imaginarium nihil eſt, ergo non poteſt terminare reſpectum prædicamentalem, qualis eſſe deberet in caſu noſtro. Sed etiam ſi ſpatium imaginarium eſſet aliquid, adhuc quia reſpectu illius poſſem vel hoc, vel illo modo me habere, deberet ſuperaddi modus vbicationis, per quem tali modo me haberem reſpectu illius. Quartò præſentia ad tale ſpatium, vel eſt aliquid præter entitatem, quæ eſt præſens, & ſpatium: vel nihil; ſi aliquid, habetur intentum, ſi nihil, ergo quoties erit hæc entitas, & hoc ſpatium, hęc entitas erit præſens huic ſpatio, quod eſt falſum.

4 Dices ſecundò præſentiam rei ad ſpatium haberi per indiſtãtiam, vel negationem corporis intercepti. Sed contra eſt, quia negatio diſtantiæ cuius rei eſt negatio? non alicuius negatiui, ergo alicuius poſitiui, non entitatis, & ſpatij, ergo vbicationis, quam in loco diſtanti hæc res haberet; ſimiliter quando dicis haberi per negationem corporis intercepti, hæc negatio non eſt negatio exiſtentiæ corporis, ergo erit negatio interceptionis, quam corpus poſſet habere. Quid autem eſt interceptio niſi vbicatio,

R

tio, quam corpus haberet, ſi eſſet inter hanc rem, & ſpatium? Adde quod inter me, & aërem v.g. poſſet nullum corpus eſſe interceptum, & tamen poſſem ſimul cum aëre transferri aliò, ideoque mutare locum, quid autem hoc eſſet?

5 Dices tertiò me eſſe hic per hoc præcisè, quod præceſſerit motus antecedens, & non fuerit ſecutus vlterior motus, ideòque ſaltem vbi permanens poſſe negari. Sed contra eſt primò quia ſi admittis vbi fluens, poteris etiam admittere permanens. Secundò vel ex motu præcedente aliquid remanſit, vel nihil, ſi aliquid, hoc erit vbi permanens, ſi nihil ità ſe res habebit poſt motum, ac ante motum; ſed ante motum non erat hic, ergo neque poſt motum erit hic, quod eſt falſum. Tertiò poſito motu antecedente, & negatione vlterioris motus poteſt res vel conſeruari hic, vel poni alibi abſque vllo motu locali. Quid ergo erit ſine omni motu nunc conſeruari hic, nunc conſeruari alibi, vel per replicationem conſeruari hic, & alibi? Quod ſi dicas ad hoc vt res ſit hic, requiri prę- tereà negationem miraculi. Contra eſt quia hæc negatio cuius rei eſt negatio? profectò nō niſi vbicationis miraculoſæ,

quam

quã Deus deberet dare mobili,ſi poſito motu antecedenti nolet,quod eſſet hic ſed alibi.Si ergo in caſu miraculoſo, id per quod formaliter res poneretur alibi eſſet vbicatio,id, per quod præſcindẽdo à miraculo res formaliter ponitur hic, non erit motus antecedens, & negatio vlterioris motus; ſed iſta erunt determinatiuum conditionale, ipſa verò vbicatio erit determinatiuum formale.

6 Dices quartò Ariſtotelis nullum alium locum agnouit niſi extrinſecum,& 8. Phyſic. tex. 19. docet à motu locali inter omnes motus minimè mutari ſubiectum.Reſpondeo Ariſt. ità admiſiſſe locum extrinſecum, vt intrinſecum non negauerit; benè autem docuit à motu locali inter omnes motus minimè mutari ſubiectum, quia alij motus v. g. generationis, vel alterationis immutant ſubiectum Phyſicè, motus verò localis mutat ſubiectum dando illi nouam vbicationem, quæ eſt quid metaphyſicum, ideòque eſt mutatio minor qualibet mutatione phyſica.

7 Vbicatio non poteſt identificari cum actione productiua, vel conſeruatiua rei vbicatæ; vbicatio enim eſt na-

tura poſterior re vbicata, cuiuſmodi non eſt actio, ſi enim vbicatio non eſſet poſterior re vbicata, dum ambulo, non eſſem cauſa meæ vbicationis fluentis, ſicuti non ſum cauſa meæ actionis, vel productiuæ, vel conſeruatiuæ: Neque dicas me eſſe cauſam ſolius impetus ad cuius exigentiam ponatur deinde talis peculiaris actio, alligata tali ſpatio, nã ſine vllo fundamento negas me eſſe cauſam meæ ambulationis contra omnem ſenſum, & auctoritatem; & gratis aſſeris naturam tanta modorum parſimonia laborare.

8 Dices quæ ſunt inſeparabilia ſunt indiſtincta, ſed rem creatam exiſtere, & exiſtere in aliquo loco ſunt inſeparabilia, ergo ſunt indiſtincta, ergo per eandem actionem, per quam res creata exiſtit dependenter à ſuis cauſis, exiſtet etiam in aliquo loco. Sed contra eſt primò, quia ſi hoc argumentum aliquid probaret, tolleret ipſum etiam modum actionis ſuperadditum, nam cum rem creatam exiſtere, & exiſtere dependenter ab aliqua cauſa, ſint inſeparabilia, idem erit rem creatam habere ſuam entitatem, ac habere dependentiam. Sed verè hoc argumentum nihil probat, nam licet rem creatam

exi-

exiſtere, & exiſtere dependenter ab aliqua cauſa ſint inſeparabilia, tamẽ quia rem creatã exiſtere,& exiſtere dependẽter ab hac determinata cauſa sũt ſeparabilia; ideò hoc, quod eſt exiſtere dependenter ab hac determinata cauſa haberi debet per actionẽ ſuperadditã. Eodẽ igitur pacto, quia hoc quod eſt rẽ creatã exiſtere & exiſtere in hoc determinato loco sũt ſeparabilia, ideò hoc quod eſt rẽ creatã exiſtere in hoc determinato loco haberi debet per aliquod ſuperadditum.

9 Vbicatio vt ex dictis infertur, alia eſt fluens, alia permanens, ſicut enim res poteſt eſſe in loco, vel permanẽter, vel fluenter, ita habere poteſt vbicationem vel permanentem, vel fluentem. Vbicatio tamen permanens eſt adæquata rei vbicatæ, vbicatio verò fluens eſt maior, de ratione enim motus vbicationis fluentis eſt importare partes priores, & poſteriores; partes autẽ priores, & poſteriores vbicationis ſimul acceptæ ſunt maiores re vbicata.

10 Probabile eſt, quod neque Vbi fluens, neque vbi permanens fiat per actionem ſuppradditam, primò enim cum Vbi fluens ſit motus, ſicuti motus non fit per alium motum, ità vbi fluẽs non fit per alium motum, ideoque non

fiet per actionem diſtinctam, hæc enim habet rationem motus, eo quod per actionem formaliter res mutetur. Præterea idem ſonat moueri localiter ab intrinſeco, ac agere; ergo quamuis calor fiat per actionem diſtinctam, quia de conceptu caloris non eſt agere,ſed aliud eſt calor, aliud producere calorem; cũ tamen idem ſit moueri localiter ab intrinſeco, ac agere; motus localis ab intrinſeco non fiet per actionem ſuperadditam; à paritate autem vbicationis fluentis ab intrinſeco, idem ſuadetur de alia qualibet vbicatione tam fluente, quàm permanente.

11 Dices ſi vbicatio permanens non fieret per actionem diſtinctam, neque duraret per durationem diſtinctam;hoc autem dici non poteſt, nam vbicatio permanens eſſet permanens, prout vbicatio, & eſſet fluens, prout duratio. Reſpondeo nullum eſſe incõueniens,quod eadem vbicatio habeat ſucceſſiuè nouas, & nouas partes, per quas nouis, & nouis partibus temporis alligetur, & ſimul hæ omnes partes ſint permanentes, prout partes vbicationis ſunt,quatenus ſcilicet omnes correſpondent eidem ſpatio, quod non habet vbicatio fluens, quæ cum ſit fluens, non modo ratio-

ratione temporis, ſed etiam ratione ſpatij, habet ſucceſſiuè applicare rem vbicatam nouis ſemper, & nouis partibus tùm temporis, tùm ſpatij.

12 Hinc tam vbicatio permanens, quàm fluens conſtat minimis, ſicut minimis cōſtat eius duratio, cū qua identificatur; Quare ſicuti diximus agentes de compoſitione temporis, quod ad exigentiam primi minimi durationis datur ſecundum, ad exigentiam ſecundi datur tertium, & ſic deinceps: ità ex ſuppoſitione, quod res præextiterit permanenter in hoc loco, & habuerit primum minimum vbicationis permanentis, ſi in tempore ſequenti careat omni impetu ad exigentiam prioris vbicationis præhabitæ, & negationis omnis impetus ſubſequentis datur illi ſecundum minimum vbicationis permanentis, ad exigentiam ſecundi datur tertiū, & ſic deinceps, donec incipiat acquirere impetum; quando enim incipit acquirere impetum vel ab intrinſeco, vel ab extrinſeco, ſtatim etiam incipit habere tale primum minimum vbicationis fluentis; quod ideò correſpondet tali ſpatio, quia antecedenter habuit talem aliam vbicationem correſpondentem tali alteri ſpatio. Quod ſi impetus per-

ſeueret; poſt primum minimum vbicationis fluentis acquirit ſecundum, poſt ſecundum acquirit tertium, & ſic de inceps, quandiù durat impetus, cū hic, ex dicendis in Phyſica, ſit cauſa immediata motus, & vbicationis fluentis.

13 Porro ſicuti agentes de quantitate ſucceſſiua diximus taxatam fuiſſe tantam durationis extenſionem, quæ ſit vnum minimum, ità in præſenti dicendum eſt taxatam fuiſſe tantam vbicationis fluentis extenſionem quoad ſpatium, quæ ſit vnum minimum naturale vbicationis fluentis ideòque vnicum minimum mobilis, ſi habeat impetum, acquiret initio vnum minimū vbicationis fluentis tantæ extenſionis quoad ſpatium, v. g. minimum extenſionis tantæ, quanta eſt extenſio vnius acuminis acus, deinde verò ad exigentiā iſtius primi minimi, & impetus perſeuerātis acquiret ſecundū, deinde tertiū &c. Verum quia mobile habere poteſt maiorē, & maiorē, vel minorem & minorē impetum in infinitū, quia poteſt habere velociorē, vel tardiorem motū in infinitū, vt probauimus in prædicamēto quantitatis agentes de diuiſibilitate in infinitū continui, ideo minima vbicationis fluentis æqualia quoad extenſionē, &

corre-

correſpondentiam ad ſpatiũ,poſſunt eſſe inæqualia quoad duratione,& correſpõdentiã ad tempus, ac præterea vnũ minimum vbicationis ratione durationis ſecum identificatæ poteſt eſſe breuius,& breuius longius, & longius in infinitũ, non quod idem minimum, quod de facto eſt breuius, potuerit eſſe longius, ſed quod ſi mobile habuiſſet minorem impetum, loco huius minimi breuioris fuiſſet poſitum aliud habens duratione longiorem, ſed parem extenſionem, & correſpondentiam ad ſpatium.

14 De huiuſmodi autem minimis eadem dicenda ſunt, quæ in prædicamento quantitatis diximus de minimis quantitatis ſucceſſiuæ, quod nimirum vnum minimum ſit actu diſtinctum ab alio,partes verò vnius minimi licet ſucceſſiuæ, non ſint diſtinctæ niſi in potẽtia, nam hoc quod eſt ſecundum minimum vbicationis fluentis poni ad exigentiam primi,debet eſſe peculiare prædicatum identificatum in ipſo ſecundo minimo, quod peculiare prædicatum non eſt in primo minimo, nam cum potuerit poni primum, & ſecundum minimum vbicationis fluentis, & tamen ſecundum minimum non poni ad exigentiam, & intuitu primi, ſi nimirum

Deus voluiſſet ponere ſecundum minimum, quantumuis non præextitiſſet primum, hoc quod eſt poni de facto ſecundum minimum ad exigentiam primi, tertium ad exigentiam ſecundi &c. debet eſſe peculiare aliquod prædicatum in quolibet minimo, ratione cuius prædicati, ſicuti quodlibet mimunum dat fundamentum peculiare dicendi *Hoc*, ità eſt actu diſtinctum ab alio quolibet minimo, vt conſtat ex dictis in prædicamento quãtitatis. Quodlibet verò minimum non habet partes niſi in potentia, quia ratio ſucceſſiui, & quodlibet aliud prædicatum in partibus minimi reperibile, eſt quid commune cuicunque parti minori, & minori in infinitum deſignabili, ideòque non præbens peculiare fundamentum dicendi *Hoc*, nec faciens niſi diſtinctionem in potentia.

15 Idem dicendum de minimis vbicationis permanentis, cum enim ad exigentiam primi minimi detur ſecundũ, ad exigentiam ſecundi detur tertiũ &c. vnum minimum vbicationis permanẽtis habebit hoc peculiare prædicatum, quod eſt fuiſſe poſitum ad connaturalem exigentiam talis alterius vbicationis permanentis immediatè ante præ-

habitæ quod nulli alteri minimo conueniat; partes verò vnius minimi nullum habentes peculiare prædicatum, non erunt diſtinctæ niſi in potentia.

SECTIO SECVNDA.

Aliæ de vbi quæſtiones.

1 NIHIL poteſt exiſtere, & exiſtere nullibi. Primò, quia non eſt perceptibile, quod aliquid producatur, & non in aliqua parte ſpatij, vel realis, vel imaginarij. Secũdò, quidquid exiſtit, vel eſt à ſe, vel eſt ab alio. Si à ſe, erit Deus, & erit vbique; ſi ab alio, erit vel præſens, vel remotum ab eo, à quo eſt. Similiter creetur homo nullibi, ſi poteſt, nonne anima erit præſens corpori, & os iuxta naſum? Sed hæc ſine exiſtentia in loco nec haberi, nec intelligi poſſunt. Tertiò nihil poteſt exiſtere niſi in aliquo tempore, ergo nec niſi in aliquo loco. Antecedens probatur tũ quia eſt imperceptibile, quod aliquid exiſtat, & illi non competat, vel fuiſſe, vel eſſe, vel fore, tum quia Angelus v.g. in nullo tempore exiſtens poſſet amare

ſimul

ſimul, & odiſſe idem obiectum, eidemque aſſentiri, & diſſentiri, hæc enim non repugnant niſi pro eodem tempore.

2 Dices res eſt cauſa ſaltem materialis ſuæ vbicationis, ergo poterit exiſtere ſine illa. Reſpondeo negando cõſequentiam, nam licet vbicatio non ſit conſtitutiuum rei vbicatæ, ſicuti neque illius conſtitutiuum eſt actio, & duratio, tamen ſicuti non poteſt exiſtere ſine aliqua actione, & duratione; ità neque ſine aliqua vbicatione; ratio autem vniuerſalis pro his omnibus eſt, quia ſi res exiſtit, aliquo modo ex infinitis poſſibilibus debet exiſtere, ideòq; aliquo modo actionis, aliquo modo vbicationis &c Porrò etiam voluntas eſt cauſa ſui actus liberi, & tamen poſitis omnibus requiſitis non poteſt exiſtere ſine aliquo exercitio libero, ergo ſimiliter licet res ſit cauſa ſuæ vbicationis, tamen quia per hoc, quod exiſtat, habet omnia requiſita ad habendam aliquam vbicationem neceſſariò aliquam vbicationem habere debet.

3 Hinc ipſe etiam locus extrinſecus, cum ſit aliquid, exiſtere debet in loco intrinſeco per aliquam vbicationem. Pariter non modo res materiales,

les, ſed etiam res ſpirituales creatæ alicui loco non eſſentialiter alligatæ, ſunt in loco per vbicationem diſtinctam, neque poſſunt eſſe in loco merè per hoc, quod in tali loco operentur. Primò, quia ſi Angelus operans hic, ſimul cum toto mundo transferretur aliò, neceſſariò mutaret locum, nec tamen neceſſariò mutaret operationem. Quod ſi dicas debere etiam in hoc caſu mutare operationem, eò quod hæc operatio ſit alligata huic loco. Contra eſt quia dum tollis vbicationem, cuicunque operationi tribuis prædicata vbicationis dum cuicunque operationi tribuis eſſentialem alligationem ad locum. Secundò prius eſt rem eſſe in loco, & deinde in tali loco operari, ergo non poteſt quidquam conſtitui in loco per operationem. Tertiò, Angelus impediri poſſet à Deo, ne quidquam operaretur cum tamen ex ſuppoſitione, quod Angelus exiſtat, habere neceſſariò debeat aliquam vbicationem. Quare in tantum dici poteſt, Angelum eſſe in loco per operationem, in quantum locus, in quo Angelus eſt, innoteſcit nobis per operationes, quas exercet.

4 Diuerſa tamen eſt vbicatio rerum ſpiri-

ſpiritualium ab vbicatione rerum materialiũ. Vbicatio enim rerum ſpiritualium eſt definitiua, per quam ſcilicet ſunt totæ in toto ſpatio, & totę in qualibet parte ſpatij. Materialia vero connaturaliter vbicantur vbicatione circũſcriptiua, ità vt totum corpus toti ſpatio, & pars corporis parti ſpatij correſpondeat. Dixi connaturaliter, quia miraculosè poſſunt materialia habere vbicationem definitiuam, vt conſtat in corpore Chriſti Domini definitiuè exiſtente in Euchariſtia.

5 Vbicatio circumſcriptiua conſtat totidem minimis, quot habet minima corpus per talem vbicationem vbicatũ, imò per minima corporis vbicati deſignantur in ipſa vbicatione totidem minima, cum enim hæc particula vbicationis habeat eſſentialiter afficere hanc particulam, ſeu minimum corporis, alia aliam; hæc particula vbicationis habebit peculiare prædicatum, quod dat peculiare fundamentum dicendi *Hoc*, ideòque minima erunt actu diſtincta inter ſe; ipſe verò partes in minimo vbicationis, cum nullum habeant peculiare prædicatum, ratione cuius dici poſſit hæc, & illa pars, nulla pars minimi

nimi erit actu ſed ſolùm in potentia diſtincta ab alia.

6 Quamuis vbicatio definitiua ſit vbicatio ſpiritualis, cum ratione tamen ſpiritualitatis æquè benè ſtare poteſt, quod ſit diuiſibilis, ac quod ſit indiuiſibilis, accidenti enim ſpirituali non repugnat diuiſibilitas; nam habitus ſpirituales ſunt diuiſibiles quoad intenſionem, & duratio ſpirirualis eſt etiam diuiſibilis quo ad extenſionem. Quare quantum eſt ex ratione ſpiritualitatis, neque probari poteſt, quod vbicatio definitiua ſit indiuiſibilis, neque quod ſit diuiſibilis, ideòque aliunde hoc indagandum eſt. Primò ergo videtur cõgruentius dicendum quod anima rationalis ſit in corpore per vbicationem definitiuam diuiſibilem, cum enim ſit forma corporis, congruentius videtur, quod eius vbicatio proportionetur vbicationi corporis, præſertim quia aliter dicendum eſſet, quod ſi moueatur minimus digitus, diuerſa ſit vbicatio, qua anima rationalis eſt in toto corpore, ab vbicatione, quam eadem anima rationalis in toto corpore habuiſſet, ſi ille minimus digitus non fuiſſet motus. Diuiſibilis etiam videtur eſſe vbicatio definitiua, qua corpus Chriſti Domini

mini exiſtit definitiuè in Euchariſtia, ſed ità diuiſibilis vt per quamlibet partem talis vbicationis totũ corpus Chriſti Domini ſit in tota Hoſtia, & totum in qualibet parte Hoſtiæ. Angelus denique cum nullam habeat alligationem ad res materiales dici poteſt, quod ad ſuum libitum habere, & eligere ſibi poſſit vbicationem diuiſibilem, vel indiuiſibilem, quod ſi moueatur ab extrinſeco, v. g. à Deo, ad Deum ſpectabit determinare, & dare illi vbicationem definitiuam, vel diuiſibilem, vel indiuiſibilem.

7. Non ſufficit vnicum vbi ad vbicanda omnia, quæ ſunt in cõpoſito, primo quia vbicatio eſt rei cuiuſcunque proprietas. Secundo, quia ſicuti non eſt dicendum, quod aliquid moueatur per motum alterius, ita neque quod vbicetur fluenter, vel permanenter per vbi alterius. Tertiò, quia ſtante vnione inter partes eſſentiales compoſiti, adhuc replicari poteſt v. g. Petrus, vel ita vt Romæ ſit eius corpus, & vnio, Neapoli verò ſolum corpus, vel ità vt Neapoli ſit anima, corpus, & vnio; Romæ verò ſolum corpus; & prætereà alijs pluribus, ac diuerſis modis fieri poteſt replicatio, etiam manente vnione inter

partes

partes eſſentiales compoſiti. Hęc autem difficilè explicari poſſunt, ſi omnia, quæ ſunt in compoſito vnica vbicatione vbicentur. Demum ſtante vnione continuatiua inter partes continui, adhuc non datur in toto continuo vnica vbicatio vnius tantum partis continui, per quam reliquæ omnes eiuſdem continui partes vbicentur; ſed quælibet pars continui ſua parte vbicationis vbicatur, ergo idem dicendum eſt dè partibus eſſentialibus compoſiti; æquè enim ſtante vnione continuatiua partium continui, vbi eſt vna pars integralis debet eſſe alia, ac ſtante vnione eſſentiali, vbi eſt vna pars eſſentialis debet eſſe alia.

8 Nullum Vbi vnitur ſuo ſubiecto per vnionem ſuperadditam, cum enim vt vidimus ſectione ſuperiori non fiat per actionem diſtinctam neque, fiet per ſuſtentationem diſtinctam; quia actio eductiua identificatur cum ſuſtentatione, vt dicemus in Phyſica. Quo poſito nulla eſt ratio cur vbi per ſolam ſuſtentationem non ſufficienter vniatur ſubiecto illi, à quo ſuſtentatur: poſito enim quod vbicatio à ſubiecto ſuſtentetur, implicat quod non ſit in loco, vbi eſt ſubiectum. Verum quidem

eſt,

eſt, quod ex dicendis in Phyſica, accidentia permanentia, & realia, ſeu non modalia, vniuntur ſubiecto per vnionem diſtinctam à ſuſtētatione, ſed rationes, quæ probant diſtinctionem vnionis à ſuſtentatione in alijs accidentibus, hoc non probant de vbicatione. Calor enim v. g. vnitur ſubiecto vnione diſtincta à ſuſtentatione. Primò, quia alioqui cum ſuſtentatio ſit identificata cum duratione, ſicuti duratio eſt ſucceſſiua, ita etiam vnio caloris cum ſubiecto eſſet ſucceſſiua, ex quo ſequeretur, quod calidum, & alia compoſita accidentalia prout talia compoſita ſunt, eſſent in continuo fluxu, quod non videtur dicendum; Neutra autem ex his rationibus militat pro vbicatione, nam aliunde probauimus vbicationem eſſe identificatam cum ſua duratione, & actione, ideoque eſſe in continuo fluxu, & eſſentialiter alligatam ſuis cauſis.

9 Quodlibet vbi exiſtens eſt relatiuum tranſcendētaliter ad aliud quodlibet vbi poſſibile; eſt enim potēs eſſe, vel vicinū, vel remotū, ſimile vel diſſimile alteri vbi, ſi exiſtat, hæc autem ſunt prędicata relatiua, & eſſentialia illi vbi, quod eſt potens, vt conſtat ex dictis in prædicamento relationis, ex quibus etiam

tiam colligitur quodlibet vbi exiſtens cum alio vbi exiſtente conſtituere relationem aliquam prædicamentalem, & eſſe partialem rationem fundandi relationes omnes locales rerum per ipſum vbi locatarum. An autem, & quomodo vbi ſit ſenſibile opportunius dicetur in materia de anima.

SECTIO TERTIA.

An, & quæ darì poſſit corporum replicatio.

1 Experientia, & rerum naturalium limitatio ſatis probat non poſſe naturaliter idem corpus eſſe ſimul tempore in duplici loco & ſanè nullum corpus poteſt naturaliter acquirere nouum locum niſi per motum, de ratione autem motus eſt prioris vbicationis derelictio, ad hoc vt poſſit acquiri noua. Hinc etiá de malis Dæmonibus habemus, quod quando voluerunt aliò ſe transferre reliquerint ad tempus corpora obſeſſa, quod vtique non feciſſent, ſi ſimul tempore potuiſſent eſſe in duplici loco.

2 Dices poteſt corpus rareſactum occu-

occupare maius ſpatium,& ex vno palmo v.g. extendi ad duos, ergo poterit etiam extendi ad duos palmos diſcontinuatos, relinquendo ſpatium aliquod in medio, in quo exiſtat. Reſpondeo negando conſequentiam,eadem enim experientia, quæ oſtendit veritatem antecedentis oſtendit falſitatem conſequentiæ.Nam neque Angelus habet poſſe hoc modo localiter exiſtere; aliter Angelus,qui poteſt naturaliter exiſtere in ſphæra v.g. vnius milliaris, poſſet naturaliter ſimul eſſe in Cęlo, & in terra, & in omnibus vrbibus,& domibus, diuidendo ſphęram ſuæ vbicationis in partes minores, & minores, ſed inter ſe longè diſſitas, hoc autem eſt contra modum loquendi ſcripturarum, & Patrum ex quibus habemus Angelos deſcendiſſe de cælo; quæ locutio indicat ab ipſis fuiſſe Cęlum relictum,quando deſcenderunt in terram; imo neq; datur Angelo, quod intra ſuam ſphæram naturaliter poſſit ſe conſtituere in extremis partibus, abſque eo quod ſit in medio; non aliter ac anima rationalis non poteſt naturaliter eſſe in capite v. g. & pedibus abſque eo quod ſit in medijs partibus corporis. Hinc falſum eſt, quod à duobus ignibus diſtantibus

poſſit

poſſit in diuerſis ſubiectis produci eadem forma ignis; ex ſuppoſitione enim, quod producatur vna forma in vno loco, poſitum eſt naturale impedimentũ, ne eadem forma producatur in alio loco, non aliter ac ex ſuppoſitione, quod vna forma fuerit ſemel producta, ponitur naturale impedimentum, ne eadem forma iterum reproducatur propter rationes afferendas, quando de hac re agemus in Phyſica.

3 Poteſt tamen ſupernaturaliter idem corpus eſſe ſimul tempore in pluribus locis, & tam in vno circumſcriptiue, in alio definitiuè, quam in vtroque, vel etiam pluribus locis circumſcriptiuè; Primò quia in hoc nullà eſt aſſignabilis implicantia, vt conſtabit ex ſolutione argumentorũ. Secundò quia ſi poteſt corpus Chriſti Domini eſſe in Cælo circumſcriptiuè, in Euchariſtia definitiuè, poterit etiam idem corpus eſſe in pluribus locis circumſcriptiuè, maius enim eſt miraculum illud, quam hoc, quia corpus habens vnam vbicationem circumſcriptiuam, aliam definitiuam, non modo exiſtit in pluribus locis, quod rei creatæ eſt indebitũ, ſed præterea habet vbicationem definitiuam, non corpori, ſed ſpiritui debitam;

quan-

quando verò exiſtit in vtroq; loco circumſcriptiuè, non interuenit aliud miraculum, niſi quod eidem corpori dentur plures vbicationes; cæterum in quolibet ex illis locis corpus exiſtit eo modo; quo competit corpori exiſtere in loco. Tertiò ſi poteſt, vt aduerſarij concedunt, adimi corpori omnis vbicatio circumſcriptiua debita corpori, & relinqui cum ſola vbicatione definitiua, cur non poterit corpori dari duplex vbicatio circumſcriptiua, hoc enim videtur eſſe minus miraculum, ſicuti minus miraculum videtur eſſe dare igni duplicem calorem vt octo, quam ab igne omnem calorem illi debitum auferre. Quarto ſi poſſunt duo corpora per penetrationem eſſe in eodem loco poterit idem corpus eſſe in duplici loco per replicationem. Adde demum multas hiſtorias fide digniſſimas de corporum replicatione etiam circumſcriptiua.

4 Neque verò eſſe in loco circumſcriptiuè eſt ità corpus circumſcribi hoc loco, vt non ſit alibi, ſi enim hoc volueris intelligere per eſſe in loco circumſcriptiuè, certum eſt non poſſe, idem corpus eſſe in duplici loco circumſcriptiuè. Verum ſicuti per eſſe in loco definitiuè non intelligis, quod ità corpus defi-

definiatur ab hoc loco, vt non ſit alibi, ità per eſſe in loco circumſcriptiuè, nō eſt cur intelligas, eſſe taliter in loco, vt non ſit alibi. Sed per eſſe in loco circumſcriptiuè intelligimus, quod corpus ita ſit in loco, vt totum corpus toti ſpatio, & pars corporis parti ſpatij correſpondeat, ſicut è contra eſſe in loco definitiuè eſt eſſe ità, vt corpus ſit totum in toto, & totum in qualibet partè ſpatij.

5 Dices ſi corpus poſſet circumſcriptiuè poni in duplici loco poſſet eſſe à ſe ipſo diſtans, poſſet ſibi ipſi occurrere &c. poſſet eſſe in pluribus locis in infinitū; quæ videntur abſurda. Sed contrà primò, quia hæc æquè ſoluenda ſunt in duplici vbicatione definitiua. Contra ſecūdò directè; corpus replicatum, ſiue circūſcriptiuè ſiue definitiuè non poſſet propriè dici occurere, vel diſtare à ſe ipſo, diſtare enim propriè loquendo dicitur de duobus, ideoque dici ſolum poſſet, quod corpus replicatum haberet duplicem vbicationem vnam diſtantē ab alia, non aliter ac idem homo habens ſimul albedinem, & nigredinem non dicitur diſſimilis ſibi ipſi, ſed habens albedinem diſſimilem nigredini; ſimiliter non occurreret ſibi ipſi proprie loquen-

quendo,quia occurrere dicitur de duobus; ſolum ergo haberet ſucceſſiuè plures vbicationes viciniores ſemper, ac viciniores alteri vbicationi. Demum nullũ eſt abſurdum, quod poſſint alicui corpori dari plures,& plures vbicationes in infinitum, ſemper enim haberet vbicationes ſolum finitas, nec vnquam adæquantes Dei immenſitatem; de cuius ratione eſt eſſentialiter eſſe vbique.

6 Dubitatur hic an ſicuti res in duplici tempore plus naturaliter poteſt, quam in vno,ità etiam plus naturaliter poſſit in duplici loco quam in vno. Sed reſpondendum eſt: rem replicatam nõ plus naturaliter agere, vel pati poſſe in duplici loco,quã poſſit in vno,licetenim in ordine ad prædicata relatiua localia, poſſit per replicationẽ plures relationes locales fundare in duplici loco, quam in vno: in ordine tamen ad reliqua non plus poteſt in pluribus locis, quam in vno, nam ex eo quod res ſit in pluribus locis, bene intelligimus, quomodo poſſit habere plures relationes propinquitatis, diſtantiæ &c. multiplicantur enim vbicationes, ratione quarum habentur huiuſmodi relationes; at cum ratione præciſæ replicationis non mul-

multiplicetur, neque augeatur virtus, ſed ſemper ſit vna, & eadem cum eadem ſuæ virtutis limitatione, non apparet quomodo quoad prædicata abſoluta plus naturaliter poſſit in duplici loco, quam in vno. Certè hoc virtutis augmentum ex mera replicatione probandum ſupereſt aſſerenti.

7 Ad paritatem de duplici tempore dicimus dari aliquas cauſas, quæ non modo pro ea circũſtantia temporis, pro qua aliquid efficiunt, impediuntur ne efficiant aliud, ſed præterea ab effectu producto adeò debilitantur, vt alios pro tempore ſequenti producere non poſſint. Sed quia aliæ cauſæ ſunt, quæ licet pro eodem tempore plura ſimul non poſſint, pro tempore tamen ſequẽti remanent expeditæ ad plures, & plures effectus ſimiles ſucceſſiuè producẽdos, ac ſi nihil antea produxiſſent, ideò reddenda eſt diſparitas, cur pro diuerſo tempore cauſa naturalis plura poſſit, quam pro eodem, in pluribus tamen locis, ſed in eadem temporis circumſtantia non plura poſſit, quam poſſet in vno tantum loco. Diſparitas ergo erit, quia de duratione cuiuſcunque effectus eſt impedire vel totaliter, vel partialiter ſuam cauſam limitatam ab effectione,

vel receptione alterius rei pro ea circumſtantia temporis, pro qua occupatur in alia re. Hinc pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus, & illimitatio Diuinæ potentiæ in eo præcipuè elucet, quod ſimul poſſit plura, & plura in infinitum efficere abſque eo quod ab vllo effectu impediatur. Sicut autem bene intelligimus, quod effectus impediat cauſam pro ea circumſtantia temporis, pro qua profluit à tali cauſa, ità, ſi effectus quando à ſua cauſa profluit illam nullatenus debilitauit, benè etiam intelligimus, quod talis cauſa remaneat expedita, ac ſi prius nihil produxiſſet, ideòque ſicuti productio præterita non poteſt de præſenti impedire, & obeſſe ſuæ cauſæ, ſi quando fuit de præſenti nihil illi obfuit; ità effectus præſens pro eo tempore, pro quo profluit à ſua cauſa limitata non poteſt non illam aliquatenus impedire à productione aliorum effectuum: Cum ergo præcisè ratione duplicis bicationis, cauſa non acquirat plus virium, non poterit naturaliter plus in duplici loco, quam in vno, hinc qui in vno loco non poteſt ferre niſi centum libras replicatus non poſſet naturaliter ferre niſi centum, licet poſſet in vno ferre v. g. ſolum quinqua-

quaginta, in alio alias quinquaginta. Quod ſi præter replicationem augeatur etiam miraculosè virtus actiua, vel paſſiua rei replicatæ, poterit pro ratione incrementi virium agere, vel pati plura, & plura, quæ tamen non importent vel formalem, vel virtualem contradictionem.

8 Replicato corpore debent connaturaliter replicari omnia, quæ ſunt illi vnita, & abſoluta à loco, hinc ex Tridentino ſeſſ. 13. cap. 3. habemus poni ſub ſpeciebus panis ſanguinem, & ſub ſpeciebus vini corpus, & animam ſub vtriſque, propter naturalem connexionem, & concomitantiam, qua corporis Chriſti partes non amplius morituri inter ſe copulantur. Et quidem iuxta rei naturam eſt, vt ea, quæ cum aliquo vniuntur vnione vel eſſentiali, vel continuatiua, ratione vnionis illud quocunque ierit comitentur.

9 Dices ſequeretur quod ſi hic Romæ Petrus ab hoc igne calefieret, ab hoc eodem igne calefieret Neapoli, ideòque hic ignis ageret in diſtans. Reſpondeo quod ab igne exiſtente Romæ, non produceretur calor niſi Romæ, ſed eo producto ſpectaret ad Deum, ſuppoſito primo miraculo replicationis Pe-

tri, replicare etiam hunc calorem Neapoli, ſi vellet connaturaliter operari. Sicut enim poſitis diſpoſitionibus in corpore organizato ſpectat ad Deum, ſi connaturaliter operari velit, creare animam rationalem, ità ad illum ſpectabit replicare calorem Neapoli, poſito quod Romæ fuerit vnitus Petro replicato Neapoli. Quod ſi Petro Romæ applicaretur ignis Neapoli verò nix, illud connaturaliter debet in Petro produci, quod ab agente validiori ad præſentiam talis contrarij produci naturaliter poteſt. Sed caſus hac in re multipliciter variabiles reſoluendi erunt iuxta principia poſita.

10 Solum poſſet peculiaris eſſe difficultas circa motum. Vtrum ſcilicet corpus replicatum poſſet in vtroque loco naturaliter moueri, ad quod dicimus poſſe caſum duplici modo fingi. Primò, itaut Deus velit, quod corpus producat ſibi vnam vbicationem circa quam exerat tota ſuas vires naturales, ideòque reſpectu alterius vbicationis Deus totaliter ſe gerat miraculosè, & in hoc caſu poterit naturaliter ſe mouere in eò loco, in quo habet vbicationem à ſe naturaliter productam, & cõſeruatam, quia ſicuti talem vbicationem ſibi

ſibi naturaliter producit, ita poterit ſibi per motum connaturaliter acquirere aliam. At in alio loco, in quo habet vbicationem miraculosè productam, ſicuti corpus illam ſibi connaturaliter non producit, ità non poteſt illa deperdita acquirere ſibi aliam priori miraculoſæ ſimilem. Si verò ſupponatur caſus, quod virtus corporis, in ordine ad producendam ſibi vbicationem, diuidatur, nec tota exeratur circa vnam vbicationem, ſed partim circa vnam partim circa aliam ſupplente Deo per concurſum miraculoſum id, quod corpori deeſt circa vtranque vbicationem: in hoc caſu nullibi poterit naturaliter moueri, quia cum vtraque vbicatio ſit miraculoſa, non poſſet corpus ſine nouo miraculo deperdere priorem vbicationem miraculoſam, & aliam miraculoſam ſibi acquirere. Hinc corpus Chriſti vbi eſt circumſcriptiuè poteſt ſine miraculo moueri, quia vbicatio circumſcriptiua ab illo connaturaliter, & totaliter pendet, cum circa vbicationes Sacramentales non niſi miraculosè concurrat.

11 Dices ſi corpus replicatum poſſet naturaliter moueri, poſſet etiam ſecum penetrari. Reſpondeo corpus re-

plicatum dum in vno ſaltem loco moueretur, poſſet acquirere vbicationes viciniores ſemper, ac viciniores alteri vbicationi permanenti, quam idem corpus in alio loco haberet, ac tandem per motum eò poſſet deuenire, vt vna vbicatio correſponderet eidem ſpatio imaginario, cui correſponderet altera, in quo caſu poteſt Deus vel relinquere corpori vtramque vbicationem, vel relinquere illi ſolum vnam. Neque verò impenetrabilitas impedire poſſet, ne corpus replicatum pertingeret tandem per motum ad acquirendam vbicationē correſpōdentem eidem ſpatio imaginario, cui correſponderet alia, nam de ratione corporis impenetrabilis eſt ſolùm excludere aliud corpus impenetrabile à loco, in quo ipſum eſt, non verò excludere ſe ipſum, vel excludere aliam vbicationem; vbicatio enim non eſt de ſe impenetrabilis, ſed impenetrabilitas habetur ſolum à quantitate.

12 Sed quæres, an dum corpus in vno loco moueretur, in alio verò quieſceret, impetus, quem ſibi in vno loco imprimeret deberet cōnaturaliter in alio loco replicari. Reſpondetur affirmatiuè, ratione enim vnionis, qua impetus eſt in vno loco vnitus corpori debet cō-

natu-

naturaliter comitari corpus, vbicunque hoc erit. Neque obſtat quod impetus in eo loco, in quo corpus quieſceret, eſſet fruſtrà, ideòque deberet connaturaliter deſtrui, nam talis impetus non eſſet ſimpliciter fruſtrà, imo ex tali impetu ſequeretur in vno loco totus motus, qui ex illo ſequi poſſet, ideòque ageret quantum poſſet. Solùm ergo dubitari poſſet quod eſſet fruſtrà noua vbicatio talis impetus, ſed hæc ſuppoſito miraculo replicationis eſſet connaturalis, ſicuti eſt connaturalis replicatio aliorum omnium, quæ ſunt corpori vnita, & ſicuti ratione vnionis ponitur in Euchariſtia potētia loco motiua, & quantitas Chriſti Domini, etiam ſi in Euchariſtia hæc non ſint habitura effectum motus, & impenetrationis, ità ratione vnionis poni debebit impetus, etiam ſi hic non ſit habiturus effectum.

13 Atque hæc connaturaliter, in ordine enim ad Diuinam potentiam nulla eſt neceſſitas, quod replicato corpore neceſſariò replicentur omnia, quæ ſunt tali corpori vnita. Quamuis enim ratione vnionis detur connaturalis exigentia, vt replicentur omnia, nulla tamen eſt ratio, cur Deus non poſſit fa-

cere contra hanc exigenſiam. Præte-
terea vbi quantumuis corpori vnitum
nec replicatur, nec poteſt replicari, vt
mox videbimus, ergo ratio vnionis ha-
bet non eſſentialiter, ſed ſolùm conna-
turaliter exigere vt in quocunque loco,
in quo eſt vnum, ſit etiam aliud illi v-
nitum. Ad rationem enim vnionis ſa-
tis eſt, quod anima v. g. ſit vbi eſt cor-
pus tanquam in loco adæquato, non
verò quod ſit etiam in loco pluſquam
adæquato.

14 Dices ſi Petrus Romæ haberet
animam, & corpus, Neapoli verò ſo-
lum corpus, Petrus Romæ eſſet viuus,
Neapoli mortuus, quod implicat. Re-
ſpondeo eſſe mortuum non eſt carere
anima in vno tantum loco, ſed in nullo
loco habere animam, ſi ergo corpus
Petri exiſtens Neapoli non careret ſim-
pliciter anima, ſed ſolùm careret ani-
ma Neapoli, hoc eſt careret vbicatione
animæ Neapolitana, non eſſet corpus
mortuum, ſed viuum, quare licet re-
pugnet, quod idem ſit ſimpliciter lo-
quendo viuum, & mortuum, habens,
& non habens animam, nulla tamen
eſt contradictio neque formalis, neque
virtualis, quod idem corpus habeat
animam cum vna vbicatione, non verò

habeat eandem animam cum alia vbicatione, ideòque in hoc, & in alijs caſibus recurrendum eſt ad regulam vniuerſalem ſuperius aſſignatam, quod illa poſſunt fieri, vel connaturaliter, vel ſaltem ſupernaturaliter poſita replicatione, quæ non important formalem, vel virtualem contradictionem; examinare autem hoc in ſingulis eſſet nunquam inuenire finem.

15 Vbicatio, quæ de facto datur, neque diuinitus replicari poteſt, nam ſicuti alligatio eſſentialis ad vnum tantùm locum eſt imperfectio, ita transferibilitas, & negatio alligationis eſſentialis ad vnum locum eſt perfectio, ergo vbicationi, quæ de facto datur ſine poſitiuo argumento non eſt tribuenda perfectio transferibilitatis. Modis enim vt potè entibus omnium, quæ de facto dantur imperfectiſſimis, non eſt tribuenda ſine poſitiuo argumento vlla perfectio, niſi quæ eſt neceſſaria ad finē, propter quem à natura ſunt inſtituti; transferibilitas autem non eſt neceſſaria vbicationi propter finem, ad quem inſtituta eſt à natura, ſiue enim habeat poſſe transferri, ſiue non, æquè determinat formaliter rem ad eſſendum in hoc loco, qui eſt vnicus finis vbicatio-

nis; ergo non eſt dicendum ſine poſitiuo argumento, quod vbicationi, quæ de facto datur, fuerit data perfectio transferibilitatis.

15 Idem dicendum de duratione, & actione; quod nimirum duratio hodierna non poſſit per aliam duratioñe exiſtere cras, neque actio fieri per aliam actionem, cum enim hi modi ſint vltimò determinatiui non eſt vlla ratio cur accipere debuerint talem perfectioñe, vt poſſent vlterius determinari. De vnione conſtat nobis poſitiuè oppoſitum, quia humanitas Chriſti Domini, ideòque illius vnio tam eſſentialis, quàm continuatiua vnita fuit per vnionem hypoſtaticã perſonæ Verbi Diuini. Ex quo inferimus taliter debuiſſe inſtitui vnioñe vt per aliã vnioñe vniri poſſet ad hoc vt ex cõpoſito humano vnito cũ perſo diuina reſultare poſſent operationes Theandricæ; ſimiliter vnio continuatiua vnius minimi debuit ità inſtitui, vt per aliam vnionem continuatiuam continuari poſſet cum alio minimo, quia ex tali continuatione plura bona ſequi poterant in natura, quæ non fuiſſent ſequuta ſi taliter vnio continuatiua non fuiſſet inſtituta. At ex transferibilitate vbicationis quæ nam bona in natura ſeque-

ſequerentur ? non ergo talis perfectio vbicationi tribuenda eſt, quæ neque à poſteriori, neque à priori nobis innoteſcit.

17 Non poſſunt naturaliter duo corpora per penetrationem eſſe in eodem loco, quod conſtat tum experientia, tum ex fine naturæ fugientis rerum naturalium deſtructionem, illarumque infirmitati conſulentis per quantitatem, ſeu impenetrabilitatem, qua res cæteroqui corruptibiles obuallauit, ne ex penetratione cum contrarijs facillime corrumperentur; ſic ſi ignis penetrari poſſet cum ligno v. g. in ictu oculi lignum quantumuis magnæ molis abſumeretur ab igne, quod non fuit bonum in natura. Quare ſicuti data eſt naturis ſubſtantialibus ſubſiſtentia, qua ſe tuerentur ab vnione cum alia natura; propter detrimentum, quod vna natura poſſet alteri afferre, impediendo operationes peculiares illius, ità rebus corruptibilibus data eſt impenetrabilitas, ratione cuius ſe ſe à contrarijs tueantur. Poſſe tamen dari miraculosè corporum penetrationem conſtat ex fide, nec quidquam eſt in contrarium.

SECTIO QVARTA.

An dari poſſit vacuum, & qua virtute moueantur corpora ad illud impediendum.

Loco addendum eſt vacuum, cum vacuum adiectiuè ſumptum definiatur locus priuatus corpore contento, & alio quolibet æquiualente; quas vltimas particulas addimus propter accidentia Euchariſtica, quæ licet non ſint corpus, non tamen locus, in quo ipſa ſunt, eſt vacuus, quia accidentia miraculosè taliter exiſtentia æquiualent corpori in ordine ad occupandum locum.

2. Nulla eſt repugnantia quod ſupernaturaliter detur. Neque enim vacuum ſubſtantiuè acceptum, hoc eſt ipſa vacuitas haberet trinam dimenſionem, cum enim vacuum ſic acceptum nihil ſit, id quod nihil eſt non poteſt eſſe trinè dimenſum, ſolum ergo vacuum adiectiuè acceptum, hoc eſt corpus, ſeu ſuperficies carens alio corpore contento habe-

haberet ſuas dimenſiones, & capacitatem ad aliud corpus excipiendum, in quo nullum eſt inconueniens.

3 Naturaliter ne minimum quidẽ vacuum dari poteſt, vt conſtat tum multis experimentis ſatis notis, tum ex fine à natura intento per fugam vacui. Ità enim natura vnum mundum ſenſibilem intendit, vt vnitas in eo maxima haberetur, quæ ex his entibus haberi poterat, cum verò non potuerit ex his entibus haberi ea vnitas, per quam omnia entia ſenſibilia facerent vnum vel per ſimplicitatem, vel per compoſitionem ratione vnionis vel eſſentialis vel continuatiuæ, intendit vt omnia entia facerent vnum ſaltem per contiguitatem. Quare licet in conformatione vnius orbis ità fuerint eius partes inſtitutæ vt aliquæ exigerent eſſe ſurſum, aliquæ deorſum, aliquæ cum tanta denſitate, aliæ cum tanta raritate, hæ tamen aliæque leges cedunt vnitati totius, ne enim hæc tollatur prius natura diſpenſat in vnitate ordinis, efficiendo ſcilicet, vt grauia aſcendant, deſcendant leuia, vt corpora contra ſuam peculiarem naturam rareſcant, vel denſentur &c. quam quod per aliquod vacuum tollatur vnitas localis partium

vni-

vniuerſi, idque meritò tum quia incõgruum eſſet, quod natura aliquid deperderet de ſpatio, ac veluti de regno, quod ſemel occupauit, tum quia per corporum contiguitatem ità habetur aliqua eorum conſeruatio, vt dum aliqua corpora agunt in alia, pulchritudo vniuerſi, quæ per varietatem habetur non tollatur. Demum poſita continguitate, & Cœleſtes influxus melius propagantur, & alia multa bona naturæ obueniunt, propter quæ in ordine naturali conſtantiſſimè retinetur vnitas continguitatis inter omnes partes vniuerſi. Dixi Cœleſtes influxus melius propagari negato quolibet vacuo, quia licet dato vacuo propagari poſſent per latera, tamen & lux non propagatur niſi directè, & ſaltem per lineam obliquam vt potè longiorem, influxus Cœleſtes debilius propagarentur.

4 Neque dicas poſſe ſaltem quantum eſt ex his capitibus dari aliquod minimum vacuum, vel ad breue aliquod tempus, nam. Primo, cum vacuum, quod eſt minus eò facilius à natura vitari poſſit per aliorum corporum condenſationem, vel rarefactionem, non eſt cur dicamus à natura fieri poſſe difficilius, non verò facilius.

Secun-

Secundò modicum vacuum non eſt modicum naturæ malum, cum tollat perfectam mundi vnitatem, & completam perfectionem, quam habet, ex eo quod ſemper retineat totum ſpatium, ac veluti regnum, quod ſemel occupauit. Tertiò, ſi nec minimam corporum penetrationem natura patitur, nec minimum patietur vacuum, vtrumque enim, vt docet experientia, æquè natura fugit; ſicut enim nullam minimam corporum penetrationem, ità neque vllum vacuum minimum, vel ad minimum tempus in natura inuenies.

5 Dices primò Animal non patitur magna vulnera, nec tamen reſpuit exiguos poros, ergo natura fugiens à magno vacuo, pati poterit modicum. Reſpondeo paruos poros non modum nihil mali, ſed multum boni animalibus afferre, è contra quod vacuum, etiam modicum non modicum ſit malum in natura, conſtat ſaltem à poſteriori, ex eò ſcilicet quod in alijs potius natura diſpenſet, quam in vacuo, quantumuis minimo.

6 Dices ſecundò ſine aliqua interceptione vacui non poſſe explicari. Primò quomodo fiat motus localis. Secundò quomodo ſcindatur totum ſimul

mul ingens aliquod,& durum marmor. Tertiò quomodo lata aliqua corporis grauis ſuperficies ſecundum omnes ſui partes toti alteri ſuperficiei ſimul approximetur per excluſionem totius aëris intermedij. Quartò, quomodo vas plenum cinere,tantum aquæ excipiat, quantum ſi cinere careret &c. Reſpondeo ad primum in motu locali nullum interuenire vacuum; mobile enim ità remouet corpus, quod ipſi occurrit, vt ab illo viciſſim aliud pellatur,donec facto circuitu loca mutentur non ſine aliqua compreſſione aëris, quem mobile habet à fronte,& aliqua dilatatione aëris,quem habet à tergo. Ad ſecundũ dico ſciſſionem marmoris non poſſe fieri niſi ſucceſſiuè, cum fiat per motum localem,& non ſine rarefactione aëris contenti in poris, & attenuatione aliquarum particularum marmoris. Debent etiam partes, quæ diuelluntur aliquantulum inflecti, ne duæ rectæ habeant idem ſegmentum commune; neque obſtat durities marmoris; ſi enim impactus mallei poteſt ſcindere marmor, poterit etiam eius partes aliquantulum inflectere, & ſi hoc non poteſt, nec poterit illud. Ad tertium dico, quod ſi ſuperficies vnius corporis

grauis

grauis cadat ſupra aliam ſuperficiem perpendiculariter non poterit excludi totus aër ſed ſemper remanebit aliquid aëris intermedij licet compreſſi, & à nobis imperceptibilis; neque verò ex hoc quidquam ſequetur abſurdi, ſi enim pila oleo v. g imbuta, ideòque non tangens immediatè murum, illum tamen diruit; & ſi corpus graue ſuſtinetur ab vtre, qui ſit plenus aëre compreſſo, quidni ſuſtineatur vnum graue ab alio, etiam ſi mediet modicum aëris compreſſi? neque enim ſolus aër eſt, qui ſuſtinet, ſed id, quod ſuſtinet eſt etiam illud aliud corpus, quod eſt aëri compreſſo ſuppoſitum; poteſt quidem totus aër excludi ſi approximatio vnius corporis ad aliud benè complanatum fieret ſucceſſiuè, & paulatim promouendo vnum corpus ſupra aliud. Vltimum, quod affertur nimis probat, ſi enim omninò tantum excipit aquæ vas plenum cinere, quantum excipit, quando nihil cineris in eo eſt, vas plenum cinere erit omnino vacuum, quod non admittis; non ergo hæc experientia videtur totaliter vera; ratio ergo cur diſcrimen non tam facile diſcernatur, erit, quia dum aqua infunditur multæ particulæ ratione igneorum ſpirituum exha-

exhalantur, & præterea cinis valdè poroſus totus aqua imbuitur.

7 Affertur etiam ad probandum vacuũ expereintia de fiſtula vitrea oblonga plena mercurio, & ex vna tantum parte rectè occluſa, ſi enim ſuppoſitio digito alteri extremitati prius apertæ, immergatur hæc extremitas fiſtulæ perpendiculariter erectæ alteri argento viuo, quod in ſubiecto vaſe contineatur, deinde vero amoueatur digitus ab orificio tubi, argentum viuu m in tubo contentum deſcendit vſque ad certam menſuram, poſt deſcenſum verò aliquantulum aſſurgit tum deſcendit minus, & minus aſſurgit, donec poſt aliquot vibrationes ſemper minores, & minores tandem quieſcat in parte tubi inferiori, ergo, inquiunt, pars ſuperior tubi remanet omni corpore vacua, cum careat tum mercurio, tum aëre, alioque quolibet, quod nullo modo ſubingredi potuit, ſed huic experientiæ à pluribus fusè, & abundè ſatisfactum eſt. Breuiſſimè dico hac experientia plenum potius ſuaderi; ſi enim natura non fugeret vacuum, totum argentum viuum illicò deſcenderet, cum ſit in ſtatu violento, neque toties plures, & plures illæ vibrationes reci-

pro-

procarentur. Dicendum ergo eſt parté illam tubi, quæ videtur vacua verè,eſſe plenam humore tenuiſſimo extracto, à mercurio; hoc autem conſtat ex eo quod ſi in medio tubo ſit clauicula media inter partem fiſtulæ plenam mercurio, & aliam partem fiſtulæ quam dicis eſſe vacuam, ſique hæc clauicula, poſtquam mercurius deſcendit, & quieuit occludatur, deinde verò in ſuperiori apice fiſtulæ fiat foramen, ſtatim videbitur humor quidam intra fiſtulam concreſcere, qui non concreſceret, ſi fiſtula non fuiſſet tali modo antea mercurio plena, hic ergò humor, qui, quando aër per apertum foramen ſubintrat, ſtatim concreſcit, antequam foramen eſſet apertum, erat dilatus,& replens fiſtulam impediebat vacuum; quod confirmatur ex eo quia ſi, poſtquam Mercurius quieuit, applicetur fiſtulæ corpus aliquod calidum, Mercurius, qui iam quieſcebat, incipit magis deſcendere, ſi verò applicetur corpus frigidum, aſcendit; non niſi quia humor ille attenuatus, replens partem fiſtulæ, quæ videtur vacua, nunc calore magis rareſcit, ideoque permittit, vt Mercurius magis deſcendat, nunc frigore condenſatur, ideòque ad impedien-

diendum vacuum, Mercurius cogitur aſſurgere.

8 Atque ex hoc redditur ratio, cur, antequam Mercurius quieſcat, fiant illæ vibrationes, per quas Mercurius nunc deſcendit, nunc aſcendit; Ratio enim huius rei eſt quia fit pugna inter argentum viuum inclinans ſuo pōdere deorſum, & humorem illum extractum ex mercurio volentē redire ad ſuā naturalē denſitatem, ideòque donec alterutrū vincat, durat cōflictus, & motus ſurſū, & deorsū. Malè ergo ex hoc experimento infertur, quod lumen tranſiens per partem illam fiſtulæ, quæ dicitur ab aduerſarijs vacua, exiſtat ſine ſubiecto; Imò quia aliundè ſatis, ſuperque conſtat lumen vt potè accidens non poſſe exiſtere ſine ſubiecto, vel ex hoc deduci poterat nihil vacui dari in fiſtula, etiam ſi nobis non innoteſceret quò tādem corpore plena eſſet. E contra benè ex hac experientia poſſumus inferre lumen non eſſe corpus, ſeu corpuſcula diffuſa per medium à corpore luminoſo, ſi enim lumen eſſet corpus aptum ad replendum vacuum, ſtatim ac fiſtula collustratur, deberet Mercurius totus deſcēdere, & humor ille dilatatus deberet concreſcere, eo modo quo concreſcit;

ſcit, quando in fiſtulam facto foramine ſubingredi poteſt aër.

9 Cum ad impediendum vacuum corpora contra ſuam peculiarē naturā moueantur, leuia deorsū, ſursū grauia: quæritur qua vi ſequantur hi motus. Ad quod reſpondendum; Primò, eſt nō moueri à ſola cauſa prima, ſi enim Deus potuit ipſis corporibus dare virtutem, per quam taliter mouerentur, quis neget talem virtutem de facto fuiſſe illis datam, ſicuti reliquis rebus creatis indidit natura virtutē, qua vel in ſui, vel in vniuerſitatis bonum poſſent operari. Secundò neque eſt dicendum quòd moueantur ab Angelis, licet enim quando aliunde repugnat tribuere corporibus propriam virtutem ad aliquos effectus, benè ad Deum, vel ad intelligentias recurramus, Auctor tamen naturæ non ſolet operari per Angelos motus illos qui haberi poſſunt per propriam talium corporum virtutem; aliter dicam grauia, & leuia nunquam moueri niſi à ſolo Deo, vel ab intelligentia. Tertiò, neque mouentur per virtutem aliquam magneticam, quia magnes ferrum, quod ſemel ad ſe traxit, tenaciter retinet, etiam quando adeſt aliud corpus v. g. aër, quod poſ-

ſet

ſet inter ferrum, & magnetem ſub ingredi, & quando v. g. Manubrio clyſteris aquarij aqua per fiſtulam clyſteris attollitur, ita aqua manubrio adhæret, vt hęc à manubrio ſtatim dimitteretur, ſi inter aquam, & manubrium poſſet ſubintrare aër, ergo non attrahitur à manubrio per virtutem magneticam.

10 Falſum pariter eſt, vt aliqui dicunt, corpora ad impediendum vacuũ, moueri à corpore auferente illud aliud in cuius locum ipſa ſuccedunt, ità vt dum attollo v. g. manubrium clyſteris aquarij, aër à manubrio motus pellat è loco aërem, qui deinde impellat aquã vt ingrediatur in locum relictum ab aëre hoc enim eſt falſum. Primò, quia ſi hoc eſſet; quando per manubrium clyſteris aquarij attrahimus aquam, nõ ſentiremus reſiſtentiam in tractione aquæ, ſed reſiſtẽtiam potius ſentiremus in extruſione aëris ſurſum hoc autem eſt contra experientiam. Secundò quãdo aër eſt frigidus aqua in thermoſcopijs aſcendit, nullo autem modo aſcendere poteſt per extruſionem vllam aëris ambientis, quia aër ambiens vtpotè frigidior potius condenſatur, ideoque non petit locum maiorem, adeò vt ad hunc habendum extrudat ſurſum a-

quam

quam per fiſtulam vitream. Tertiò, ſi portio ſuperior clyſtéris aquarij ſubeat per foramen factum in porta cubiculi totaliter clauſi, itàut manubrium congruat foramini, illudque bene claudat, reliqua verò pars fiſtulæ immerſa catino aquæ extet foris; quando poſtmodum manubrium educitur, & aqua attrahitur, non poteſt aër ex cubiculo, quod ſupponitur vndique clauſum, extrahi, & exire ad impellendam aquam foris extantem, ad hoc vt per fiſtulam clyſteris aſſurgat, ergo aqua non aſſurgit per extruſionem aëris ambientis Adde quod magnus deberet eſſe impetus aëris ambientis ad impellendam aquam, eamque ſurſum attollendam; tantum autem impetum in aëre ambiente non dari, ſatis conſtat experientia.

11 His ergo reiectis, antequam ſtatuamus, qua vi corpora ad impediendum vacuum moueantur quærendum occurrit, an in huiuſmodi motibus corpora, vel ex toto, vel ex parte moueantur propria inclinatione. Sed reſpondendum eſt negatiuè; nam quando corpora ad impediendum vacuum mouentur contra ſuam peculiarem naturam, reſiſtunt quantum poſſunt; quod

quod probatur hac experientia: ponderetur calix vitreus plenus aqua vſque ad tantam menſuram, & eius pondus exactè adnotetur. Tum hic idem calix educatur ex aqua inuerſo ſitu plenus aqua vſque ad eandem menſurã (aqua enim ad impediendum vacuum ſimul cum calice, & intra calicem aſſurget) ſimiliter ergo ponderetur calix dum eſt taliter è catino eductus: videbis tantum ponderare calicem quando inuerſo ſitu attollit aquam aſſurgentem ad impediendum vacuum, quantum ponderabat, quando continebat tantundẽ aquæ erecto ſitu, ergo aqua tantum reſiſtit quando ad impediendum vacuũ aſſurgit, quantum reſiſtebat, quando nullum erat impediendum vacuum; ſed quando nullum erat impediendum vacuum, reſiſtebat quantum poterat. & tota ſua virtute tendebat deorſum, ergò etiam quando eſt impediendum vacuum reſiſtit quantum poteſt, & tota ſua virtute contra nititur, & tendit deorſum. Porrò, ex dicendis in Phyſica ſuppono hic: Illam tantum aquam quæ exiſtit intra calicem euerſo ſitu grãuitare poſſe vt potè quæ ſola non iacet horizontaliter cum reliqua aqua. Si ergo hæc grauitat tantum, quantum gra-

grauitat tantundem aquæ in calice erecto, aqua ad impediendum vacuum aſſurgens reſiſtit quantum poteſt.

22 Hinc ergo infertur corpora ad impediendum vacuum moueri virtute trahentis corpus illud, in cuius locum illa ſuccedunt, ideòque quando per manubrium fiſtulæ aquariæ ſursũ trahitur aqua, hæc trahetur ab illo, qui trahit manubrium, ſi enim trahens, vt probatum eſt numero ſuperiori, ſentit totum pondus aquæ, quæ trahitur, à ſola huius virtute trahetur aqua ſurſum. Verum quidem eſt, quod non poſſet aqua trahi ſi non haberet naturalem adhæreſcentiam ad manubrium, non aliter, ac ſi trahens funem, trahat etiam corpus graue illi alligatum, totum corpus alligatum trahitur à trahente funem, cum trahens funem ſentiat totum pondus, & reſiſtentiam corporis alligati, ſed corpus graue trahi ſurſum non poſſet, niſi eſſet funi alligatum; ſimiliter quando oblonga columna per apicem attollitur, non ſolum pars columnæ ſuperior, ſed etiam pars inferior tota trahitur à trahente columnæ faſtigium, ſed ex ſuppoſitione quod per vnionem continuatiuam pars ſuperior ſit continuata cum inferiori, ità

T ergo

ergo quando manubrio clyſteris aquarij trahitur aqua, tota hęc trahitur ab extrinſeco, nimirum à trahente manubrium, quia totum aquæ pondus ſentitur: ſed trahitur ſuppoſita naturali alligatione,& adhæreſcentia ipſius aquę ad manubrium. Hanc enim naturalem adhæreſcentiam habent omnia corpora,eaque conſiſtit in exigentia naturali,quam habet natura cuiuſque corporis,vt poſt vbi, quod ipſum corpus habet, immediatè ſequatur vbi alterius corporis propter fines intentos à natura in fuga vacui. Quare cum manubrium attractum exigat habere immediatè ſibi contiguum aliud corpus, poſito, quod nullum aliud corpus poſſit inter manubrium, & aquam ſubintrare, aqua naturaliter adhæret manubrio, non aliter ac poſita vnione continuatiua pars inferior columnæ adhæret ſuperiori; ideoque ſicuti trahitur pars inferior columnæ à trahente partem ſuperiorem, ita trahitur aqua à trahente manubrium. Differt tamen vnio continuatiua ab hac naturali corporum adhæreſcentia, quam vocare etiam poſſumus vnionem contiguatiuam, quod vnio continuatiua non tollitur merè per hoc, quod præſto ſit ali-
quod

quod aliud corpus petens eſſe in loco alterius ad quamcumque contranitentiam illius; at vnio contignatiua tollitur merè per hoc, quod præſto ſit aliquod aliud corpus, quod ſubintrare, poſſit in locum alterius vtcumque cõtranitentis. Cæterum ſicuti vnio continuatiua exigit, quod poſt vbi vnius partis immediatè ſequatur vbi alterius partiscũ illa alia continuatæ;ita quodlibet corpus ratione vnionis contiguatiuæ à natura cuiuſque corporis indiſtinctæ, exigit vt poſt vbi,quod habet, immediatè ſequatur vbi alterius corporis habentis ſimilem vnionem contiguatiuam, ſeu habentis ſimilem exigentiam naturalem adhærendi alicui alteri corpori.

13 Porro quamuis talis corporum adhęreſcentia ſit connaturalis, tamen quando corpora contra ſuam peculiarem naturam mouentur, mouentur violenter nam etiam parti inferiori columnę eſt connaturalis continuatio cũ parte ſuperiori, quod vero cogatur retinere talem continuationem cum parte ſuperiori, aſcendendo ſurſum, eſt illi ſimpliciter violentum, ſimiliter ergo quamuis adhæreſcentia aquæ ad manubrium ſit aquæ connaturalis, quod

tamen aqua cogatur retinere talē adhæreſcētiā aſcendendo,eſt illi ſimpliciter violentum, quia talis aſcenſus fit à principio extriſeco,cum totali contranitentia aquæ, quæ reſiſtens quantum poteſt nullo modo ad aſcenſum inclinat, vt probatum eſt num. 20. Non ità accidit quando mercator ad ſeruādam vitam proijcit merces in mare, talis enim proiectio non fit ab extrinſeco, ſed ab ipſo mercatore, & cum poſitiua inclinatione mercatoris non contranitentis proiectioni, ſed volentis illam, licet non niſi ex ſuppoſitione, quod non poſſit ſimul ſaluare vitam, & merces, at quando aqua aſſurgit ad impediendum vacuum, non inclinat niſi ad retinendam adhæreſcentiam, cum alio corpore; cæterum trahitur totaliter ab extrinſeco, & cum omnimoda contra nitentia.

SE-

SECTIO QVINTA.

An, & qui motus fieri poſſent in vacuo, ſi daretur.

1 SI daretur vacuum poſſet in illo naturaliter fieri motus grauium, & leuiũ, & alius quicunque motus, ex quo non ſequeretur noua corporum diſcontinuatio, in vacuo enim daretur completum determinatiuum ad huiuſmodi motus, grauitas ſcilicet, vel leuitas mobilis, & ſpatium percurrendum, ergo cum nihil eſſet in contrarium, cur ſequi non poſſet motus, vt patebit ex ſolutione argumẽtorum, dicendum eſt, quod verè motus in vacuo ſequeretur. Confirmatur, ſi in vacuo imprimeretur impulſus lapidi v. g., lapis per aduerſarios in vacuo moueretur ea velocitate, quam exigeret talis impulſus, ſed grauitas, & leuitas æquiualent impulſui impreſſo, ergo pro ratione maioris, vel minoris grauitatis, vel leuitatis, determinaretur in vacuo tanta motus velocitas, vel tarditas; ſicut enim impulſus determinatus ab

imprimente ad talem lineam, etiam in vacuo cauſaret motum verſus talem lineam, ità grauitas determinata à natura ad lineam verſus centrum, cauſaret motum etiam in vacuo verſus circumferentiam.

2 Dices primo corpus conſtitutum in vacuo non perciperet ſurſum, neque deorſum, ergo ex illo nullus ſequeretur motus. Sed contra quia quæro quomodo lapis in pleno percipit ſurſum, vel deorſum, ſi enim circa lapidem, v.g. ſit aer omninò homogeneus, ex vi aeris homogenei ambientis non poteſt lapis percipere, quod hæc pars aeris ſit ſuperior, hæc alia inferior. Quare dicendum eſt, quod ſicuti experimur noſtram manum, v.g. ſurſum elatam ſua grauitate determinari ad motum deorſum, abſque eo quod vel ab aere ambiente detrudatur, vel ab vllo influxu cælorum determinetur ad motum deorſum, ita reliqua omnia grauia à propria grauitate determinantur ad motum deorſum, à leuitate ad motum ſurſum, eò quod grauitas habeat de ſe tendere ad centrum, leuitas ad circumferentiam, quoties à medio habente maiorem vim reſiſtitiuam nõ impediuntur, non aliter, ac impulſus de-

determinatus à proijciente ad talem lineam, habet ferre proiectum ad talem lineam, ſiue ſit in pleno, ſiue in vacuo, quoties à medio habente maiorem vim reſiſtitiuam non impeditur.

3 Sed quæri hic poteſt, vtrum propenſio, quam habent grauia ad centrum (& idem in ſequentibus dicẽdum eſt de leuibus) ſit ad tale centrum reale, an verò ſit ad tale centrum imaginarium; ad quod reſpondendum eſt non eſſe ad tale centrum reale, ſed ad imaginarium, licet enim talis locus imaginarius, præſcindendo ab alijs corporibus non ſit vni corpori peculiariter bonus, tamen ad hoc, vt corpora obtinerent talem diſpoſitionem localem inter ſe, debuit illis dari propenſio ad talem locum imaginarium, abſque eo quod à loco, & centro reali, valde diſtanti vllo modo determinarentur ad motum. Nam primo quis dicat, quod lapis poſitus in medio aëre non deſcenderet, ſi in eo loco, vbi de facto datur centrum reale, daretur modicum vacuum; certè ſi hoc dices, tuum erit hoc probare. Secundò ſi grauia determinarentur ad motum deorſum à tali centro reali, determinari deberent per aliquam virtutem tranſmiſſam per to-

tam terræ craſſitiem , & attractiuam corporis grauis,has autem virtutes attractiuas à corpore adeo remoto , & minimo,quale eſt centrum , per tãtam terræ craſſitiem tranſmiſſas , quis credat ? Tertiò nullam in noſtris corporibus experimur imprimi vim,& impulſum ab extrinſeco ad motum deorſũ, ſed ad illum determinamur totaliter ab intrinſeco . Quartò corpora exiſtentia in centro ſunt eiuſdem rationis cũ his noſtris , vel certè poſſet ab Angelo fieri permutatio , ità vt hæc noſtra terra ſuperior poneretur in centro,terra verò centri poneretur in ſuperficie propè nos , in hoc igitur caſu adhuc grauia deſcenderent, ergo non per determinationem à centro reali , ſed per grauitatem,quæ de ſe habet propenſionem ad talem locum imaginarium , quodcunque tandem corpus reale ibi adſit .

4 Quare dicendum exiſtimamus, quod ſi omnia alia corpora annihilarentur, & remaneret vnicus lapis , adhuc hic propria virtute moueretur verſus centrum illud , ad quod de facto mouetur, licet enim in hoc caſu non moueretur verſus centrum propter aliquod peculiare bonum , quod haberet

beret in centro,tamen longè congruẽtius eſt dicere, quod virtus motiua data corporibus directè ptopter motum in caſibus naturalibus,fuerit etiam illis data indirectè propter motum in caſibus miraculoſis, quam fingere, quod à centro, vel circumferentia reali per influxus, & determinatiua ſuperflua,imò & inexplicabilia,determinentur grauia,& leuia ad motum. Pariter ſi totus mundus alio transferretur, & corpora retinerent grauitatem, & leuitatem eiuſdem rationis cum ea, quam de facto habent, tenderent naturaliter ad eundem locum imaginarium, verſus quem nunc tendunt, & nullo modo tenderent ad locum illum, qui poſita tali tranſlatione erat centrum vniuerſi. Verum quidem eſt, quod poſita tali tranſlatione deberet connaturaliter corporibus dari grauitas, & leuitas diuerſæ rationis, quæ ſcilicet eſſet determinatiuum ad motum, per quem tenderent ad illum locum, qui facta tali translatione eſſet circumferentia, vel centrum vniuerſi, talis enim propenſio eſſet corporibus bona ad hoc, vt in tali ſitu reſpectu aliorum corporum ſe collocarent.

Dices. Si imprimam lapidi impulſum verſus fornicem domus, & interim domus ſimul cum lapide transferatur aliò, adhuc lapis perget in ſuo motu verſus eundem fornicem realem, ergo ſi totus mundus aliò transferretur, adhuc lapis tenderet ſua grauitate verſus idem centrum reale vniuerſi, non vero ad locum illum, qui de facto eſt centrum vniuerſi. Reſpōdeo diſparitatem eſſe, quia impulſus impreſſus, vt probabimus in phyſica, eſt indifferens ad motum verſus quamcumque lineā, producit autem motum verſus hanc potius lineam, quam aliam, quia hic, & nunc ad hanc potius lineam determinatur, quā ad aliam, ſicut ergo ſi lapis à proijciēte determinetur ad lineā verſus hunc fornicem realem tendet verſus illum, ità ſi per tranſlationem determinetur ad aliam lineam imaginariam, ſed quæ, ex ſuppoſitione, quod transferatur domus, terminetur ad eundem fornicem realem, æquè idē impulſus ad eundem fornicem realem tendet; at grauitas, & leuitas ſunt determinatæ ad tendendum verſus hos determinatos terminos, ideòque poſita mundi realis translatione adhuc deberent tendere

dere ad locum, ad quem habent propenſionem.

6 Dices iterum ſi leuitas eſſet determinatiuum motus ad talem circũferentiam imaginariam, non eſſet maior ratio, cur hic, & nunc tenderet ad hoc potius pũctum circumferentiæ, quam ad illud. Reſpõdeo hoc argumentum, ſi vim haberet, æquè militaret contra illos, qui dicunt leuitatem eſſe determinatiuum motus ad talem circumferentiam realem, ſicut enim in imaginaria, ità etiam in reali circumferentia, plura dantur puncta, & aſſignari debet determinatiuum, cur leue verſus hoc potius punctum circumferentiæ tendat, quam verſus aliud, dico igitur determinatiuum eſſe, quia hoc punctum eſt vicinius, cum enim nullum leue moueatur à centro mathematico, nũquam datur niſi vnum punctum in circumferentia, ad quod ex loco, vnde mouetur tendere poſſit mobile ad circumferentiam per lineam omnium breuiſſimam. In caſu autem metaphyſico, in quo mobile moueretur à centro mathematico, determinari deberet ab auctore naturæ, vt ad hoc potius punctum circumferentiæ moueretur.

7 Qui negant motum in vacuo ex eo præcipuè ducuntur, quod grauitas, & leuitas non videatur data corporibus niſi dependenter à medio pleno, & eſſentialiter ordinata ad illud ſuperandũ, non aliter ac vis attollendi pondera eſſentialiter ordinata ad pondus, & fortitudo eſſentialiter ordinata ad ſuperanda pericula exerceri non poſſunt ſine pondere, & periculis. Sed contra eſt, quia fortitudo habet pro vnico obiecto pericula ſuperanda, & ſimiliter vis tractiua ponderis habet pro vnico obiecto corpus, cui imprimat impetum, ideòque ceſſante obiecto illo, quod vnicum eſt, non remanet circa quod exerceri poſſit actus, at grauitas non habet pro vnico obiecto medium retardans, quod per impulſum remoueat, ſed præterea habet pro obiecto corpus mobile cui ineſt, & cui imprimat impetum verſus centrum; quare ceſſante vno obiecto, non eſt cur non poſſit operari circa aliud; ideòque poterit mobili imprimere impetum corpori, cui inhæreat, etiam dum non adeſt medium impediens, cui pariter imprimit impetum, grauitas enim ideo imprimit impetum medio, quia hoc impedit motum corporis grauis, ergo ſi nullum ſit medium impe-

impediens, non eſt cur grauitas non occupetur tota in imprimendo impetu ſoli mobili. Cæterum gratis fingitur tanta cõnexio inter motum corporum, & reſiſtentiam medij, cur enim debuerunt ità inſtitui corpora, vt non poſſent tẽdere ad acquirendum locum ſibi debitum, niſi quando eſſet, à quo retardarentur, imò tunc magis ad illum debent tendere, quando nihil eſt quod obſtet. Nequè dicas naturam non præuidiſſe miraculum vacui; nam corpora habent duplicem virtutem, virtutem ſcilicet producendi impetum ad intra, & in ſe, & virtutem producendi impetum ad extra in medio retardante: cur ergo inter hanc vtramque virtutem tanta connexio fingitur, vt non poſſit exerceri vna ſine alia? Certè licet aqua habeat virtutem producendi frigus in ſe, & in extraneo ſubiecto, non tamen propterea dices, quod in vacuo aqua non poſſet producere frigus in ſe, ex eo quia nullum eſſet ſubiectum extrinſecum, in quo produceret frigus. Demum natura non præuidit actus ſupernaturales, & tamen vis naturalis memoratina eſt talis, vt poſito, quod elicuerimus actus ſupernaturales, habeamus vim recordandi illorum, eòquod indi-

rectè

rectè vis memoratiua eſt data etiam pro caſibus miraculoſis, ſimiliter ergo vis motiua erit talis, vt ex ſuppoſitione vacui ſe ſe poſſit extendere etiam ad motum in vacuo, ad quem data eſt corporibus ſaltem indirectè; cum præſertim minor virtus requiratur ad motū, quando nulla eſt reſiſtentia ſuperanda, quam quando hæc adeſt.

8 Ariſtoteles, vt multi cum S. Thoma docent, non niſi ad hominem contra veteres probauit, quod motus in vacuo fieret in inſtanti; cum enim illi dicerent: in quolibet motu locali interuenire vacuum. Ariſtoteles aſſumendo eorum principium, ex illo intulit, quod ſi in motu locali interueniret vacuum, motus localis fieret in inſtanti. Cæterum motus etiam in vacuo fieret in tempore, neque enim tanta motus velocitas determinatur ſolum à tanta medij reſiſtentia, ſed etiam ex maiori, vel minori grauitate mobilis, & ex maiori, vel minori diſtantia termini ad quem à termino à quo, & ſicuti in vacuo animal iuxta aduerſarios poſſet localiter moueri à principio vitali, nec tamē eius motus eſſet in inſtāti, quia tāta motus celeritas determinaretur à tāto impetu, quem in ſe animal produceret

ret ità tanta motus celeritas in grauibus determinaretur in vacuo à tanta grauitate mobilis.

9 Dixi poſſe naturaliter fieri in vacuo quemcunque motum, exquo non ſequeretur noua corporum diſcontinuatio, cum enim ideò non poſſit naturaliter dari vacuum, quia corpora habent naturalem exigentiam, vt vnum adhæreat alteri, ità poſito vacuo, adhuc corpora quæ inter ſe adhærent, retinerent hanc exigentiam, ideòque non poſſet contra hanc naturalem exigentiam fieri naturaliter noua corporum diſcontinuatio. Cæterum non ſolum motus locales grauium, & leuium, ſed etiam motus alterationis fieri poſſent in vacuo, cur enim aqua calefacta non poſſet reducere ſe ad ſuum connaturale frigus? De lumine dicendum omnino eſt, quod per vacuum tranſmitti non poſſet, cum enim ſit qualitas requirit ſubiectum, in quo producatur.

CA-

CAPVT NONVM.

De prædicamentis ſitus, & habitus.

1 Situs ex Ariſt. 5. metaph. cap. 19. *eſt ordo partes habentis* ideò enim caput v. g. collum, & pectus habent talem ſitum, quia habent talem ordinē localem. Illud igitur, quod erit formaliter conſtitutiuum talis ordinis localis, erit formaliter conſtitutiuum ſitus; talis ergo ordo localis capitis, colli, & pectoris conſtituitur formaliter per tales eorum vbicationes, nec aliud quidquam requiritur; implicat enim, quod ſimul exiſtant hæ vbicationes capitis, colli, & pectoris, quæ, ex ſupra dictis habent ſecum identificatam ſuam durationem, quin hæ partes habeant interſe talem ordinem localem, ideòque talem ſitum.

2 Porrò quando hæ partes localiter mouentur, adhuc non mutant ſitum, quia licet mutentur priores vbicationes, ſuccedunt tamen aliæ vbicationes, quæ habent eundem ordinem interſe, hoc

hoc eſt ſucceduntaliætres vbicationes. quæ æquè habent, vt poſt vbicationem capitis immediatè ſequatur vbicaticatio colli; deinde verò vbicatio pectoris; quare licet entitatiuè, & metaphyſicè per motum localem mutetur ſitus, non tamen mutatur ſitus phyſicè, & abſolutè loquendo, quia loco priorum vbicationum ſuccedunt aliæ, in ratione ordinis prioribus omnino æquiualentes. Sic, ex ſuppoſitione, quod vbicatio identificetur cum ſui duratione, quando quis ſtat immotus, mutat locum metaphyſicè loquendo, phyſicè tamen, & abſolutè loquendo, non mutat locum, quia ſuccedit ſemper noua, & noua vbicatio, quæ in ordine ad applicandum ſubiectum in tali loco tam reali, quam imaginario, eſt omnino priori æquiualens. Porrò quamuis ſitus non differat realiter à prædicamento vbi, ſola tamen diſtinctio formalis ſatis eſt ad conſtituendum peculiare prædicamentum; differre autem formaliter ſitum ab vbicatione, patet, quia ſitus non eſt vbicatio quomodocunque conſiderata, ſed eſt talis ordo, quem aliquæ plures vbicationes habent inter ſe.

3 Habitus, ſeu habere ex Ariſtotele

le hic *ſecundum plures modos dicitur, aut enim vt habitum, & diſpoſitionem aut aliam aliquam qualitatem, dicimur enim diſciplinam aliquam, atque virtutem habere*. Sed in hac acceptione non conſtituit prædicamentum diuerſum à prædicamento qualitatis, & de habitu in hac ſignificatione opportunius dicemus vbi de anima. Conſtituit ergo habitus peculiare prædicamentum, pro vt ſignificat extrinſecam denominationem ex adiacentia veſtis, armorum &c. illi, qui denominatur veſtitus, ornatus, armatus &c. ideòque forma huius prædicamenti eſt extrinſeca veſtis habens talem vbicationem circa corpus illius, cui attribuuntur tales denominationes. Cæterum nulla eſt neceſſitas ſuperaddendi quidquam intrinſecum, quod in habente reſultet, & per quod tale prædicamentum conſtituatur.

DI-

DISTINCTIO SEXTA

In libros Perihermenias.

CAPVT PRIMVM.

De vocibus.

1 DEfiniuntur ex Ariſt.hic c. 1. voces: *Notæ*, hoc eſt ſigna *earum, quæ ſunt in anima paſſionum*. Pro cuius intelligentia explicandum eſt, quid ſit ſignum. Signum ergo definitur communiter ex Sãcto Auguſtino: *id, quod ſe ipſum ſenſui, & præter ſe aliquid animo repræſentat*. Sed hæc definitio non complectitur niſi ſigna ſenſibilia, quæ ſola fuerunt à Sancto Auguſtino definita, tradente definitionem ſigni in ordine ſolum ad ſcientias humanas, quæ originem habent à ſenſibus; Cum ergo dari etiam poſſint ſigna ſpiritualia, qualia ſunt voces Angelicæ, ideò ſignum vniuerſalius definiri poterit, *Id quod potentiæ cognoſcitiuæ aliquid à ſe ſaltem formaliter diſtinctum repræſentat, ſiue ipſum*

co-

cognoſcatur vt quod, ſiuè ſolum, vt quò. Hęc definitio complectitur tam ſigna ſenſibilia, quàm ſpiritualia, tam inſtrumentalia. v g. fumus, quæ cognita, vt quod ducunt nos in cognitionem alterius; quàm formalia, qualia ſunt cognitiones, quæ ſolum cognitæ vt quò ducunt nos in cognitionem rei per tales cognitiones repræſentatæ, quę res per cognitionem repreſentata aliquando non eſt niſi formaliter diſtincta ab ipſa cognitione, ſi nimirum res illa nullum aliud habeat eſſe, niſi eſſe obiectiuè in cognitione.

2 Hinc ſignum aliud eſt formale, quod ſolum cognoſcitur *vt quò*, aliud inſtrumétale, quod cognoſcitur *vt quod*, aliud materiale, aliud ſpirituale, vt paulò ante dicebamus, aliud naturale, quod naturalem habet connexionem cum re ſignificata, qualem v.g. habet fumus cum igne, aliud ad placitum, quale eſt v.g. hedera, quæ ex hominum placito eſt inſtituta ad ſignificandum vinum vendibile; Rurſus ſignum ad placitum aliud eſt ex mera conſuetudine, vt eſt habitus virilis ad ſignificandum ſexum virilem, aliud eſt ex pacto, cuiuſmodi ſunt omnes voces humanæ articulatæ ſaltem de præſenti. Dixi *ſaltem de præ-*

ſent,

ſenti, quia quamuis tum ex auctoritate Sancti Auguſtini, tum ex illis verbis Geneſis, *Deſcendamus*, *& confundamus linguam illorum* non ſit improbabile primum ſermonem ſaltem, quoad nomina radicalia inditum hominibus fuiſſe ab auctore naturæ, adhuc tamen de præſenti omnes voces articulatæ ſignificant ad placitum, quia quod de præſenti illæ etiam voces radicales retineāt primam illam ſignificationem, non eſt niſi ex placito hominum, cum enim, ſi voluiſſent, facilè potuiſſent illarum ſignificationem immutare, quod illam non immutauerint, fuit ex hominum placito.

3 Præterea, quod omnes voces humanæ articulatæ ſaltem de præſenti ſignificent ad placitum, probatur, quia nulla eſt aſſignabilis vox articulata, neque radicalis, quæ apud omnes nationes idem ſignificet, nulla ergo naturaliter ſignificat; quod enim naturaliter ſignificat, apud omnes idem ſignificat. Quando ergo dicitur Geneſis 2. *appellauit Adam nominibus ſuis cuncta animātia*, non eſt ſenſus, quod Animalia haberent propria nomina naturaliter ſignificantia, antequam illis nomen ab Adam imponeretur, ſed quod Adam com-

componendo, & formando nomina ex vocibus radicalibus inditis illi a Deo, vnicuique impoſuerit nomen exprimens illius naturam.

4 Quod ſi quæras, quid habuerit pro obiecto voluntas primorum inſtitutorum alicuius idiomatis, dum voluerunt, quod voces hoc, vel illud ſignificarent. Reſpondeo primos idiomatis inſtitutores conueniſſe in habendo voluntatem de non adhibenda tali determinata voce, niſi quando ſcirent exiſtere talem determinatam rē poſito tamen, quod loquēs aliundè nō oſtenderet, ſe nolle dari alteri veros conceptus; poſtquam autem habuerunt talem voluntatem, illam ſibi mutuò manifeſtarunt, & mutuo promiſſionem, acceptarunt, ex quo proinde reſultauit in primis auctoribus linguæ obligatio ſeruandi promiſſionem, ità vt quoties illam non obſeruarent, eſſent infidèles, & mendaces; licet autem non fuerit neceſſe, quod tale pactum explicite intercederet, pactum tamen huiuſmodi ſaltem implicitum fuit omninò neceſſarium, ad hoc vt haberetur finis, per locutionem articulatam ad alium, vnicè intentus, qui eſt de dando alteri veros conceptus, ideòque ſicuti qui vult

effica-

efficaciter finem, benè præſumitur velle media vnicè neceſſaria ad aſſecutionem talis finis, ità dum primæ linguæ inſtitutores alloquendo alios, oſtendebant ſe efficaciter velle finem locutionis,vel explicitè, vel implicitè oſtendebant ſe velle etiam medium vnicè neceſſarium ad obtinendum finem locutionis; ſed finis locutionis articulatæ ad alium eſt manifeſtare, & dare alteri veros conceptus, medium autem vnicè neceſſarium ad hoc obtinendum eſt cõuenire in non adhibenda tali voce, niſi quando habetur ſcientia de exiſtentia talis rei,ergo,qui, dum loquitur,oſtendit ſe velle finem locutionis, oſtendit etiam ſe velle non adhibere talem vocem, niſi quando habet ſcientiam de exiſtentia talis rei. Similiter qui audit audiendo oſtendit ſe velle finem locutionis, quam audit, ideòquè ſaltem tacitè oſtendit ſe acceptare promiſſionē, quam loquens exhibet de vocibus non niſi taliter adhibendis; ergo dummodo loquens aliundè non oſtendat, ſe nolle per talem locutionem finem locutionis, ſi per locutionem adhibet voces diuerſimodè,ac ſunt adhibendæ ad dádos alteri veros conceptus, eodem actu promiſſionem violat, quò promiſſio-

miſſionem facit.

5 Non modo de primis linguæ inſtitutoribus, ſed etiam de poſteris quibuſcunque loquentibus idem dicendũ eſt, dum enim vtuntur aliquo idiomate, in ipſo actu locutionis implicitè, & ſpontè conſentiunt in pactum initum à veteribus, cum enim oſtendant alteri ſe velle dare illi veros conceptus per tale idioma, implicitè etiam oſtendunt ſe efficaciter velle medium vnicè neceſſarium ad obtinendum hunc finem per tale idioma, cum verò medium vnicè neceſſarium ad hoc obtinẽdum, ſit conuenire in pactum initum à veteribus, implicitè oſtendunt alteri ſe in tale pactum conſentire, ideòque, ſi leges talis pacti non ſeruant, ſunt mendaces.

6 Ex hoc patet adhiberi poſſe ſine violatione fidelitatis ſuſpiria, & alia ſigna, tum naturalia, tum ex mera conſuetudine etiam non exiſtente re ſignificata, quia in his nullum intercedit pactum, neque explicitum, neque implicitum, nam quando vir v. g. induitur veſte muliebri, non propterea init implicitè pactum cum aſpicientibus de dando illis verum conceptum de exiſtentia mulieris ſub tali habitu, nam

finis

finis veſtis non eſt dare alteri notitiam de exiſtentia talis ſexus, ſicuti finis, propter quem vnicè à natura inſtituta eſt locutio articulata ad alterum, eſt vt detur alteri verus conceptus, ideòque licet per conſuetudinem ex veſte muliebri inferatur ſexus muliebris, poteſt tamen ſine infidelitate, & mendacio vti quis veſte muliebri ad alios fines, propter quos veſtis eſt inſtituta. Similiter licet ſuſpiria habeant connexionē naturalem cum tali affectione animi, & illam naturaliter indicent, quia tamen non ſunt ſaltem vnicè inſtituta à natura ad hoc, vt ex pacto per ſuſpiria indicetur alijs talis affectio animi, ideò ſine mendacio adhiberi poſſunt ſuſpiria propter alios fines, etiam ſi talis affectio hic, & nunc non exiſtat; Neque dicas hæc non habere locum niſi in vocibus enunciatiuè prolatis, nam quia vocibus ſimplicibus indita eſt ex hominum placito talis ſignificatio in ordine præcipuè ad enunciationem, ideò præſcindendo etiam ab enunciatione adhuc retinent illam ſignificationem, quā in ordine ad enunciationem acceperunt; quamquam voces ſine vllo mendacio adhiberi poſſint ad libitum extra enunciationem, quia extra enun-

ciationem nullum poſſunt dare alteri verum conceptum; cum veritas, ex dicendis cap. ſequenti, non ſit niſi in enunciatione.

7 Aliquæ voces *ſignificant* ſolum modum tendendi intellectus, huiuſmodi ſunt. v. g. hæ voces *vel, ſi, eſt*, quando ſtat vitaliter; & exercitè, importans ſolum modum tendendi compoſitiuũ, & *non eſt*, quando ſignificat modum tendendi diuiſiuum; Aliæ tamen ſunt voces, quæ ſignificant tam conceptus, quàm res, audita enim hac voce; *homo*, venio in cognitionem tum ipſius hominis, tum animalis rationalis, tum quod loquens conceperit hominem, ideóque hæc vox ducit in cognitionem, tam hominis habentis eſſe in ſe, quàm hominis habentis eſſe in cognitione, ſeù repreſentati per cognitionem Res tamen à vocibus ſignificantur ad placitum, vt conſtat ex dictis, conceptus verò ſignificantur naturaliter tanquam cauſa ex effectu, locutio enim, tanquam effectus oritur ex conceptu. Sed dum dicuntur conceptus ſignificari à vocibus naturaliter, intelligendum hoc eſt de conceptu formali, ſeù de entitate cognitionis ſecundum prædicata communia cognitionis. Quia id, quod ex vi

talis

talis vocis ſignificatur exiſtere obiectiuè in cognitione loquentis, ſeu obiectum ipſum prout expreſſum, & repreſentatum in tali cognitione loquentis non ſignificatur niſi ad placitum, audita enim hac voce, *homo*, venio quidem naturaliter in cognitionem non modo, quod loquens conceperit hanc vocem materialem, ſed quod præterea habuerit cognitionem de eo, quod per hanc vocem ſignificatur, at quod loquens conceperit animal rationale, & habuerit talem cognitionem exprimentem animal rationale, non poteſt mihi innoteſcere, niſi ex inſtitutione hominũ. Præterea voces, non modo ad placitum ſignificant rem, ſed determinant etiam ex placito, & inſtitutione hominum audientem ad hoc, vt rem illam tali modo cognoſcat, hæc enim vox, *Homo*, determinat audientem ad concipiendum animal rationale in recto, vox verò *Hominis* determinat ad illum concipiendum in obliquo, concipere autem in recto; vel in obliquo eſt tali, vel tali modo concipere;

8 Quæri hic ſolet, quid prius, & immediatè ſignificetur à vocibus, res ne, an conceptus; pro qua quæſtione certum eſt non poſſe à voce ſignificari cogni-

gnitionem prout talem, niſi ſimul ſignificetur obiectum talis cognitionis, cognitio enim conſtituitur in ratione talis per tale obiectum, quod exprimit, Videtur ergo quod audita aliqua voce veniri poſſimus in cognitionem rei nihil cogitantes de cognitione, quã habet loquens de tali rë, at nullo modo poſſumus cognoſcere, quod proferens talem vocem habeat talem cognitionem, niſi etiam cognoſcamus rem expreſſam per talem cognitionem. Benè tamen poſſumus audita aliqua voce venire in cognitionem, quod loqués habeat conceptum de tali re abſque eo quod cogitemus de eſſe, quod talis rés habet in ſe, & extra cognitionem; Quare neque ad cognoſcendam rem, prout exiſtentem in ſe, eſt medium neceſſarium cognoſcere cognitionem, quam loquens habet de tali re, neque ad cognoſcendam cognitionem, quam loquens habet de tali re, eſt medium neceſſarium cognoſcere rem ſecundũ eſſe, quod in ſe habet extra cognitioné.

9 Dicendum igitur eſt, quod voces quantum eſt de ſe, non habent determinare audientem ad hoc, vt prius, & immediatè concipiat potius res ſecundum eſſe,quod habent in ſe,quam conceptus,

ceptus, ſeu cogitationes, quas loquens habet de talibus rebus, ſed audiens aliunde determinari debet ad hoc, vt prius, & immediatè concipiat, nunc prius res, quam cognitiones de rebus, nunc vero è contra, prius cognitiones de rebus, quam res ſecundum eſſe, quod habent in ſe, ſi enim audiens eſt cupidus ſciendi rem ſecundum eſſe, quod habet in ſe, audita locutione ſtatim cogitatione accurrit ad cogitationem rei ſecundum eſſe, quod habet in ſe, nihil cogitans de cogitatione, quam loquens habet de tali re, ſi verò è contra audiens ſit cupidus cognoſcendi conceptum, & explorandi ingenium & cogitationes loquentis, ſtatim cogitatione accurrit ad cognoſcendam cognitionem, quam loquens habet de tali re.

10 Atque hoc verum eſt etiam de vocibus enunciatiuè prolatis à loquente, in ordine ad eliciendum aſſenſum audientis, ſaltem quando audiens habet pro motiuo aſſenſus aliud, quam ſcientiam, & bonitatem loquentis. Quamuis enim, quando aſſentimur alicui propoſitioni enunciatæ à loquente propter auctoritatem illius, debeamus præcognoſcere conceptum loquentis, vt

ab illius ſcientia, & bonitate moueamur ad aſſenſum, tamen ſi quis enunciatiué proferat. v.g. *Omne totũ eſt maius ſua parte*, vt eliciat à me audiéte aſsenſũ huic ſuæ propoſitioni, adhuc poſſum hanc propoſitionem intelligere illique præbere aſſenſum ex ſola penetratione terminorum nihil cogitans de conceptu loquentis.

11 Dices ex Ariſt hic cap. 1. voces ſunt ſigna conceptuũ primo, ergo ſemper prius & immediatè ſignificant cõceptus. Reſpondeo cum Ariſtoteles non expreſſerit, qua primitate voces ſint ſigna conceptuum, benè poſſe explicari de primitate intentionis, quatenus cum loquentem magis interſit ſignificare ſuos conceptus, quàm res, primaria intentio inſtitutorum linguæ credenda eſt fuiſſe de manifeſtatione conceptuum. Porro licet vóces ſubſtituantur loco conceptuum, quia tamen ſubſtituuntur etiam loco rerum, ideò non eſt neceſſe quod, ad hoc vt ducant nos in cognitionem rerum, prius nos ducant in cognitionem conceptuum, ſic ſi loco imaginis Cæſaris pictæ ſubſtituatur ſtatua Cæſaris lignea, quia hæc ſubſtituitur non modo loco imaginis, ſed etiam ipſius Cæſaris, ideò poterit aſpi-

aſpicientem ducere immediatè in cognitionem ipſius Cæſaris abſque eo quod ſit neceſſe, vt prius ducat in cognitionem imaginis, cuius loco ſubſtituta eſt.

12 Voces in propoſitionibus non ſupponunt pro conceptibus formalibus, ſed pro rebus per conceptus repreſentatis, aliter propoſitiones eſſent falſæ; ideò ergo eſt verum. v. g. quod rationale eſt riſibile, quia res illa, quæ eſt rationalis eſt riſibilis, non verò quia cognitio, ſeù conceptus formalis de rationali eſt conceptus de riſibili, hoc enim eſt falſum.

13 Scriptura proprie dicta, hoc eſt non quæ conſtat hyeroglíphicis, ſed quę componitur ex elementis alphabeticis correſpondentibus diuerſis noſtris articulationibus ſignificat immediatè voces, ſupponit tamen pro rebus, in quarum cognitionem non ducit niſi excitando prius in legente ſpecies vocum. Qui enim ſciunt aliquod idioma, ſed neſciunt legere, quia neſciunt ex talibus ſignis, & characteribus venire in cognitionem vocum per ſcripturam ſignificatarum, non poſſunt duci in cognitionem rerum; ſi verò ſcirent quæ nam voces ex his charecteribus formantur

ſtatim venirent in cognitionem rerum; ergo prius ſcriptura ducere debet legẽtem in cognitionem vocum, & deinde mediantiantibus vocibus ducere illum in cognitionem rerum. Hoc non accidit in vocibus reſpectu conceptuum, poſſemus enim per voces venire in cognitionem rerum, nihil cogitantes de conceptibus, cognitio enim conceptuũ non eſt medium neceſſarium in ordine ad cognoſcendas res, ſicuti è contra cognitio vocum eſt medium neceſſariũ ad hoc vt à ſcriptura ducamur in cognitionem rerum, ſi enim neſcimus, quæ nam voces ab his caracteribus formentur, non poſſumus per caracteres venire in cognitionem rei. Hoc non accidit in ſcriptura impropriè dicta, quæ habet potius rationem imaginis, cuiuſmodi eſt ſcriptura per Hierogliphyca, nam etiam ſi quis neſciat, & idioma, & vocem materialem, qua talis res vocatur ab Aegyptijs v. g. adhuc per hoc hierogliphycum duci poteſt in cognitionem rei, quæ per hierogliphycum ab Aegyptijs ſignificatur.

CA-

CAPVT SECVNDVM.

De Enunciatione.

1 VEritas formalis eſt conformitas cognitionis cum obiecto. Conformitas, inquam, non in eſſendo, quia ſępè obiectum per veram cognitionem cognitum, eſt ſubſtantia, cum cognitio, vt potè ſemper accidens, ſit tali obiecto difformis in eſſendo; ſed neque ſatis eſt ad veritatem formalem, quod cognitio ſit conformis obiecto in reprę ſentando, ſeu in ratione imaginis, cum dari poſſit cognitio falſa, quæ ſit conformis obiecto in ratione imaginis, nam cum non ſit neceſſe, quod in qualibet propoſitione reprę ſentetur identitas obiectiua inter prædicatum, & ſubiectum, ſed ſufficiat ſolus modus tendendi, vt probauimus vbi de ente rationis metaphyſico numero 6. Hæc propoſitio, *Homo eſt equus* erit falſa, etiam ſi cognitio ſit conformis obiecto in repræſentando, ſeu in ratione imaginis, cognitio enim de homine eſt conformis homini, cognitio de equo eſt conformis equo. Conformi-

tas ergo, quæ ad veritatem requiritur, & eſt veritatis conſtitutiua, eſt conformitas in modo tendendi, ità vt illa cognitio ſit vera, quæ tendit modo compoſitiuo per verbum *eſt* in ea, quæ à parte rei ſunt identificata, vel quæ tendit modo diuiſiuo per verbum *non eſt* in ea, quæ non ſunt identificata.

2. Hinc in ſenſationibus non poteſt dari veritas, vel falſitas propriè dicta, cum per ſenſationes nulla fiat compoſitio, vel diuiſio quod verò conformitas in repreſentando ad veritatem propriè dictam non ſufficiat, præter iam dicta, conſtat etiam ex Ariſt. 3. de anima tex. 22. vbi ait. *Falſum in compoſitione ſemper eſt*, ergo etiam verum non erit niſi in compoſitione; ex eodem enim Ariſtotele loc. cit. tex. 21. *In quibus falſum, iam & verum eſt.* Poteſt quidē in ſenſibus dari fallacia, vel etiam falſitas diſpoſitiuè, quatenus ex fallaci ſenſatione diſponitur intellectus ad falſitatem formalem, at veritas, & falſitas propriè dicta in ſenſationibus non datur, imo propter eandem rationem, neque dari poteſt in prima operatione, cum in illa neque compoſitio, neque diuiſio detur. Adde primam operationem non poſſe eſſe falſam, quia implicat,

plicat, quod prima operatio non repreſentet, id quod repreſentat, & quod nõ cõformetur in ratione imaginis illi, quod repreſentat. Sicut ergo in vocibus ſimplicibus, & incõplexis non datur veritas, vel falſitas, quia implicat quod vox incõplexa non ſignificet id, quod ſignificat, ità quia implicat quod prima operatio non repreſentet id, quod repreſentat; in prima operatione nunquam dabitur falſitas; ideòque nec in illa dabitur veritas propriè dicta. De cognitionibus Angelicis, ac Diuinis eſt diſpar ratio, quia licet in illis non detur formalis compoſitio, & diuiſio, datur tamen æquiualenter tota perfectio, quæ eſt in noſtra compoſitione, & diuiſione; ideòque datur in illis veritas modo perfectiori, at cum ſimplex apprehenſio neque formaliter, neque æquiualenter habeat perfectionem compoſitionis, & diuiſionis, nullo modo habere poterit veritatem.

3 Dices ſi quis volens concipere v. g. aurum concipiat auricalcum, talis apprehenſio erit falſa. Reſpondeo talem apprehenſionem non futuram falſam; licet enim ille, qui hoc modo apprehendit non fuerit aſſecutus finem ſuum, tamen apprehenſio auricalchi eſt

conformis in ratione imaginis auricalco ideòque non eſt apprehenſio falſa, cum conformetur ſuo obiecto in ratione imaginis, ſed non propterea eſt vera, quia ſi ad veritatem propriè dictam ſatis eſſet conformitas in repreſentando, propoſitiones falſæ eſſent veræ, vt enim dicebamus: Hæc propoſitio. *Homo eſt equus* eſt falſa, & tamen eſt conformis obiecto in ratione imaginis, ſi in illa non repręſentetur identitas obiectiua inter prædicatum & ſubiectum, imo etiam ſi hæc repręſentetur, adhuc apprehenſio de identitate obiectiua, & impoſſibili inter hominem, & equum eſt conformis in ratione imaginis ſuo obiecto, cum ſit conformis identitati impoſſibili; ſi ergo nihilominus eſt propoſitio falſa, ideo erit falſa, quia ad veritatem formalem conformitas in repreſentando nihil facit, neque dicas cōceptum auricalchi eſſe verum conceptum auricalchi, ſed falſum conceptum auri, eo quod ità ſit conformis auricalco, vt ſit difformis auro, nam ſi hoc ad falſitatem ſatis eſſet, omnes conceptus eſſent falſi, quilibet enim conceptus, qui eſt conformis vni obiecto eſt difformis alteri. Neque demum dicas poſſe à nobis per primam operationem appre-

hendi

hendi integram propoſitionem, nam ſi illi per ſecundam, aut tertiam operationem non præbeamus aſſenſum, vel diſſenſum, nullam intellectus per talem propoſitionem eliciet veritatem, vel falſitatem.

4 Dantur aliqui actus ità veri, vt ijdem non potuerint eſſe falſi, huiuſmodi autem actus ſunt duplicis generis, alij ex principio, alij ex obiecto: ex principio ſunt actus fidei diuinæ, qui oriuntur tãquam ex principio ab habitu fidei diuinæ, cui repugnat inclinare ad falſum, ideòque ratione dependentiæ eſſentialis, quam habent á tali habitu repugnat, quod illis ſubſit falſitas, qui verò ſunt neceſſariò veri ex obiecto ſubdiuidi poſſunt in duas ſpecies, vel enim ſunt eiuſmodi, eò quod obiectum ità de facto ſit tale, vt non potuerit aliter ſe habere & huiuſmodi sũt omnes actus veri de obiecto neceſſario, quod aliter ſe habere non potuit; vel veritatem neceſſariò habent ex obiecto, eo quod eſsẽtialiter ſuo obiecto, ſint affixi ratione eſſentialis alligationis, & depẽdentiæ ab obiecto, quod intuentur.

5 Actus etiã eliciti ab habitu ſcientifico ſunt ità veri, vt non potuerint eſſe falſi: De his tamen dubitari poteſt, vtrum

vtrum habeant hoc ex principio, an ex obiecto. Sed videtur potius dicendum, quod hoc illis competat ex obiecto, ſi enim per impoſſibile obiectum aliter ſe haberet tales actus eſſent falſi: in tantum ergo ratione principij ſunt neceſſario veri, in quantum habitus ſcientificus habet inclinare ad actus ſimiles illis, à quibus eſt genitus, ideòque cum ipſi actus ſint neceſſariò veri, quia obiectum neceſſariò eſt tale, quale ab actibus enunciatur, ipſe etiam habitus ſcientificus ſequens naturam actuum habebit inclinare ad actus neceſſariò veros ex obiecto.

6 Sed præter huiuſmodi actus neceſſariò veros, dantur alij ſolum contingenter veri, qui nimirum ijdem numero potuerunt eſſe falſi, ſic ſi ſedente Petro v. g. dicam Petrus ſedet; ità hic actus eſt verus, vt hic idem numero potuerit eſſe falſus, ſi Petrus non ſediſſet, non aliter ac exiſtente albo A v. g. & albo B ità de facto album A eſt ſimile albo B vt idem album A de ſe inuariatũ potuerit non eſſe illi ſimile, ſi videlicet album B non extitiſſet. Et ſanè ex dictis de relatione prædicamentali, ſicuti antecedenter ad omnem modum relatiuum per ſolam poſitionem albi B album

bum

bum A eſt illi formaliter ſimile, quia antecedenter ad omnem modum album A. exiſtit, ſicuti exiſtit album B, ità per ſolam poſitionem ſeſſionis Petri propoſitio affirmans talem ſeſſionem eſt formaliter vera, quia enunciat obiectum eo modo, quo exiſtit, ſed hæc propoſitio, vt diximus, ita eſt de facto vera, vt eadem non fuiſſet vera, ſi ſeſſio non extitiſſet.

7 In actibus ergo contingenter veris veritas eſt denominatio cognitioni partialiter extrinſeca ab obiecto exiſtente eo modo, quo ab ipſa cognitione enunciatur, quod probatur primò, quia veritas eſt conformitas cognitionis cum obiecto, ideòque ſicuti ſimilitudo eſt denominatio partim intrinſeca, partim extrinſeca illi, quod denominatur ſimile; ita veritas erit denominatio partim intrinſeca, partim extrinſeca cognitioni veræ; Quamuis enim cognitio affirmãs v. g. ſtudium Petri habeat eſſentialiter illud repreſentare, ſeu affirmare cum veritate, ſed ad alterutrum determinatur ab obiecto, ſicuti album A ab alio obiecto determinatur ad hoc vt illi ſit ſimile, vel diſſimile. Secundò ſupponatur quod hæc propoſito v. g. Magnus Turca in fine huius anni morietur ſit

vera,

vera, quo poſito, ſi veritas huic actui eſſet eſſentialis, & adæquatè intrinſeca nō poſſet aſſignari à quo nã intellectus fuiſſet determinatus ad eliciendum hūc actum entitatiuè verum potiuſquam loco iſtius alium actum entitatiuè falſum, nam intellectus de ſe indifferens ad eliciendum actum cum prædicato intrinſeco veritatis, vel cum prædicato falſitatis; ipſa mors futura magni Turcæ non poteſt nunc influere in intellectum, & illum determinare ad talem cognitionem eſſentialiter veram. Dicere verò quod determinetur à Deo eſt gratis diuinare; neque Deus in ordine naturali mouetur ab aliquo futuro ad ponendum, vel conſeruandum aliquid de præſenti. Sed etiam ſi moueretur, adhuc poſſet procul dubio nō moueri, cum adhuc Deus liberè moueatur, ideòque poſſet nolle concurrere ad cognitionem entitatiuè veram, ſed ad aliam entitatiuè falſam. Si ergo cōcurreret ad cognitionem entitatiuè falſam, peto cognitioni enuncianti mortem magni Turcæ verè futuram, quid deeſſet quominus eſſet vera? præſcindendo ergo ab omni prædicato veritatis intrinſeco cognitioni, per hoc præcisè quod cognitio enunciauit obiectū

eo modo, quo hoc exiſtit, erit vera, quia nomine veritatis hoc intelligimus, nec ad illam aliud quidquam requirimus. Demum ſi cognitioni veritas eſſet intrinſeca, & eſſentialis Angelus cõprehendens ſuos actus per hoc quod formet propoſitionem aliquam de ſecretis cordium tali ſua propoſitione cognoſceret veritatem, vel falſitatem, ideòque cognoſceret ſecreta cordium, quod Angelo non conceditur, neque dicas impediri à Deo nolente concurrere cum Angelo ad apprehenſionem ſuorum actuum, nam quid nos cogit aſſerere, quod Angelus continuam violentiam in ſuis cognitionibus patiatur.

8 Dices veritas eſt perfectio cognitionis; ergo erit illi adæquatè intrinſeca. Sed huic argumento ſatisfecimus vbi de relatione prædicamentali. Solum hic addimus poſſe perfectionem veritatis haberi partialiter ab aliquo extrinſeco, non aliter ac conſonantia vocis, quæ eſt illius perfectio, habetur partialiter à taleitate alterius vocis, & non aliter, ac in imagine perfectio ſimilitudinis cum ſuo prototypo habetur partialiter à taleitate prototypi. Sed hæ perfectiones partialiter extrinſecæ fundantur

tur in perfectione adæquatè intrinſeca; perfectio enim vocis conſonantis fundatur, & refunditur in perfectionem muſici ſcientis elicere talem vocem; quæ de ſe ſit talis, vt cum alia, quæ præſupponitur eſſe talis, parere poſſit talem ſenſationem iucundam; pariter perfectio ſimilitudinis partialiter extrinſeca fundatur in perfectione adæquatè intrinſeca pictoris, qui ex ſuppoſitione talis prototypi, ſcit taliter hanc imaginem conformare; & demum perfectio cognitionis veræ fundatur, & reſoluitur in perfectionem intellectus ſcientis elicere hanc cognitionem, quæ ex ſuppoſitione quod obiectum taliter exiſtat, ſit illi conformis.

9 Non requiritur ad veritatem omnium propoſitionum quod illarũ obiectum exiſtat de præſenti, imo vt propoſitiones de obiecto præterito, vel futuro, ſint nunc veræ, non debet nunc exiſtere earum obiectum, & quamuis exiſtentia futura AntiChriſti nunc nihil ſit, adhuc tamen propoſitio affirmans exiſtentiam futuram AntiChriſti eſt nũc vera, quia ſicuti per hanc denominationẽ *Domus antiqua* intelligitur, quod detur nunc domus, & anni non ſint de præſenti, ſed præterierint; ità per veritatem

tatẽ huius propoſitionis *Antichriſtus erit* intelligimus, quod detur talis cognitio, & quod non detur AntiChriſtus nunc, ſed ſit exiturus.

10 Ex his infertur non per omnem veritatem importari veram relationem prædicamentalem, ad hanc enim, ex dictis de relatione prædicamentali, requiritur exiſtentia termini, qui tamen ad aliquam veritatem non debet exiſtere. Veritas ergo eſt conformitas cognitionis cum obiecto præſcindens à conformitate per veram, vel non veram relationem prædicamentalem, cum enim nomine cognitionis intelligamus cognitionem, quæ enunciat obiectum iuxta illius merita, ſiue actu exiſtat, ſiue non, hinc ad rigoroſam veritatem non requiritur quod obiectum coëxiſtat cognitioni; è contra cum ad hoc vt exiſtat vera relatio exiſtere debeat quidquid conſtituit completam rationem fundandi prædicatum relatiuum: quãdo terminus non exiſtit, neque exiſtit vera relatio, quia terminus complet cõſtitutiua prædicati prædicamentaliter relatiui.

11 Sed ſupereſt vt decernamus, an etiam actibus neceſſariò veris, de quibus diximus num. 4. veritas ſit denomi-

natio,

tur in perfectione adæquatè [intrinſeca] perfectio enim vocis conſonantis fundatur, & refunditur in perfectionem muſici ſcientis elicere talem vocem; quæ de ſe ſit talis, vt cum alia, quæ præſupponitur eſſe talis, parere poſſit talem ſenſationem iucundam; pariter perfectio ſimilitudinis partialiter extrinſeca fundatur in perfectione adæquatè intrinſeca pictoris, qui ex ſuppoſitione talis prototypi, ſcit taliter hanc imaginem conformare; & demum perfectio cognitionis veræ fundatur, & reſoluitur in perfectionem intellectus ſcientis elicere hanc cognitionem, quæ ex ſuppoſitione quod obiectum taliter exiſtat, ſit illi conformis.

9 Non requiritur ad veritatem omnium propoſitionum quod illarũ obiectum exiſtat de præſenti, imo vt propoſitiones de obiecto præterito, vel futuro, ſint nunc veræ, non debet nunc exiſtere earum obiectum, & quamuis exiſtentia futura AntiChriſti nunc nihil ſit, adhuc tamen propoſitio affirmans exiſtentiam futuram AntiChriſti eſt nũc vera, quia ſicuti per hanc denominationẽ. *Domus antiqua* intelligitur, quod detur nunc domus, & anni non ſint de præſenti, ſed præterierint; ità per veri-

tatem

tatė huius propoſitionis *Antichriſtus erit* intelligimus, quod detur talis cognitio, & quod non detur AntiChriſtus nunc, ſed ſit exiturus.

10 Ex his infertur non per omnem veritatem importari veram relationem prædicamentalem, ad hanc enim, ex dictis de relatione prædicamentali, requiritur exiſtentia termini, qui tamen ad aliquam veritatem non debet exiſtere. Veritas ergo eſt conformitas cognitionis cum obiecto præſcindens à conformitate per veram, vel non veram relationem prædicamentalem, cum enim nomine cognitionis intelligamus cognitionem, quæ enunciat obiectum iuxta illius merita, ſiue actu exiſtat, ſiue non, hinc ad rigoroſam veritatem non requiritur quod obiectum coëxiſtat cognitioni; è contra cum ad hoc vt exiſtat vera relatio exiſtere debeat quidquid conſtituit completam rationem fundandi prædicatum relatiuum: quãdo terminus non exiſtit, neque exiſtit vera relatio, quia terminus complet cõſtitutiua prædicati prædicamentaliter relatiui.

11 Sed ſupereſt vt decernamus, an etiam actibus neceſſariò veris, de quibus diximus num. 4. veritas ſit denominatio,

natio partim intrinſeca, partim extrinſeca. Dicendum ergo eſt affirmatiuè, & primò de actibus neceſſariò veris ex obiecto videtur clarum, nam ideo hic actus, *non poteſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, eſt neceſſariò verus, quia obiectum non poteſt aliter ſe habere, & ſi per impoſſibile obiectum potuiſſet aliter ſe habere, etiam hic actus potuiſſet eſſe falſus. In actibus neceſſario veris ex principio diſtinguendum eſt inter exigentiam eſſentialem, quam habent his actus, vt exiſtat eorum verificatiuum, & ipſammet denominationemveritatis. Exigentia enim eſſentialis, quam habet actus fidei diuinę v. g. vt exiſtat eorum verificatiuum eſt illis eſſentialis, & adęquatè intrinſeca, cum ſit illis eſſentialis dependentia ab habitu fidei, cui repugnat inclinare ad falſum, at ipſamet denominatio veritatis non eſt, cur non dicatur iſtis, etiam actibus, eſſe partim intrinſeca, partim extrinſeca; veritas enim definitur conformitas cognitionis cum obiecto, non verò exigentia, vt exiſtat obiectum, cui cognitio conformetur, & ſicuti nulla ſimilitudino eſt eſſentialis vni tantum, licet vni tantum poſſit eſſe eſſentialis exigentia, vt exiſtat aliud, cui aſſimiletur, ità nulli cognitionis dicenda

da eſt eſſe eſſentialis conformitas, & veritas, licet aliquibus cognitionibus ſit eſſentialis exigentia, vt exiſtat obiectum cui conformentur.

12 Dices dependentia creaturæ à Deo eſt eſſentialis, & adæquatè intrinſeca ipſi creaturæ, ergo etiam actibus neceſſariò veris ex principio erit eſſentialis, & adequatè intrinſeca veritas. Reſpondeo diſparitatem deſumi ex diuerſa horum terminorum acceptione, ſicut enim nomine dependentiæ intelligimus ſolum illam entitatem, quæ indiget alia, ita è contra nomine veritatis intelligimus conformitatem cognitionis cum obiecto; ideòque quod cognitio ſit talis, & obiectum ſit tale. Quod ſi nomen veritatis transferretur ad ſignificandam exigentiam, quam eſſentialiter habent aliqui actus, vt exiſtat eorum verificatiuum, nomen veritatis ſtaret æquiuocè, quod non eſt dicendum. Quare quamuis aliquæ cognitiones per ſuam eſſentiam exigant ſuum verificatiuum, illiſque talis exigentia ſit eſſentialis, nulli tamen cognitioni veritas dicenda eſt eſſentialis, ſed partim intrinſeca, partim extrinſeca, ſaltem negatiuè, ſaltem, inquam, negatiuè propter propoſitiones

veras

veras negatiuas, ad quarum veritatem non requiritur, quod exiſtat ex parte obiecti extrinſeca negatio, quæ habeat in ſe aliquam entitatem, ſeù veritatem obiectiuã, ſed quod totum, quod datur de obiecto negato, ſit cognitio, & eius veritas, ſi eſt contingens, potuerit deeſſe per poſitionem alicuius extrinſeci.

13 Porrò quamuis omnis veritas formalis habeatur partialiter ab extrinſeco, non tamen ipſum etiam obiectum extrinſecum dicitur verum formaliter, quia per denominationem veri formaliter non intelligimus quamcunque conformitatem, ſed ſolum conformitatem illius, quod ab obiecto menſuratur, cuiuſmodi eſt ſola cognitio. Sic quamuis Petrus. v. g. Pater habeat eſſe patrem partialiter à Paulo filio, non tamen ipſe etiam Paulus dicitur Pater. Vide dicta de relationibus diſquiparantiæ in prædicamento relationis.

CA-

CAPVT TERTIVM.

Reliquæ quæſtiones de veritate, & qualitate propoſitionum.

N On poteſt eadē propoſitio mutari de vera in falſam, neque de falſa in veram, quia omnis propoſitio conſignificat tempus, cum enim omnis propoſitio importet aliquod verbum, omne autem verbum ſit ſignificatiuum cum tempore, omnis propoſitio eſt enunciatiua obiecti non quomodocunque, ſed pro tali tempore vel præſenti, vel præterito, vel futuro, vel determinato, vel indeterminato, ergo ſi ſemel obiectū ſupponatur fuiſſe tale, quale enunciatur pro eo tempore, quod à tali propoſitione importatur, etiam ſi deinde pro alia circumſtantia temporis obiectum mutetur, adhuc propoſitio affirmans obiectum pro eo tempore, pro quo exiſtit, ſicuti enunciatur, ſemper eſt vera. Neque in con trarium eſt Ariſt. cap. de ſubſtantia ibi enim ſignanter dixit: *eadem Oratio vera, & fal-*

& ſalſa videtur eſſe, cum enim ibi non eſſet locus hoc exactè examinandi, eo dato, ſed non conceſſo aduerſarijs, attulit deinde diſcrimen inter ſubſtantiam, & orationem, propter quod ſubſtantia, & non oratio ſit ſuſceptiua contrariorum; nimirum quod ſola ſubſtantia ſit ſuſceptiua contrariorum per ſui mutationem extrinſecam; quod Orationi nullo modo conuenit; etiam dato, quod eadé de vera mutetur in falſam.

2 Non poteſt dari propoſitio formalis, quæ neque ſit vera, neque falſa, nam vel obiectum exiſtit eo modo, quo enunciatur, vel non, ſi exiſtit, propoſitio erit vera, ſi non exiſtit, erit falſa. Pariter nõ poteſt dari propoſitio formalis, quæ ſit ſimul vera, & falſa, quia non poteſt prædicatum ſimul ineſſe, & non ineſſe ſubiecto. Dixi de propoſitione formali, nam propoſitiones, quæ dicuntur ſe ipſas falſificantes, non poſſunt eſſe propoſitiones formales, ſed proferri ſolum poſſunt materialiter, & ratio eſt, quia ex communi Summuliſtarum, quælibet propoſitio de ſe ipſa implicitè dicit *vera ſum*, ſeu *verum dico*, ideòque idem implicitè eſt dicere *Deus eſt vnus*, ac dicere *verum eſt Deum eſſe vnum*, cum ergo intellectus non

non poſſit formaliter de eodem obiecto ſimul dicere verum eſt, & falſum eſt, non poſſunt propoſitiones ſeipſas falſificantes eſſe formales, ſed ſolum materiales, eidem enim obiecto intellectus aſſentiretur ſimul, & diſſentiretur, quod implicat; nam ſi dicam. *Ego per hanc propoſitionem mentior*, idem eſt, ac ſi dicerem: certum eſt, ſeu verum dico, quod ego per hanc propoſitionem, per quam dico verum, mentior, ſeu falſum dico; ergo intellectus affirmaret, à ſe ſimul verum, & falſum dici de eodem obiecto, quod implicat, ſimiliter ſi dicam: *ego iuro per hanc propoſitionem me non iurare*; hæc propoſitio non erit niſi materialiter prolata, cum implicet intellectum dicere, verum eſt, quod per hanc propoſitionem non iuro. Huiuſmodi, ergo propoſitiones neque ſunt veræ, neque ſunt falſæ, neque ſunt ſimul veræ, & falſæ, quia neque ſunt propoſitiones formales, ſed ſolum vocales, & materialiter prolatæ abſque vllo interno aſſenſu, vel diſſenſu.

3 Dices. Non implicat, quod quis per errorem affirmet dari plures Deos, ſed affirmare quod dentur plures Dij eſt affirmare duo contradictoria, ergo licet in dictis propoſitionibus affirmen-

X tur

tur duo contradictoria poterunt tamẽ eſſe formales. Reſpondeo poſſe ab intellectu affirmari aliquid impoſſibile nõ cognitum, vt ta'e, à quo deinde cogatur affirmare duo contradictoria, ſi velit in priori affirmatione perſiſtere, at nullo modo poteſt affirmare duo contradictoria formaliter, vt talia, quomodo deberet efficere, ſi poſſet has propoſitiones formaliter enunciare. Quãuis enim quælibet propoſitio non niſi implicitè, & virtualiter, quoad verba externa de ſe dicat *vera ſum*, tamen adhæſio correſpondens iſtis verbis ex parte intellectus eſt formalis, ideòque cum non poſſit idem intellectus eidem obiecto adhærere, & ab eodem ſimul refugere non poteſt has propoſitiones formaliter elicere.

4 Dices iterum, promittat alicui Deus: dabo pluuiam, ſolum ſi tu verum dixeris, ille autem ſtatim dicat: Deus nõ dabit pluuiã. Hoc poſito ſi hęc ſecunda propoſitio eſt vera, ſequitur, quod Deus nõ dabit pluuiã; ergo prima propoſitio hypothetica erit falſa, & Deus impleta conditione non dabit id, quod ſub tali conditione ſe daturum promittit, quod eſt abſurdum. Quod ſi Deus

dat

dat pluuiam, ille, qui dixit: Deus non dabit pluuiam, falſum dixit, ergo cum non fuerit impleta conditio, Deus non debet, imo nec poteſt dare pluuiam, quam promiſit ſe daturum ſolùm ſub tali conditione. Reſpondetur communiter hunc caſum eſſe impoſſibilem, quia pactum nõn poteſt procedere de propoſitione, quæ ſit deſtructiua pacti, ſed ſolùm in alia materia, alioquin Deus obligaretur ad impoſſibile.

5 Veritas conſiſtit in indiuiſibili, falſitas tamen ſuſcipit magis, & minus; veritas enim eſt conformitas cognitionis cum obiecto, & quidem ex communi acceptione eſt omnimoda conformitas, & excludens omnem difformitatem, ideòque conſiſtens in indiuiſibili, cum è contra falſitas, quæ eſt difformitas poſſit eſſe maior, & minor, ſicut enim ad veritatem, per quam intelligimus quid perfectum, & bonum, requiritur integra cauſa, & omnimoda conformitas, ità ad falſitatem, quæ eſt quid malum, ſufficit, quilibet defectus, & prout defectus erunt plures, eò falſitas erit maior. Sic ad hoc vt duo ligna dicantur ſimpliciter æqualia, requiritur omnimoda conformitas inter illa, vt verò ſint inæqualia ſufficit quæcunque

diſformitas, & prout hæc eſt maior, eò maior erit inæqualitas. Similiter ergo cum per veritatem intelligamus conformitatem ſimpliciter dictã, hinc ad illã omnimoda conformitas requiretur. Hinc formaliter loquendo tam eſt vera cognitio creata conformis obiecto, quã increata, licet increata dici poſſit verior radicaliter, quatenus eſt à principio, cui repugnat falſitas. Similiter cognitio vera affirmans decem homines currere, non eſt formaliter verior, quam cognitio vera affirmans vnum tantum hominem currere, licet illa dici poſſit verior extenſiuè. Simili etiam modo intelligendus eſt Ariſtoteles, dum docuit quod hæc propoſitio *bonum eſt bonum* ſit verior, quam hæc *bonum non eſt malum*, ſi enim loquamur de veritate formali, cum vtraque ſit æquè conformis ſuo obiecto, vtraque eſt æquè vera, cæterum ſi loquamur de maiori veritate, quoad proprietatem, prima eſt verior, quàm ſecunda, quia per ſecundam explicatur bonum per negationem contrarij, ideòque non tam per id, quod eſt, quam per id, quod non eſt.

6 Dices poteſt vnus actus eſſe certior, & euidentior alio, ergo & verior. Itẽ poteſt vnus actus volũtatis eſſe melior

lior

lior alio,ergo etiã vnus actus intellectus verior alio. Reſpondeo diſparitatem eſſe quia nomine certitudinis, & euidentiæ, non venit certitudo, & euidentia omnimoda, ſimiliter nomine actus boni, non venit actus omnimodè bonus; quinam enim ex noſtris actibus eſſent certi, & euidentes, qui nam eſſent boni, ſi hoc veniat nomine certitudinis, euidentiæ & bonitatis? At nomine veritatis ſimpliciter dictæ iuxta communem acceptionẽ venit conformitas omnimoda, neque enim dicitur dixiſſe verum qui ait, Petrus, & equus diſcurrunt, ſed ſimpliciter dicitur enunciaſſe falſum, non niſi quia actus ille non eſt totaliter conformis obiecto, è contra in communi locutione magis errare dicitur, qui affirmat v. g. Equum, & lapidem diſcurrere, quam qui dicit hominem, & Equum diſcurrere.

7. Ex duabus propoſitionibus ſingularibus de futuro cõtingẽti vna eſt determinatè vera, altera determinatè falſa determinatione tamẽ conſequenti, licet enim quãdo aliquã ex huiuſmodi propoſitionibus enunciamus, non cognoſcatur à nobis independenter à reuelatione determinata illius veritas, vel falſitas, in ſe tamen vna eſt determinatè

 falſa,

falſa, cùm enim vt tales à Deo cognoſcantur, & reuelentur, non poteſt non eſſe determinatè verum, vel determinatè falſum id, quod vt tale cognoſcitur, & reuelatur à Deo; Hinc quia implicat eandem enunciationem de eodem indiuiſibili obiecto in vno intellectu eſſe determinatè veram, & non in alio; ſi hæc propoſitio v. g. *Antichriſtus* peccabit in intellectu Diuino eſt determinatè vera, enunciata ab intellectu creato erit etiam determinatè vera cum hoc diſcrimine, quod in intellectu Diuino eſt determinatè vera & cognoſcitur vt determinatè vera, quomodocunque tandem eius veritas cognoſcatur; in intellectu autem creato eſt, ſed non cognoſcitur, præſcindendo à reuelatione, vt determinatè vera. Præterea ſi nunc ego dicam. *Antichriſtus peccabit*, quando ſuo tempore ponetur peccatum, dici poterit me nunc determinatè dixiſſe (verum) ſed non poterit tunc dici me dixiſſe verum determinatè, ſi nunc determinatè non dicam verum, ergo nunc determinatè dico verum, ergo propoſitio affirmans peccatum futurum Antichriſti eſt determinatè vera.

8 Nullum ex hoc ſequitur detrimentum libertatis, propoſitio enim

affir-

affirmans, peccatum futurum Antichriſti eſt determinatè vera non determinatione antecedenti, & in cauſa, ſed determinatione conſequenti, & in effectu, ideòque ſicuti nullum eſt abſurdum, quòd ex ſuppoſitione, quòd ſedeam neceſſariò,& determinatè ſedeam, ità ex ſuppoſitione, quod peccatum Antichriſti ſit futurum, nullum eſt inconueniens, quod determinatè, & neceſſariò ſit futurum, adeòque nullum pariter erit abſurdum, quod propoſitio affirmans peccatum Antichriſti ſit nũc determinatè vera, quia non eſt determinatè vera ratione alicuius antecedentis adimentis Antichriſto libertatem, ſed eſt ſolùm determinatè vera ex ſuppoſitione ipſius peccati futuri, ad quod ipſe Antichriſtus liberè ſe determinabit. Idem dicẽdum de reuelatione talis peccati, licet enim ex ſuppoſitione reuelationis de tali peccato, non poſſit illud non poni, ponetur tamen cum perfecta libertate; reuelatio enim non antecedens peccatum niſi tempore, ſupponit ipſum peccatum futurum, neque enim quia Deus ſcit, & reuelat peccatum, ideò peccatum eſt futurum, ſed quia peccatum eſt futurum, ideo Deus illud ſcit, & reuelat, quare ſicuti non eſt cõ-

tra libertatem Antichriſti, quod ex ſuppoſitione, quod Antichriſtus peccat, neceſſariò peccet, ità neque erit contra illius libertatem, quod ex ſuppoſitione reuelationis de peccato, neceſſariò peccet, quia cùm reuelatio ſupponat peccatum, non neceſſariò peccat, niſi ex ſuppoſitione ipſius peccati.

CAPVT QVARTVM.

De modis ſciendi.

1 MOdus ſciendi eſt oratio ignoti manifeſtatiua, eſt autẽ triplex Definitio, Diuiſio, & Argumentatio. Definitio, alia eſt nominis, quæ dicitur Etymologia, alia eſt definitio rei, atque hæc rurſus alia fit per negationem, quomodo definitur materia, dum dicitur non eſt quid, neque quantum: alia per affirmationem, definitio autem per affirmationem, alia eſt deſcrip tiua, alia eſſentialis. Definitio eſſentialis eſt oratio explicans eſſentiam rei, differt à deſcriptiua, quod definitio eſſentialis explicat rem per prædicata primaria, & eſſentialia, Deſcriptiua verò per prædicata ſe-

ſecundaria,& vel phyſicè, vel metaphyſicè accidentalia.

2 Porro prædicata primaria ſunt, quæ intelliguntur eſſe prima radix aliorum, illa autem prædicata intelliguntur eſſe prima radix aliorum, quæ explicantur in ordine ad accidentia, quæ ſunt radix, & cauſa, vel quaſi cauſa illorum accidentium, in ordine ad quæ explicãtur alia prædicata, ſic rationale eſt prędicatum primarium reſpectu admiratiui, & riſibilis, quia rationale explicatur in ordine ad accidens diſcurſus; admiratiuum, & riſibile in ordine ad accidentia admirationis, & riſus, ideòque cùm admiratio, & riſus ſubſequantur phyſicè ad diſcurſum, prædicatum admiratiui, & prædicatum riſibilis metaphyſicè ſubſequuntur ad prædicatum rationalis. Oratio ergo explicans eſſentiam hominis per rationale, explicat illam per prædicatum eſſentiale, & primarium, quæ verò illam explicat per admiratiuum, & riſibile explicat per prædicata accidentalia, & ſecundaria.

3 Duplex autem prædicatum primarium in rei cuiuſque definitione apponendum eſt, vnum per quod cum alijs conueniat, & hoc eſt genus, aliud,

per quod differat, & hæc eſt differentia; cum enim definitio ſit oratio explicans eſſentiam rei, licet res poſſit ſemper magis, & magis explicari, tunc tamen ſcientiæ, ſeu ſcientes exiſtimant ſe noſſe eſſentiam rei, quantum ſatis eſt ad hoc, vt de illa poſtmodùm diſputare poſſint, quando ſciunt aliquid, per quod res illa cum alijs conuenit, & aliquid, per quod ab illis differt. Hinc vnius rei vna eſt definitio, Deſcriptio verò multiplex, Sed hoc eſt ità intelligendum, vt vnius rei vna ſit definitio Metaphyſica, vna phyſica, vnum enim eſt prędicatum genericum primarium, & vnum prædicatum differentiale, primarium Metaphyſicum; pariter vnum eſt prædicatum genericum primarium phyſicum, vnum differęntiale &c. cum verò prædicata ſecundaria ſint multa, deſcriptio tàm metaphyſica, quàm phyſica poteſt eſſe multiplex. Porrò definitio eſt modus ſciendi, quia definitum non cognoſcitur de ſe niſi ruditer, per definitionem verò clarè eius eſſentia explicatur per prædicata primaria.

4 Diuiſio eſt oratio explicans ſemper partes, eſt modus ſciendi diuerſus à definitionę, primò quia non omnis

diui-

diuiſio eſt definitio, diuiſio enim totius potentialis in partes ſubiectiuas non eſt definitio. Secundò, quia diuiſio explicare poteſt omnia prædicata eſſentialia, & etiam genera remota, definitio verò non debet importare niſi genus proximum, & differentiam. Demùm definitio importat vnum prædicatum tanquàm genericum, hoc eſt tanquam ſuperius, & contrahibile, alterum verò predicatum tanquam differentiam, hoc eſt tanquàm inferius, & contrahens, de hoc autem diuiſio non curat.

5 Sicuti multiplex eſt totum, ita multiplex eſt diuiſio. Totum aliud eſt phyſicum, aliud metaphyſicum; Rursùs totum phyſicum aliud eſt ſubſtantiale, totum vero metaphyſicum aliud eſt actuale, aliud potentiale. Diuiſio ergo alia eſt phyſica ſubſtantialis, vt ſi diuidentes hominem in partes ſubſtantiales, ex quibus componitur dicamus: hominem eſſe id, quod conſtat anima rationali, & corpore: Alia eſt diuiſio phyſica accidentalis, & hæc alia eſt ſubiecti ſubſtantialis in accidentia, ſeu concreta accidentalia, vt ſi diuidentes lignum dicamus aliud eſſe calidũ, aliud frigidum; alia eſt accidentis, ſeu

concreti accidentalis in ſubiecta ſubſtantialia, vt ſi diuidatur album in parietem, & lac; alia demum eſt accidẽtis, ſeu concreti accidentalis in accidentia, ſeu in concreta accidentalia, vt ſi diuidatur albũ in dulce, & amarũ.

6 Diuiſio Metaphyſica alia eſt totius metaphyſici actualis in partes actuales, vt ſi diuidatur homo in habens animalitatem, & habens rationalitatem, hæ enim ſunt partes, ſeu prædicata metaphyſica, quæ debet habere homo, vt habeat eſſentiam metaphyſicam hominis. Alia eſt diuiſio totius metaphiſici potentialis, ſeu poteſtatiui in partes potentiales poteſtatiuas, ſeu ſubiectiuas, vt ſi diuidendo animal dicas aliud eſt rationale, aliud irrationale; rationale enim, & irrationale ſunt partes ſubiectiuæ, quia ſubijciuntur animali, quod eſt ſuperius. Dicuntur etiam partes potentiales, quia ad hoc, vt animal ſit totum metaphyſicum, & ſuperius, ac vniuerſale, non eſt neceſſe, quod has partes actu habeat, ſed ſatis eſt, quod poſſit habere, cùm ad vniuerſale ſufficiat, quod ſit aptum eſſe in multis. De argumentatione, quæ eſt tertius modus ſciendi dicemus diſtinctione ſequenti.

DI-

DISTINCTIO SEPTIMA.

In libros Priorum, & poſteriorum.

IN libris priorum agit Ariſtoteles de ſyllogiſmo in communi, in libris verò poſteriorum de ſyllogiſmo ſcientiali, ſeu de demonſtratione. Definitur ſyllogiſmus: Oratio, in qua quibuſdã poſitis aliud quid à poſitis neceſſe eſt contingere eò quod hæc ſint. Alius eſt virtualis, in quo ſcilicet non datur niſi vna propoſitio entitatiuè vnica, ſed virtualiter multiplex. Alius eſt ſyllogiſmus formalis, in quo per diſtinctos actus aſſentimur præmiſſis, & concluſioni, de hoc ea ſolum examinabimus, quæ peculiari diſputatione indigent.

CAPVT PRIMVM.

Vtrùm ad eliciendam concluſionem prærequiratur non modò iudiciũm de maiori, & minori propoſitione, ſed etiam iudicium de bonitate conſequentiæ.

Bonitas conſequentiæ alia eſt formalis, alia obiectiua; formalis eſt connexio conſequentiæ cum præmiſſis iuxta regulas logicæ. Obiectiua verò eſt connexio obiecti conſequentiæ cum obiecto præmiſſarum. Ad omnem ergo actum concluſionis eliciendum neque præcognitio de bonitate conſequentiæ formalis, neque de bonitate conſequentiæ obiectiuæ eſt determinatè neceſſaria, ſed alterutra per ſe loquendo ſufficit, imò alterutra eſt omninò neceſſaria. Et primò non eſſe determinatè neceſſariam præcognitionem de bonitate conſequentiæ formalis probatur, quia primi inuentores logicæ condiderunt eius

præcepta mediante aliquo diſcurſu, & ſyllogiſmo, cuius concluſioni præbuerunt aſſenſum abſque reflexione ad regulas logicæ ; quæ nondum conditæ erant, ideòque abſque præcognitione de bonitate conſequentiæ formalis: Similiter ruſtici aſſentiuntur concluſioni alicuius ſyllogiſmi facilioris, nihil ſcientes de præceptis logicis, & ratio vtriuſque eſt, quia poteſt intellectus determinari ad aſſenſum concluſionis ex præcognitione connexionis obiectiuæ, per hoc ſcilicet, quod cognoſcat obiectum conſequentiæ eſſe connexum cũ obiecto præmiſſarum, ergo non ad omnem concluſionem eliciendàm neceſſaria determinatè eſt præcognitio de conformitate ſyllogiſmi cum præceptis logicæ.

2 Propter ſimilem rationem neque eſt determinatè neceſſaria præcognitio de bonitate conſequentiæ obiectiuæ, quia per ſe loquendo, poteſt intellectus determinari ad aſſenſum conſequentiæ ex eo, quod præcognoſcat ſyllogiſmum eſſe in forma iuxta regulas logicæ, ideòque in illo dari bonitatem conſequentiæ formalis per conformitatem ad præcepta logicæ, de quibus aliundè ſcit non poſſe dirigere ad

fal-

falſum. Dixi, *per ſe loquendo*, quia ſi intellectus, dum certificatur de bonitate conſequentiæ obiectiuæ, adhuc præcognitio de bonitate conſequentiæ obiectiuæ non eſt per ſe loquendo determinatè neceſſaria, quia ſi poſſet haberi cognitio de bonitate conſequentiæ formalis abſque eo quod intellectus indirectè certificaretur etiam de bonitate conſequentiæ obiectiuæ, ſola certificatio de bonitate conſequentiæ formalis eſſet ſatis. Dixi pariter neutram ex his præcognitionibus eſſe determinatè neceſſariam ad omnem actum concluſionis, quia ſi datur aliqua concluſio adeò implicata, & difficilis, vt ad illam eliciendam neceſſe habeat intellectus lumine præceptorum logicæ, ad hanc præcognitio de bonitate conſequentiæ formalis erit determinatè neceſſaria vel moraliter, vel ſolum ad bene eſſe iuxta varias ſententias de neceſſitate logicæ, de qua re diximus diſtinctione 2. cap. 1.

3 Sed quamuis neutra ex his præcognitionibus ſit determinatè neceſſaria, ad omnem actum concluſionis, alterutra tamen ad quemlibet actum concluſionis eſt omninò neceſſaria, cum enim actus concluſionis ſit aſ-
ſenſus

ſenſus præſtitus ex vi præmiſſarum, neceſſariò debet intellectui apparere connexio aliqua inter id, cui aſſentitur, & id, propter quod aſſentitur, ſicut enim quando intellectus aſſentitur alicui propoſitioni immediatè ex vi terminorum, debet cognoſcere connexionem aliquam inter terminos, ità quando aſſentitur concluſioni propter præmiſſas debet cognoſcere connexionem aliquam inter concluſionem, & præmiſſas, ergo vel connexionem obiectiuam, vel connexionem formalem. Hinc redditur ratio cur eædem præmiſſæ determinent vnum intellectum ad aſſenſum alium verò nequaquam, hoc enim accidit, quia vnus cognoſcit connexionem cum concluſione inferenda, alius verò nequaquam. Similiter ex ijſdem præmiſſis hic elicit hanc concluſionem, alius verò oppoſitam pro ratione diuerſæ connexionis, quam in præmiſſis cognoſcunt, & quia aliquando de connexione tam formali, quam obiectiua dubitamus, ideò poſtquam præſtitimus aſſenſum præmiſſis, hæremus circa aſſenſum concluſionis.

4 Neutra ex his connexionibus neceſſe eſt, vt ante concluſionem per diſtinctum iudicium affirmetur, ſed ſatis

eſt,

eſt, quod in præmiſſis apprehenſa, & penetrata fuerit; non aliter, ac quando aſſentimur propoſitionibus immediatis identitas, ſeu connexio inter prædicatum, & ſubiectum, quæ apparet in vtroque, vel in alterutro terminorum non debet affirmari per diſtinctum iudicium, ſed ſatis eſt quod apprehendatur, & bene penetretur, alioqui ſi in quolibet iudicio deberet per aliud diſtinctum iudicium identitas affirmari, daretur proceſſus in infinitum, debemus autem deuenire ad aliquod primũ iudicium, quod eliciatur merè ex apprehenſione, & penetratione terminorum, & identitatis obiectiuæ, quam habent inter ſe, abſque eo quod talis connexio ſeù identitas per diſtinctum iudicium affirmetur. Similiter ergo ſatis erit, quod bonitas cõſequẽtię vel formalis, vel obiectiuæ benè apprehẽdatur, & netretur, abſque eo quòd pet formale, & diſtinctum iudicium affirmetur, aliter ad quemcunque ſyllogiſmum non tres, ſed quatuor propoſitiones eſſent neceſſariæ, quod eſt contra communem ſenſum.

5 Dices intellectus eſt Potentia neceſſaria, ergo ſi illi clarè repreſentetur connexio præmiſſarum cum concluſione

ſione debebit tali connexioni aſſentiri.
Reſpõdeo nõ eſſe neceſſe quod intellectus per formale iudiciũ tali cõnexioni aſſentiatur, ſed poſſe ſiſtere in clara ipſius apprehenſioine, non aliter ac dum intellectus eudenter cognoſcit exiſtentiã ſui non eſt neceſſe quod per formale iudicium illam affirmet, ſed ſiſtere poteſt in euidenti illius apprehenſione, ſimiliter in propoſitionibus immediatis euidenter cognoſcit connexionem prædicati cum ſubiecto, nec tamen illam per formale iudicium affirmat, ne procedat in infinitum, ſed ex euidenti illius apprehenſione progreditur ad componendum per formale iudicium prædicatum cum ſubiecto. De obiecto præmiſſarum eſt diſpar ratio; Debet enim per duo formalia, & diſtincta iudicia affirmari, vt detur ſyllogiſmus formalis, ad quem ex eius definitione requiritur, vt quibuſdam poſitis aliud à poſitis ſequatur.

CA-

CAPVT SECVNDVM.

An, & quomodo ab aſſenſu præmiſſarum neceſſitetur intellectus ad aſſenſum concluſionis.

1 PRæſtito aſſenſu præmiſſis, & prę-cognita euidenter bonitate conſequentiæ vel formalis, vel obiectiuæ neceſſitatur intellectus ad aſſenſum cõ-cluſionis quoad ſpecificationem, ſeu ad non operandum oppoſitum, adeòque neceſſitatur ad non eliciendum actum oppoſitum illi, quem ex vi talium præmiſſarum debet elicere, ſicut enim cognita euidenter identitate, ſeu connexione inter duos terminos non poteſt illos per diſſenſum diuidere, ità cognita euidenter connexione concluſionis cum præmiſſis, cuius veritatem ſupponitur cognouiſſe, & affirmaſſe non poteſt per diſſenſum negare conſequentiam, ratio enim vtriuſque eſt, quia non poteſt intellectus diſſentiri, & negare verum cognitum, vt verum.

2 Imo

2 Imo præſtito aſſenſu præmiſſis, & præcognita euidenter bonitate conſequentiæ vel formalis, vel obiectiuæ neceſſitatur intellectus ad aſſenſum concluſionis etiam quoad exercitium, non aliter ac cognita euidenter identitate inter duos terminos neceſſitatur intellectus etiam quoad exercitium ad illos per aſſenſum componendos, ſi enim quis à me petat: vtrum vnum, & duo faciant tria, & ego euidenter cognoſcā identitatem inter hos terminos experior intellectum rapi ad aſſenſum, ità vt neque directè neque indirectè poſſit à voluntate impediri, quia intellectus vt potè potentia neceſſaria illud ſtatim efficit, ad quod eſt maximè propenſus, & in quo nullam inuenit difficultatem. Similiter ergo dicendum eſt de aſſenſu conſequentiæ, poſita enim euidenti cognitione de connexione concluſionis cū præmiſſis, quarum veritatem præcognitam affirmauit, nulla ibi ſupereſt difficultas ad aſſenſum.

3 Dices primò poſſe accidere quod poſtquam intellectus præſtitit aſſenſum præmiſſis, & cognouit connexionem concluſionis cum præmiſſis, vel ex imperio voluntatis, vel ab aliquo alio obiecto rapiatur, & diſtrahatur ad conſideran-

derandum tale obiectum, adeòque non remaneat expeditus in ordine ad aſſenſum concluſionis. Sed contra eſt, quia ſi neque voluntas, neque aliud quodcunque obiectum impediuit intellectũ, quominùs penetraret connexionem conclusionis cum præmiſſis, nihil poterit impedire, quominus præſtet aſſenſum ipſi concluſioni, tota enim difficultas conſiſtit in penetranda connexione concluſionis cum præmiſſis, ſicuti tota difficultas conſiſtit in penetranda connexione inter terminos: ergo ſi neque voluntas, neque aliud quodlibet obiectum impediuit intellectum ab eo, quod eſt difficilius, & ad quod intellectus naturaliter non ferebatur, neque voluntas, neque aliud quodlibet obiectum impediet pro eo inſtanti intellectum ab eo, ad quod ſine vlla difficultate, ideòque maxima vi intellectus naturaliter fertur. Sicut enim poſita euidenti penetratione terminorum non videtur intellectus ſubditus voluntati in ordine ad præſtandum, vel non præſtandum illis actualem aſſenſum, ità poſita euidenti cognitione de connexione concluſionis cum præmiſſis præaſſirmatis non videtur intellectus ſubditus voluntati in ordine ad eliciendam, vel

vel nõ eliciendã actualem concluſionẽ, cum non ſit tribuenda intellectui ſubiectio reſpectu voluntatis in ijs actibus, quos ſine vlla difficultate, imò ſumma vi naturali habet intellectus elicere.

4 Dices ſecundò, intellectus eſt potentia finita, nec poteſt in vnico inſtanti exercere niſi certum numerũ actuũ: poteſt ergo accidere, vt ille certus numerus actuum ſit expletus antequàm eliciatur concluſio, ideòque in tali caſu intellectus etiam elicitis præmiſſis, & & cognita bonitate illationis ex defectu virium non exercebit actum concluſionis. Sed contra primò quia hoc argumentum probaret etiam, quod intellectus quoad exercitium non ſit neceſſitatus quoad prima principia, poſita euidenti terminorum penetratione, quia poteſt accidere, quod tunc temporis habeat alias cognitiones, ità vt non remaneat illi virtus ad preſtandum aſſenſum, & componendos huiuſmodi terminos primorum principiorum, quod eſſe falſum patet tum ex ſe, tum ex auctoritate S. Thomæ p.2. q. 27. art.6. Contra ſecundò quia ſi ſupponatur intellectus ità applicatus ad cognoſcendam connexionem concluſionis cum præmiſſis, vt illam euidenter apprehendat,

&

& nulla ſuperſit difficultas in ipſo actu illatiuo, vel pro eo iſtanti, vel certè pro inſtanti ſequenti ſtatim eliciet actum illatiuum, & potius excludet cognitionem aliorum obiectorum diſparatorum, quàm ſuſpendat actum, qui nullam continet nouam difficultatem.

5 Dices tertiò ſi intellectus neceſſitaretur ad aſſenſum concluſionis etiam quoad exercitium, nullus daretur habitus ſcientificus in ordine ad eliciendā concluſionem, ſed ſolum daretur habitus ad benè penetrandas, & ad aſſentiendum præmiſſis; ſed nego ſequelam, quia licet intellectus poſita euidenti apprehenſione connexionis præmiſſarum cum concluſione, neceſſitetur etiam quoad exercitium ad inferendam ipſam concluſionem, tamen habitus ſcientificus efficit, vt abſque eo, quod præcedat attenta penetratio præmiſſarum, & bonitatis illationis, adhuc facile intellectus determinetur ad aſſenſum concluſionis, ad quem non tam facile determinaretur ſine habitu, non poſita attenta penetratione præmiſſarum. Idé ab omnibus dicendum eſt de habitu primorum principiorum, quem dari conſtat ex Ariſt. quamuis enim poſito, quod intellectus benè penetrauerit ter-

minos

minos primorum principiorum, neceſſitetur ad aſſenſum etiam quoad exercitium, datur tamen habitus facilitans intellectum ad aſſenſum, etiam quando eſt pluribus intentus, nec attentè ſe applicat ad penetrandos terminos.

6 Si vel non appareat vel ſolùm obſcurè cognoſcatur connexio præmiſſarum cum concluſione, neque quoad ſpecificationem neceſſitatur intellectus ad eliciendam concluſionem, nihil enim in tali caſu datur, quod poſſit intellectum neceſſitare. Confirmatur experientia: facto enim ſyllogiſmo quantumuis in bona forma, & conceſſis præmiſſis, adhuc aliqui negant conſequentiam, vel actum concluſionis ſuſpendunt, ex eo quia, vel non cognoſcunt, vel ſolùm obſcurè cognoſcunt connexionem præmiſſarum cum conſequentia. Idem accidit in propoſitionibus enũciatiuis veris, quibus intellectus, vel non aſſentitur, vel etiam præſtat actum indebitum, ſi connexionem, ſeu identitatem terminorum, vel nullo modo cognoſcit, vel cognoſcit tantum obſcurè.

CAPVT TERTIVM.

An actus concluſionis neceſſariò attingat obiectum præmiſſarum.

PRO reſolutione dicendum primò eſt: actum concluſionis non per ſolam denominationem extrinſecã à præmiſſis, quæ præceſſerunt, ſed per ſuum peculiarem modum tendendi differre eſſentialiter ab omni alio actu non illatiuo, quod probatur primò quia per hoc, quod dixerim v.g. Omnis homo eſt animal, Petrus eſt homo, & deinde dicam Petrus eſt animal, non propterea per illum actum *Petrus eſt animal* feci actum illatiuum, non niſi quia talis actus eſt merè enunciatiuus, & merè materialiter ſubſequens ad illos alios actus. Actus autem formaliter illatiuus eſt, qui ità ſubſequitur ad alios, vt per illum intellectus oſtendat ſe tali obiecto aſſentiri ex vi præmiſſarum, & tanquam determinatum à præmiſſis; quod præſtat per talem modum tendẽdi, qui deſignatur per particulam *Ergo.* Se-

Secundò actus diſiunctiuus, actus copulatiuus, præceptiuus &c. vt probauimus, diſt.p. cap, 3. ſect. 2. differunt ab alijs actibus per talem modum tendendi peculiarem, quem quilibet habet, idē ergo dicendum de actu illatiuo. Tertiò actus illatiuus, prout talis repugnat Deo, cum ſit actus progreſſiuus à noto ad ignotum, ſed non repugnat Deo aſſenſus circa obiectum præmiſſarum, neque aſſenſus circa obiectum concluſionis neque aſſenſus circa hæc omnia ſimul, ergo aſſenſus illatiuus ratione alicuius ſibi peculiaris, & intrinſeci repugnat Deo.

2 Hoc poſito dicendum præterea eſt: ad eſſentiam actus illatiui requiri, quod per illum aliquo modo attingatur intrinſecè obiectum præmiſſarum. Actus enim illatiuus eſt de ſua eſſentia diſcurſiuus, & progreſſiuus. De ratione autem actus progreſſiui, & diſcurſiui eſt importare progreſſum, & motum intentionalem ab vno in aliud, non merè per hoc, quod ante vnum actum præceſſerit alius, vt probauimus num. ſuperiori, per ſed hoc, quod ipſemet actus illatiuus ratione ſui habeat eſſe progreſſiuum, & illatiuum, ergo de ratione ſui intrinſeca habet eſſe motum ex vno

in aliud, ſed non poteſt de ſe intrinſecè eſſe motus ex vno in aliud, niſi aliquo pacto attingat vnum, & aliud; ergo de ratione actus illatiui eſt attingere aliquo modo vnum, & aliud, hoc eſt obiectũ præmiſſarum, à quo progreditur, & obiectum concluſionis, ad quod progreditur. Confirmatur tum à paritate motus localis, de cuius ratione eſt attingere terminum à quo, & terminum ad quem: tum à paritate actus compoſitiui, de cuius pariter ratione eſt attingere duos terminos, qui componantur; ergo de ratione etiam actus illatiui erit attingere aliquo modo duo. Siue ergo actus illatiuus habeat ratione ſui dependentiam eſſentialem à præmiſſis, ſiuè non, adhuc ratione talis modi tendendi ſibi eſſentialis, & intrinſeci differt ab alio quolibet actu non illatiuo.

3 Attingitur autem per actum illatiuum obiectum vtriuſque præmiſſæ nõ ſeorſim, ſed confusè, & per modum vnius, ſic ſi quis dicat omnis homo eſt animal. Petrus eſt homo, & ideo, ſeu propterea Petrus eſt animal, per ly *ideo*, ſeu *propterea* attingitur quidem obiectũ vtriuſque propoſitionis præcedentis, ſed con-

confuſè, & per modum vnius. Hinc ſicuti per particulam *ergo* Intellectus non niſi confuſè reflectit, & attingit obiectum præmiſſarum, itá non per formalem, ſed per virtualem aſſenſum iterum illi adhæret, non aliter ac in exemplo poſito per particulam *propterea* deſignatur adhæſio, quam intellectus præſtat obiecto præcedenti, non per formalem, ſed per virtualem aſſenſum. Nõ tamen per hoc aſſerimus, quod particula illatiua *ergo* idẽ omnino ſignificet, ac particulæ illæ *ideo*, & *propterea*, nam non ſemper per particulas *ideo*, & *propterea* deſignari videtur progreſſus mentis à noto ad ignotum, ſicuti huiuſmodi progreſſus deſignatur per particulam *ergo*, quando verè elicitur actus formaliter illatiuus, ad quem deſignandum eſt inſtituta particula *ergo*.

4 Dices primò ſi actus concluſionis attingeret obiectum præmiſſarum, fruſtra fuiſſet obiectum præmiſſarum præcognitum in præmiſſis. Sed contra eſt; quia ſi dicam Petrus eſt rationalis, & propter hoc eſt riſibilis, per ly *propter hoc* iterum confuſè attingo id, quod clarè affirmaueram per illam propoſitionem *Petrus eſt rationalis*, nec tamen illa propoſitio

poſitio, ideòque neque præmiſſæ ſunt fruſtraneæ, quia in illis clarè cognoſcitur id, quod non niſi confusè attingitur per propoſitionem ſequentem, & per actum concluſionis. Si enim obiectum præmiſſarum non fuiſſet in præmiſſis taliter cognitum, non poſſet determinari intellectus ad actum concluſionis; ideòque talis clara cognitio in præmiſſis nõ fuit fruſtranea. Hinc etiamſi actus illatiuus attingat obiectum præmiſſarũ, non tamen in ſolo actu illatiuo conſiſtit tota eſſentia ſyllogiſmi, quia ad ſyllogiſmum requiruntur formales præmiſſæ, quarum obiecto diſtinctè cognito præſtetur ab intellectu formalis aſſenſus, ad hoc vt determinari poſtmodum poſſit ad actum concluſionis, non niſi confusè deinde iterum attingentem obiectum præmiſſarum.

5 Dices ſecundò: ex regulis dialecticorum medius terminus non debet ingredi concluſionem, ingrederetur autẽ ſi actus concluſionis attingeret obiectũ præmiſſarum. Reſpondeo Dialecticis ſatis eſſe, quod medius terminus non importetur in actu concluſionis, prout hic attingit terminum ad quem, cæterum quod prout confusè attingit terminum à quo, confusè etiam attingat medium

medium terminum, hoc nihil facit ad ſummuliſtas.

6 Dices tertiò, in hoc ſyllogiſmo omnis ſubſtantia eſt homo. Chriſtus eſt ſubſtantia, ergo Chriſtus eſt homo, conſequentia, & conſequens ſunt vera; ſed conſequentia eſſet falſa, ſi ly ergo attingeret obiectum premiſſarum, ergo &c. Reſpondeo conſequentiam, & actum illatiuum exiſtimari, ac dici verum, quoties infert id, quod ex tali obiecto præmiſſo eſt inferendum, quidquid ſit vtrum quatenus virtualiter aſſentitur obiecto præmiſſarum verè, vel falsò illi aſſentiatur, hoc enim impertinenter ſe habet ad veritatē, vel falſitatē illationis.

7 Dices quartò ſi actus concluſionis attingeret obiectum præmiſſarum, ſequeretur, quod quoties recordamur nos elicuiſſe concluſionem, deberemus etiam recordari præmiſſarum, hoc autem eſt contra experientiam. Reſpondeo poſſe nos recordari, vel ſolius obiecti concluſionis, vel concluſionis, vt cōcluſio eſt, vel concluſionis, vt talis concluſio eſt, ſeù vt deducta eſt ex talibus præmiſſis. Sicuti poſtquam affirmaui v. g. hominem eſſe riſibilem, poſſum recordari vel ſolùm, quod cognouerim iudicium circa hos terminos, vel ſolum

quod elicuerim aliquod iudicium, & tamen certum eſt, quod actus iudicij attingit clarè obiectum prædicati, & ſubiecti, ergo multò magis poſtquam intuli aliquam concluſionem, licet hæc attingat obiectum præmiſſarum, potero aliquando recordari, quod elicuerim actum illatiuũ, abſque eo quod recorder, ex quibus præmiſſis illum intulerim, cum actus concluſionis non niſi confusè attingat obiectum præmiſſarum.

CAPVT QVARTVM.

Reliquæ quæſtiones de ſyllogiſmo in communi.

1 TRes tantum dantur figuræ ſyllogiſmorum, quarta enim figura Galeni non differt ab Ariſtotelicis niſi merè accidentaliter, nam ſicuti figura eſt diſpoſitio medij cum extremis, ita eſſentialis figurarum diuerſitas deſumitur ex diſpoſitione medij cum extremis eſſentialiter diuerſa, cum ergo tam in prima figura Ariſtotelica, quam in quarta figura Galeni medius terminus par-

partim ſubijciatur, partim prædicetur, eſſentialiter inter ſe conueniunt, & differunt ſolùm in hoc, quod ſecundum primam figuram Ariſtotelicam medius terminus ſubijciatur in maiori, prædicetur in minori, ſecundum quartam verò figuram Galeni medius terminus prædicetur in maiori, ſubijciatur in minori, quod eſt merè accidentale, cũ nihil peculiare diuerſum ex hoc habeatur præter meram tranſpoſitionem materialem propoſitionum, è contra multa peculiariter diuerſa habētur per hoc, quod medius terminus, vel bis prædicetur, vel bis ſubijciatur, vel partim ſubijciatur partim prædicetur, vt propterea diuerſæ tradantur regulæ pro diuerſa hac medij termini diſpoſitione, quæ proinde meritò triplicem figuræ diuerſitatem conſtituit. Cæterùm ſi æquè medius terminus partim ſubijciatur, partim prædicetur, quod ſubijciatur in maiori, vel in minori, nullam facit diuerſitatem niſi accidentalem, & quoad ſolam materialem tranſpoſitionem propoſitionum, quæ ſi ſatis eſſet ad eſſentialem figurarum diuerſitatem poſſemus etiam in modis ſecundæ, & tertiæ figuræ facere ſimilem tranſpoſitionem, & addere quintam, & ſextam

figuram, quæ tamen vt inutiles reijciuntur.

2 Dices: *Ceſare*, & *Cameſtres*, *Datiſi*, & *Diſamis* cõſtituunt modos diuerſos ratione ſolius tranſpoſitionis præmiſſarum, ergo ſola propoſitionum tranſpoſitio poterit conſtituere diuerſam figuram. Sed diſparitas eſt, modi enim illi ſunt diuerſi, quia ex præmiſſarum tranſpoſitione inferri poſſunt diuerſæ concluſiones; ideòque recipiuntur tanquam vtiles ad diuerſas veritates; at in quarta figura Galeni præter meram præmiſſarum tranſpoſitionem nulla diuerſa vtilitas habetur.

3 Principia illa *dictum de omni*, & *dictum de nullo* ſunt proximè regulatiua ſyllogiſmorum ſecundum præcipuos modos, quia hæc duo principia proximè regulant modos omnes perfectos primæ figuræ habentes concluſionem affirmatiuam, eorum enim bonitas probatur ex eo, quod quidquid dicitur de omni, dici debeat de quolibet ſub illo omni contento: Dictum verò de nullo regulat modos primæ figuræ habentes concluſionem negatiuam, ex eo, quod quidquid negatur de omni, negari etiam debeat de quolibet contento ſub illo omni. Si ergo dictum de

omni

omni, & dictum de nullo proximè regulant modos perfectos primæ figuræ, regulabunt etiam præcipuos modos aliarum figurarum, quarum bonitas oſtenditur per reductionem ad modos perfectos primæ figuræ, ſed cum Brocardo, & Barocco non poſſint reduci ad modos perfectos primæ figuræ, ideò dixi dictum de omni, & dictum de nullo proximè regulare ſyllogiſmos ſecundum præcipuos modos omnes enim per illa principia regulari non poſſunt, cum bonitas modorum in Brocardo, & Barocco oſtendatur ſolùm per reductionem ad impoſſibile.

4 Dixi hæc principia eſſe proximè regulatiua ſyllogiſmorum. Hæc enim ipſa principia probari vlterius poſſunt per principium illud metaphyſicum: *idem non poteſt ſimul eſſe, & non eſſe*, ſed hoc principium eſt remotum, & communius, ideò quę huic tandem principio metaphyſico vniuerſaliori, tota vis ſyllogiſtica innitetur, quod quidem eſt facile, ſine multa attentione extorquet aſſenſum, & per hoc bonitas modorum omnium cuiuſcunque figuræ, nullo excepto, probari poterit. Ratio verò cur Ariſtoteles huius principij non meminerit, eſt, quia mentionem ſolum

voluit facere illorum principiorum, quæ ſunt propria, & proximè regulatiua ſyllogiſmorum.

5 Principium illud. *Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe* affertur ſolum ab Ariſtotele in Topicis poſt inſtitutionem artis ſyllogiſticæ, & quidem meritò, neque enim eſt tale principium cui tota vis ſyllogiſtiea poſſit, inniti. Primò enim, prout iacet eſt in diuinis falſum, quod ſi illi addantur limitationes, & adminicula, iam non erit illud principium, ſed aliud. Præterea multis hoc principium ſubeſſe poteſt æquiuocationibus. Quando enim dicis duo eſſe eadem cum vno tertio, ſi ſunt idē, quonam modo poſſunt eſſe duo, & ſi ſunt duo quomodo poſſunt eſſe idem. Pariter ſi ſunt eadem cum vno tertio: quomodo hoc eſt tertium; multæ ergo ad illius principij intelligentiam afferri deberent explicationes, & limitationes; cum è contra tam principia illa *dictum de omni*, & *dictum de nullo*, quam principium illud, *idem non poteſt ſimul eſſe, & non eſſe*, ſine vlla explicatione, & limitatione ſatis pateant, & ſint vniuerſaliter vera, quibus propterea tota vis ſyllogiſtica firmiter inniti poterit.

CA-

CAPVT QVINTVM.

An, & quotuplex detur in nobis ſcientia, & demonſtratio.

1 Siuè nomine ſcientiæ veniat ſciētia principiorum, quæ ab Ariſtotele vocatur ſcientia immediatorum, ſiuè veniat actus certus, & euidens per veram demonſtrationem deductus ex præmiſſis, certum eſt dari in nobis multarum rerum ſcientiam, multa enim prima principia euidentiſſimè per meram terminorum apprehenſionem ſcimus, & affirmamus, & multa ex primis principijs euidentiſſimè per euidentem demonſtrationem inferimus. Imò qui omnem ſcientiā negant, hoc ipſo ſcientiam aſtruunt, dum enim dicunt nullius rei ſcientiam dari, vel hoc ſciunt, vel non; ſi hoc non ſciunt, quomodo hoc affirmant, ſi ſciunt, ergo habent alicuius rei ſcientiam. Hinc veteres, vt ait Ariſt. potuerunt quidem ore tenus dicere, quod nihil ſciretur, ſed nullo modo potuerunt ità ſentire, nam inter

am-

ambulandum, ſi ſponte non ruebant in puteum v.g., putabant profectò non ſimiliter eſſe bonum, & non bonum ruere, ſed determinatè ſciebant eſſe bonum non ruere; ergo aliquid ſciebant.

2 Verum quidem eſt omnem noſtram cognitionem, & ſcientiam originari à ſenſibus, & hos eſſe fallaces, ſed verum etiam eſt, quod nec in omnibus ſenſus fallũtur, & ſi quando falluntur error vnius ſenſus corrigi poteſt, vel per alium ſenſum, vel per lumen intellectus, ideòque ſaltem in multis tollitur omnis error. Adde quod quamuis intellectus accipiat à ſenſibus ſpecies rerum, non tamen ex iudicio ſenſuum, ſed ex innato ſuo lumine aſſentietur Intellectus multis veritatibus certis, & euidentibus, vt v.g. quod non poſſit idẽ ſimul eſſe, & non eſſe, &c. Similiter quamuis res creatæ ſint in continua mutatione, tamen & hoc ipſum cadere poteſt ſub ſcientiam, & licet mutentur quoad exiſtentiam, quia tamen non mutantur, quoad eſſentiam, & quoad connexionem prædicatorum, poterit ſaltem de rerum eſſentijs dari ſcientia, ideòque propter aliquorum ſtultitiam omnia reuocantium in dubium, nullo modo dicendum eſt, quod nihil ſciri poſſit.

Por-

3 Porro non quælibet ſcientia, quæ in nobis datur, eſt mera reminiſcentia, ſed datur vera ſcientia de nouo acquiſita, tum quia error eſt animas rationales ante corpora fuiſſe creatas, & in eo ſtatu habuiſſe ſcientiam eorum, quorum cum per immerſionem in corpus fuerint oblitæ, paulatim deinde reminiſcantur, tum quia ſi ſcientia eſset nobis innata, quomodo nos lateret? non enim fieri poſſet, vt ſciens neſciat ſe ſcire; tum etiam quia ſequeretur, quod qui à natiuitate caret aliquo ſenſu, haberet ſcientiam eorum, quæ tali ſenſu percipiuntur, adeòque cæcus à natiuitate habere poſset perfectionem omnem cognitionis intuitiuæ de coloribus, quàm habet videns. Neque dicas Cæco deeſſe phantaſmata, nam ſi cæcus à natiuitate habuiſſet aliquando perfectam ſcientiam de coloribus, ſed tantũ hic, & nunc illorum non recordaretur ob defectum phantaſmatum, poſſet ſaltem per ſenſibilia vnius ſenſus venire in memoriam ſenſibilium alterius ſenſus, ſicuti ex viſione ſaccari venimus in notitiam, & recordamur dulcedinis, quã alias in Saccaro ſumus experti. Demum ex doctrina Sancti Thomæ 2. contra Gentes cap. 83. Natura nulli rei adiungit

git aliquid, per quod eius operatio impediatur,ſed magis ea,per quæ fiat cōuenientior,& p.p. q.84.art.3. ait *inconueniens eſt, quod naturalis operatio alicuius rei totaliter impediatur per id, quod eſt ſibi ſecundum naturam*. Quare quando puer gradatim interrogatus benè reſpondet, hoc non accidit ex eo,quod recordetur oblitorum, ſed quia à cognitionibus præhabitis gradatim manuducitur ad cognitiones ſubſequentes aliarum rerum propter affinitatem, quam habent obiecta priorum cognitionum cum obiectis poſteriorum. Hoc autem patet ex eo, quod ſi non ordinatè interrogetur, ſed ab vno obiecto immediatè fiat tranſitus ad aliud diſparatum, nullo modo ſciet reſpondere.

4 Scientia ſtrictè dicta acquiritur per demōſtrationē, quæ propterea dicitur ſyllogiſmus ſciētialis,ſeu pariēs ſciētiā, cōclusio enim ſyllogiſmi demonſtratiui eſt ſcientia actualis, ſicuti habitus, qui ex illa gignitur,eſt ſciētia habitualis quidquid pro nūc ſit id,per quod in ratione habitualis conſtituitur, de quo in libris de anima. Demonſtratio alia eſt *propter quid*, ſeu per cauſam, alia *quia*, ſub qua comprehendimus omnem aliā quæ non eſt per cauſam, ne ab Ariſto-
tele

tole recedamus, in hæc duo membra adæquatè diuidente omnem demonſtrationem. Rurſus demonſtratio propter quid alia eſt perfecta, in qua ſcilicet demonſtratur effectus ex cauſa mediata, vt ſi demonſtretur riſibile ex rationali, inter rationale enim, & riſibile mediat admiratiuum, alia eſt perfectiſſima, & ſtrictiſſimè dicta, in qua prima paſſio per eſſentiam de ſubiecto adæquato demonſtratur, Sic cum de omni homine adhibito medio *rationalis*, quod eſt hominis eſſentia, demonſtratur, quod ſit admiratiuus, erit perfectiſſima demonſtratio.

5 Tria ſunt ad demonſtrationem, ſicut & ad alium quemlibet Syllogiſmum præcognita, ſubiectum, & prædicatum concluſionis, & medius terminus, præcognitiones verò ſunt duæ: *An ſit*, & *quid ſit*. De ſubiecto, & prædicato concluſionis, ac medio termino præcognoſcendum eſt in quolibet Syllogiſmo quid nominis, & quid rei, ſaltem in confuſo, aliter adduci non poſſent in diſputationem. Ad ſolam demonſtrationem perfectiſſimam præcognoſci de ſubiecto debet eius poſſibilitas; cum enim impoſſibile nullam habere poſſit paſſionem, cuius, ratione ſi:i,

ſui,ſit cauſa, nulla poterit de impoſſibili demonſtrari paſſio, & per conſequens nulla de illo poterit fieri demonſtratio perfectiſſima, in qua prima paſſio de impoſſibili demonſtretur.

6 Præmiſſæ demonſtrationis perfectiſſimæ debent eſſe veræ; ex falſo enim non poteſt ſequi vera concluſio, per quã habeamus ſcientiã,imò debet eſſe neceſſariæ, & æternæ veritatis,quia con cluſione prima paſſio metaphyſica ità prædicatur de eſſentia, vt de illa neceſſariò, & per propoſitionem æternæ veritatis prædicetur,huiuſmodi autem debet eſſe vtraque præmiſſa; aliter concluſio ſequens debiliorem partem, non eſſet æternæ veritatis. Secundò debent eſſe certæ, & euidentes, ideòque primæ, & immediatæ, vel quod verè ſint prima principia indemonſtrabilia, vel quod ità fuerint probatæ per aliud medium,vt in probationibus deuẽtum fuerit, vel deueniri euidenter poſſit ad principia ſimpliciter prima, ad hoc vt Intellectus poſſit totaliter quieſcere quod ad perfectiſſimam demonſtrationem requiritur. Tertiò debent eſſe vniuerſales, quia prima paſſio naturæ multiplicabilis demonſtrari in illa debet de ſubiecto adæquato,quale eſt natura

tura vniuerſalis, ideòque ſi concluſio debet eſſe de ſubiecto vniuerſali etiam ambæ præmiſſæ debent eſſe vniuerſales, cum concluſio vniuerſalis non ſequatur, niſi ex vtraque præmiſſa vniuerſali. Quartò debent eſſe principia, ſecundum quod ipſum, quia cum in demonſtratione perfectiſſima ex eſſentia demonſtretur prima paſſio, debet in præmiſſis tàm ſubiectum, quàm prædicatum concluſionis connecti cum eſſentia, cum eſſentia autem connecti non poteſt, niſi ſecundum quod ipsũ. Demum eſſe debent cauſa concluſionis, non ſolum quatenus quælibet premiſſæ ſunt cauſa concluſionis, ſed etiā quia medius terminus, qui ponitur in præmiſſis demonſtrationis perfectiſſimæ, eſt cauſa metaphyſica paſſionis, quæ infertur in Concluſione.

CA-

CAPVT SEXTVM.

An poſſit eſſe ſimul, vel identificari actus ſcientiæ, cum actu opinionis de eodem obiecto.

1 DVo hic quærimus, primum eſt, an in eòdem intellectu poſsint ſimul dari duo actus diſtincti de eodem obiecto materiali, quorum vnus ſit actus ſcientiæ, alius opinionis. Secundum eſt; An propoſitis duobus motiuis alio ſcientifico, alio opinatiuo, poſſit Intellectus elicere vnicum actum, per quem eidem obiecto materiali aſſentiatur ex vi vtriuſque motiui, ideòque talis actus ſit ſimul ſcientię, & opinionis, ſed cum ſcientia alia ſit perfecta, alia perfectiſſima, ideò de vtraque ſcientia quæritur vtrum identificari poſsit com opinione. Porrò cum certum ſit non poſſe eundem actum eſſe ſimul ſciéntiæ, & opinionis cum actuali formidine, quæ ab actu ſcientiæ neceſſariò excluditur, quæſtio procedet ſolum

ſolum de opinione cum formidine radicali de tali ſcilicet actu, qui ratione motiui probabilis ità aſſentiatur concluſioni, vt ex vi talis aſſenſus poſſit dicere, quod concluſio poſſit aliter ſe habere non ſimpliciter, ſed ſolum quãtum eſt ex vi talis motiui probabilis.

2 Quoad primum ergo dicendum eſt: non poſſe in eodem intellectu dari pro eodem inſtanti circa idem obiectũ duos actus diſtinctos, quorum vnus ſit ſcientificus, alter merè opinatiuus cum formidine ſolùm radicali, idque dicendum eſt etiam poſito, quod de eodem obiecto materiali fieri ab intellectu poſſint duo actus diſtincti, eſt enim peculiaris ratio, cur actus ſcientificus, & merè opinatiuus non poſſint eſſe ſimul. Ratio autem peculiaris eſt, quia actus ſolius opinionis, & merè opinatiuus. etiã cum ſola formidine radicali, eſt actus, qui quamuis non importet actualem formidinem, qua intellectus actu dicat poſſe obiectum aliter ſe habere, non tamen adhæret, neque aſſentitur tali obiecto cum ea firmitate, validaque adhæſione, qua adhæret actus ſcientificus; Aliter ſi ſupponatur adhærere per actum ſcientificum, iam non eſſet actus merè opinatiuus, cum enim intelle-

tellectus moueatur ad ad aſſenſum maiorem, quam qui poſſit haberi dependenter à ſolo motiuo opinatiuo, non erit actus merè opinatiuus, ſed actus importans firmitatem propriam actus ſcientifici. Hoc poſito ſaltem naturaliter non poteſt accidere, quod ſimul tempore circa idem obiectum habeat intellectus duos actus diſtinctos, vnum cum maiori, alium cum minori firmitate, & adhæſione, etiam ſi actus cum minori adhæſione non actu determinet intellectum ad dicendum ſimpliciter, quod obiectum poſſit aliter ſe habere, nam intellectus eſt potentia neceſſaria, ideòque poſitis omnibus requiſitis agit quantum poteſt producendo effectum perfectiſſimū, quem poteſt. Sed quando elicit vnum actum ſcientificum, adſunt omnia requiſita ad hoc vt eliciat alium etiam actum cum adhæſione, & firmitate maiori, ergo non poterit elicere actum cum adhæſione, & firmitate minori propria actus opinatiui, ſed rapietur ad adhærendum obiecto per vtrunque actum firmitate maiori, qua poteſt.

3 Verum quidem eſt, quod ex imperio voluntatis poſſet intellectus diſtrahi, ne attenderet ad motiuum ſcien-

ſcientificum, ſed cum ſupponatur ad illud attendere, quia dependentër à motiuo ſcientifico elicit actum ſcientificum, non poterit ſe cohibere, & præſtare aſſenſum cum adhæſione, & firmitate tanta, & non maiori. Sic poteſt ex imperio voluntatis oculus apertus aliò diuerti, ſed ſi vertatur ad hoc obiectum, videbit illud maiori claritate, qua hic, & nunc poteſt videri. Pariter ſi duæ faces vna maior, alia minor illuminent eodem tempore idem obiectũ, & poſſent de eodem obiecto dari ſimul tempore duæ viſiones diſtinctæ non, tamen poſſet oculus elicere ſimul de eodem obiecto vnam viſionem magis claram dependenter à face clariori, & aliam obſcuriorem dependenter à face minus clara, ergo ſimiliter ſi ſimul repreſentetur idem obiectum veluti illuminatum à motiuo ſcientifico clariori, & à motiuo opinatiuo minus claro, non poterit elicere vnum actum habentem minorem firmitatem dependenter à motiuo opinatiuo, & alium cum firmitate maiori dependenter à motiuo ſciẽtifico. Neque dicas vnum ex illis actibus poſſe eſſe opinatiuum, quatenus nõ attingit niſi motiuum opinatiuum, etiã ſi obiecto materiali aſſentiatur firmitate

te maiori, quam quæ poſſet oriri à ſolo motiuo opinatiuo; nam contra eſt: quia ſi datur adhæſio intellectus maior, quã quæ poſſet ex alio quocunque capite haberi, non habebitur niſi ex vi motiui ſcientifici.

4 Quoad ſecundam quæſtionem initio propoſitam dicendum eſt dari poſſe vnicum actum, per quem intellectus eidem obiecto materiali aſſentiatur ex vi duplicis motiui, quorum vnũ ſit, ſi non perfectiſſimè, ſaltem perfectè ſcientificum, alterum verò opinatiuum, ideòque talis actus ſit ſcientiæ ſimul, & opinionis. Probatur. Actus perfectè ſciẽtificus eſt ille, per quem intellectus adhæret quidem obiecto firmiter ſine vlla formidine, ſed non ità, vt adhuc illi firmius adhærere nõ poſſit, actus enim, quo adhæreat obiecto tali firmitate, vt maiori adhærere non poſſit, eſt actus ſcientiæ perfectiſſimæ, de quo dicemus paulo poſt. Ergo obiecto, cui intellectus firmiter adhæret per actum perfectè ſcientificum, poterit adhuc firmius adhærere, ſi accedat motiuum opinatiuum, ergo dependenter à motiuo ſcientifico, & opinatiuo, poterit elicere vnicum actum, qui habeat firmitatem maiorem, quam haberet actus de-

pen-

pendenter à ſolo motiuo ſcientifico. Prima conſequentia probatur primò experientia, paſſim enim in huiuſmodi demonſtrationibus præter motiua ſciẽtifica quærimus etiam probabilia, & demonſtrationi addimus auctoritatem. Secundò quia ſi non poſſet coniungi motiuum ſcientificum cum probabili, neque poſſet coniungi motiuum minus probabile cum magis probabili, certè ſi ſemel habemus, quod cum motiuo validiori coniungi poteſt minus validum, & ex vtròque oriri firmior aſſenſus, non eſt cur cum motiuo quantumcunque validiori coniungi non poſſit aliud minus validum, dummodo à motiuo validiori ſupponatur intellectus motus ad adhæſionem firmam, ſed ità vt adhuc ad firmiorem poſſit moueri

5 Confirmatur à paritate, ſi ex vna parte bilancis ſit pondus v. g. vnius libræ, & alteri bilanci apponatur pondus v g. decem librarum, hoc vtique attollet illud, ſed quia non attollit impetu maximo, quo poſſet attolli, ideò quodcunque pondus etiam debilius coniungatur cum pondere decem librarum producet impetum maiorem in pondere alterius bilancis; & quia

ſemel habemus quod graue debilius vnitum cum validiori producit in alio impetum maiorem, meritò dicimus, quod graue quantumcunque debilius coniunctum cum alio quantumcunque grauiori producit impetum maiorem in alio ſubiecto, quod tamen non ſupponatur moueri celeritate maxima, qua poſſit; ſi in celeritate motus datur maximum. Similiter ergo quodlibet medium cum habeat rationem motiui, coniunctum cum alio motiuo quantumuis validiori dabit intellectui firmitatem maiorem, ſi non ſupponatur intellectus à motiuo validiori moueri ad adhærendum obiecto tanta firmitate, vt maiori adhærere non poſſit. Porrò hic actus ex vi vtriuſque motiui elicitus eſſet ſimpliciter certus, & euidens, & ſolùm quantum eſt ex vi motiui opinatiui eſſet incertus, & ineuidens præciſiuè, quatenus ſcilicet, ſi ſimul cum motiuo opinatiuo non eſſet motiuum ſcientificum, intellectus minus tali obiecto adhæreret imo actu formidaret; ex ſuppoſitione autem quod ſimul adſit motiuum ſcientificum, non habet niſi formidinem radicalem, actum ſcilicet cum motiuo, quod quantum eſt de ſe

ſe pareret actualem formidinem, niſi radix formidinis à motiuo ſcientifico impediretur à productione actualis formidinis.

36 Dices non debet intellectus relicto actu perfectiori ſolius ſcientiæ elicere actum ſcientiæ ſimul, & opinionis, cum hic ſit imperfectior, actus enim affirmans exiſtentiam A, v.g. propter exiſtentiam B. ſcientificè cognitam, & propter exiſtentiam C, cognitam ſolùm opinatiuè, poteſt eſſe falſus, ſi accidat quod C, verè non exiſtat, cum enim actus concluſionis attingat, & implicitè affirmet obiectum præmiſſarum, actus concluſionis affirmans indiuiſibiliter aliquid verum, & aliquid falſum; eſt ſimpliciter falſus; è contrà actus affirmans exiſtentiam A, propter ſolam exiſtentiam B, ſcientificè cognitam non poteſt eſſe falſus ergo hic eſt perfectior illo. Reſpondeo actum ſcientiæ, & opinionis poſſe in aliquo caſu eſſe aliquatenus imperfectiorem ratione illius, quod affertur in obiectione; ſed ex alio capite talis actus eſt perfectior, quatenus ſcilicet intellectus ex motiuo ſcientifico, & opinatiuo firmius adhæreat obiecto materiali, quàm ex ſolo motiuo ſcien-

tifico, cum ergo non poſſit haberi hoc bonum firmioris adhæſionis, abſque eo quod intellectus ſe exponat periculo aliqualis mali pro aliquo caſu, non eſt cur ex imperio voluntatis non poſſit amplecti bonum certius, firmioris adhæſionis cum ſolo periculo huius aliqualis mali, aliqualis, inquam, mali; quia etiam ſi aſſentiatur dependenter à motiuo opinatiuo, adhuc intellectus habet totam illam notitiam de obiecto materiali ex vi motiui ſcientifici, quam haberet, ſi nullo modo illi aſſentiretur ex vi motiui opinatiui.

7 Supereſt quæſtio de ſcientia perfectiſſima, per quam ſcilicet intellectus ita adhæreat obiecto, vt firmius illi adhærere non poſſit. Sed primum dubitari poſſet, Vtrum aliqua in nobis detur huiuſmodi ſcientia. Ratio dubitandi eſſe poteſt quia cum magis, vel minus firma adhæſio oriatur ex magis, vel minus clara cognitione obiecti, ſicut nulla noſtra cognitio eſt ità clara, vt clarior eſſe non poſſit, ità nulla videtur habere adhæſionem ſuo obiecto ità firmam, vt firmior dari non poſſet, ſi clarius cognoſceretur obiectum; Sed quidquid ſit de hoc, ſi dantur huiuſmodi actus perfectiſſimè ſcientifici, di-

cen-

cendum eſt non poſſe dari actum, qui ſimul ſit perfectiſſimè ſcientificus, & opinatiuus, nam ſi à motiuo perfectiſſimè ſcientifico ſupponitur intellectus moueri ad adhæſionem firmiſſimam, quæ dari poſſit, motiuum opinatiuum nihil efficiet, ideòque non erit motiuum ſi abſolutè loquamur niſi materialiter, dixi ſi abſolutè loquamur, quia videtur poſſe eſſe aliquo modo motiuum formaliter, ſed ſolùm conditionatè, quatenus ſcilicet ex imperio voluntatis poteſt intellectus habere talem modum tendendi, per quem oſtendat ſe firmiſſimè adhærere obiecto ex vi motiui ſcientifici; ſed ità vt eſſet paratus illi etiam aſſentiri ex vi motiui opinatiui, ſi ſcientificum deeſſet, ea tamen adhæſione, quam tale motiuum opinatiuum mereretur.

8 Neque dicas poſſe cum ſcientia perfectiſſima identificari actum opinatiuum, ſi ſumma illa adhæſio non præſtetur ab intellectu ex vi ſolius motiui ſcientifici, ſed partim ex vi illius, partim ex vi motiui opinatiui: nam cum ad aſſenſum ex motiuo opinatiuo requiratur imperium voluntatis, ante huiuſmodi imperium intellectus rapitur à motiuo ſcientifico, ex vi cuius,

cum ſit potentia neceſſaria, ſtatim elicit adhæſionem maximam, quam poteſt. Saltem cum, ſiue adſit, ſiue non adſit motiuum opinatiuum, ſemper ſupponatur Intellectus adhærere obiecto maxima firmitate, qua poteſt; poſitiuè probandum eſſet; quod quando adeſt motiuum opinatiuum, motiuum ſcientificum non efficiat quidquid poteſt potius enim ratio ſtat in contrariũ, cum enim tam ipſum motiuum ſcientificum, quam intellectus ſint agentia neceſſaria, ſemper eodem modo dicenda ſunt agere, donec poſitiuè probetur, quod actiuitas motiui ſcientifici ex parte impediatur, quando adeſt motiuum opinatiuum.

De ſcientijs totalibus, earunque obiectis agimus initio libri ſequentis, ideòque huic finem imponimus.

INDEX
DISTINCTIONVM CAPITVM, ET SECTIONVM *LIBRI PRIMI.*

DISTINCTIO PRIMA.

Logicæ proœmialia. Pag. 1.

CApvt 1. *Origo, exiſtentia, Neceſſitas, ac Diuiſio logicæ. pag.* 1.
Caput 2. *Vtrum logica ſit practica, vel ſpeculatiua. pag.* 10.
Sectio 1. *Rejiciuntur variæ ſententiæ circa eſſentiam cognitionis practicæ. pag.* 10.

Sectio 2. *Proponitur noſtra ſententia de cognitione practica.* *pag.* 16.

Sectio 3. *Statuitur cognitiones omnes proprias logicæ eſſe practicas.* *pag.* 20.

Caput 3. *De obiecto logicę. pag.* 26.

Sectio 1. *Quid, & quotuplex ſit obiectum. pag.* 26.

Sectio 2. *Infertur obiectũ materiale logicę. pag.* 31.

Sectio 3. *Quodnam ſit obiectum formale attributionis in logica.* *pag.* 37.

Caput 4. *Vtrum logica ſit virtus intellectualis. pag.* 46.

Sectio 1. *Quid requiratur ad rationem virtutis intellectualis. pag.* 46.

Sectio 2. *Infertur quinã habitus ſint virtus, & ſecundum quas ſui partes logica ſit virtus. pag.* 50.

DI-

DISTINCTIO SECVNDA.

De vniuerſali in communi. pag. 54.
Caput 1. *Quid, & quotuplex ſit vnitas.* pag. 54.
Caput 2. *Quid, & quotuplex ſit rerum diſtinctio.* pag. 63.
Caput 3. *Vtrum detur præciſio obiectiua.* pag. 69.
Caput 4. *Quid ſit, & an detur vniuerſale.* pag. 78.
Caput 5 *Vtrum vniuerſale quãdo prædicatur de inferioribus retineat ſuam vniuerſalitatem* pag. 82.

DISTINCTIO TERTIA.

De vniuerſalibus in particulari, ſeu de quinque prædicabilibus. pag 87.
Caput 1. *De diuiſione prædicabilium.* pag. 87.

Caput 2. *De genere. pag.* 89.
Caput 3. *De ſpecie. pag.* 96.
Sectio 1. *Quid, & quotuplex ſit ſpecies. pag.* 96.
Sectio 2. *Quid ſit differre ſpecie. pag.* 100.
Sectio 3. *An dari poſſit ſpecies, ſeu creatura immultiplicabilis. pag.* 106.
Caput 4. *De indiuiduo. pag.* 110.
Caput 5. *De differentia, proprio, & accidente. pag.* 113.

DISTINCTIO QVARTA.

In antepredicamenta. pag. 117.

Caput 1. *De equiuocis, vniuocis, & analogis. pag.* 118.
Caput 2. *An ens ſit æquiuocum. pag.* 126.
Caput 3. *De ente poſſibili. pag.* 134
Caput 4. *De ente exiſtẽte. pag.* 139.
Caput 5. *De proprietatibus entis. pag.* 145.

Caput 6.

Caput 6. *De ente ſubſtantiali, & accidentali.* pag 148.

Sectio 1. *An dentur accidentia realiter diſtincta à ſubſtantia.* pag. 148.

Sectio 2. *Per quid differat ſubſtantia ab accidente.* pag. 152.

Caput 7. *De ente infinito.* pag. 157.

Sectio 1. *Quid, & quotuplex ſit infinitum.* pag 157.

Sectio 2. *An ſit poſſibile infinitũ cathegorematicum in rebus diuiſibilibus.* pag. 161.

Sectio 3. *An poſſit à Deo poni infinitum cathegorematicum in perfectione.* pag. 177.

Caput 8. *De ente rationis metaphyſico.* pag. 181.

Caput 9 *De ente rationis logico.* pag. 194.

Caput 10. *De ente negatiuo.* pag. 198.

DISTINCTIO QVINTA.

De prędicamentis. pag. 215.

INDEX.

Caput 1. *Prædicamentorum diuiſio.* pag. 215.
Caput 2. De *prædicamento ſubſtantiæ. pag.* 218.
Caput 3. De *prædicamento quantitatis. pag.* 222.
Sectio 1. *Quid, & quotuplex ſit quantitas. pag.* 222.
Sectio 2. *In quo conſiſtat ratio formalis quantitatis continuæ. pag* 225.
Sectio 3. *An quãtitas permanens extenſiua ſit accidens diſtinctũ realiter à rebus quãtis pag.* 230.
Sectio 4. *An quantitas, & aliud quodlibet continuum componatur ex ſolis indiuiſibilibus finitis, vel infinitis. pag.* 235.
Sectio 5. *Per quid continuẽtur partes continui permanentis. pag.* 243.
Sectio 6. *Infertur quanā partes in continuo permanenti ſint actu diſtinctæ, quæ verò ſolum potentia. pag.* 258.

Sectio 7.

Sectio 7. *An etiam continuum ſucceſſiuum componatur ex minimis phyſicis pag.* 266.

Sectio 8. *An in cõtinuo extenſo permanente, præter minima phyſica admittẽda ſint aliqua indiuiſibilia mathematica pag.* 273.

Sectio 9. *An in cõtinuo ſucceſſiuo dentur aliqua inſtantia mathematicè indiuiſibilia.pag.* 284.

Sectio 10. *De rerum inceptione, & deſitione. pag.* 289.

Caput 4. De *prædicamento qualitatis. pag.* 294.

Caput 5. De *prædicamento relationis. pag.* 299.

Sectio 1. *De relatione tranſcendentali. pag.* 299.

Sectio 2. *An detur, & per quid formaliter conſtituantur relationes prædicamẽtales.pag.* 323.

Sectio 3. *Infertur relationem prædicamentalem non conſtitui per modum ſuperadditum proximæ, & completæ rationi*

ſun-

fundandi. pag. 334.
Sectio 4. *Reliquæ quæſtiones de relatione prędicamẽtali pag.*349.
Caput 6. De *prædicamentis actionis, & paſſionis. pag.* 358.
Sectio 1. *Quid ſint, & quomodo inter ſe differant actio, & paſſio. pag* 358.
Sectio 2. De *ſubiecto, prioritate, & alligatione actionis ad fines, & conditiones. pag.* 367.
Caput 7 De *prædicamento quando. pag.* 376.
Caput 8. De *prædicamento vbi. pag.* 382.
Sectio 1. *Quid, & quotuplex ſit locus. pag.* 382.
Sectio 2. *Aliæ de vbi quæſtiones. pag.* 395.
Sectio 3. *An, & quæ dari poſſit corporum replicatio. pag.* 403.
Sectio 4. *An dari poſſit vacuũ, & qua virtute moueantur corpora ad illud impediẽdũ. p.* 420.
Sectio 5. *An, & qui motus dari*
poſſent

poſſet in vacuo ſi daretur.p. 437.
Caput 9. *De prædicamentis ſitus, & habitus.pag.* 448.

DISTINCTIO SEXTA.

*In libros Perihermenias.pag.*451.

Caput 1. *De vocibus pag.* 451.
Caput 2. *De enũciatione.pag.*465.
Caput 3. *Reliquæ quæſtiones de veritate,& qualitate propoſitionum. pag.* 479.
Caput 4.*De modis ſciendi.pag.*488.

DISTINCTIO SEPTIMA.

In libros Priorũ, & poſteriorum.

Caput 1. *Vtrum ad eliciendam concluſionem prærequiratur nõ modo iudicium de maiori, & minori propoſitione, ſed etiam iudicium de bonitate conſequentiæ, pag.* 494.

Caput 2.

Caput 2. *An, & quomodo ab aſſenſu præmiſſarum neceſſitetur intellectus ad aſſenſum concluſionis*, pag. 500.

Caput 3. *An actus concluſionis neceſſario attingat obiectum præmiſſarum.* pag. 506.

Caput 4. *Reliquæ quæſtiones de ſyllogiſmo in communi* pag. 512.

Caput 5. *An, & quotuplex detur in nobis ſcientia, & demonſtratio.* pag. 517.

Caput 6. *An poſſit eſſe ſimul, vel identificari actus ſcientiæ cum actu opinionis de eodem obiecto.* pag. 524.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Er-

Errata.	Pag.	verſ.	Corrige.
Definitione	4.	27.	*Definitionem.*
Ab	5.	26.	*Ad*
Probare	6.	6.	Probari.
Sed practicæ praxis	11.	27.	*Sed poteſt eſſe praxis.*
Determinat	21.	3.	Determinatiuo.
Diuidiſſe	23.	17.	*Diuiſiſſe.*
Inſtrumentum corporis	26.	10.	*Inſtrumentum philoſophia.*
Hoc	33.	3.	*Hæc*
Quibus ſemper verum dicit	50.	7.	*Quibus anima ſemper verum dicit.*
Veritatis	54.	14.	*Vnitatis.*
Diſtinctio rationis eſt	64.	4.	*Diſtinctio rationis ratiocinantis.*
Vnum, & non aliud	68.	6.	*Vnum, & aliud.*
De quodlibet	81.	21.	*De quolibet.*
Dicendendũ	158	1.	*Dicendum.*
Vt	145.	16.	*Et*
Sine motui	150.	3.	*Sine motu.*
Intellectu	182.	4.	*In intellectu.*
Proportionibus poſſibilibus	185.	3.	*Propoſitionibus impoſſibilibus.*
Directè	195.	25.	*Reflexè.*
Ferantu	313.	15.	*Ferantur.*
Verique	220.	8.	*Vtrique.*
Nionis	256.	13.	*Vnionis.*

Ta-

Errata.	*Pag.verſ.*	*Corrige.*
Tatale	263. 20.	*Tale.*
Continuata	272. 22.	*Non continuatum.*
Cõtinnatas	282. 27.	*Continuatas.*
Qualitas tendit	298. 3.	*Qualitas extratendit*
prædicatum	323. 11.	*prædicamentum.*
Eſſextia	328. 29.	*Eſſentia.*
Vttumq;	335. 22.	*Vtrumq;*
Determinitatè	350. 27.	*Determinatè.*
Effectus ſunt qui fiunt	360. 28.	*Effectus qui fiunt.*
Enctiati	361. 1.	*Entitati.*
hi	361. 2.	*hic.*
fuiſſet	376. 13.	*fuiſſe.*
poſterina	377. 28.	*poſterius.*
prior	380. 13.	*poſterior.*
tam ex	380. 28.	*tamen.*
compoſitio	381. 8.	*compoſito.*
De duratione	409. 28.	*De ratione.*
perſo	418.	*perſona.*
modum	423. 19.	*modo.*
Suppoſitio	426. 7.	*Suppoſitò.*
Veniri	460. 6.	*Venire.*
quam habent his	476. 12.	*quam habet hic.*

Si-

Errata.	Pag.	verſ.	*Corrige.*
Similitudino	476.	27.	*Similitudo.*
cognitionis	476.	30.	*cognitioni.*
&netretur	498.	22.	*& penetretur.*
per ſed hoc	507.	27.	*ſed per hoc.*

LIBER.

Digitized by Google

46 – 8/